

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

Liber III. In quo agitur de Sacrementis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

LIBER TERTIUS,

In quo agitur de Sacra- mentis.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentis generatim.

U O D sapientissimè docet S. Diony whole lib. dō Divinis Nominibus, cap. 4. Dei bonitatem atque in
res à se creatas dilectionem circulum efficere admirabilem, dum extra se suam in nos effundit be-
neficentiam, nosque mirificæ bonitatis scavi bus
illecebris, quasi hamo illaqueatos trahit ad se in
funiculis Adam; in vinculis charitatis, ut loqui-
tur Propheta, pellicit ad seipsum, qui est rerum
omnium principium & finis, ut ab ipso profecti per creationem, ad ip-
sum regrediamur per amorem & gratiam, atque in ipso æternū con-
quescamus, qui finis noster est, summumque bonum & felicitas consum-
mata: id experimento in Divinis comprobatur Sacramentis, quorum Deus
author est & institutor; per hæc enim ut sanctitatis instrumenta Deus,
omnipotens suum in nos Spiritum effundit, quo veluti nexu nos ad se
pellicit, sibique tam feliciter copulat, ut cum eo (juxta Apostolicum
testimonium) unus idemque spiritus efficiatur. *Qui enim adharet Deo,
unus spiritus est.* Idemque Apoltoles alio loco dicit: *Charitas Dei diffusa est*

L 1 in

in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datum est nobis. Itaque non modò per aliquam virtutem aut habitum creatum Deo conjugimur, sed insuper eodem ipso Spiritu Sancto, quo Divinae inter se Personae ab æterno copulantur. Sicque impletur in nobis illa Christi pro nobis ad Patrem deprecatio: *Ut sicut tu Pater in me, & ego in te; ita & ipsi in nobis unum simus*, Joan. 17. Ibidemque: *Ego charitatem quam dedisti mihi, dedi eis, ut sim unum, sicut & nos unum sumus: ego in eis, & tu in me, ut sint consummata in unum.* Omnia ista felicissimè complentur in nobis, ut admonet S. Augustinus tract. 111. in Joan. in fine, quatenus membra Christi efficiuntur, unumque cum ipso corpus constituimus: sic enim Sancto Christi Spiritu quasi membra Christi vegetantur ac vivimus, ut nos edocet Apostolus Gal. 4. *Quoniam auem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamamen Abba Pater.* Hoc tamen subest discrimen, quia Christus Jesus verè Filius Dei est naturalis in sua etiam humanitate, quatenus in solo Verbo subsistit, ut adversus Elipandi Urgelitani errorem definit Ecclesia: *Nos verò per Spiritum Sancti gratiam, atque ipsummet in nobis inhabitantem Spiritum Christi, promovemur in filiorum Dei adoptivorum dignitatem & conditionem.*

I I. Hoc enim omnibus novæ Legis Sacramentis commune est, ut vel suscipientes justificant, quod proprium existit Sacramentorum Baptismi & Pœnitentiae; vel jam præexistentem gratiam novo adaugeant incremento, quod ad cetera pertinet Sacraenta. Istam inconclusam veritatem Sacra nos Literæ docent. De Baptismo enim legimus Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Et Ephes. 5. *Emundans eam (Ecclesiam) lavacra aquæ in verbo vita.* De Confirmatione verò, Act. 8. *Cum vidisset autem Simon quod per impositionem manus daretur Spiritus Sanctus.* De Eucaristia, Joan. 6. *Qui manducat me, vivet propter me.* De Pœnitentia, Joan. 20. *Quorum remissoriis peccata, remittuntur eis.* De Extrema-Uncione, Jacobi 5. *Et si in peccatis fuerit, remittentur ei.* De Ordine, 1. Timoth. 4. *Ut resuscites gratiam que data est tibi cum impositione manuum Presbyterii.* De Matrimonio denique Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo & in Ecclesia.*

I II. Eadem nobis prisci Ecclesiæ Doctores tradidere. In primis Tertullianus lib. de resurr. carnis: *Caro abluietur, ut anima emaculeatur. Caro ingeritur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut anima miniatur. Caro manus impositione adumbbratur, ut anima Spiritu illuminetur. Caro corpore Christi & sanguine uestitur, ut anima de Deo ɔaginetur.* S. Ambrosius lib. 1. de Sacram. cap. 5. exponit ablutionem Naaman in Jordane, per quam à lepra mundatus est, præfigurasse animarum à peccatis emundationem, quam efficiunt Ecclesiæ Sacraenta. Idemque significatum ait per Spiritus Sancti descendens in specie columba, quando Jesus in Jordanem descendit baptizandus. Idem lib. 2. de Sacram. cap. 2. confert cum gratia Sacramentorum sanationem:

sanationem unius hominis infirmi , qui prior descendebat in piscinam ; & subiungit : *Quanto major est gratia Ecclesie , in qua omnes salvantur quicumque descendunt . S. Augustinus tract. 8o. in Joan. in illa Christi verba , jam vos mundi estis propter verbum quod loquutus sum vobis , hæc tradit : Quare non ait , Mundi estis propter Baptismum , quo loci estis ; sed ait , Propter verbum , quod loquutus sum vobis ? Nisi quia & in aqua verbum mundat . Detrahe verbum , & quid est aqua , nisi aqua ? Accedit verbum ad elementum , & fit Sacramentum . Unde ista tanta virtus aquæ , ut corpus tangat , & cor abluit , nisi faciente verbo ? non quia dicitur , sed quia creditur ; nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens , aliud virtus manens .*

I V. Neque verò requirit eo loco Augustinus , ut necessariò adhibeatur à Sacramenti ministro aliqua elementaris substantia , cui verba Sacramentum consummanti applicentur . Etsi enim hoc ipsum in aliquibus , ut in Baptismo , requiratur , non tamen in omnibus Sacramentis . Sed omnia & singula Sacra menta id requirunt , ut constituantur in eis pro materia aliquid sensibile , cuius significatio sacramentalis determinetur , sive quibusdam verbis , sive alia quapiam re sensibili , qua verborum loco sit , & forma vicem teneat , cujusmodi sunt in Peccatoria Sacramenta pœnitentis actus , qui locum tenent materia : & in Matrimonio signa consensus , quæ sunt loco formæ . Ita exponit hanc Augu stini sententiam S. Thomas 3. p. quæst. 84. art. 1.

V. Sacra menta omnia consistunt in communi genere signi . Signum definit S. Augustinus lib. 2. de doctr. Christ. cap. 2. rem quæ præter speciem quam ingerit sensibus , aliquid aliud facit in cognitionem venire . Sic fumus dum se oculis prodit , deducit animum in latenter ignis cognitionem . Cum verò Sacra menta non sint naturalia signa , qualis est fumus respectu ignis , sed ex instituto Christi , propterea exigunt aliquam similitudinem externi signi cuiusveratione interna , quam significant . Qua ex causa idem Augustinus epist. ad Bonifacium , ait : *Si Sacra menta quandam similitudinem earum rerum , quarum Sacra menta sunt , non haberent , omnino Sacra menta non essent .* Sic per aquam ablutione similitudinem refert ablutionis peccatorum , quam Baptismus operatur . Ideoque à Patribus Græcis Sacra menta vocari solent *virtutæ* , eo quod similis sint speciei ac formæ cum re quam significant .

V I. Neque solum gratiam interius productam significant , sed eandem ipsam producent Sacra menta novæ Legis Gratiae : quippe quæ id habent , ut sint gratiæ practica , ejusque sub genere instrumenti operativa . Quod sane non semper verificatur secundum actum , sed secundum aptitudinem ; ut si quis Baptismum suscipiat cum affectu , aut intentione peccati mortalis , id Sacramentum non producit pro eo tempore gratiam , ob suscipientis incapacitatem , & prava voluntatis obicem ; sed satis est ad Sacra menti rationem , quod ex le habeat aptitudinem gratiæ productivam , quam si non

L 1 2 producat .

producat, id contingit per accidens ex opposito obice. Ex haec tenus disputatis colligitur ista Sacramenti definitio, ut sit Signum gratiae sensibile ad nostram sanctificationem divinitus institutum.

VII. Hoc denique memoriam tenendum est, ad cuiuslibet essentiam Sacramenti tria exiguntur, materiam, & formam, ^{et} in istri operationem hoc facere intendentes, quod in simili facere consuetudinem celestia: quorum trium si vel unum defit, nequaquam erit Sacramentum. ^{Ita} docet ac definit Florentina Synodus in Decreto Unionis.

C A P U T I I.

De Baptismo.

I. **R**IA Sacraenta characterem indelebilem in anima imprimit, ideoque nunquam iterari possunt, scilicet Baptismus, Confirmatio & Ordo. Sic enim sanxit Concilium Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere, can. 9. *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indeleibile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

II. Triplex recensetur Baptismi genus. Primum aquæ, qui solus ad Sacramentum pertinet. Secundum flaminis ac spiritus, qui est perfectus a Deo ipso infusus amor Dei, aut perfecta, & a Spiritu Sancto excitata contritio cordis. Tertium est sanguinis ac martyrii, qualis fuit sancta Emerentiana, sancti Genesii & aliorum Martyrum, quos aquæ Baptismus non abluerat. Horum enim singula Baptismata possunt ad salutem aeternam sufficere, can. *Baptismi vicem*, de consecrat. dist. 4. modò contineant Baptismi Sacramentum in voto.

III. Quando probabiliter dubitatur, an fuerit aliquis baptizatus, hic erit sub ista conditione baptizandus: *Si baptizatus es, ego non te baptizo; si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, &c.* cap. 2. de Baptismo.

IV. Quanvis forma Baptismi, aut aliorum Sacramentorum non ad Grammatices amissim ex balbutie aut imperitia linguae, aliòve ex casu pronunciaretur, si tamen servetur juxta communem intelligentiam verborum sensus & significatio, non ideo minus erit validum Sacramentum, neque quidquam debet iterari. Idcirco in can. *Reuelerunt*, de consecrat. dist. 4. declaratur validus Baptismus, in quo fuerat ita pronunciatum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filias, & Spiritus sanctus.* Proclivius tamen est ut irrita sit forma Sacramenti, si verborum immutatio contingat in ipsa.

ipso initio vel medio , quām in fine dictionis ; ut si diceretur , In nomine Maris , & Milii , & Miritus manēli ; quia in fine non immutatur verbi substantia , sed casus ; atque ita immutatio ista solum est accidentaria , nec substantialis , juxta S. Thomam 3. p. q. 60. art. 7. ad 3.

V. Effectus Baptismi quinque recensentur : 1. Gratia sanctificans cum donis Spiritus Sancti , & virtutibus infusis ac supernaturibus. 2. Remissio omnis culpæ , & originalis , & actualis quoad adultos suscipientes. 3. Remissio totius penitentiae quoad futuram vitam , & temporalis quæ luenda esset in purgatorio , & aeternæ quæ in inferno. 4. Characteris in anima impressio. 5. Subjectio sub Ecclesia potestate , ad quam Baptismus quasi janua introducit.

VI. In adultis Baptizandis prærequisitur fides ad hujus Sacramenti gratiam suscipiendam , necnon voluntas Baptismi suscipiendi : item dolor de peccatis cum proposito futuræ emendationis , juxta illud Act. 2. vers. 38. Penitentiam agite , & baptizetur unusquisque vestrum. Aitque Augustinus lib. de vera & falsa penit. cap. 18. Baptismus sine penitentia nunquam profuit ei qui spontaneè peccavit.

VII. Dispositione ad Baptismum necessariæ opponitur fictio , ut idem docet Augustinus. Sicut autem dispositionum ad Baptismum quadam necessaria sunt ad valorem Sacramenti , ut est in adulto voluntas suscipiendi Baptismum ; aliae ad effectum duntaxat & gratiam Sacramenti , ut fides , & penitentia : similiter fictionum aliquæ impediunt ipsam Baptismi substantiam , aliorumque Sacramentorum , ut quum aliquis ex sola dissimulatione & sine intentione interna abluitur ; aliae validitati Sacramenti minimè obstat , sed quibusdam ejus effectibus , ut gratia , remissioni peccatorum , debitaque eis penitentia ; sed non characteri , aut sub Ecclesia subjectioni. Attamen cum primum fictio ista desinet per sequentem veramque penitentiam , tum denum , ut docet S. Augustinus lib. 1. de Baptismo , cap. 12. effectus omnes Sacramenti qui fuerant in suspenso , resultabunt & de novo producentur. Hoc fictionis genus consistit in defectu penitentia , aut in affectu ad aliquod lethale peccatum.

VIII. Disputat idem Sanctus Doctor de fictione , lib. 1. de Baptismo contra Donatistas , cap. 11. 12. & 13. occasione objectionis Donatistarum quærentium , an per Baptismum ab ipsis Donatistis collatum remitterentur peccata , & Spiritus Sanctus daretur , an non ? Si enim remittantur peccata : ergo in schismate Donatistarum fit peccatorum remissio , & confertur Spiritus Sanctus ; quæ res arguit veram esse penes Donatistas fidem & Christi Ecclesiam. At si non remittuntur peccata per Donatistarum Baptismum : ergo denud baptizandi sunt à Catholicis quotquot à Donatistis baptizati ad unitatem redeunt Catholicæ Ecclesiæ. Hoc argumentum disolvit Augustinus cap. 12. hac responsione : Valere quidem in Donatistarum schismate collatum Baptismum , non tamen salutem operari quo tempore.

tempore confertur, sed tunc primum duntaxat, quando sic baptizatus ad pœnitentiam & unionem Ecclesie Catholice convertetur.

I X. Utrum vero aliorum à Baptismo Sacramentorum, absque debita dispositione, atque indignè susceptorum gratia reviviscat, disputant Scholastici Theologi, atque in varias discinduntur opiniones, aliis hoc soli Baptismo proprium afferentibus ob summam ejus necessitatem, quæ aliunde reparari non possit; alii hoc extendunt ad alia duo Sacraenta quæ characterem infingunt, neque possunt iterari; alii denique id omnibus Sacramentis astringunt esse commune: ipseque S. Thomas diversis locis diversa & opposita docet; quæ causa est ut in quæstione ista discipuli ejus inter se dissentiant. Hoc unum à cunctis citra exceptionem Catholicis afferuntur, indignè suscepti Baptismi gratiam reviviscere per subsequentem pœnitentiam: in ceteris vero Sacramentis nihil de hac re indubitatum referri, sed omnia niti conjecturis & rationibus ambiguus.

X. Non modò collatus ab heretico Baptismus valet, neque permittitur iterari, juxta editam à Sancto Stephano Pontifice & Martyre definitionem adversum aliquot Africana Concilia, ipsosque sanctos Episcopos Cyprianum Carthaginem, Dionysium Alexandrinum, & Firmilianum Cœlaenensem ex Cappadocia, qui oppositum dogma tuebantur: sed valet etiam Baptismus à non baptizato quovis homine, etiam Iudeo vel Paganum collatus, dum habuerit intentionem id faciendi quod facit Ecclesia. Sanè quæstionem istam de ministro Baptismi non baptizato ac infideli serius dijudicavit Ecclesia, neque hac de re quidquam alterare ausus fuit Sanctus Augustinus, sic dicens lib. 2. contra epift. Parmeniani, cap. 13. Et hoc quidem alia quæstio est, utrum & ab his, qui minquam fuerint Christiani, possit Baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est sine autoritate tanti Concilii, quantum tanta rei sufficit. De iis vero qui ab Ecclesia unitate separati sunt, nulla jam quæstio est, quin & habeant, & dare possint. Hactenus Sanctus Doctor. Cæterum quæstio hæc ipsa postmodum soluta fuit à Nicolao I. Pontifice, cap. 204. responsionis ad consulta Bulgarorum; valero scilicet Baptismum ab infideli non baptizato datum, qui cætera adhibuerit quæ sunt necessaria, ut refertur de consecrat. dist. 4. can. A quodam Iudeo. Quod idem ante Nicolaum definiverat Concilium Compendiense articulo 9. anno Christi 757.

X I. Id quod superiore art. 3. dixi de dubio facti, an aliquis fuerit baptizatus, extendi potest ad reliqua Sacraenta, & ad Ecclesiæ consecrationes, de quibus ambigitur. Sic enim decernit Concilium Carthaginense V. can. 6. itemque Africanum generale: *Si de facto Baptismi, Confirmationis, Consecrationis dubitetur, nec possit illa probatio inquisitione facta succurrere, perinde agendum est ac si nihil horum factum fuisset.* Citatur à Gratiano in can. *Placuit de infantibus*, dist. 1. de consecr. Concilium pariter Quinsextum can. 88. necnon Meldense can. 8. ut habetur can. *Ecclesia*, de consecr.

consecrat. dist. 4. eadem tradunt : Sanctus item Leo Magnus epist. 35. ad Leonem Ravennatem , cap. 1. eadem sancit , & allegatur can. Cum itaque, de consecrat. dist. 4. Sanctus Gregorius lib. 12. epist. 31. ad Felicem Episcopum Siciliae , circa med. ita scribit : De dedicationum vero Ecclesiarum dubitatione , super qua inter cetera nos consuluisti , hoc vos ritè tenere debetis , quod nos ab Antecessoribus nostris tradidimus accepimus , id est quoties tam de Baptismo aliquorum , vel de Confirmatione , quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur , & nec scriptis , nec testibus certaratio habetur , surum baptizati , vel confirmati , sive Ecclesia consecrata sint , ut baptizentur tales , vel confirmantur , atque Ecclesia canonice dedicentur , ne talis dubitatio Fidelibus ruina fiat : quoniam non monstratur iteratum , quod certis indiciis non ostenditur ritè per alium . Eodem spectant can. Solemnitates , de consecr. dist. 1. Et can. Presbyteri , dist. 68.

C A P U T III.

De Confirmationis Sacramento.

I. U id conferat Confirmationis Sacramentum , tradit Pontifex Melchiades can. Spiritus Sanctus , de consecr. dist. 5. Spiritus Sanctus , qui super aquas Baptismi salutifero descendit in ipsis , in Fonte plenitudinem tradit ad innocentiam , in Confirmatione augmentum praefat ad gratiam . Et quia in hoc mundo tota etate victuris , inter invisibles hostes & pericula gradendum est , in Baptismo regeneramur ad vitam , post Baptismum confirmamur ad pugnam : in Baptismo abluimur , post Baptismum roboramur . Id commune inter se habent Ecclesia Sacra menta , ut dignè suscipientibus gratiam conferant habitualem , & præterea convenientibus occasionibus & temporibus gratias quasdam actuales , sive specialia quædam auxilia ad peculiares singulorum Sacramentorum fines pertinentia , que dici solent gratiae Sacramentales , cujusmodi sunt in Confirmatione prævenientia quædam , & concomitantia auxilia ad Christi fidem constanter profitandam : idque significatur per sacri unctionem Chrismatis ex oleo bal- samoque compositi , quasi quæ luctatores corroboret , & cor hominis ad pugnam animet atque confortet .

II. In canone Ut jejunii , de consecr. dist. 5. prescribitur , ut jejuni accedant qui sunt confirmandi , & dimoneantur ut prius confiteantur de dicta . Neutrū tamen est ab aliis necessarium ; consuetudo enim passim invaluit ut differatur hoc Sacramentum post horas pomeridianas , atque etiam post vespertinam horam . Et præterea ille sufficienter est dispositus , qui

qui nullius est sibi conscientia mortalium culpe; atque ubi conscientia esset mortalium culpe, sufficere potest si conteratur, quia de sola perceptione venerabilis Eucharistiae precipit confessionem praemitti. Concil. Trident. sess. 13, cap. 7. Ideoque d. can. *Ut jejunii*, non precipit confessionem confirmandis, sed solum ait esse monendos ad confessionem.

III. Jubet can. *Non plures*, 101. de consecr. dist. 4. ut unicus sit susceptor confirmati, seu vir, seu mulier. Et can. *In baptismate* 102. ibid. statuit, ut nemo suscipiat confirmandum, nisi sit ipse confirmatus. Et contrahitur a suscipiente in Confirmatione spiritualis cognatio, quae potest esse matrimonii contrahendi impedimentum dirimens.

IV. Ordinarius Confirmationis minister est solus Episcopus, can. *De his vero*, & can. *Manus quoque*, de consecr. dist. 5. Sic definit Concilium Trident. sess. 7. de Confirm. can. 3. Probatur Act. 8. ubi ad Samaritanos dudum baptizatos mitti quosdam de Apostolis oportuit, qui baptizatis per manuum impositionem Spiritum Sanctum conferrent. Attamen simplex Sacerdos ex magna & urgente causa cum Summi Pontificis immediata delegatione conjuncta potest fieri Confirmationis minister extraordinarius: Sanctusque Pontifex Gregorius Magnus lib. 3. epist. 26. hanc permisit pontificem Presbyteris Sardinie: & habetur in can. *Pervenit*, dist. 95. In Decreto quoque Eugenii IV. quod est ad finem Concilii Florentini, habetur, posse aliquando per Summi Pontificis dispensationem, cum rationabili & urgente causa, simplicem Sacerdotem chrisimare Episcopo consecrato administrare hoc Sacramentum. Idem docet S. Thomas. Allegantur ad hoc ipsum antiqui Commentatoris, sub nomine Sancti Ambrosii, verba ista in cap. 4. ad Ephes. *Apud Aegyptios confirmant Presbyteri, si non sit Episcopus.* Quidam tamen explicant hunc locum de ceremoniali Chrlimatione quae Baptismo solet adhiberi.

V. Sciendum est enim, non licuisse olim simplici Sacerdoti quemquam linire chrismate, immo neque baptizare, nisi jubente, aut procul absente Episcopo, & aliqua urgente necessitate: aperteque ait can. *Omnis tempore* 24. de consecrat. dist. 4. *Presbyter vero presente Episcopo non signet infantes, nisi ei fuerit ab Episcopo praeceptum: nec liceat Presbytero prius Episcopo intrare in Baptisterium.* Et Concilium Toletanum primum can. 20. item que Arausicanum cap. 2. & Innocentius I. epist. 1. §. 6. decernunt Presbyteros ex venia Episcopi, aut ex necessitate premente, dum Episcopus absens, posse alios chrisimare inungere. Sanctus quoque Leo Papa epist. 88. sub fin. ita dicit: *Sed neque coram Episcopo licet Presbyteris in Baptisterium introire, nec presente Antistiti infantem ingerere, aut signare.* Quae loca omnia intelligenda sunt non de Confirmationis unctione, sed de unctione baptizatorum, qui consignandi erant adhibita chrismatis unctione in vertice. Istam enim confirmandi potestatem solus Papa concedere Sacerdoti potest, neque ulla tenus potest hoc jus alteri, qui non sit Episcopus, delegare nisi (ut

(ut decernit Eugenius Papa IV. in Decreto Unionis) ex rationabili & ur-
gente admodum causa.

V I. Quin etiam ne ipse quidem Papa potestatem habet committendi simplici Sacerdoti Chrismatis sacri confectionem seu consecrationem, sed necessarium est fuisse ab Episcopo confectionum Chrisma, quo usurpatione est Sacerdos ab ipso Papa delegatus ad Confirmationis Sacramentum. Si fatus fiat, nullum erit Sacramentum. Sanctus enim Papa & Martyr Fabianus tradit, Jesum Christum in ultima cena docuisse Apostolos ritum Chrismatis conficiendi, eodemque Christi Domini instituto conficiendum ab Episcopis Chrisma esse feriā quintā majoris Hebdomadæ. Sanctus præterea Dionysius in sua Ecclesiastica Hierarchia ritum & confectionem exponens sacri Chrismatis, aperte tradit, esse ab Episcopo consecrandum. Concilium Toletanum I. cap. 20. statuit à solis Episcopis esse Chrisma conficiendum. Præallegatum Eugenii I V. Decretum ea quæ sunt de singulorum Sacramentorum essentia pertractans, ait Confirmationis materiam esse Chrisma ex oleo & balsamo ab Episcopo benedictum. Et subinde monens, fuisse nonnunquam ab Apostolica Sede urgente ex causa dispensatum, ut posset Sacerdos confirmare, eo tamen ipso casu exigit ut adhibetur Chrismi ab Episcopo Benedictum. Quam Episcopalem Chrismatis confectionem esse de Confirmationis essentia, afferit S. Thomas 3. P. q. 72. art. 3. & cum eo communis Doctorum consensus. Existimant tamen nonnulli, balsami admixtionem non requiri ad hujus Sacramenti essentiam, sed esse tantum de p̄c. adducti p̄cipue autoritate cap. 1. de sacra unct. ubi interrogatus I. centius Papa III. de illo qui fuerat in Confirmatione non Chrismate, sed oleo solo delibutus, responderet nihil ibi iterandum esse, sed caute supplendum id quod fuerat incaute p̄terminsum. Ita censem Cajetanus in d. q. 72. Sancti Thomas, & Navarra Manual. cap. 12. num. 8.

V I I. Formam Confirmationis istam tradit præallegatum Eugenii ad Armenios Decretum: Signo te signo crucis, & confirmo te christinante saluis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Multorum persuasio est, Apostolum vel ad formam, vel ad effectum Sacramenti hujus alludere 2. Cor. 1. ubi dicit: Qui autem confirmat nos in Christo vobiscum, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

V I I I. Questionem movet S. Thomas d. quæst. 72. art. 8. utrum debeat hoc Sacramentum omnibus fidelibus conferri? Et affirmativè responderet. 1. Quia Actuum 2. omnes qui erant in eadem cum Apostolis domo accepere Spiritum Sanctum: per eam verò dominum Ecclesia significabatur. 2. Quia sicut natura quos generat intendit ad perfectum statum deducere, ita Dei & Ecclesia quos genuerunt per Baptismum, intendunt per Confirmationem ad statum perfectum adducere: quod fit per Confirmationem, attingente Urbano Papa I. can. 1. de consecrat. dist. 5. his verbis: Omnes fideles

M m per.

per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur. Ex multis sane veterum testimoniorum compertum habemus, quoties citra urgentem necessitatem solenniter baptizabantur catechumeni, morem fuisse, ut statim à Baptismo confirmarentur per impositionem manus ab Episcopo; & subinde Sacramento Eucharistiae communicarent, etiam infantes ipsi recens baptizati, ut ex S. Cypriano liquet in libro de lapis.

X. Quā verò etate conveniens sit baptizatos confirmari, præstat audire, & sequi monitum Catechismi Romani sic docentis: *Illud etiam observandum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari; sed minus tamen expedire hoc fieri antequam pueri rationis usum habuerint. Quare si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum differre hoc Sacramentum maxime convenit.* Catechismo astipulatur ratio, quia facile contingit ut plerumque infantes, quin etiam ipsi eorum parentes suscepti hujus Sacramenti recordationem nullam habeant post aliquot annorum decursum, nutentque inter duo pericula, vel non providendi de hoc suscipiendo Sacramento, vel illud per oblivionem iterandi, quod nullatenus fas est iterare. Non enim solent Confirmaciones in acta referri, ut solent Baptismi & Matrimonia, quia major obstat difficultas in promiscuo multorum confirmandorum concurru.

X. Cum dicat Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. de reform. Primâ Tonsurâ non initientur qui Confirmationem non sibi erint; quærunt Doctores, an si fecus fiat, incurrit mortalis culpa. Et quidem communiter negant de mortali, & concedunt de veniali, quia nullum hic verbum exprimitur, quo strictum preceptum imponatur. Ita quoque ulterius sentiunt, etiam ulterius progrediendo ad Ordinum collationes, modò contemptus absit, Navarra cap. 22. num. 9. Candelabrum Aureum de Confirmatione num. 41. Victoria de Sacramento Ordinis num. 232. Suarez in 3. p. quæst. 72. art. 8. disp. 38. lect. 1. Coninch de Confirmatione art. 8. num. 90. & 91.

C A P U T IV.

De venerabili Eucharistia Sacramento.

I. **E**UCHARISTIA duplēcē habet rationem, & Sacramenti, & Sacrificii; sed non constituitur sub ratione Sacramenti nisi per Sacrificium: ut enim existat hoc Sacramentum, prærequiritur consecratio; ipsa vero consecratio est ipsummet Sacrificium, quo Christus immolatur

immolatur, ut docet S. Thomas q.83. art. 1. Scindam porro utrumque, & Sacramentum, & Sacrificium censeri nomine signi externi & sensibilis, diverso tamen respectu : Sacramentum enim est lignum gratiae quam Deus confert fuscipienti ; Sacrificium verò est signum exterius ejus cultus interioris, quem Deo deferimus spectato tanquam rerum omnium supremo Domino. Quā ratione sapienter dicit S. Augustinus lib. 10. de civit. Dei, cap. 4. *Multa denique de cultu divino usurpata sunt, quia honoribus deferuntur humanis, sive humilitate nimia, sive adulatio[n]e pestifera: ita tamen ut quibus ea deferuntur, homines habeantur, qui dicuntur colendi & veuerandi; si autem iis multum additur, & adorandi. Quis verò sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut scivit, aut paravit, aut finxit?* Nec verò stat tota Sacrificii ratio in illa supremi dominii recognitione, cùm possit illa recognitio dominii supremi fieri à nobis per simplices protestationes, orationes, aliosque diversos à Sacrificio actus. Aliquid aliud igitur requirit Sacrificii ratio, ejus specifica differentiæ constitutivum. Istud porro est alicujus creaturæ religiofa destructio facta in signum & protestationem supremi dominii & excellentiæ Dei valentis destruere quæcumque creavit, & pro cuius gloria nulla creatura est quæ destrui non debet, si sit opus, aut si Deus ita velit; sive sit illa destructio realis & physica, qualis contigit humanitatis Christi in crucis Sacrificio cruento; sive sit destructio ac immolatio mystica, qualis evenit in Sacrificio Eucharistiae incruento, mortis Christi cruentæ commemorativo.

I I. Antiqui Ecclesiæ Sanctæ Patres istud mysterium simplicius speculantur, non aliam in Sacrificio Eucharistiae sacratissime prædicanter immolationem Christi, quā illam quæ facta fuit in cruce, cuius exhibet commemorationem lacra Eucharistia. Horum menti adhæret S. Thomas 3. p. q.83. art. 1. cuius hæc est inscriptio, *Utrum in hoc Sacramento Christus immoletur?* Cui affirmativè responderet, duasque profert responsionis suæ rationes. Primam quidem, quia hujus celebratio Sacramenti, imago quædam est passionis Christi: solent verò imagines earum rerum nominibus appellari, quas repræsentant. Secundam verò rationem subjungit, quia per istud Sacramentum participamus fructibus passionis Christi. Authoritateque subnittitur Sanctorum Augustini & Ambrosii. Ait enim S. Augustinus apud Prosperum in libro Sentent. *Semel immolatus est Christus in semetipso, & tamen quotidie immolatur in Sacramento.* Qui locus desumptus est ex Augustini epist. ad Bonifacium, & habetur in can. *Semel immolatus*, de consecrat. dist. 2. Ambrosius verò, seu potius Commentator epistolarum Pauli, qui nomine Ambrosii circumfertur, sic ait in cap. 10. ad Hebr. *In Christo semel oblata est hostia ad salutem sempiternam potens: quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis ejus.* Denique allegat S. Thomas Ecclesiæ Collectam Dominicalem dicentem: *Quoties hujus hostia commemoratione celebratur, opus nostra redēptionis exercetur.* Et M.m 2. quia

quia instare quis posset, Sacramenti immolationem quam memorat, esse tantum secundum imaginem, & non secundum rem; recte ibid, respondet, hostiam Sacramenti esse realiter & in individuo eandem ipsam hostiam, quæ immolata fuit in Cruce: & sic quod ubique immolatur in Ecclesia, esse idem corpus cum immolato & oblatu in Cruce, & non diversa corpora; atque ita esse unam eandemque victimam & sacrificium in Altaribus, commemorativum Sacrificii Crucis, eadem praesente victima.

III. Placet admodum Gabriel Vasquez disp. 222. cap. 7. 8. & 9. illud cum veteribus Sanctis Patribus & Angelico Doctore vestigiis infestans. Nam cap. 8. in princ. duplex distinguit sacrificium: unum quidem absolutum, aliud commemorativum. Porro absolutum, quale fuit in Cruce, requirere ait realem hostiam immolatam, seu destructionem; non verò commemorativum, quale est charisticum, quod Christus de se obtulit in ultima cena in memoriam instantis passionis fuit, & quod offert quotidie Ecclesia in memoriam ejusdem præteritæ passionis. Addit subinde Vasquez, non satis esse ad rationem sacrificii, quod fiat commemoratio mortis, sed insuper necesse esse, ut interveniat eadem numero victimæ; alioqui enim non fore sacrificium, sed taatuum signum & quasi larvam sacrificii: sic enim non offerretur Deo res eadem, cuius mors repræsentaretur. Itaque si vera esset hæreticorum opinio, quod Christi corpus non contineatur sub speciebus, posset quidem fieri commemoratio mortis Christi in tali Sacramento, ut ipsi fatentur; sed nullatenus sacrificium verum. Itaque sacrificia veteris Legis, per qua etiam fiebat aliqua sacrificii Christi futuri commemoratio, non ideo erant vera sacrificia per illam commemorationem, eo quod aliam haberent hostiam quam Christi corpus: sicut illa mystica commemoratio, seu repræsentatio non erat nisi accidentaria Legis veteris sacrificii, quæ in hac sola re veri sacrificii rationem ac essentiam habebant, quia realiter immutabatur ac destruebatur res oblatæ, sive per macerationem & occisionem, ut in pecudibus; sive per cremationem, ut in panibus; sive per effusionem, ut in liquoribus. Idemque Vasquez cap. 7. veterum Patrum pleraque profert testimonia, non aliam veri in Eucharistica oblatione sacrificii rationem agnoscunt, quam quatenus idem in Ecclesia offertur Christi corpus, quod repræsentat factam sui in Cruce immolationem, cuius est memoriale sacrificium Eu-

I V. Recentiores Scholastici conantes argutiū Sanctis Patribus & Thomā hanc indagare questionem, diversis inter se sententias dissident. Quidam, ut Suarez, absolute negant esse de ratione sacrificii, ut res oblatæ realiter immutetur. Alii collocant immolationem in verbis consecrationis, quatenus Corpus & Sanguis seorsim ponuntur, quatenus mysticè fieri potest ex verbis consecrationis, quæ solius corporis meminerunt super hostia,

hostia, & solius sanguinis super calice; adeo ut nisi obliteret necessaria concomitania, re ipsa corpus & sanguis separarentur sicut in cruce. Hos verò refellens Bellarminus instar, concomitantiam dum impedit illam separationem, impedit hoc ipso immolationem. Quemadmodum nullum fuisset sacrificium si Sacerdos Aromaticus, dum intentabat istum, qui tauto maectando sufficiebat, fuisset superveniente casu istus aversus, ita ut cum taurus non excepisset; illa utique istus destinatio non sufficeret ad sacrificium aut maectationem.

V. Ipse verò Bellarminus lib. I. de Sacrificio Missæ, cap. ult. circa fin. assignans in ipso consecrandi actu Eucharisticum Sacrificium, fundat immutationem quæ est Sacrificio essentialis, in horum trium concursu. Primum quatenus res profanæ panis & vinum mutantur in res sacras carnem & sanguinem Christi. Secundò quia per eandem consecrationem res ista Deo offeruntur. Tertid quia per hanc ipsam consecrationem res oblatæ ad veram, & externam destructionem ordinantur, quatenus accipiendo formam cibi & potus destinantur ad mandationem & potionem. Quanvis enim Christus per hanc mandationem non amittat suum esse naturale, amittit tamen suum esse sacramentale, definitque esse cibus sensibilis. Alii Doctores collificant Christi Eucharisticam destructionem in eo, quod eti vitam non amittat, amittit tamen vitæ usum dum alligatus Sacramento: non enim potest in illo statu seipsum mouere, neque videre, neque audire, neque tangere, neque alias exercere operationes, ad quas elicendas necessaria sunt species sensibiles, quæ divisibile spatium efflagitant; cum tamen Christus in Sacramento continetur modo proflus indivisibili. Alii recurrent ad Eucharisticam mandationem, neque admittunt rationem sacrificii in consecratione, nisi inchoative & imperfete. Alii recurrent ad verba oblationis, quæ post consecrationem proferuntur in Missa. Nec desunt qui pro ipsa immolatione assignant specierum hostia fractionem, quæ fit ante consumptiōnem. Alii his explosis, alias communiscent mutationum in Eucharistia formas. Nobis sufficiat immutatio quam solam agnovere priisci Ecclesiæ Patres & Sancti Doctores, quibus suffragatur S. Thomas, scilicet facta olim in Cruce immolatio, quam in Altari commemoramus per oblationem ejusdem numero victimæ, quæ litata est pro nobis in Cruce.

CAPUT

C A P U T V.

Quanam requiratur preparatio ad Sacra Eucharistia communionem.

I. **A**LIA requiritur circa Eucharistæ perceptionem quoad animam, alia præparatio quoad corpus. Quoad animam præcipitur ut communicaturi sibi consciæ, vel ambigui admissi alicujus mortiferi peccati, non autem ad Communionem accedant, quæ peccata expiaverint per Sacramentalem Confessionem, ut sanctum Concilium Tridentinum scilicet 13. cap. 7. declarans sic esse intelligenda Apostoli monita 1. Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Circa ipsius dispositionem animæ ad hoc requisitam, ne quis indignè communiceat, tres sequentes regulæ servanda sunt. Prima, ut quis habeat moralem quasi certitudinem se in statu gratiae esse; qualem habere censetur qui post diligens examen nullum advertit mortale peccatum à se commissum, quod non confessione expiaverit. Huic regulæ non obstat scrupulorum anxietas, quando mens judicat vel proprio lumine, vel ex alterius sapienti direccione, nequaquam esse his scrupulis attendendum. Secunda regula, ut qui advertit aliquam in se mortalem culpam, non accedat ad Communionem, quantumvis contritus sibi videatur, nisi præmissa Confessione sacramentali. Tertia, ut qui officio celebrandi urgetur, nec tamen Confessarii copiam habet, præmittat contritionem, & post celebrationem quamprimum poterit confiteatur. Hæc præcipit d. cap. 7. Tridentinæ scilicet 13. Lōquitur verò speciatim de celebrantibus ex officio, ubi non est Confessarii copia, quia raro evenire potest in simpliciter communicantibus, cùm facile possint & debeat à Communione abstinere, si Confessarii copia desit.

II. Itaque necessitas communicandi sine confessione potest occurrere quando Sacerdos tenetur ex officio celebrare. Præterea quando Sacerdos non potest citra scandalum vel infamiam omittere Sacrum, etiamsi ad hoc non teneatur ex officio, ut si Sacerdos pluribus notificasset mox à se Misericordiam; præfertim verò ubi huic rationi altera accederet ex circumstantia diei festi, vel Dominicæ, & circumstantia loci, in quo non supersit alia Missa. Item si Sacerdos in publico inchoasset Sacerdotalibus vestibus se induere, ibique veniret ei in mentem recordatio peccati mortalis, nec habens Confessarii copiam, grave murmur excitaret, criminis que-

que fulpicionem pareret exiendo se & abscedendo. Insuper si sacris operans, factaque consecratione recordetur criminis à se admissi, quanvis copiam habere possit Confessarii, non tenetur accersere: quia indecens est tunc interrumpi Sacrificium, tametsi nulla sequeretur Sacerdotis accersentis nota. Ita Sylvester verb. *Eucharistia* 2. num.9. Soto in 4. dist. 12. art. 9. Navarra Manual. cap. 21. num. 4. Suarez ad 3. p. q. 80. disp. 66. sect. 4. & alii communiter. Sed si ante consecrationem Sacerdos recordetur ad Altare peccati mortalis, tenetur confiteri, si fieri sine nota possit, ut quando privatum celebrat. Alioqui sufficiet si conteratur, ad notam vel infamiam declinandam. Si quæras, utrum teneatur ante consecrationem discedere, dum fieri potest ablique nota, nec præsto est Confessarius? Respondeat S. Bonaventura in 4. dist. 13. Soto ibid. q. 2. art. 6. Victoria de *Eucharistia* n. 79. Navarra cap. 25. num. 76. non teneri post inceptam Missam discedere. S. verd Thomas p. 3. q. 83. art. 6. ad 2. dicit esse tutius eo casu Missam cœptam deferrere, non tamen esse necellarium.

III. Porro non est assentiendum Cajetano in 3. p. quæst. 80. art. 4. dici enti cum quibusdam aliis, nullum ad suam usque ætatem extitisse præceptum iis qui sibi consci sunt culpæ mortalis, confessio nem præmittendi ante sacram Communione, dummodo aliunde e sint; atque præmissionem confessionis non esse in hoc casu de præce, sed de consilio. Etiam si enim nullum scriptum præceptum hac de re supereisset, tamen constans & universalis Fidelium consuetudo hæc fuit, ut non nisi confessi auderent ad sacram accedere Communione, quoties lethalis noxæ sibi consci erant. Et aperte declarat Concilium Trident. hunc esse sensum præcepti divini apud Apostolum, *Probet autem scipsum homo. Et, Qui manducat & bibit indigne.*

IV. Quæritur de pollutionibus nocturnis, an impedian sacram Communione? S. Thomas quæst. 80. art. 7. sic distinguendo resolvit. Vel illa pollutione qua per somnum accedit, procedit à causa mortali, vel non: si à causa mortali, ut sunt antecedentes cogitationes turpes, quibus se vigilans oblectavit, consequens nocturna impuritas impedit à Communione ex necessitate, quanvis interveniat penitentia subsequens pollutionem, & præcedens Communione: sed si culpa nulla fuerit causa ejus pollutionis, aut etiam si fuerit quidem, sed venialis, non impedit Communione ex necessitate, sed ex decentia. Quæ decentia abstinenti fundatur tum in fealdate corporis, tum in evagatione animi, quæ pollutionem sequi solet. Hæc tamen decentia postponenda est necessitatib[us] communicandi, aut Sacrum celebrandi, ut in die festo, ubi alias deest Sacerdos qui celebret.

V. Sed si comperierat causari pollutiones ex malitia diaboli, ut per hoc arceat aliquem à Communione, non est deserenda Communio propter talem infestationem, modò quis se à peccato custodiat, ut ex collationibus Patrum adducto exemplo probat ibidem S. Thomas.

VI. Idem

V I. Idemque ad secundum argumentum de congressu conjugum ait iuxta S. Gregorii responsionem ad Augustinum, quae habetur in can. *Vir cum propria*, 33. q. 4. si non voluptatis causâ, sed prolis generandæ, vel debitum reddendi conjugale petenti id factum sit, non alia ratione Communione impediri, quam sicut dictum est de pollutione quæ contigit alicui sine peccato: hoc est, non ex necessitate, sed ex decentia, propter corporis immunditiam & animi distractionem recte aliquem à Communione abstinere, dicente S. Hieronymo: *Si panes Propositionis ab his qui uxores tetigerant, comedи non poterant, quamò magis ille panis qui de cœlo descendit, non potest ab illis qui conjugalibus paulò ante hæcere complexibus, violari atque contingi?* Et vult *Apostolus* (1. Cor. 7.) conjugatos abstinere à complexu ad tempus, ut vacent orationi, quamò magis ut comedant carnes Agni immaculati, debent à carnalibus operibus abstinere? Sed quia hoc secundum congruitatem (ait S. Thom.) & non secundum necessitatem; ex consilio, & non ex præcepto est intelligendum, S. Gregorius dicit quod talis suo iudicio est relinquendus. Si vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere (ut ibidem Gregorius subjungit) tunc prohiberi debet ne accedat ad hoc Sacramentum. Hæc S. Thomas.

V II. Altera requiritur in communicaturo dispositio, ut sit perfœc-
tus, hoc est, nihil cibi aut potus à media nocte in stomachum traje-
cerit. Sic enim decernunt Concilii Carthaginensis quinti canon. 29. &
Africanus canon 9. Ut Sacraenta Altaris non nisi à jejunis hominibus cele-
brentur. Habetur in can. *Sacraenta Altaris*, de consecrat. dist. 1. Cui suffragatur S. Augustinus epist. 118. ad Januarium: *Placuit Spiritui Santo, ut in honorem tani Sacramenti prius in os Christiani corpus Dominicum in-
traret, quam ceteri cibi.* Ibidemque dicit: *Per universum orbem mos iste ser-
vatur, ut corpus Christi à jejunis sumatur.* Idque statutum ab Ecclesia est,
tum in Eucharistia sacratissima veneracionem, tum etiam ad eliminandas
omnes occasiones vomitus aut intemperianæ. Reliquia tamen cibi hesterni
in ore remanentes, si casu post medianam noctem deglutiuntur, non impe-
diunt hanc Communione, quia non per modum cibi, sed salivæ traji-
ciuntur in stomachum. Eademque ratio est, si dum os aquâ aliōve liquore
abluitur, aliquæ guttaræ deglutiuntur, dum sit parva earum quantitas, ut
ait S. Thom. ad 4. argum. Eadem ratio est de sanguine qui ex cerebro vel
ex gingivis salivæ permixtus in stomachum defluit, neque consulto de-
glutitur.

V III. Secus existimandum de iis qui ut faecium raucedinem, aut po-
ctoris tußim, aut defluentium ex cerebro humorum acrimoniā leniant,
antequam somnum capessant, ori imponunt fassarum aliam materiam,
quam paulatim liquefactam deglutiunt: his enim non licet postridie com-
municare, nisi certum habeant, omnia illam electuarii substantiam fuisse
in stomachum trajectam ante medianam noctem. Nec refert si objicias, de-
glutitas.

glutitas post medianam noctem cibi reliquias, quæ dentibus hæserant vel gingivis, non impedit sacram hanc Communionem: In hoc enim differunt, quia illæ reliquias cibi non intenduntur tanquam nova refectio, sed fortuita hæserunt, & post completam, quæ præcessit, refectionem trajectæ sunt: At verò electuarium sponte sumitur tanquam refectio, vel tanquam medicina, cuius in stomachum trajectio ex intentione fumentis vel perduravit, vel perdurasse dubitatur ultra medium noctem. Atque hic est generalis Summi starum consensus.

I X. Non jejonus potest communicare, si urgeat periculum mortis. Tenerer namque in extremis communicare ex divino præcepto, quod est gravis momenti quam Ecclesiæ lex, ne communicet aliquis non jejonus. Et verò ex Ecclesiæ usu, eam non intendere ut abstineat à Viatico qui non est jejonus, ubi periculum est decadendi sine Viatico, & frustandi tanto præsidio Fidelem in extremo certamine. Sanè æger dum comprobredè potest, debet curare ut jejonus communicet; non debet tamen propræcè suas vires in discrimen adducere, neque in posterum diem ea de causa Communionem differre, si sit rationabilis metus ne præmoriatur, aut accidente nova seu animi, seu corporis infirmitate exequi non possit quod distulerat: quia sanè res majoris sunt momenti quam circumstantia illa jejunii. Pia enim Mater Ecclesia cupit liberis suis in discrimine mortis constitutis quacunque ratione opem ferre, & oppositas difficultates amovere.

X. Quæres, utrum in eadem ægritudine liceat sæpius non jejunio communicare? In primis certum est, non licere, absolute loquendo: sed tamen licere duobus his casibus. Primo, quum sæpius occurrit ægrum constitui in mortis discrimine præsenti, si nempe nunc remittat, & nunc ad extremum periculum ingruat vis ægritudinis. Secundò, quando quis eundem aut diversum in morbum successivè incidit, cum ferè convalesceret. Attamen necesse est intervallum plurium dierum intercedere, ut quis pluries eodem lecto detentus communicet non jejunus, quale assignant communiter Summistæ trium hebdomadarum, unius mensis intervallum.

X I. Celebrare non jejunum ut infirmus communicetur, non est licitum, essetque saepe occasio gravis irreverentia. Et in hoc omnes ferè conveniunt Doctri. Neque obstat divinum de communicando præceptum in vita discrimine. Deum enim respondemus pleraque præcepisse non ita absolute, quin reliquerit præceptorum suorum modificationem in iis quæ sunt positivi juris prudentiae Ecclesiæ, in casibus aut periculis vel circumstantiis gravium incommodorum, quæ ex rigidiore præcepti observatione nascerentur: præsertim si talium incommodorum evitatio spectet quoque ad Jus Divinum in materia diversa. Exemplo sit illa Dei prohibitus, ne quis nisi sit Sacerdos, panes Propositionis comedere ausit.

Na

Levit. 24.

Levit. 24. verf. 8. & tamen Matth. 12. Christus Dominus modificationem hujus divinae prohibitionis, admissam à summo Sacerdote Achimelech, approbat, quando deficientibus laicis panibus, Davidem ejusque comites, quos premebat fames, sacris illis panibus vesci indulxit. Et in lege Gratiae postquam ex divino instituto fuerant abolitæ veteris legis ceremoniæ, reliquit tamen Deus Apostolorum providentia earum ulum vel permittere, vel damnare; adeo ut licuerit Paulo Apostolo, Act. 16. Timotheum cum rationabili causa circumcidere; qui tamen alibi justè Petrum Antiochiae reprehendit ritus Mosäicos observantem, neque ulla tenus permittere voluit Titum circumcidere, Gal. 2. Una enim eademque discretionis lex dabant esse uno eodemque tempore ritus legales Jerosolymis, ubi stabat Judaicum Templum, Summumque Sacerdotium Legale, & summum Legis Concilium; non verò Antiochiae extra Judæam sitæ, in qua urbe pauci Judæi, & innumerabiles Gentiles habitabant. Idem censendum de obligatione communicandi infante mortis periculo, quam Christus Ecclesiæ directioni commisit quoad executionis circumstantias, præsertim eas quarum neglectus gravem plerumque contemptum & scandalum pararet, quod utique aliunde violaret primarium ac præcipuum Divini Juris mandatum. Circumstantiæ namque Divina Eucharistia celebrandæ omnes ferè sunt Ecclesiasticae præceptionis ac institutionis, fundamentum habentes venerationis tantis debitæ mysteriis secundum Jus Divinum. Esto enim nulla adhibetur circumstantiarum Ecclesiasticarum remora, ubi urget fidelis jam moribundi communicatio, facile continget ut Sacerdos semiebrius, post opiparam coenam de periculo admonitus, sine animi præparatione, sine sacris vestibus, sine preciobus, panem vulgarem præcipitanter consecret in eadem profana mensa, & post ciborum & verborum dissolucionem, post haustam vini aut cervisia immodicam copiam tremendum Sacrificium semiebrius conficiat, & præcipitanter deferat ad ægrotum cum morte luctantem.

XII. Aliis pluribus casibus potest non jejunus hoc sumere Sacramentum, ut si contingat loco vini fuisse fusam in calicem meram aquam, & post hostiæ communionem de calice haustam, quod facile potest ex inadvertentia evenire. Tunc enim debet Sacerdos vinum in calicem infondere & consecrare incipiendo à verbis, *Simili modo;* deinde illud bibere postquam dixerit, *Sanguis Domini nostri Iesu Christi, &c.* Præterea si post consecrationem recordetur Sacerdos se non esse jejunum, debet nihiloseius perficiere sacrificium & communicare. Est enim procul dubio stricior obligatio perficiendi ceptum Sacrificium & communicandi, quām jejunum sumendi hoc Sacramentum. Sed si ante consecrationem Sacerdos mineraliter se ad Altare accessisse non jejunum, docet S. Thomas 3. p. q. 83. art. 6. ad 2. tutius esse ut desistat à Sacrificio, si fieri citra scandalum possit; non tamen affirmat ad hoc teneri. Unde colligo Sacerdotem clam & semotis

femotis arbitris celebrantem posse ab Altari discedere ante consecrationem, sed non convenire ut discedat, si publice & coram pluribus celebret: sic enim scandalum erit, & infamiam sibi accerferet.

XIII. Si celebrans post consecrationem, sive unius speciei, sive duarum, cordis deliquium pateretur, ut prosequi non posset, si nullus praesto sit Sacerdos jejonus, debet non jejonus Sacerdos perficere Sacrum & communica-re, propter maiorem & antiquorem divini præcepti obligationem perficien-di Sacrificium, præ Ecclesiastica prohibitione non communicandi, si quis non est jejonus, can. *Nihil*, 7. quæst. I.

XI V. Si Sacerdos ante communionem offendat in Altari particulam aliquam consecratam, aut de qua dubitet an sit talis, debet illam sumere statim atque Sanguinem sumperit, ne se exponat periculo communicandi non jejunum, si particulam sumat ante Calicem, aut post ablutionem. Sed si particu-lam post ablutionem advertat, debet eam etiam post ablutionem sumere, eique nonnihi post Calicis sumptionem ad vertenti indulgetur ad particulæ sumptionem totum tempus quo stat ad Altare. Sic enim censetur unum to-tum, unaque Communio quidquid diversis vicibus subit dum stat ad sacram Altare, ut ait Cajetanus tom. 2. opuscul. tract. 3. quæst. I.

XV. Sacerdos qui inter celebrandum debet purgare Ciborium, in quo multæ superfunt exiguae particulae, debet primum eas in Calicem in quo sa-cratissimus Sanguis continetur, intendere post sumptionem sacratissimæ Hostiæ, ut particulas simul cum sanguine sumat. Et quia non possunt al-i quando omnes simul cum sanguine hauriri, debet vini novam ablutionem altoties infundere in Calicem, facris etiam digitis particulas dispersas in unum Calicis locum colligentibus, donec omnes illas reliquias ipse Sacerdos haue-rit. Eaque est generalis Ecclesiæ praxis & præceptio.

XV I. Si quando hostia consecrata palato communicantis adhaeserit, nec possit per linguam separari, toties multiplicandæ sunt intra palatum ablutiones, donec hostia sejungatur, & cum ablutionibus integrè deglu-tiatur.

XVII. Denique si periculum impendet ne Sacramentum irruptione sacrilegorum in eorum incidat manus, debet etiam à non jejuniis reverenter sumi, si jejni præsentes non occurrant: aliter enim se gerens non averteret ac impediret, prout jure naturæ tenetur, injuriam Divinissimi Sacramenti. Non enim exponendum est Sanctum canibus, nec margaritæ projiciendæ ante porcos.

* * * * *

C A P U T V I .

*Utrum carentes rationis usū capaces sint ipsius
Sacramenti.*

I. **E**ANC tractat disputationem S. Thomas art. 9. & optimè concludit cum distinctione. Aliqui dicuntur non habere rationis usum dupliciter: uno modo, quia debilem habent rationis usum; & quia tales possunt aliquam hujus Sacramenti devotionem concipere, non est eis denegandum hoc Sacramentum. Alii verò nullum prorsus habent rationis usum; & hi quidem aut nullum rationis usum habuerunt, sed sic à nativitate permanerunt: & istiusmodi hominibus non est hoc Sacramentum exhibendum, quia in his nulla praecessit Sacramenti devotio. Aut verò aliquando rationis compotes fuerunt, & tunc si quando erant rationis compotes, apparuerit in eis hujus Sacramenti devotio, debet eis in articulo mortis hoc Sacramentum exhiberi, nisi forte timeatur periculum vomitus vel expunctionis; hoc enim conformatur canonii 76. Concilii Carthaginensis IV. quo decernitur, ut is qui peccatum in infirmitate petuit, & mox infirmitate oppressus obmutuit, vel in phrenesim incidit, accipiat à Sacerdote pénitentiam, & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Habetur iste canon 26. quæst. 6. can. *Is qui pénitentiam.* His adde caput *Majores*, §. ult. de Baptismo, quo statuitur, dormientes & amentes validè baptizari, dummodo antea Baptismi suscipiendo propositum habuerint, & non aliter.

II. Infantibus olim tribuebat Ecclesia Eucharisticam Communionem. Id compertum est ex Sancti Cypriani tractatu de lapsis, in quo miraculum refert circa puellulam, cui post sumpta idolothyta, quæ nutrix Gentilis ei procuraverat, data fuit in Ecclesia de sacro Calice communion. Itemque ex S. Dionyso Eccles. Hierarch. cap. 3. dicente: *Illud verò quod pueri quoque, qui non possunt intelligere divina, sacri Baptismatis, altissimorumque Communionis sacrosancta signorum particeps fiant, &c.* Concilium pariter Trident. sess. 21. cap. 4. expressè docet, antiquis seculis in more positum fuissit, ut quibusdam locis parvulis rationis usū carentibus sacramentalis Communio daretur, & sanctissimos illorum temporum Patres rationabilem facti sui causam habuisse, quanvis nullā salutis necessitate id fecerint, quoniam parvuli per lavacrum Baptismi regenerati, adeptam in ea regeneratione gratiam amittere in illa aetate non possunt. Prodeesse quidem eis

eis posse Eucharistia ad gratiæ augmentum , sed eam illis subtrahere satius esse duxit præsentium temporum Ecclesia, magis propiciens tanti Sacramenti venerationi. Quod verò Christus protestatur Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis , &c.* imponit quidem adultis necessitatem præcepti , nemini verò necessitatem mediæ , qualis est Baptismi , sine quo ne infantes quidem salvantur.

III. Ecclesia illis qui prorsus amentes sunt , non solet sacram largiri Communionem , nisi in articulo mortis , & hoc rarissime , ob necessarias præcautiones , ne sit exspuitionis aut vomitus periculum , alteriusve gravis irreverentiae & contemptus ; sitque admodum probabile , hominem non esse in mortali culpa , commissi dum olim esset compos mentis , ut post S. Thomam admonet Coninch in d. art. 9. Cæterum Ecclesiæ receptione consuetudo est , ut amentibus sacrum Vaticum denegetur , si nulla in eis superfit rationis scintilla , nec ullus saltem exiguis pietatis sensus. Sed si tantisper aliqua advertitur erga Sacramentum devotione , quantumvis rationis ulus sit immunitus , si non est justus metus precedentis mortalis culpa , cuius eum non paenituerit , minimè privandus est æger salutifero Vatico.

IV. Utrum arreptiti , seu energumeni Communione sint privandi , ambigi potest. D. versa fuit olim variis locis & temporibus observatio in Ecclesiis. S. Dionysius Eccles. Hier. cap. 3. aperte docet tum catechumenos , tum energumenos , tum publice paenitentes à sacris Mysteriis fuisse exclusos. Itaque videtur improbabilis responso ista S. Thomæ , sermonem ibi esse de solis energumenis non baptizatis. In oppositum autem decernit Concilium Arauficanum I. cap. 14. admittendo esse ad Eucharistia communionem energumenos , si se Clericorum solici dini tradant , & obtemperent munendi virtute Sacramenti adversus dæmonum insultus. Hoc idem censuerunt olim sancti veteres per Ægyptum aliasque regiones dispersi Abbates apud Cassianum , quem referi & sequitur S. Thomas d. art. 9. ad 2. *Eis qui ab immundis vexantur spiritibus , Communionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus interdiclam.* Et utique non sunt hoc tanto prædio privandi energumeni , si agnoscantur ad hoc suscipiendum dispositi. Ubi namque maius periculum intenditur , ibi pleniùs est consulendum , cap. *Ubi periculum , de electione.* in 6.

C A P U T VII.

*Utrum Sacerdos debeat denegare Corpus Christi
peccatori petenti.*

I. ANC movet quæstionem S. Thomas quæst. 80. art. 6. Tota hæc difficultas tribus regulis dijudicanda est. Harum prima sit : Publico peccatori , sive publicè , sive privatum hoc Sacramentum petenti prorsus denegandum est. Ratio est , quia Sacerdotes (ut dicit Apostolus) sunt dispensatores mysteriorum Dei : debet autem esse fidelis dispensator , eodem subjungente : *Hic jam queritur inter dispensatores , ut fidelis quis inveniatur* , 1. Cor. 4. Atque ita cavere tenetur , ne bona quæ dispensanda recepit , dissipet in immeritos & indignos. Veratur enim Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus , neque mittatis margaritas ante porcos.* Notata dignus in primis est locus S. Cypriani epist. 10. Pro dilectione tua consulendum me existimasti , quid mihi videatur de hystriobus & mago illo , qui apud vos constitutus abhuc in artis sua dedecore perseverat , an talibus sacra Communio cum ceteris Christianis dari debeat ? Puto nec Majestati Divine , nec Evangelica disciplina congruere , ut pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fædetur. Refertur in can. Pro dilectione , de consecr. distinet. 2.

II. Secunda regula hæc est : Peccatori occulto non est deneganda Communio coram illis , quibus ignotum est ejus peccatum. Ita post S. Thomam communiter Doctores sentiunt. Rationem tradit S. Thomas , quia quilibet Christianus ex hoc ipso quod est baptizatus , admissus fuit ad Dominicam Cœnam , ita ut jus suum illi adimi non possit , nisi ex aliqua manifesta causa. Alii vero has rationes adjungunt , quia non est diffamandus peccator occultus ; & quia secus agendo gravia nascerentur scandalorum . Alii quidam totam rationem ad Christi voluntatem referunt ab Apostolis ad nos usque traditione transmissam , ipso etiam Christi factò roboretur , qui Iudæ tunc occulto peccatori suum dedit in ultima cœna corpus & sanguinem. Ait denique S. Augustinus : *Non prohibeat dispensator pingues terre , id est peccatores , in mensa Domini manducare , sed exactorem monerat innere.* Id habetur de consecrat. dist. 2. can. Non prohibeat , quo loco Glossa adjungit , *Si occulti sint.*

III. Ut autem sciatur , quinam publici , & quinam occulti peccatores habendi sint , dicit D. Thomas loc. cit. eos esse manifestos peccatores , quorum peccata innotuerunt per evidentiam facti , quales sunt publici usurarii ,

rati, publici concubinarii, publici raptore : vel quorum innotuerunt peccata per publicum sive Ecclesiasticum, sive seculare judicium. His adjungitur tertium notorietatis genus, quando ipse peccator de suo se criminis jaet, & passim ac manifeste illud confitetur. Si ergo unam aliquam de tribus notorietatibus peccator factus fuerit manifestus ac dissimilatus apud majorem civitatis partem, neganda est ei Communio, etiam coram illis qui ejus crimen ignorant. Cum enim famam eo loco amiserit, non habet jus ullum amplius ut suum delictum ibi celetur: & exigui momenti est si unus aut alter id ignoret, qui ex aliorum relatione facile cognitus erat. Quin etiam Suarez disp. 67. sect. 5. conclus. 3. quem sequitur Coninch q. 80. art. 16. n. 28. afferit ei qui licubi per judicis sententiam declaratus est criminis reus, denegandam esse communionem, etiam in alio diffito loco, in quo id penitus ignoretur. Sed hanc sententiam sequi valde inconveniens & periculosum foret, etiam supposita illa communiori opinione, quam tradunt & probant Cajetanus opusc. 31. resp. 9. Navarra Manual. cap. 18. n. 26. Lessius lib. 2. cap. 10. dub. 13. n. 75. quod licet in alio loco, in quo ignoratur delictum, revelare hoc idem quod in aliqua alia civitate publice innotuerit per unam aliquam ex tribus notorietatibus praedictis: supposita enim hujus opinionis veritate, potest nihilominus homo ex eo tempore quo infamiam alibi incurrit, suam emendasse vitam, & vetus peccatum per veram poenitentiam diluisse, præsertim cum transmigratio loci conversionem pristinæ vitæ valde faciliter, pristinalque malæ consuetudinis occasiones rescindat. Præterea ex tali repulsa (cujus causa in eo loco prorsus ignoratur) eadem omnia detrimenta & scandala nascentur, quorum evitandorum causâ illicitum est Sacerdoti occultum peccatore à sacra Communione repellere: & præter turbas & scandala inde nascentia, Sacerdos ipse plus sibi vituperii & odii apud Christianum populum, quam infamia peccatori repulso, qui probus existimabatur, accerferet.

I V. Difficilior quæstio ventilatur, an sit deneganda Communio peccatori occulto illam occultè postulanti? Sanctus quidem Thomas in Summa suam hac de re mentem non aperit, quanvis evidens occasio se in hoc art. 6. offerret: ex quo convinci potest, non existimasse sibi persistendum esse in opinione quam tradiderat in 4. dist. 9. art. 5. ad 1. ubi absolutè concludit esse occulto peccatori occultè potenti recusandam communionem, quanvis Sacerdos id occultum crimen non sciat aliter, quam per ejusdem sacramentalem Confessionem. Sotus tamen oppositam tñetur opinionem, quando non alia habetur notitia, quam ex sacramentali Confessione, in 4. dist. 12. q. 1. art. 6. existimans & scribens S. Thomam ab illa sua pristina sententia descivisse, dum Summam Theologiam conscriberet. At cæteri Thomistæ communiter tuerunt illam, quam tradit S. Thomas in librum 4. Sent. eo quod nihil directè contrarium scripsisse appareat. Cæterum communis

munis est, eaque justa & vera Summistarum consensio, tam esse strictam sigilli Confessionis obligationem, ut nulla ex causa licet Confessario peccatum sibi confessum aperire poenitenti extra confessionem, sine expressa poenitentis licentia, nisi quantum aliunde extra confessionem potuerit ejus habere notitiam, ne confessio reddatur odiosa, si vel ipsi poenitenti extra confessionem improberetur eo invito. Igitur in hac quæstione ita distinguendum cum communii. Vel Sacerdos occultum peccatum Communionem occulte petentis cognoscit per ipsum solam Confessionem, eoque casu non debet ei denegare, propter sigilli religionem: Vel aliunde notitiam ejus habet: quo casu, si ea notitia certa ac indubitate sit, debet ei occulte petenti denegare, eidemque causam notitiae suæ sine cuiusquam, à quo acceperit, designatione significare; modò audienti constet eam quam significat notitiam, habitam extra sacramentalem Confessionem fuisse.

V. Tertia demum statuatur regula: Sacerdos, sive Pastoris fungatur officio, sive non, qui scit extra Confessionem occultum petenti Communio-nem delictum, tenetur eidem petenti abnegare; si verò sciat per solam petenti Confessionem sacramentalem, tenetur ei petenti concedere, quantumvis occultissimè petat. Ita Gabriel Biel in 4. dist. 9. q. 2. art. 3. dub. 1. Paludanus ibid. q. 2. conclus. 3. Navarra cap. 21. n. 55. Prima pars hujus conclusionis ratio est, quia ille postulans nullum habet jus Communionem petendi, cestante hinc omnia incommoda, quorum evitandorum causâ admitteretur accedens publicè ad Communionem: Ideoque ligat Sacerdotem illa prohibitiō Christi in isto petitionis occulte casu, *Nolite Sanctum dare canib̄*. Ratio porrò secundā partis est illud inviolabile & indispensabile secretum Confessionis, de quo loquitur can. *Sacerdos*, de penit. dist. 6. & canon *Omnis uriusque*, in fin. de penit. & remission. Sacerdos enim negando Communionem, indirectè commemoraret atque exprobareret auditum in confessione illius peccatum, quod est penitus Divino Jure, eoque duplici, nimis naturali & positivo illicitum. Et quanvis alias fortasse causas Sacerdos prætexeret, ille tamen qui perit, facile adverteret repulsæ causam esse peccatum in confessione expositum.

VI. Deinde observandum ex S. Thoma in corp. art. 6. posse Sacerdotem habentem criminis aliunde quam ex Confessione sacramentali notitiam, occulte admonere peccatorē occultum, vel etiam universos generaliter ad Communionem accedentes, ne ad mensam Domini accedant antequam peccata per veram poenitentiam expiaverint, & Ecclesiæ, si sint excommunicati, reconciliati fuerint. Hac enim ex causa olim à Diacono inter sacratissima Mysteria proclamabatur, *Santa sanctis*, ut refert in catechesibus mystagogicis S. Cyrillus Hierosolymitanus.

VII. Sapienter admonet Aegidius Coninch ad art. 6. num. 27. ut publico peccatori Communio publicè dari possit, necesse quidem esse, ut publicè constet ipsum emendatum esse: ut autem privatim dari possit, sufficere

Cere si Sacerdoti constet, quod privatam egerit pœnitentiam. Verumtamen hoc solitè cavendum, ne illa privata Communio deveniat in aliorum notitiam; perinde enim esset ac si ad publicam fuisset admisus. Accidit enim aliquando, ut qui post privatam pœnitentiam de publico delicto fuerat ad secretam Communionem admisus, post præstitam ab ipso secreti promissionem solicitor propriae apud plebem existimationis quam promissæ fidei, eodem ipso sumpta Communionis die rem ipsam tota urbe divulgarerit. Itaque prudentius & religiosius dixerim, si is qui à publica Communione repellendus est, arceatur pariter, nullâ habità ratione privatæ pœnitentia, ab occulta communione. Sic enim prafatum sequentis manifestatio-nis incommodum devitabitur, & is qui publici scandali author fuit, in humilitate & difficilientia peccati continebitur, disciplinaque Ecclesiastica servabi-
tur illibata.

CAPUT VIII.

De Ministro Sacramenti Pœnitentia.

I. **P**OENITENTIA Sacramentum per modum judicii administra-tur. Itaque requirit causæ cognitionem, & jurisdictionem completam. Incompleta quidem jurisdictione immediatè à Christo Sacerdotibus in ipsorum ordinatione confertur, qui bus ab Ordinante dicitur: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis reuenient.* Completam vero jurisdictionem tribuant Ecclesiæ Prælati, quando ipsis vistum fuerit. In Ordinatione Sacerdotali jurisdictione datur secundum habitum dumtaxat; Ordinatio enim non attribuit subditos erga quos possit collata ibi jurisdictione exerceri. Sed Ecclesia postmodum per suos Prælatos attribuit Sacerdoti subditos, in quos ille judicariam exerceat potestatem, sive plenorem, sive restrictiorem, prout Prælatis vistum fuerit; possunt enim certos casus & certas personas reservare. Hoc docet Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 15. *Quavis Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipi-ant, decernit tamen Sancta Synodus nullum, etiam Regulari, posse Confessio-nes secularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse ne-cessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem que gratis detur, ob-tineat, privilegiis & consuetudine quacunque, etiam immemorabili, non ob-stantibus.*

II. Istud unum Concilii caput multa decreta comprehendit. In pri-mis, neminem posse ex sola vi Sacerdotii sui Sacramentum Pœnitentia-
ministrare
OO

ministrare circa mortalia peccata , sed requiri præterea Prælati approbationem & concessione , nimirum Episcopi , aut ejus Vicarii quoad dioecesanorum subditorum Confessiones , aut Superioris Regularis quoad Confessiones dumtaxat subditorum Regularium . Secundò , Parochos actu Sacerdotes , hoc solo quod eis confert Parochialis Ecclesia , etra aliam concessionem posse suos Parochianos confitentes absolvere . Tertiò , non licere Episcopis aliisve Ordinariis cuiquam permittere aut delegare confessionum jurisdictionem , nisi ei quem idoneum ad id munus judicaverint . Neque Concilium hac in re jus ullum novum constituit , sed Episcopos Juris Divini commonet , prohibentis quemquam ad sacra ministeria , & praesertim ad istud quod periculosisimum est , admittere , nisi quem ipsi ministrum idoneum agnoverint . Quartò non sufficere Episcopi tale de Presbyteri capacitate judicium , sive interius formatum , sive exterius significatum ; neque enim hoc ipso quod Prælatus aliquem dignum judicat , confert ei ministerii potestatem : sed necessariam præterea esse approbationem , quæ nihil aliud hic est quam admissio seu significatio consensus sui , ut Presbyter possit absolvere in foro poenitentiali . Hanc verò consuetudinem per omnes Ecclesiæ receptam cernimus , ut hoc ipso quod Ordinarii delegant confessionum audiendarum potestatem , censeantur hoc ipso citra ullam aliam expressionem , aut examinis formam judicium ferre de Sacerdotis capacitate . Et si tali non premisso judicio delegant , mortaliter peccant Prælati , nisi aliqua eos subreptio excusat : subsistit tamen , vireisque habet talis delegatio , neque intendit Concilium laqueis animas poenitentium implicare , eoque expedita absoluzione & Sacramenti gratiâ frustrari . Et perperam aliqui Authores novum aliquod jus comminiscuntur à Concilio fuisse introductum , quod poenitentium & Confessariorum delegatorum bonam fidem eludat , & irritas faciat poenitentium confessiones & absolutiones .

III. Perperam alli quidam , ut Coninch de poenit. disput . 8. dub . 7. num . 50. negant posse ab Episcopo in Confessarium approbari eum quem subditum non habet , sed necesse esse ut conferendo ei Beneficium , aut alia ratione faciat eum sibi subditum antequam deleget . Gratiæ concessiones non prærequirunt jurisdictionem stricti juris , sed possunt libere illis concedi qui sub aliena jurisdictione sunt . Falso itaque nititur fundamento illa Aegidii Coninch positio ; totaque universæ Ecclesiæ praxis est in oppositum . Atque ubi videmus advenas Sacerdotes , quos virtus & scientia commendant , aut etiam ex alienis Diœcesibus ad Ecclesiæ obeunda ministeria , ad confitendum , prædicandum , docendum accitos , sine ullius Beneficii præcedente collatione validè applicari Concionibus , Missionibus , Confessionibus Monialium aut populi , subministrationibus Ecclesiæ , sive ruralium , sive urbanarum . Ita namque ad ejusmodi munia applicationes planè libera sunt & gratiæ , nec præcedentem exigunt .

gunt in personam jurisdictionem: sufficit enim quod aliunde adveniens Clericus sit ejusmodi munia seu ministeria per delegationem obiturus intra territorium, ad quod ipse delegans habet plenam jurisdictionem. Et si secus res esset, illud expediens quod proponitur, prius novum intra diocesim Beneficium conferendi, eadem involveretur difficultate: cum enim collatio ipsa Beneficii sit extra omnem controversiam actus verae ac propriæ dictæ jurisdictionis, eodem Coninchii argumento asseverandum quoque esset, non posse Episcopum conferre alterius diocesis Sacerdoti Beneficium sue propriæ diocesis; eo quod collatio Beneficii, cum sit actus jurisdictionis, non possit exerceri ab Episcopo erga Clericum, quem nondum habet jurisdictioni sue subjectum. Nullatenus demum prejudicatur alteri Episcopo, cui jampridem Clericus ille subditus fuit: cum totum istud jus de novo collatum coarctetur intra fines, ac territorium Ordinarii concedentis.

I V. Viguit aliquandiu obligatio confidendi soli proprio Sacerdoti, aut alteri cuidam, sed ex proprii tamen Sacerdotis licentia, & non aliter, iuxta cap. *Omnis urbisque sexus*, de poenit. & remis. procusum in Concilio generali Lateranensi sub Innocentio Papa III. Is autem proprius Sacerdos multò strictius quam nunc temporis intelligebatur. Omnium enim intra fines Parochiæ, sive Sacerdotum, sive inferiorum Clericorum, sive laicorum proprius Sacerdos, cui confiteri tenebantur, non alias erat quam Parochus, qui vel per se confessiones audiebat, aut quem sibi libitum erat Sacerdotem depurabat. Parochorum autem proprius Sacerdos erat solus Episcopus: ipsis etiam Episcopis confiteri volentibus necesse erat recurrere ad Metropolitanum, donec Gregorius IX. cap. fin. de poenit. indulxit eis, ut non requisita proprii Superioris licentia eligere sibi possent discretum aliquem Confessarium; cæteroqui enim id fieri non poterat, nisi cum speciali proprii Sacerdotis seu Superioris proprii licentia, d. cap. *Omnis*, & d. cap. finali. Cardinales etiam sanctæ Romanae Ecclesiæ non alii confiteri poterant, nisi Papæ soli, ejuſve majori Pœnitentiario, aut ei quem isti ad hoc delegaverint, ut notat Fagnanus in cap. *Ne pro dilatione*, de pœnit. & remis. Sed post dicti cap. constitutionem possunt ex privilegio sibi eligere alium Confessarium, modò sit approbatus: comprehenduntur enim Cardinales sub his verbis, *Aliis Superioribus, necnon minoribus Prelatis exemptis*. Tres enim illæ qualitates Cardinalibus simul aptantur. Sunt enim Superioris, & Prelati, & Exempti. Nam ut Prelati jurisdictionem habent Episcopalem in Titulorum priorum Ecclesiis: & ut Exempti Cardinales solius Papæ jurisdictioni subjiciuntur, cap. unico, de schismatis in 6. Addit Fagnanus Presbyteros in una diocesi approbatos, non posse absolvere ad se accedentes ex aliis diocesibus pœnitentes, eo quod corum jurisdictione ab Episcopis propriis delegata nequeat extendi ad illos qui sublunt alterius Episcopi jurisdictioni. Idemque refert respectivè de

Oo 2 Paro

Parocho circa alienos Parochianos, nisi per speciale delegationem fuerit ampliata illius potestas. Ibidemque addit, Episcopum non obstante privilegio eligendi sibi Confessarium, dummodo iste sit à suo Ordinario approbatus, si ex aliena diccesi sumptus sit, non modò posse illi in sua Diocesis confiteri, cum ibi jus habeat, utpote intra proprium territorium, confitendi potestatem delegare. Sed etiam posse in aliena diccesi confiteri eidem Sacerdoti, qui antequam à se eligeretur, jam erat ibi ab Episcopo loci ad Confessiones approbatus: sed si Episcopus qui sibi Confessarium illum elegit, velit ulterius ad alias dicceses, intra quas electus ille nullam habuit approbationem, proficisci, non licere ulterius Episcopo peregrè eunti confiteri eidem electo à se Sacerdoti, quanvis eum secum circumducatur; cum supponatur illum Sacerdotem non esse approbatum ab Ordinario in quorum territoriis ipse Sacerdos, & qui eum circumducit Episcopus, peregrè vadunt. Si vero Episcopus suæ Diocesis Sacerdotem approbaverit, & Confessarium eundem si a elegerit, posse ubique locorum, & in omnibus Diocesisibus eidem confiteri, nullatenus petita Ordinariorum apud quo transit, approbatione. Idem tradit Fagnanus de Cardinali non Episcopo, qui si Romanæ Diocesis Sacerdotem ibi approbatum eligat, potest ubique locorum confiteri, quia hic Sacerdos approbationem à Papa habet, cuius protenditur jurisdictione toto terrarum orbe. Sed si Sacerdotem alterius Diocesis à suo Episcopo approbatum, sive Episcopus, sive Cardinalis sibi elegerit, non posse ullatenus eo utri in diocesisibus in quibus nullam speciale approbationem Sacerdos habet, nisi accidente Ordinariorum singulorum, per quorum Dioceses proficiscuntur, licentia: sed tamen juxta cundem Fagnanum poterunt sine alio recurso confiteri Sacerdotibus locorum ibi approbatis. Quod tamen non possent, eodem teste Fagnano, ceteri omnes non habentes privilegium eligendi sibi Confessarium, quantumvis ibi ab Ordinario approbatum.

V. Ceterum ut jura quæ nunc temporis videntur, ab iis quæ jam inde à longo temporis tractu abolita & antiquata sunt, discernamus, ex his quæ hactenus ex diversis Canonibus & Doctoribus congregati, aliqua pristinum adhuc servant vigorem, alia prorsus abolevit contraria consuetudo, quæ ubique ferè recepta vim juris jam inde ab aliquot anteactis seculis obtinuit. Quotus enim quisque est sive paenitens, quantumvis scrupulosus, sive Sacerdos, qui vel alienæ diccesis homines ad se confessionis causâ accedentes hoc solo repellat, quod sint alienigenæ, dummodo linguam ipsorum sufficenter intelligat? Quem nunc reperias eruditum & sapientem Confessarium, qui hoc fine devitandi nullitatem Sacramenti discernere fatigat ab indigenis alienigenas, dummodo eo loco in quo à paenitente extraneo compellatur, sciat se esse approbatum, nec se à paenitente fraudulenter hoc animo conveniri, ut declinet proprii Episcopi aut Parochi jurisdictionem? Quisnam paenitens eruditus, sive Clericus sit, sive laicus,

CUS.

cus, in eo loco ubi plures ab Ordinario delegati sunt Sacerdotes Confessarii, credat se adstrictum confiteri Parochio, nec posse alium convenire nisi de Parochi licentia? Et nonne res plena periculi foret, si peregrinantes, qui innumeris discriminibus obnoxii sunt, latronum, fluminum, torrentium, tempestatum, præcipitorum, aberrationis itinerum, consuientes animæ suæ & studiosi gratiae per confessionem reparandæ, antequam incident in tot pericula occurrentia, nemini toto peregrinationis etiam longissimæ tempore confiteri possent, eo quod à proprio Parochio longè disti nullum reperire possint Sacerdotem, quantumvis à locorum Ordinariis approbatum, à quo validè absolví possint? Hæc summa & palmaris ratio est salus animarum, quam profert cap. fin. de poenit. & remiss. ad indulgendum Prælatis jus sibi Confessarium eligendi, quæ perequè valet in singulis Fidelibus, sic dicens: *Ne pro dilatione pœnitentia periculum imminentia animarum.* Imò verò Prælati multò rariùs, privatæ verò personæ multò frequentius illis præfatis periculis opprimuntur, quia Prælati & comitantium obsequiis, & propriâ quâ præcellunt aliis prudentiâ, & majori vitæ ac salutis instâ, quam habent, solitudine, & aliis vitæ humanæ subsidiis magis præmuniti peregrinè proficiunt solent quam vulgares homines, quorum tamen æterna salus perequè pretiosa est coram Deo. Etsi autem dictum cap. fin. solorum meminerit Prælatorum, tamen non modò paritas rationis in re tanti momenti & discriminis, sed etiam juris paritas, scripti quidem in Prælatis, longè verò & universalis consuetudinis in privatis ceterorum Fidelium personis hanc rem adè necessariam & salutiferam obtinuit, ut seposita omni fraude possit quivis Christianus per Christianorum loca incendens animæ suæ saluti æternæ consulere, & adversùs tot occurrentia vitæ pericula se præmunire per salutiferum & maximè necessarium pœnitentiæ Sacramentum.

V I. Et verò vetustioribus Ecclesiæ seculis illæ personarum distinctiones quæ remoram animarum præfertim plebeiarum saluti pernicioſissimam objiciunt, penitus erant ignotæ, quando pluribus paſſim existentibus Presbyteris, quos adire pro Sacramento Pœnitentia liberum erat, Sancti Patres hortabantur Fideles, ut inter multos quererent, atque ex pluribus eligenter Sacerdotem scientem ligare & solvere, ut habetur in can. *Quem pœnitet*, de poenit. dist. 1. & can. 1. dist. 6. qui Canon erutus est ex lib. 2. de vera & falso pœnitentia. Simile quoque monitum legimus in tract. de visitatione infirmorum, qui ambo tractatus censentur inter opera Sancti Augustini. Certum verò est, non esse locum electioni, ubi aliquis est uni ex necessitate astractus; neque posse quemquam eligere nisi inter plura eligibilia constitutum. Deterrium verò est non modò non posse ex pluribus eligere, sed ne unum quidem posse occurtere, ad quem recurri, nisi quis actu constitutus sit in extremo discrimine, ullenus possit; quod occurreret inter peregrinandum.

VII. Objicit forsan aliquis, posse à peregrinantibus adiri Religiosos, quibus concessere Summi Pontifices potestatem absolvendi quoscunque, & undecunque advenientes poenitentes. Huic argumento facilis est responso. Primò enim in quibusque etiam minimis oppidulis obvii sunt Sacerdotes Parochiales, non autem Religiosi. Secundò, plures Religiosi ab audiendis Confessionibus ultrò se abstinent, præsertim verò respectu ignotorum & exterorum hominum. Tertiò, multis Religiosis etiam ex Ordinis instituto non permittitur aliorum quam proprii Ordinis audire Confessiones, quales sunt Capucini, quorum Conventus sunt magis obvii proficiscientibus, utpote numerosiores. Quartò, neque verum est Regulares habere à Summo Pontifice immediatè istiusmodi absolvendi potestatem. Satis enim superque multorum Summorum Pontificum multiplicia protuli integris libri nostri primi capitulis Decreta, quibus disertissimè constitutur, nullibi posse à Regularibus absolvī seculares, nisi concessione Ordinariorum, quam isti possint prout eis vīsum fuerit limitare: Et præterea Religiosos, quos in una Diœcesis Ordinarius approbaverit, si se in aliam Diœcesim transferant, omni absolvendi potestate ibi carere, nisi hujus alterius Diœcesis Ordinarius hanc illis inducerit potestatem.

VIII. Objicies rursus hæc verba cap. Si Episcopus, de poenit. & remiss. in 6. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sū Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum posse absolvere, vel ligare. Ergo introducta præfata consuetudo nullam habere potest juris firmitatem. Respondetur jura ista, de quibus loquitur dictum cap. Si Episcopus, negari non posse quin sint humana & Ecclesiastica: unde sequitur, & liquido constat, posse contrario iure & præscriptā consuetudine revocari, sive in toto, sive in parte. Sensus autem dicti cap. Si Episcopus, talis est, quamdiu permanet jus illud universale, quod tunc vigebat, non posse per alicujus particularis hominis aut loci consuetudinem aut introductionem illi communī & universali juri derogari. Secus verò si introducatur universalis & diuturna in oppositum consuetudo, quæ priorem abroget. Et aliunde constat ex cap. Dilecti, de arbitris, posse acquiri ex consuetudine novam jurisdictionem.

IX. Igitur quanvis tempore quoque isto subsistat obligatio & necessitas confitendi proprio Sacerdoti, tamen proprii Sacerdotis notio & significatum latius multò quam olim extenditur. Quidquid enim Coninch & Fagnanus in oppositum opinati fuerint, constantissima praxis est ubique recepta, atque in eam omnes propemodùm Doctores qui post ejus introductionem floruerunt, convenienti posse quoscunque aliarum diœcēsum subditos, si se alio transferant, confiteri apud quoscunque Sacerdotes ab Ordinariis locorum approbatos. Bonacina de poenit. disp. 5. q. 7. punct. 2. n. 1. 4. & 5. Et multò potiori ratione possunt ipsi metu diœcesani quem libuerit approbatum in eadem diœcesi Sacerdotem, cui confiteantur,

tar, eligere. Nam Episcopus non minus est proprius per totam Diœcesim Sacerdos quam Parochus loci. Ergo quos Episcopus delegaverit, eandem perinde quoad hoc Sacramentum potestatem habent. Indubitata quoque viget praxis ubique locorum, ut Ordinarii quilibet circa Confessionum in suis Diœcesibus auditionem approbent aliarum Diœcesum Presbyteros. Et nihil obstat quominus idem Episcopus, qui alterius Diœcesis Sacerdotem approbat ad suorum subditorum Confessiones excipiendas, valeat seipsum eisdem Sacerdotibus subjicere, & ex eis aliquem sibi eligere Confessarium, sicut potest pro suo libito sibi Sacerdotem Diœcesis sua indigenam eligere. Et sane Joannes Papa XXII, inter devios à sacra doctrina errores, quos Joannes de Poliaco Universitatis Parisiensis Theologus afferebat, hanc ejus notat, & damnat propositionem: Quod confessi Sacerdotibus habentibus facultatem generalem audiendi confessiones, teneantur eadem quæ confessi fuerint peccata iterum confiteri proprio Sacerdoti, quem dicebat esse Curatum propriæ Parochiæ. Cujus erroris damnatio habetur in cap. *Vas electionis*, in Extravag. commun. de hæreticis. Ipseque Joannes de Poliaco vera doctrina acquiescens suos revocavit errores. Indubitatum quoque nunc est, posse Cardinales, aliosque quoscumque Praelatos sine ulla speciali dispensatione aut licentia confiteri apud quoscumque approbatus Confessarios, sive Seculares, sive Regulares, in locis in quibus sunt approbati, sive præfati Cardinales ac Praelati in suis versentur ædibus, sive peregrinentur. Quod idem de Patrochis censendum est, etiamsi olim proprius eorum Sacerdos fuerit Episcopus, nec potuisse alteri nisi de Episcopi licentia confiteri. Ex quibus consequens est, multò minus requiri quam antiquitus illud privilegium eligendi sibi confessarium aliquem, modò sit in eo loco approbatus.

X. Non tamen ex hactenus dictis aliquis jure possit affirmare, hujus antiqui privilegii concessionem esse penitus abolitam; quippe quæ transi- verit in jus commune. Id quidem potest de Secularibus affirmari, sed non de Regularibus, quos etiam nunc videmus pristina illa distictione ligari, ut non aliis quam Superioribus, aut iis quos Superiores ad hoc designaverint ac permiserint, confiteri possint. Ideoque plurimum juvantur utriusque sexus Regulares clausulis Jubilæorum, quibus ex antiqui styli forma Summus Pontifex indulget omnibus Fidelibus, ut citra aliam licentiam, atque insciis Superioribus possint sibi Confessarios, tam Seculares, quam Regulares eligere pro tempore, modò sint in ipsis locis approbati ad confessiones.

XI. Potest sibi Confessarium eligere quisquis habet sola venialia pe- cata quæ confiteatur, aut etiam mortalia, sed jam antea bona fide con- fessa. Ad hæc enim Ecclesia generalem quibuscumque Confessariis, & Se- cularibus & Regularibus autoritatem confert erga quoscumque peniten- tes indiscriminatum seculares & regulares. Et hæc est ubique recepta & approbat_a

approbata consuetudo. Cajetanus in Summa, verb. *Absolutio à peccatis* 2.
Suarez de pœnit. disp. 21. sect. 2. ad fin. & disp. 27. sect. 2. &c 3. Bonacina de
pœnit. disp. 5. quæst. 7. punct. 3. num. 1.

XII. Privilegium istud eligendi Confessarii, concedendum quoque il-
lis est etiam Regularibus, qui in eo statu existunt, ut spes vel nulla, vel ex-
igua sit nascendi Confessariorum ibi habentem sive ordinariam, sive dele-
gatam excipiendi confessiones protestatem, ut in illis occurrit qui privatæ &
rigidâ custodiâ ab infenso aut infideli inimico occultè detinentur, aut in er-
gastulis apud infideles vel hæreticos, in iis locis, in quibus non est Con-
fessarij approbati copia: nec dubitare licet hanc esse in tanta calamitate piæ
Matris Ecclesiæ mentem. Ibi namque multò fortior urget ratio, quam in su-
pradiictis solarum culparum venialium reis; & par occurrit necessitas cum
illis quos mortis periculum premit.

XIII. Hæc ubique, nulloque contradicente consuetudo invaluit, ap-
probantibus communiter ab annis placentis Doctoribus, Caietano in Sum-
verb. *Absolutio à peccatis ex parte absolvendis*, §. *Licentia*, ubi ait Paschalem
Confessionem fieri posse à quocumque apud quocumque Sacerdotem ab
Ordinario approbatum: & addit quod ex Extravaganti Eugenii IV. po-
test extendi ad alias per diversas anni partes Confessiones, eoque magis
cum sint liberiores, nec præcepto adstrictæ. Franciso Victoria in Summa
Sacram. quæst. 54. Flor. Theol. in 4. Sent. tract. de confess. fol. 245. S. Anto-
nino in Sum. 3. p. tit. 17. cap. 1. Angelo verb. *Confessio* 3. num. 3. Soto in 4.
Sent. dist. 18. quæst. 4. art. 2. Bonacina de pœnit. disp. 5. quæst. 7. punct. 2.
num. 1. 4. & 5. Zerola in præ. 1. p. verb. *Confessio*, quæst. 2. ubi tamen hoc
addit optandum esse, ut qui tempore Paschali confessi suar apud alium à
Parocho Sacerdotem, aut etiam citra abusum in alia Diœcesi, referrent
schedulam ab eo cui confessi fuerunt Sacerdote, ut sciatur quis fuerit con-
fessus, vel non confessus, tempore saltem Paschali. Idemque quæst. 3. post
Caietan. & Flor. Theol. locis citatis afferit vagabundos posse confiteri cui-
cumque Sacerdoti approbato ab Ordinario illius Diœcesis in qua contingit
eos versari.

XIV. Facultatem eligendi Confessariorum Papa indulget aliquando pro
una tantum vice, sive publicâ, ut in Jubilæis, sive privatâ concessione.
In quo quidem concessionis modo definit facultas statim à prima electio-
ne, & data absolutione: idque habet locum in Religiosis qui ferè soli pro-
prio Confessario secundum rigidorem intelligendi modum adstricti nunc
videntur. Verumtamen si penitens oblitus sit alicuius peccati, vel circum-
stantiae in sua illa privilegiata confessione, poterit eidem denuo confiteri;
non enim definit concessum privilegium, nisi ex quo actus privilegiatus
fuerit perfectè completus. Ubi autem facultas fuerit indefinite, & sine re-
strictione concessa alicui personæ, nullatenus definit per primam aut ulte-
rioriem confessionem, sed perpetuò durat etiam post concedentis mortem,
nilsi

ni si interveniat revocatio; quemadmodum & aliae quævis gratiæ concessiones, ut dispensationum, literarum ad Ordines dimissiarum, approbationum illimitatarum ad Confessiones audiendas, aliæque consumiles, nisi ex postfacto ab eodem Prælato vel ejus successore revocentur. Ita Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. Suarez de pœnit. disput. 26. secl. 3. num. 7. Bonacina de pœnit. disput. 5. quæst. 7. punct. 3. & plerique alii contra Sylvestrum verb. *Confessor* 1. q. 7. qui videtur limitare ad concedentis vitam.

C A P U T I X,

De Contritione.

I. **P**OENITENTIA est genus, cuius species sunt Sacramentum Pœnitentia, & virtus pœnitentia, quæ consistit in contritione peccatorum circa realem apud approbatum Sacerdotem confessionem. Cùm verò ad Sacramenti essentiam juxta Eugenii IV. Decretum Concilio Florentino adnexum, tria necessariò requirantur, materia scilicet, forma, & Minister intendens facere ac ministrare Sacramentum; Pœnitentia quatenus spectatur ut Sacramentum, tribus his constare debet, materia, & forma, & Ministri intentione. Materia alia remotior est, quæ sunt actualia pœnitentis peccata, ad differentiam originalis culpæ, quæ Baptismo diluitur: alia est materia proximior, quam docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 3, consistere in his tribus pœnitentis actibus, contritione, confessione, & satisfactio: qui actus prout requiruntur in pœnitente ad integratatem Sacramenti, dicuntur partes Pœnitentia. Ex his contrito & confessio sunt partes essentiales, sine quibus simul junctis nullum existit Pœnitentia Sacramentum. At satisfactio pars est, non quidem essentialis, sed integrans: sicut digitus, vel auris non est pars essentialis nostri corporis, quod potest esse cum horum privatione; sed est pars integrans simul & substantialis, cùm sit de substantia corporis humani, pertinetaque ad ejus integratatem. Ita Sacramentum Pœnitentia in sua constituitur essentia, quam complet absolutionis forma, tametsi nondum sit peracta satisfactio, aut etiam ex culpa, vel inadvertentia Confessarii nulla fuerit injuncta. Forma denique hujus Sacramenti, eique plane essentialis, est ipsa absolutio per approbatum Sacerdotem collata.

II. Contritio, ut definiunt Tridentini Patres d. sess. 14. cap. 4, est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Idemque duplēcēm distinguunt contritionem, quæ in utravis sui

P p specie

specie sufficiat ad validitatem Sacramenti hujus. Est igitur alia perfecta, alia imperfecta contritio. Contritio perfecta ex divino amore nascitur, & charitate perficitur, hominemque Deo reconciliat priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur: sed ita perfectior contritionis species includit votum Sacramenti suscipiendi, si non actuale, saltem virtuale. Contritio imperfecta nuncupari solet attritio, quæ (ut aiunt Tridentini Patres) communiter concipitur vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ ac pœnarum ex parte Dei metu. Idemque hanc ad Sacramenti hujus gratiam percipiendam sufficere declarant, si voluntatem peccandi excludat, & venia spem habeat: else quippe dominus Dei & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad justitiam parat. Et quanvis sine Sacramento Pœnitentia per se ad justificationem perducere nequeat, tamen ad Dei gratiam in Sacramento subsequente Pœnitentia imperrandam disponit peccatorem. Hæc Trident.

III. Quia tamen præfata illa attritio imperfecta procedit ex timore Dei, non quidem filiali, qui magis pertinet ad perfectam contritionem, sed ex servili; sciendum est timorem servilem eum esse, quo peccator ita pœnam imminente formidat, ut ejus vitanda causa detestetur peccatum. Oritur iste timor ex proprio nostri amore, quemadmodum & mercedis desiderium. Idem namque principium, quo impellitur homo ad prosequutionem proprii commodi, inclinat pariter ad fugam proprii incommodi, sive id principium impellens excitetur à gratia, ut in Sacramento requiritur, sive à sola natura. Sicut enim, ut docet S. Augustinus lib. 14. de civit. Dei, cap. 7. & 9. omnes affectus & passiones animorum ab amore prodeunt, & amor Dei efficit prosequutionem boni Deo grati, simulque aversionem & fugam mali Deo displicentis: amor similiter nostri spem inducit & appetitionem nostri commodi, necnon timorem & fugam ejus quod nobis noxiū & incommodum est.

IV. Cumque Sanctus Dei Spiritus summum jus habeat & potestatem in omnes hominis potentias & facultates, potest per suam prævenientem ac præparantem gratiam pro suo libito movere ac impellere nunc istam, nunc illam facultatem ad finem supernaturalem, adeo ut harum facultatum operationes, quæ secundum se merè naturales essent, fiant ex ipsius Dei motione & fine supernaturali à movente Spiritu Sancto intento supernaturales, atque ita eleventur ad ordinem divinæ gratiæ. Ita fit ut servilis timor, aut mercenarius amor, qui secundum se non possent ad justificationem disponere, prout ejusmodi timor, vel amor in solius naturæ viribus spectantur; ad illam tamen justificationem accidente Sacramento disponant, quatenus fuit ille timor proprii incommodi, aut amor proprii commodi per Spiritum Dei excitatus, propositis animo pœnis quas Deus peccatoribus infligit, aut bonis quibus idem justè & piè viventes remuneratur.

ratur. Iste porro timor quatenus à peccato deterret, semper bonus & salutis est: ad eum quippe nos adhortatur Dominus Luc. 12. *Timete eum qui potest corpus & animam mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* Prout verò timor iste impulsu Divini Spiritus excitatur, est ejus supernaturale donum, & justificationis principium, excludens omnem peccandi voluntatem. Quæ sane conditions illi timori convenire nequeunt, quo homo ex formidine æterni supplicii ita declinat à malo, ut tamen malum lubens exequellet, nisi metus ille obstat; restat enim in ejus voluntate perversus affectus, quo separatur à Deo.

V. Obsister aliquis: Quicumque peccatum hoc fine devitat, ut poenam æternam effugiat, aversatur magis æternam poenam quam peccatum ipsum; etenim ordinat majus bonum, quod est fuga peccati, ad minus bonum, quod est evasio supplicii. Hoc verò ulterius probatur, quia finis plus amatur quam media ad finem; nam media idè eleguntur propter finem consequendum. Ergo illa servili metu causata peccati fuga est mala, quia inordinata, magisque amans evasionem poena quam peccati fugam. Responderetur minus quidem ibi existere bonum, nihil tamen mali, dum hæc duo absint, ne scilicet ad fugiendum malum poenæ consentiantur in malum culpæ, & verò quis præcisius moveatur in fugam poenæ, quam in fugam peccati, actus iste nihil habet inordinatum, quanvis sit minus ordinatus quam si meliore motivo excitaretur, qualis est amor Dei, aut filialis timor. Cùm enim possint plura esse ad eundem finem motiva, nemo tenetur præstantius semper eligere, dummodo præstantius motivum non excludat actu aliquo positivo: sed licitum est vel minimum motivum quod primùm animo occurrit apprehendere, ut se aliquis à peccato & temptationibus quibus impugnatur, expediatur. Et facile contingere potest homini sanctissimo, ut urgentem temptationem recordatione gehennæ elidat, ut de seipsis testantur Sancti Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, & alii; qui tamen de aliis perfectioribus motivis nihil actu cogitantes, simul temporis sic erant habitualiter ita dispositi, ut optione proposita gehennam ignis æterni mortali culpa prætulissent.

VI. Celebris inter Theologos quæstio agitatur, utrum ad justificationem in Sacramento consequendam sufficiat supernaturalis attritio, quam metus excitat penarum à justitia Dei infligendarum; aut alicujus turpitudinis consideratio, diversæ ab illa que spectatur in peccato quatenus est offensa Dei; an verò præterea requiratur necessariò, non quidem perfecta contritio, quam Dei amor excitat (ut aliqui imperitè presupponunt, ex quorum errore sequeretur penitentiam non esse Sacramentum mortuorum, nec unquam producere justificationem, sed eam priùs acquisitam presupponere;) sed hoc disputatur, an requiratur saltē aliquis initialis ac imperfectus Dei amor, aut dolor saltē imperfectus, ex oppositione

sitione nascens ipsius peccati adversus Deum, quæ est præcipua peccati turpitude. Qui hanc tradunt opinionem illam sic tueruntur.

VII. Primo, quia reliqua omnia motiva, cum versentur omnino circa proprium sui ipsius amorem, nec ullum actualē ad Deum respectum habeant, nullam videntur habere proportionem seu habitudinem ad veniam ab ipso Deo impetrandam. Esto enim cogite Deus tanquam castigator, Deus tamen non attenditur ut finis, ob quem aliquis peccatum averatur; sed ipsa, quam Deus infligit, poena attenditur ut motivata ac finis peccatum fugiendi: ipsique damnati simul & poenam quam sentiunt, & causam efficiētent ejus quod patiuntur supplicii, Deum attendunt; nec tamen Deum ibi attentes ullum dici possunt elicere religionis actum, hoc ipso quia Deum non amant.

VIII. Secundò producunt S. Augustini testimonia dicens serm. 7. de temp. Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei. Idemque lib. de pœnitent. cap. 17. Oportet ut pœnitentia ad hoc fructificet, ut mortuo vitam impetrat. Scriptum est enim, sine charitate neminem salvum esse. Non itaque in solo timore vivit homo. Quem verò serio pœnitent, oportet non solum timere Deum judicem, sed & justum diligere: non timeatur pro poena, sed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine & de omni ejus predicta varietate. Credo quidem illi qui dixit: Quacunque hora peccator ingenuerit, & conversus fuerit, vitâ vivet. Dixit conversum, non tantum versum, vitâ vivere. Versum quidem puto qui dolet de crimine, conversum qui dolet de omni ejus, quam exposuimus, varietate. Vertitur à peccato qui jam ruit dimittere peccatum; convertitur qui jam totus & omnino vertitur: qui jam non tantum paenas timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Quia conversio si contigerit alieni etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Hæc Augustinus relatus quoque in can. Nullus expectet, de pœnitent. dist. 7.

IX. Tertiò proferunt ipsam Concilii Tridentini authoritatem: cùm enim compertum sit, non minorem requiri animi pœnitentiam ad gratiam Pœnitentiæ Sacramenti, quam ad gratiam Baptismi in ætate adulta suscipiendam; si ad istam prærequisitur aliquis Dei amor in adulto baptizando, non minus prærequisiri debet in pœnitente absolvendo. Prærequisitiò ad Baptismum, declarare videtur Concilium sess. 6. cap. 6. ita dicens: Disponuntur ad ipsam justitiam, dum peccatores se esse intelligentes, à divine justitie timore, quo utiliter concutuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum proprium fore, illumque tanquam omnis justitiae fontem DILIGERE INCIPIUNT, AC PROPTERA moventur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, QUAM ANTE BAPTISMUM AGI OPORET. Denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.

X. Hæc etiam ratione probant illius sententiae assertores: quia sicut pœ-

pér mortalem culpan peccator indebitè avertitur à Creatore , & ejus sancto amore propter inordinatum creaturæ amorem , oportet similiter ut idem homo per ordinatum Creatoris amorem , saltem initiativè & incompletè revo- cetur à suo peccato .

X I. Nec ideo minus censebuntur , tam Baptismus quām Pœnitentia in numero Sacramentorum pro mortuis animabus præcipue institutorum . Non enim hīc necellariam ducunt contritionem illam perfectam , quam excitat ille super omnia perfectus amor Dei , cujus ea sit efficacia , ut hominem Deo ante Sacramentum reconciliat , constituantque in vita super- naturalis statu , ut docet Concilium sess. 14. cap. 4. Sed eam dicunt attritionem , quæ ut aiunt ibidem Tridentini Patres , ex turpitudinis peccati consideratione concipitur . Maxima namque peccati turpitudine inde dimanat , quod si offensa Dei . Illa porrò Dei dilectio , qua attritionis metas non transilit , non est talis ut aetū perfecto diligatur Deus super omnia , sed in remissiore gradu consistit , sine tamen illa actuali allieuius creaturæ prælatione supra Deum , quæ quidem esset criminosa . Istam attritionis speciem hisce verbis exponit Valentia tom. 4. disp. 7. q. 8. punct. 2. ubi dis- putat contra Sotum . Quod contritio (inquit) versetur circa peccatum ut est offensa Dei , id non ita proprium est contritioni , quin conveniat etiam alicui attritioni , nempe illi que oritur ex dilectione Dei , tamen non super omnia . Idem que paulò post : Si igitur ex parte objecti , & ex parte causa volumus distrimen- ter contritionem & attritionem assignare , rellius dicemus ex parte quidem ob- jecti ea re differre , quod contritio est semper de peccato ut summe malum , at- que adeò super omnia detestabile , quatenus videlicet est offensa Dei qui super om- nia diligitur : Attritio non item , etiamsi non tantum virtualiter , sed etiam actio effet de peccato , ut est offensa Dei utecumque dilecti . Præterea Viguerius de Sa- cram. Pœnit. versu 10. inter species diversas attritionis recenset eam , quæ cauatur non ex metu pœnae , sed propter Deum non summè dilectum . Toletus quoque lib. 3. cap. 4. duas agnoscit species attritionis : unam ex parte causæ , quam dicit esse dolorem aliundè procedentem quām ex mo- tivo offensæ Dei : secundam ex parte modi , quæ detestatur peccatum ut est offensa Dei , sed non illud detestatur supra omne detestabile . Insuper Navarra cap. 1. num. 36. adimitit , valere ad Sacramenti gratiam conse- quendam , illam pœnitentis attritionem , quam moverit amor Dei , non tan- men tanquam supra omnia amabilis , neque peccatum detestans ut supra universa mala detestabile : additque ad pœnitentia Sacramentum requiri amorem Dei , qui dolorem excitat de peccatis . Sy^z quidem hanc affir- mativam opinionem non modò probabilem , sed etiam ratiōnē perfectionem inducere dicit , sed esse tutiorem & omnino^{rum} confitit . Adam monet , quanvis ipse negativam dicat probabiliorem , eamque propugnet , cùm tamen neget esse certam , & fieri posse ut apud Deum vera non sit , qui Sacra- mentum virtutem determinavit ab humanis opinionibus independentem .

P. p. 3 Quo-

Quocirca admonet, non esse huic negativæ confidendum, ne periculo exponatur animæ salus, præsertim cùm quis versatur in vitæ discriminæ. Eadem quoque admonet Gamachæus tract. de Pœnitentia. Ego verò ad ductus rationibus superius recensitis, & authoritate decreti Tridentini circa initium divinæ dilectionis, quod expressis verbis supponit in eo qui Baptismi gratiam suscepturnus est, & perficuis etiam testimoniis Divi Augustini, hanc in sententiam propensiùs feror, quæ ad attritionem Sacramentum Pœnitentiaæ præviām jūdicat necessarium non quidem perfectum amorem Dei, qui possit extra Sacramentum justificare, sed actum tamen divini amoris imperfectum, qui cùm per se non possit peccatorem Deo reconciliare, elevetur tamen accidente Sacramento ad habitum sanctificantis charitatis. Quin etiam adversantem opinionem oppugnat ipsius quod prætenditur munimen, ex Tridentina sessionis 14. cap. 4. quo decernitur necessaria voluntas non peccandi de cætero. Enimverò attrito peccandi voluntatem excludens includit necessariò pium aliquem erga Deum affectum, quatenus peccatum nihil est aliud quam injuria in Deum facta. At verò istiusmodi attrito ex sola pœna formidine concepta non detestatur factam in Deum injuriam, sed solam pœnam quæ à vindice Deo proficitur: atque ita non excludit peccatum secundum propriam & formalem ejusdem contra Deum malitiam, sine qua utique non subsistit, sed in qua consistit formaliter peccatum, cùm istud solummodo exhorreat propter pœnam & vindictam quam solo proprii amoris motivo expavescit. Quæ quidem pœna bona & justa est, atque peccato prorsus extrinseca; peccatum vero ex adverso totum malum & injustum est. Ista ergo attrito non excludit peccati voluntatem prout peccatum est, sed solum refutit commeritum justumque supplicium. Nihil tamen repugnat hanc quoque exercitari à Spiritu sancto, qui nostram etiam philautiam ad meliorem finem dirigit.

XII. Ipsa verò contritio est dolor de peccato super omnia cætera mala propter Deum summè dilectum, cum proposito non peccandi de cætero. Quemadmodum enim Deus est summum bonum, in creatum, infinitum & perfectissimum, creatis quibuscumque bonis longè præferendum; ita peccatum, quoniam est offensa Dei, summum existit malum, cæteris quibuscumque malis longè detestabilius. Hæc contritio describitur Deuter. 4. verf. 29. *Cum quiesceris Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quiesceris, & tota contritione anime tua. Et Joël, 2. verf. 12. Converti-
zini ad me in toto corde vestro, in jejunio & fletu & planctu, & scindite corda
vestra. Et Luc. 10. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota
anima tua, & ex omnibus viribus tuis. Quibus Divinis Oraculis addiscimus
Deum ex toto corde & super omnia diligendum; peccatum verò ex toto
corde & super omnia fugiendum & abhorrendum, utpote Deo oppositum &
injuriosum.*

XIII. Non

XIII. Non tamen necesse est, quinimò impossibile est, amorem Dei aut peccati odium pertingere ad summum gradum intensivè ac physicè, sed tantum moraliter atque appretiativè, hoc est, ut præeligit homo Deo obtenerare, quām ceteris quibuscumque bonis perfri; & alia potius quæcumque mala subire, quām in peccatum consentire. Itaque facile contingit, ut homo citra ullam Dei offensam ferventius & intensius diligat proprios liberos aut conjugem, quām Deum ipsum; & tamen legi satisfaciat divini super omnia amoris, Deum appretiativè, seu estimative plusquam liberos aut conjugem diligendo, ut si detur optio, orbari malit propriis liberis & coniuge, quām Dei dilectione & gratiâ. Sapienter tamen admonent Theologi, particulares hujusmodi comparationes non esse omnibus promiscuè propounderis vel consulendas, cum possint esse multis occasio tentationis & scandali; sed solum in genere. Distinctionem istam amoris Dei ferventioris ac sensibilioris, ad quem non obligamur; & amoris præ reliquis omnibus secundum estimationem seu appretiationem, atque in eligendo præferentiam, ad quam omnes obligamur; & respectivè majoris odii, sive intensioris ac sensibilioris, sive secundum præferentiam estimativam, tradit S. Thomas in 4. Sent. dist. 15. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 3. itemque quodlibet 1. quæst. 5. art. 9. item 1. 2. quæst. 109. art. 3. quām distinctionem Theologi omnes complectuntur.

XIV. Quanvis perfecta contritio, valens statim sine Sacramenti susceptione justificare, detestetur peccatum propter Deum super omnia dilectum, non tamen semper nascitur ex charitate. Non enim possibile est causam ex suo effectu nasci; & illud quod prius est, proficisci non potest ex eo quod est posterius. Perspicuum enim est, contritionem à peccatore elicitem producere in ejus anima charitatem, quā prius carebat. Statuendum est igitur, contritionem quidem ab homine justo elicitem nasci ex precedente charitate, accedentibus novis actualis gratiæ auxiliis: at verò elicitem à peccatore contritionem nasci ex motione Spiritus Sancti per gratiam ejus prævenientem, quæ vicem supplet charitatis, & est secundum naturæ ordinem anterior charitate quam producit: sunt tamen, ac fiunt ista simul eodem instanti temporis. Sanctus quidem Thomas 1. 2. q. 113. ad 1. requirit charitatem ad justificationem peccatoris, juxta illud Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum:* & quia non oritur dolor nisi ex aliquo amore; nec potest displicere malum, nisi placeat oppositum bonum. Sed ibi S. Thomas intelligi ac exponi debet de charitate actuali, non de habituali præcedente.

CAPUT

CAPUT X.

De Confessione.

1. ECCATORUM Confessio Sacramentalis instituta Divino Jure fuit in statu novi Testamenti, & necessaria est necessitate præcepti ad impetrandam peccatorum post Baptismum commissorum remissionem, secundum id quod ait Apostolis Dominus Joan. 20. *Accipite Sp̄iritum Sanctum, quorum remisitatis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Omne autem prudens & justum judicium efflagitat plenariae cause cognitionem. Ut igitur rectum judicium circa peccata vel remittenda, vel retinenda fieri queat, necesse est ea per confessionem ejus qui absolvit, manifestari. Eodem spectat 1. epist. Joan. 1. *Si confitemur peccata nostra, fidelis est & justus Deus, ut remittat nobis peccata nostra.* Et Jacobi 5. *Confitemini ergo alterurum peccata vestra.* Itamque viguisse praxim nascente Ecclesia, testatur Actuum cap. 19. *Multique credentium veniebant confessores, & annuntiantes actus suos.* Hujus Sacramenti figura præcessit in veteri Lege jubente ut leprosi se ostenderent Sacerdoti, ad quem pertineret judicium de lepra, vel exorta, vel sanata, Levit. 13. Matth. 8. Luc. 7. Cum hac tamen insigni inter Legales & novi Testamenti Sacerdotes differentia, quam observat S. Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio, cap. 6. quia corporis lepram non sanabant, sed utrum sanata esset judicabant Judaici Sacerdotes: At verò, inquit, lepram animæ non sanatam judicant, vel explorant, sed proris sanant & emundant novæ legis Sacerdotes. Tertullianus antiquorum temporum Scriptor, & testis omni exceptione major, lib. de poenitentia, necessitatem Confessionis his verbis astruit: *Plerisque tamen, hac opus ut publicationem sui, aut suffugere, aut de die in diem differre presumo, pudoris magis memores quam salutis, velut illi qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione, conscientiam ne dentium vitant, & ita cum erubescentia pereunt.* Et inferius: *Grande plane emolumenit verecundia occultatio delicti pollicetur, videlicet si quid humana notitia subtraherimus, proinde & Deum celabimus?* Adeóne existimatio hominis, & Dei conscientia comparantur? An melius est damnatum latere, quam palam absolvit. His verbis prodit Tertullianus, confessionem istam esse ad salutem animæ necessariam, atque in ea nullum, quantumvis occultum delictum licere humanæ notitiae subtrahere.

I I. Conditiones confessionis sexdecim communiter recensentur, quam tres tantummodo sunt necessitatis, ad easque cæteræ ferè reducuntur.

1. Ut

1. Ut sit pura , id est vera . 2. Ut sit lacrymabilis , id est adjunctam habeat contritionem , seu attritionem . 3. Ut sit integra , id est ne consulto sileatur aliquid mortalem culpam faciens circa species , numerum & mortiferas circumstantias . Ultima ista conditio præxigit examen propriæ conscientiæ , cuius neglectu certum sit fore , ut peccata mortalia memoriae non occurant , atque ita confessioni desit integritas . Idcirco Tridentinum self. 14. cap. 5. prærequisit examen , dicens oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia , quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent , in confessione recenseri , etiamsi occultissima illa sint . Ratio patet ; quo enim jure aliquis ad aliquod opus obligatur , eodem pariter obligatur ad media tali operi necessaria . Ex quo sequitur , obligatum ad mortalia confitenda , esse simul obligatum ad illorum examen & discussionem .

III. Patet ex supradictis , tantam esse debere examinis diligentiam , quantum judicio probi & prudentis viri^r convenit , habitâ ratione tum temporis ab ultima , quæ valida fuerit , confessione transacti ; tum multitudinis culparum confitendarum , tum negotiorum gestorum , in quibus peccare quis potuerit ; tum etiam occasionum plus minusve frequentium , quæ potuerint ad varia peccata impellere pœnitentem . Quo fit ut quibusdam breve possit examen sufficere , in aliis vero prolixius requiratur . Potest tamen mediocris ad supradictorum proportionem adhibita diligentia sufficere , etiamsi (inquit Bonacina disp. 5. quest. 5. seft. 2. punct. 2. §. 1. n. 3.) probabiliter conjiciat pœnitens , fore ut post prolixissimam perquisitionem occurrerent animo alia aliqua peccata . Quod dico ad præcautio- nem scrupulosorum , quibus nunquam satisfactum est , & qui animi & corporis vires exhausti ad superflua disquisitiones : quibus convenit illud Proverb. 30. *Qui vehementer emungit, sanguinem elicit.* Ex opposito qui debitum & discretum sua conscientia neglexit examen , si eum rusticitas & animi stupiditas non excusat (quæ sane potest quosdam valde simplifices & per se incapaces excusare) indignè ad Sacramentum accedit , neque validè absolvit , nisi hunc defectum , simulque contritionis , prudens & solers Confessarius interrogando , & admonendo suppletat in charitate Dei (ut cum Apostolo loquar) & patientia Christi . Caveatque Sacerdos ne pœnitentem , sive ob ejus stupiditatem aut imperitiam , sive ob ejus etiam indiscretionem aut malam indolem , sive ob peccatorum ejus gravitatem durius excipiat : sed charitate & patientiâ , quasi obstetricante manu (ut verbis utar patientissimi Job) educat colubrum tortuosum , hoc est in nostro proposito , peccatorum sinceram confessionem , & pœnitentis emanationem .

IV. Integritas confessionis in tribus consistit , in declaratione omnium peccatorum mortalium , quorum memoria occurrit pœnitenti , secundum species , numerumque , & debitas circumstantias . Hæc enim triplex

Q q accusatio

accusatio adeò necessaria est, ut horum aliqua voluntaria & culpabilis omissione non modò informem reddat confessionem, id est gratia effectu carentem, sed etiam nullam & Sacramenti expertem; quia pœnitens, cum in ipsa confessione mortaliter peccet, non potest simul habere necessariam contritionem, quæ est pars essentialis, sine qua nullatenus existere potest Pœnitentia Sacramentum: nullaque res subsistit sine suis essentialibus. Quæ ratio cum deficit in illo qui habet justam alicujus peccati reticendi causam, & in quo ex consequenti illa reticentia non impedit veram attritionem, perfectè distinguit casus in quibus voluntaria peccati mortalis reticentia obstat, vel non obstat Sacramento pœnitentia, etiam quoad valorem, nedium quoad effectum, seu gratiam. Sufficere enim potest confessionis integritas formalis, ubi ex justa causa omittitur integritas materialis, de quibus tractabit proxime sequens caput.

V. In primis explicanda sunt peccata secundum species suas, non physicas, sed morales, quibus constituantur sub ratione transgressionis talis aut talis legis ac mandati, & oppositionis ad tales, vel tales virtutis speciem. Exempli gratia intendens aliquis hominem occidere, parat gladium, eo se accingit, proficiscitur ad destinatum occisioni locum, adversarium præstolatur, adoritur, gladio transfodit. Hic multi interveniunt physicæ distinctæ actus, & tamen si non intercesserit inter eos notabilis intermissione, inest una tantum moralis species confitenda, scilicet homicidium. Et quemadmodum in hoc exemplo sunt multi actus physicae specie distincti, & unica tamen species moralis; ex adverso is qui furatur rem sacram, elicit unicum actum secundum speciem physicam, qui tamen duas habet morales species, furti simul & sacrilegii. Stuprum quoque virginis Deo consecratæ, cum sit unus physicus actus, duplice tamen specie distinctam involvit malitiam, unam quidem oppositam castitati, alteram religioni.

VI. Plerumque fit ut occurrant multi actus, quorum singuli seorsim spectati constituerent totidem numero peccata mortalia; sed quia serie quædam & morali quasi continuazione conjunguntur & referuntur ad unam peccati speciem, id est non sunt sigillatim exprimendi: & ita is qui patravit homicidium, non tenetur omnes actus ad homicidii hujus finem destinatos exprimere, nisi eos in quibus inest distincta malitia species, qualis est, verbi gratia, si alterum ad ejusdem sceleris societatem asciverit: sunt enim specie morali distinctæ res occiso animæ complices, & occiso corporis inimici. Ideo esto iudicium de pluribus turpibus actibus, qui proxime præcedunt, vel comitantur completam fornicationem; non enim sunt exprimendi in accusatione consummata fornicationis, nisi involvant, ut dixi, alterius malitiae speciem.

VII. Concilium Trident. *sess. 14. cap. 5.* definit omnia peccata mortalia in specie & sigillatim esse declaranda: & ibid. *can. 7.* omnia & singula esse confi-

confitenda. Quæ voces *sigillatim*, & *singula*, docent esse peccatorum mortalium numerum exprimendum. Ratioque est, quia alioquin Sacerdos non posset sufficienter statum poenitentis agnoscere ad justum ferendum judicium: quantum enim disserimen est ejus qui semel, & ejus qui censes ejusdem speciei mortalem culpam commisit? Nam singulæ iterationes sunt per se ac seorsim materia huiusc Sacramenti necessaria, cum in singulis toties de novo mortaliter Deus offendatur, novaque damnationis causa congeratur.

VIII. Itaque is qui saepius actus odii erga proximum repetiit cum morali interruptione, tenetur numerum istorum actuum exponere; vel certum, si potest; vel verisimilem. Item is qui numerum certum expedit, & potea recordatur alicujus actus supra numerum quem expressit, debet hunc, vel hos actus qui numerum illum excedunt, accusare in alia confessione, nisi in priore confessione numerum expresserit addendo vocem *circiter*, aut *plusminus*; hac enim vocis *adjectio*nem fit ut actus qui postea fuerat oblio, non poterit corum numerus per vocem *plusminus*, verificari, ideoque separatim confitendi erunt. Sic qui dixit decies *plusminus*, & deinde recordatur fuisse duodecies, non tenetur separatim duos actus illos confiteri; sed si recordetur quinque actuum, tenebitur confiteri. Sed si majorem numerum expresserat, verbi gratiâ triginta *plusminus*, poterunt ibi sufficienter includi tres aut quatuor actus, quorum postea recordatus fuerit. Crescente namque numero expresso, augetur eadem proportione numerus inclusus & significatus his vocibus *circiter*, aut *plusminus*, ut fert communis hominum usus ac notio. Porro ad ineundam rationem numeri alicujus peccati saepius ex mala consuetudine aut perniciose occasionis praesentia commissi, via expeditionis explorare quoties in die vel hebdomada fuerit peccatum iteratum, & quanto tempore perversa illa peccati consuetudo duraverit.

X. Meretrice expressioni numeri satisfacit, si dicat se tanto tempore fuisse prostitutam. Sed aliquas graviores impudicitiae species tenetur cum earum numero quad fieri potest exprimere, nimirum sacrilegia cum adstrictis voto continentiae, & incestus admittendo patres & filios, aut plures fratres, & coitus quos habuit contra naturam.

X. Concubinarius pariter satisfacit dicendo se tanto tempore usum fuisse concubina, nec tenetur numerum illicitarum cum illa conjugatio num explorare. Bonacina disput. 5. de penit. quæst. 5. sect. 2. puncto 2. §. 3. difficult. 2. num. 19. & docet Suarez de penit. disput. 22. sect. 5. num. 37. ei qui commisit multa unius speciei peccata, nullo modo expedire ea sigillatim singula enarrare: tum quia hoc longissimi negotii est, nec ullo modo necessarium: tum quia inde seges ampla nascitur scrupulorum, quia postea semper occurront aliqua peccata, de quibus merito dubitat, an sit confessus

fessus. Consentit Navar. Enchir. cap. 6. num. 15. expenditque Sancti Augustini verba hæc: *Quamvis perseveraverit consideret, & defeat quod perseveraverit peccaverit.* Et habentur in cap. Consideret, de penitent. distinct. 5.

X I. Denique summa ratio ac regula numerum peccatorum discernendi & confitendi, meo quidem judicio hæc est, numerum esse computandum ex multititudine actuum interruptorum, non autem actuum continuatorum, sive continuitas sit formalis, sive virtualis. Continuitas formalis censetur quandiu peccator reip̄a intendit interius, vel aliquid agit exterius, quod tendit ad actum malum. Sic ille qui, ut diximus, gladium parat ad occidendum inimicum, equum confundit, viam capescit, stat in insidiis, & tandem occidit, unicum peccatum committere censetur, quia ab initio intendit homicidium, & illos omnes actus ad id unum dirigit, & ita formaliter hi actus conjugantur cum homicidio, ut non sit opus illos contineri. Sed si illi præambuli ac præcedentes actus aliis ad eorum finem minime spectantibus actibus interrumpantur, somno, confabulationibus, aliorum negotiorum gestione, tunc non formaliter continuari censentur cum homicidio intento, sed solum virtualiter. Simili ratione is qui suis in ædibus concubinam tenet, hoc ipso habet intentionem continuandi in malo proposito cum eadem; & per illam quæ sit ad hunc finem cohabitationem, omnes actus luxuriosi, quos cum ea habet, continuantur saltem virtualiter in continuatione illius ad hunc malum finem convictus, adeò ut non teneatur numerum illorum actuum exprimere, si tempus exprellebit quo id malum perduravit, nisi ut superius dixi de meretrice, alios actus specie à fornicatione distinctos commiserit; hi namque signallatim cum suo quique numero exprimendi erunt, quales sunt actus luxuriæ contra natum.

X II. Jam h̄c agendum de peccatorum circumstantiis exprimendis à penitente. Circumstantiarum quadruplex est differentia; vel enim sunt augentes, seu aggravantes peccatum, ut est actus odii deliberatus unus & individuus, si duraverit per sesquihoram aut duabus continuis horis, si una eademque illicita copula brevior fuerit aut longior, si ad eam osculari quoque adhibita fuerint, necne: vel sunt circumstantiae minuentes peccatum, ut si mulier consensit in stuprum semel requisita, aut post multas & importunas preces: vel sunt impertinentes, ut si quis longo aut brevi gladio alterum occidit, dextera manu, an sinistra, & istas nemo difficitur esse silendas ut inutiles & superflua: vel sunt speciem peccati mutantates, & istas affirmant omnes esse necessariò confitendas juxta præscriptum Tridentinæ Synodi sess. 14. cap. 5; his verbis: *Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, qua speciem peccati mutant, quod sine ipsis peccata ipsa neque à pœnitentib⁹ integrè exponantur, nec iudicibus innotescant.* Hujusmodi vero sunt quæ peccatum mortale constituant, quod alio

alioqui veniale , aut etiam nullum esset : ut si quis levem & veniale cul-
pam alterius retulit, hac tamen mente, ut infensissimum illi concitarer inimi-
cum ; ibi enim venialis alioqui detrac^{tio} redditur mortalis : aut si quis laicus
manu tangat mappam Altaris , dum credit per erroneam conscientiam se
hoc faciendo peccare mortaliter ; sic enim actio indifferens , & ne quidem
venialiter culpabilis , degenerat in mortalem culpam. Sciendum namque, ex
conscientia erronea nasci peccatum in actibus etiam per se licitis , hac ra-
tione, quia quisquis hoc agit quod judicat illicitum , determinat se , & con-
sensit in malum , & proinde peccat. Idque confirmatur Rom. 14. his ver-
bis : *Scio, & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui
existimat quid commune esse, illi commune est.* Et subinde : *Qui autem disser-
nit, si manducaverit, dannatus est, quia non ex fide: omne autem quod non est
ex fide, peccatum est.* Fidem hoc loco interpretantur S. Chrysostomus,
S. Thomas , aliquie communiter , persuasionem & dictamen conscientiae.
Speciem etiam peccati mutant circumstantiae illae que ita peccato de se mor-
tali conjunguntur , ut per eas accedat adiui alia quoque peccati mortalis
species. Sic circumstantia Clerici percussi facit ut ea percussio , quae esset
mortalis in persona laici , induat quoque saerilegii crimen : & stuprum cum
confanguinea augetur criminis incestus. Cum vero nihil dubii sit circa cir-
cumstantias impertinentes , & circa eas quae peccati speciem mutant in
materia mortali , tota superest difficultas circa circumstantias intra unam
eandemque speciem tantum aggravantes , & circa circumstantias peccatum
diminuentes.

X I I I . Circumstantiae minuentes non sunt necessariò exprimendæ in
confessione , qualis est in eo qui metu morbi pollutionem procuravit , aut
in eo qui injuriā provocatus odium proximi concepit , aut qui consensit in
crimen longa & urgente alterius persuasione & minis adactus. Sed tamen
si minuentes circumstantia peccati speciem immutet , faciendo veniale quod
alioqui esset mortale , à pœnitentia exprimenda necessariò est , ut si cui
grave damnum illatum fuerit per subreptionem & imperfectam inadverten-
tiam ; ut si quis per ludum venialiter culpabilem hominem terræ allisit,
eoque casu incaute caput ei effregit ; aut si quis venator telum in hominem
vibravit & occidit , credens esse feram. Quæ hactenus de circumstantiis mi-
nuentibus dixi , communī Doctorum consensu firmantur , etiam illorum qui
secus judicant de aggravantibus circumstantiis , quanvis eadem utrobique
videatur esse ratio non confundi utrasque. Sanè simplicitas pœnitentis,
ejusque bona fides facilè illum excusat à peccato , si has minuentes circum-
stantias , & speciem peccati mutantes subteruerit ignorans , & credens id sibi
esse per humilitatem convenientius in statu pœnitentis constituto excusatio-
nes peccati subterere.

X I V . Circumstantias , quanvis notabiliter aggravantes , si per eas
species peccatorum non mutentur , minime necesse est confiteri , ut docet
Q. q. 3. gravior.

gravior & communior Doctorum pars. Sanctus Thomas in 4. distinct. 16,
quæst. 3. art. 2. quæstiunc. 5. Sanctus Bonaventura ibid. dist. 17. quæst. ult.
Paludanus in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 3. Durandus quæst. 4. Medina de pœ-
nit. tract. 2. quæst. 7. Vasquez quæst. 91. art. 1. dub. 2. num. 6. Valentia
tom. 4. disput. 7. quæst. 11. puncto 1. assertione 5. Navarra Enchir. cap. 6.
num. 6. Toletus lib. 3. cap. 7. num. 7. Reginaldus lib. 6. num. 135. Bonacina
de pœnit. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. puncto 2. §. 3. difficult. 3. num. 5. contra
Sotum in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4. concluſ. 7. Suarez disp. 22. sect. 3. num. 5.
Coninch disput. 7. dub. 3. num. 13. & alios. Ratio hujus conclusionis est
primùm, quia Tridentinum loco cit. tradens accuratè illa qua necessaria
funt ad Pœnitentiæ Sacramentum, non alias exigit confitendas peccato-
rum species, quām quæ peccati speciem immutant. Secundò, quia con-
sentient etiam adversantis sententia Authores, non esse necesse, ut cir-
cumstantia peccatum minuentes exprimantur, nisi quando speciem mu-
tant peccati; sed non minus influunt ad notitiam status pœnitentis, &
rectum judicium Ministri, expressiones quibus peccatum notabiliter mi-
nuitur, quām quibus notabiliter aggravatur. Tertiò, quia omnes ferè
confessiones de validitate nutarent, & pœnitentes etiam peritiiores &
prudentiores inter innumeros scrupulos anxii fluctuarent, cūm neficiatur
quis sit ponendus limes inter illiusmodi circumstantiarum differentias no-
tabiliter, & non notabiliter aggravantium, neque possint certæ tales re-
gulae assignari, ubi nulla est specifica differentia: & si quis proprio inge-
nio proprios sibi limites præfigat, alius aut restrictiores, aut remotiores
sibi præscribet, & à pœnitentibus exiger. Cūmque nullà certà nitatur re-
gula, cras terminos pro humani ingenii inconsistancia aliò transferet, quos
heri alio loco posuerat, nihilque incertius aut vacillantius erit quām ipsæ
necessariæ, & ad Sacramenti validitatem & effectum requisita condicio-
nes. Quartò denique frustra & indebet requiruntur ad hoc Sacramentum
ut necessariæ conditions, de quibus nullum extat, aut usquam extitit,
sive Christi, sive Ecclesiæ præceptum; atque ita injustè adstringitur pœ-
nitentium libertas. Objiciunt adverbarii Concilium ipsum Tridentinum
d. sess. 14. cap. 5. dicere, eam peccatorum confessionem esse necessariam,
qua sufficiat ut Sacerdos de eorum gravitate rectè judicare possit. At
idem locus pariter convinceret ad obligationem exprimendi quoque cir-
cumstantias notabiliter minuentes, cūm æqualiter influere possint ad ejus-
modi notitiam & rectum de peccatis judicium: contrariorum enim eadem
est disciplina. Sed Patrum Tridentinorum longè alia mens est, hoc enim
dumtaxat intendunt, ut discernatur singulorum peccatorum gravitas ex
regulis quas solas disertè ibi proponunt, nimirum quatenus cognosci po-
test ex confessione peccatorum secundum illorum species, numerum &
circumstantias illas, quibus eorum species immutatur. Dices inde sequi,
quod sufficiat ei qui mille aureos subripuit, si solum confiteatur se aliquid
fura

furatum in notabili quantitate, que tamen quantitas potest sufficere in furto unius aurei. Respondendum & hanc potuisse accusationem sufficere, nisi officium esset Sacerdotis providere restitutioni facienda; quam ad rem opus est ut sciatur exactius quantum fuerit furto ablatum, & intra quod tempus, & quibus modis exigenda sit illa restitutionis exequitio. Quin etiam ipsi adversantes nobiscum sentiunt, unicam unius fornicationis confessio-
nem sufficere, vel homicidii, etiam multi actus præcesserint, qui singuli seorsim spectati sint totidem peccata mortalia, & advenire possunt sine completa fornicatione vel homicidio; & haec vicissim sæpe adveniant sine illis actibus præambulis: & illi quidem actus præcedentes & concomitantes fornicationem vel homicidium, magis procul dubio & à seipsis invicem, & à duobus illis consumatis multo plus differunt, quam nummus aureus ab alio auro, qui simul uno furto ablati supponuntur; & tamen illorum diverorum actuum inordinatorum expressionem non esse in Sacramento ne-
cessariam, omnes admittunt.

X V. Quæritur utrum confessio dubiorum peccatorum requiratur ad integratatem necessariam? Concludendum est absolutè, cum qui dubitat se peccatum aliquod commisisse, aut qui sciens quidem se commisisse, dubitat an sit mortale necne, aut eum qui ambigit utrum illud alias confessus fuerit, teneri libenter confiteri. Stat enim in casu dubitationis possessio certa pro lege confessionis, ut omnes consentiunt, & Concilium Tridentinum dum sell. 14. cap. 5. & can. 7. excipit ab obligatione confitendi sola peccata venialia, & subdit huic obligationi peccata, de quibus an sint mortalia, dubitatur. Nec obstat illud, quod is qui dubitat se vovisse, non astringitur ad ejus impletio-
nem: & similiter is qui anceps animi est, utrum damnum intulerit, non tene-
tur damnum resarcire. Id quidem verum est, quia in illis stat possessio pro
libertate dubitantis, at in confessione dubiorum stat possessio pro lege con-
fessionis. Si dicas, in dabiis meliorem esse conditionem possidentis, cap.
Ex literis, de probationib. concedo id quidem; sed nego hunc peniten-
tem possidere hanc libertatem. Ubi enim constat de præcepti obligatione, &
dubitatur de exemptione seu excusatione à præcepto, subsistit possessio pro
lege aut præcepto.

X V I. Cærerum aliud censendum de eo qui probabili ratione ductus opinatur, quantumvis cum aliqua in oppositum formidine, se id pecca-
tum non commisisse, aut à se commissum confessum fuisse, qui non
astringitur ad ejus confessionem; faver enim ei sua, quam probabilem
recte judicat, opinio. Et sanè quis tam felicis memoria est, ut certissime
recordari possit particularis à se facta confessionis singulorum peccato-
rum veterum, quæ post multos annos in mentem ejus redeunt? Hac sanè
pristinarum accusationum. Is vero qui solitus fuit accuratum examen suis
confessionibus anteaactis præmittere, eoque magis si generales confessio-
nes

nes quam exactissimè ediderit, causam habet admodum probabilem animo quiescendi & credendi se tales accusationem non omisisse; aut si forte in individuo omiserit, persuadendi sibi quod eam sub specifica saltem expressione comprehendenterit. Exempli causā, si fuerit aliqua famae alienæ detractione, quod eam saltem comprehendenterit quando non tantum includere intendens quindecim particulares detractiones, quarum sigillatim recordabatur, intendens tamen ceteras comprehendere detractiones, quarum in individuo non recordabatur, ex judicio probabili, ut fieri à cautoribus solet, numerum præfatum auxit, seque triginta detractionum accusavit; & ita de ceteris accusationibus tam numerum actualis recordationis, quam oblitorum aliorum probabilem exprimentibus. Id enim sufficit ad oblitorum expressionem, quandoquidem talis expressio id habet omne quod à Concilio requiritur, speciem scilicet, & quoad accuratè fieri potuit, numerum peccatorum. Hanc doctrinam circa dubia & probabilia tradunt Suarez de penitentia, disp. 22. sect. 9. num. 6. Sanchez in Summa, lib. 1. cap. 10. num. 66. Bonacina disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diffic. 4. num. 4. & alii.

XVII. Ex parte defectuum ipsius pœnitentis requiritur iteratio confessionum, in quibus iste scienter, & citra justam causam omisit accusationem peccati alicuius, vel cogniti, vel ab eo dubitati mortalis, aut circumstanciam necessariò confitendam. Ratio est, quia ibi deficit integritas confessionis, atque bona fides pœnitentis. Item si defectu debiti examinis factum sit, ut peccata mortalia non occurrerint in mentem, quæ alioqui occurrisserint, si congrua perquisitio præcessiverit, saltem mediocris pro ratione temporis ab ultima confessione decursi, & multitudinis ac gravitatis culparum confitendarum. Item si nullus extiterit de peccatis dolor aut propositum emendationis. In his quippe defectibus violatur id quod essentiale est huic Sacramento; bona fides, ipsaque confessio, & perpetram acceptæ absolutionis forma vertuntur in sacrilegium. His & adjunge, si pœnitens noluit solitam ac proximam mortaliter peccandi occasionem descrevere. In his confessio, utpote invalida, reperienda est.

XVIII. De omissione autem peccatorum quæ pœnitens neque credebat, neque dubitabat esse mortalia, communiter Doctores sentiunt, non involvere confessionis invaliditatem, aut eam iterandi obligationem; sed sufficere si pœnitens post discussam, quæ præcesserat, ignorantiam non affectatam, exprimat illud in altera confessione cum debitis circumstantiis, simulque peccata reliqua post confessionem ultimam commissa, ablique præcedentium confessionum iteratione, in quibus & bona fides, & reliqua ad hoc Sacramentum necessaria concurrerunt. Ita Sylvester verb. *Confessio 1. quæst. 3.* Navarra cap. 9. num. 15. Toletus lib. 3. cap. 10. num. 7. Valquez quæst. 92. art. 3. dub. 1. num. 7. Reginaldus lib. 9. num. 153. Bonacina de Pœnitentia quæst. 5. sect. 2. punto 3. num. 6. Sie excusantur à confessione

num

num reiteratione pueri & puella, qui quæve accidente meliori instruptione agnoscunt pro mortalibus actus quosdam, in quibus nihil tale suscipiabantur. Quod etiam usuvenit plerumque in adultis & proiectioribus post discussam pristinam, quæ tenabantur, ignorantiam. Suprà citati Autores, aliisque hoc præterea docent, quoties repetendæ sunt necessariæ præcedentes confessiones apud alium Confessarium, si tamen fiat confessio secunda penes illum qui præcedentem audierat ab eodem poenitente, nullatenus esse necessariam repetitionem, si modò recordetur gravium aliquot peccatorum in ea confessione quæ præcessit auditorum, statuque ipsius poenitentis, saltem in confuso; & sufficere eadem simul peccata in genere, non verè sigillatim confiteri, cum expressione tamen secundum singulas species peccatorum non antè confessorum, & numeri eorum, etiamsi Confessarius ille aliquorum mortalium antea sibi confessorum recordationem amiserit.

XIX. Probabilissima est Doctorum sententia, qui graves omnes ac mortaliter culpabiles contumelias tradunt ejusdem esse speciei, ac proinde sufficere accusationem gravium contumeliarum, numerique expressionem generalem, non trahendo moram quoties hanc numero contumeliam, & quoties hanc aliam in individuo protulerit; quæ res innumeros pareret scrupulos, & ad tribunal Confessarii frequentes reveriones, præsertim rixolarum foeminarum, que solent ad iracundiam frequenter profilire, & quidquid in buccam venerit exprobrare. Hoc docent Caietanus in S. Thomas 2. 2. quæst. 71. art. 1. Sanchez in Selectis, disput. 6. num. 2. Sotus de Justit. lib. 3. quæst. 9. art. 1. Molina tom. 5. tract. 4. disput. 19. num. 3. seu disput. 21. num. 6. Bassus verb. Contumelia, num. 4. & verb. Peccatum 4. num. 8. Reginaldus lib. 24. cap. 5. num. 102. nisi in aliquibus occurrat circumstantia vel personæ, vel causæ moventis, vel eventus inde consequatur consequturi, aliave similis, quæ speciem immutet; ea namque necessariò erit exprimenda.

X X. Eademque ratio contumeliarum quæ proficiuntur ab irascibili appetitu, multò fortius prævaleret in obscenis verbis, quæ impulsu appetitus concupiscibilis proferuntur. Et sufficit accusatio in genere verborum turpium mortaliter culpabilium, sine illorum individua expressione; hoc enim propidiosum nimis foret, adeò ut quo turpiora essent verba, eo strictior incumberet obligatio eadem, utpote gravitatem culpæ augmentia, iterum ad aures Confessariorum importunè repetendi: atque ita propidiosum, impudens, & periculis innumeris obnoxium redderetur Confessionis Sacramentum, effetque sacrum Tribunal odiosum, & Praetextatorum, Fecenniorumque verborum fecissima colluvies. Omnia itaque mortalia turpiloquia, pariterque mortifera convicia in eandem singula speciem convenient, & omissis individuis expressionibus, sufficit horum gravium speciem cum mutantibus speciem conditionibus confiteri cum

R r necellæ

necessariis tantummodo circumstantiis, quae ex singularitate personae, vel ex perversitate intentionis, vel ex scandalo, aut aliunde ducuntur.

X XI. Idem similiter assertendum de plerisque feedis & libidinosis cogitationibus; sufficit enim earumdem generalis ac specifica accusatio, cum numero & circumstantiis speciem mutantibus: an scilicet intervenerit consensus ad actum exteriorum, an vero sola morosa delectatio absque proposito exequutionis. Item exprimendum, si sit orta pollutio ex praecedentibus, si motiones carnis ex causa voluntaria. Designandae quoque sunt personarum qualitates istae, si solitae, si ligatae matrimonio aut votu continentiæ, si spiritualiter aut carnaliter affines, si consanguineæ, quovis in gradu. Ceteræ autem multiplices ac individuantes circumstantiae sufficiunt sub generali expressione turpium cogitationum, desideriorum, actuum, propter Sacramenti hujus honestatem; neque plura exprimi necesse est ultra species aspectus libidinosi, tactus, osculi, coitus. Turpia vero, quae coitum immediate praecessere, consentiunt unanimes Doctores, non esse necesse confiteri, cum sint cohærentes ad actum illum ultimum dispositiones: sicut neque qui hominem occidit, tenetur proximos ad id homicidium apparatus exprimere, quanvis seorsim spectati sunt peccata mortalia, ut armorum ad id præparatio, aliquæ similes actus anteriores proxime ad patratum homicidium relativi. Atamen peccata contra naturam, qualis est pollutio, cum speciem distinctam, & majorem in seipsis nequitiam præ aliis libidinibus comprehendant, si contigerint ante coitum, confessione sunt exprimenda.

C A P U T X I.

De causis ab integritate confessionis excusantibus.

I. **C**O^{nfessionis} integritatem distinguunt communiter Doctores in materialem & formalem. Materialem dicunt quæ ita omnia peccata exprimuntur, quorum reus est peccitens, ut nullum prætermittatur. Formalem vero, quæ omnia peccata sua peccitens exprimit quæ tenetur exprimere, quanvis aliqua riteat quæ hic & nunc non tenetur exprimere. Materialem porrè non esse præceptum ad hoc Sacramentum, sed formalem duntaxat integritatem. Cumque verissima sit doctrina ista, restat nunc investigandum, quibus casibus sufficiat formalis integritas.

II. Primus casus contingit in obliuione peccati mortalis, aut in ejus inadvertentia, vel ignorantia, vel inculpabili prorsus, vel falso non mortaliter.

taliter culpabili , qualis non esset in eo qui suæ conscientiæ examen neglexisset ante confessionem ; sic enim esset ista omissionis culpa mortalis : sed si tantum venialis negligentia intervenerit , non frustrabitur poenitens fructu hujus Sacramenti.

III. Secundus casus est in Sacerdote , qui non potest aliquod suum peccatum confiteri nisi manifestando peccatum & peccati authorem , cuius ipse confessionem audivit : absolvè enim tenetur illud reticere , si necessitate urgetur confessionis , nec habeat Confessarii copiam cui sit poenitens ignotus : sed si non urgetur præsentí necessitate confitendi , tenetur differre , atque etiam aliò profici ad integrè confitendum. Tertius casus est in muto nutibus confidente Sacerdoti nutus ejus non intelligenti ; nam impotentia loquendi excusat ab integratè materiali. Quartus est in extraneo , cuius idioma non satis intelligitur , modò non sit copia alterius Confessarii qui ejus lingua benè intelligat. Quintus casus est quum poenitens ex justa ratione conjectatur vel proprium , vel Confessarii detrimentum , si deficiente alterius Confessarii commoditate , & urgente animæ propriæ salute confiteatur reticendo aliquod mortale peccatum , ne id inde sequatur detrimentum : ut si justa si metuendi causa ne Confessarius ipse ex insita malitia aut innata levitate , linguaeque incontinentia notificet id peccatum , aut odium adversùs poenitentem , vel vindictam concipiāt , aut etiam ad turpia sollicitet. His enim prævisis tenetur ipse poenitens reticere , ne propriam , aut Confessarii salutem prodat. Sed ubi ratione sufficienti non nititur illud judicium aut suspicio , non potest poenitens silere aliquod mortale peccatum.

IV. Sextus casus est quum infirmus morbo laborat contagioso , nec potest à longè confessio ejus audiri ; tunc enim auditio uno aut alio peccato , si sit grave ex diuturniori assistentia periculum , potest à Sacerdote statim absolvī , ut docent Vasquez , Coninch , Bonacina. Septimus casus obtingit quando infirmus nimis fatigatur , adeò ut ejus vires periclitentur in exactiori peccatorum explicatione , sive ipse per se admoneat , sive id prudens Confessarius advertat. Henriquez , Bonacina. Octavus casus est in mortis imminentे periculo , ut incendio , naufragio , ruina : potest enim Sacerdos auditio à singulis uno peccato omnibus simul unam absolutionem impendere dicendo : *Ego vos absolvō*. Eadem ratio est in repentina hostium irruptione. Ubi verò instat periculosis cum hoste conflictus , possunt omnes simul ostendere signa doloris de peccatis , simulque omnes aliqua peccata confiteri , & sic simul absolvī , saltem sub conditione , si talis confessio valeat ad Sacramentum. Sylvester in verb. *Confessio* 1. n. 23. Angelus ibid. num. 29. Reginaldus in praxi , lib. 8. n. 23. Coninch disp. 7. dub. 9. num. 74. Item quando periculum est ne confitens subito moriatur antequam detur absolutio.

V. Utrum verò licitum sit peccatum reticere quod exprimi aliter non possit

R r 2

possit

possit nisi manifestando peccatum complicis , ubi non adest alius Confessarius cui complex ipse sit ignotus ; duæ sunt oppositæ sententiae , quorum Authores utrimque damnant peccati mortalis secus facientes quā ipsi opinantur. Obligant enim in isto casu ad particularis ictius peccati silentium cum qui confitetur , Marsilius in 4. dist. 16. quæ. 12. art. 4. ad 7. Armilla verb. *Circumstantia*, num. 11. Navarrus cap. 7. num. 3. Viguerius Institut. Theolog. cap. 16. §. 4. vers. 17. Ex adverso teneri pœnitentem isto casu ad integratatem materialem docent S. Thomas opusc. 12. q. 6. & in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. ad 4. Durandus ibid. quæst. 4. lit. V, item S. Antoninus , Adrianus , Suarez , Cominch. Ratio prime sententiae est , quia ubi concurrunt opposita præcepta , quorum unum est juris naturalis , quale est de conservanda proximi fama ; alterum juris positivi , ut est materialis integritas confessionis , oportet ut naturale præceptum prævaleat positivo. Ratio autem secundæ sententiae est , quia nullus casus occurrit obligans reum ad fatendum proprium delictum alicui judici , qui non eundem pariter obliget ad prodendum complicem , si nequeat aliter proprium delictum manifestare sufficienter , aut si de illo juridicè interrogetur. At Confessarius est judex ; & circumstantia complicis est quandoque proflus necessaria ad competentem in interiore tribunali causæ cognitionem. Scilicet vero delicti se huius legi per suum crimen subjecit. Cum itaque hac in causa jus amittat ad propriam famam , sequitur per ejus manifestationem non violari jus naturale , atque ita corruit contrariae partis argumentum. Consentient tamen in hoc uno oppositi Doctores ubi est alterius Confessarii copia , qui complicem non cognoscat , alfringi pœnitentem obligatione recurrendi ad illum , atque ita consulendi estimationi complicis , simulque confessionis integratati materiali.

V I. Communis olim opinio fuit , pœnitentem reservatorum casuum reum absolví posse ab inferiore Sacerdote , & deinde remitti ad superiorem pro reservatorum absolutione directa , cum jam esset ab inferiore ab iisdem absolutus indirecte. Sed si primum recurrerit ad superiorem , posse ab eo ejus audiri confessionem circa sola reservata peccata , & ab hoc absolví , & postea ad Sacerdotem inferiorum remitti pro confessione & absolutione non reservatorum. Ita censuerunt Dominicus Soto , Caetanus , Paludanus , Joannes Major , S. Antoninus , Gabriel Biel , Durandus , Angelus , Navarrus , Graffius , Emanuel Sà verb. *Absolutio* , Toletus lib. 3. cap. 8. Sed his opponuntur communiter recentiores , qui illud primum de inferiori Sacerdote jure merito negant , eo quod caret jurisdictione circa reservata. Secundum etiam de Superiori , quia integritas confessionis circa casum necessitatis est divini ac indispensabilis juris. Ita Suarez , Vasquez , Beccanus , Cominch , Laiman , Bonacina , Filliucius , aliquie. Id luculenter probant verba ista Concilii Trident. sess. 14. cap. 7. Extra articulam mortis Sacerdotes , cum nihil possint in casibus reservatis , id unum pœnitentibus perfundere.

dore nitantur, ut ad superiores & legitimos judices pro beneficio *absolutionis* accedant. Verumtamen in casibus necessitatis, in quibus valeret etiam dimidiata confessio, posset Sacerdos carens potestate circa reservatos casus absolvere hos quidem casus indirecte, cetera autem non reservata peccata directe. Suarez disput. 31. sect. 3. num. 2. Henriquez lib. 6. cap. 15. num. 1. Coninch disp. 8. dub. 13. num. 101. & 103. Id etiam idem extendunt extra casum necessitatis, quando penitens bona fide confiteretur, etiamsi Confessarius peccaret per ignorantiam aut malam fidem.

VII. Celebris agitatur inter Doctores quæstio, utrum ille possit absolviri qui Confessorem accersiri mandavit urgente mortis periculo, & antequam Sacerdos adveniret loquela amisi, aut mente vel sensibus destitutus repente fuerit. Negant posse eo casu absolviri Sotus in 4. diff. 18. quæst. 2. art. 5. Lopez 1. p. cap. 18. & nonnulli alii. Sed ex adverso absolviri posse affirmant S. Antoninus 3. p. tit. 10. cap. 2. circa med. Sylvester verb. Confessio 3. quæst. 3. Navarra cap. 26. num. 27. Bellarminus lib. 2. de penitentia, cap. 7. ad finem, Suarez de penit. disput. 23. sect. 1. num. 5. Bonacina de penit. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. num. 7. Coninch de penit. disput. 7. dub. 10. num. 97. Toletus lib. 3. cap. 8. & plerique ceteri, quibus suffragamur. Ratio est, quia impotentia dispensat ab integritate materiali confessionis; hic autem æger confessus est ut potuit in genere, se habere peccata, deque eis dolere dum petuit Confessorem, aut signa exhibuit doloris. Adebat igitur qualis exhiberi potuit materia, atque ut suppono, intentio ministri & forma. Est igitur validum Sacramentum. Præterea accusatio unius peccati in genere, cuius specie nullatenus penitens recordatur, & dubitat fuerit mortale, an veniale, est materia necessaria & penitentem obligans ad ejus in genere confessionem, ut cum Navarra cap. 10. num. 5. tenent communiter Doctores. Ergo & ista generica accusatio per signa præcedentia ægroti, qui mox loquela aut senium amisi, potest esse sufficiens materia ad absolutionem. Et sicut valet confessio per interpretem, ita & ista ante exhibita penitentia signa valent ad Sacramentum, si qui tunc præsentes erant, affirment & attestentur.

VIII. His adducti rationibus præallegati Doctores, Suarez aliquique sapienter affirman, Confessorem in conscientia obligari in tanto ægroti de salute æterna periculo absolutionem ei sub conditione impendere. Urgens etiam veterum Conciliorum decreta. Nam Carthaginense quartum, cui Sanctus interfuit Augustinus, sic statuit can. 7. *Is qui penitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenes in versu fuerit, dent testimonium qui audierint, & accipiat penitentiam. Et si continuo moriturus crediur, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia. Si supervixerit, admoneatur a prædictis testibus petitioni sua satisfactum, & subdatur statutis penitentiae legibus quandiu Sacerdos qui penitentiam dederit probaverit.* Hoc idem fere sancivit Rr. 3. Conti-

Concilium Arausicanum primum can. 12. dicens: *Subito obmutescens, prout statutum est, baptizari aut penitentiam accipere potest, si voluntatis preterite testimonium aliorum verbis habet, aut presentis in suo nutu.*

I X. Argumentum adversantium hoc est: Non debet quis sacramentaliter absolvī, nisi accedat peccatorum confessio, quæ nulla hīc inest, cū peccata non magis cognoscantur quam ante illa edita signa; scitur enim in genere quemlibet hominem esse peccatorem. Sed facilis est responsio; adeo enim confessio qualis adesse in illo eventu potest: & quanvis ante hic ager agnoscebat ut peccator, jam agnoscitur ut peccator se accusans per petitionem confessionis, aut per signa contritionis, vel presentia, vel à circumstantibus attestata. Et aliunde ex illo qui tenetur se accusare peccati in genere, cujus speciem oblitus est, liquet genericam confessionem esse aliquo casu sufficientem & necessariam materiam sacramentalis absolutionis. Signa quæ Sacerdos potest ab ægroto expetere loqui non valente, sunt stringere expertis Sacerdotis manum, aut oculos vel manus sursum elevare, aut pectoris percussio, aut oblatæ crucis exosculatio. Et quanvis sufficere aliquando possit præsentium hominum attestatio, conari tamen debet Sacerdos exprimere ab ægroto signa præsentia, ut communes hujus Sacramenti leges quoad fieri potest obseruentur.

X. Sed ubi nulla moraliter proxima signa præcesserunt petitæ confessio-
nis aut contritionis, neque à Sacerdote perspecta, neque à circumstantibus
attestata, nullatenus habet impendi absolutio ubi nulla prorsus exhibetur
materia Sacramenti. Neoque contraria opinio nihil habet probabilitatis, sed
est planè improbabilis. Coninch disp. 7. num. 6. Navarra in Manuali, cap. 26.
num. 27. Bonacina disp. 5. quest. 5. sect. 2. punto 2. num. 10. Vafquez
quest. 91. art. 2. dub. 1. num. 36. Henriquez lib. 6. cap. 10. num. 9.

C A P U T XII.

*De illorum Confessione qui venerunt ex alia di-
cessi: & de Casuum reservatione.*

I.

 UPPONITUR in primis quod superius dixi, posse quem
absolvī in aliena diœcesi à Sacerdote in hac diœcesi appro-
bato. Nunc quæstio est circa reservatos in una diœcesi ca-
sus, & non in alia: ut si Titius Massiliensis commiserit
peccatum ab Episcopo Massiliensi reservatum, & profectus Aquas-Sextias
ad litigandum coram supremo Senatu Provincie ibi residente, confiteatur
apud

apud Sacerdotem diocesis Aquis-Sextiensis, in qua ille casus non est reservatus, an possit per eundem ab illo casu absolviri? Negant posse absolviri Sotus in 4. Sentent. dist. 18. quæst. 2. art. 4. Medina lib. 1. cap. 10. Graffius lib. 4. decif. cap. 18. num. 56. Sed melius affirmant posse absolviri Caietanus verb. *Absolutio*, Henriquez lib. 6. cap. 14. num. 9. Suarez disp. 20. scđt. 1. num. 4. Vaquez quæst. 93. art. 1. dub. 4. ad fin. Bonacina disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 2. num. 9. Quæ affirmatio duplice ratione fundatur. Primo, quia iusta causa cognitio non est adstringenda sub conditionibus impossibili bus, sic enim judicia tollerentur: sed esset conditio impossibilis, & proinde iniqua, si Confessarius quilibet astringeretur ad sciendum omnes & singulos casus reservatos in diocesibus eorum qui ad se confessionis causam confluunt, cum teneatur Confessarius scire in quibus possit, vel non possit absolvire. Secundo, quia constans usus ac regula receptissima est, in omni causa delicti judicandum esse reum secundum jura ipsius loci in quo idem judicatur reus. Authent. *Qua in provincia*, C. ubi de criminis agi oportet. & cap. *Placuit*, 6. quæst. 3.

II. Hoc tamen limitatur in excommunicationibus reservatis, sive sint à jure, sive ab homine. In his enim poenitens indiscriminat remittendus est ad Superiorum proprium, ut ab eo legem accipiat & absolvatur, ita ut ad ipsius arbitrium proprium satisfaciat. Et quia cum ex Nicæni-Concili can. 5. excommunication per proprium Episcopum inflicta, reum alliget in quamecumque se parcerat aut diecesum transferat, quod etiam renovatur in cap. *Cura sit*, 11. quæst. 3. si illa sit excommunication ab homine seu iudice, nullus alias Episcopus poterit ab ea solvere, nisi ejus iudicis, à quo lata est, Superior, ut est respectu Suffraganeorum Metropolitanus, sed in solo appellationis casu; citra verò appellationem Papa, vel Legatus. Sed si censura reservata, quam poenitens incurrit, lata sit à jure, distinctione opus est: vel enim Sacerdos judicaturus hunc alienam diocesem poenitentem, habet ab Episcopo proprio, vel à Papa potestatem absolvendi à censuris, sive in ipsa diocesi, sive generaliter ac fine præfixione reservatis; & his casibus poterit absolvire his irretitum diocesanum alienum sibi consitentem, modò parti laevis aut Ecclesiæ pro delicti qualitate satisficiat, quemadmodum potest legitimè proprium condiccesanum in pari causa solvere à censura.

III. Circa reservata hoc pariter observandum: Si contingat ut quis oblitus alicujus peccati sui reservati, absolutus in confessione ab eo fuerit qui facultatem obtinuerat absolvendi à reservatis, idem poenitens in alia confessione poterit absolviri ab iisdem casibus reservatis per alium Sacerdotem approbatum, etiam si facultate careat absolvendi à reservatis. Nam absolutio collata ante à Confessario facultate circa reservata munito absolvit reservationem, quatenus idem absolverat quidem directè à confessis non reservatis; sed (cum gratia Sacramenti dimidiari non possit, simul-

que-

que omnia mortalia peccata delectat) idem absolverat indirecte à non confessis, in quibus erant causas reservatae. Ita docent Sanctus Antoninus, Caietanus, Sylvester, Navarra, Suarez. Idemque communiter Doctores affirmant de illo qui reservata quidem confessus est, & cui absolutionem pronuntiavit Confessarius habens circa servatos causas facultatem; sed ipse penitentis sine mala sua fide erat anima incapax ad gratiam & absolutionem Sacramenti. Hic enim confitens postmodum alteri carenti facultate circa reservata, poterit per eum validè absolviri, juxta S. Antoninum 3. p. tit. 14. cap. 19. Caietanum verb. *Causas*, Angelum, Armillam cod. num. 4. Sylvestrum verb. *Confessio* 1. num. 21. Suarez disp. 3. 1. sect. 4. n. 9. Coninch disp. 8. dub. 12. num. 91. 92. 93. qui hoc affirmant non solum in confessione facta ordinario Superiori, sed etiam Sacerdoti habenti hanc potestatem delegaram. Et his instituntur rationibus: Tum quia talis penitentis satisfacit reservationis finis, qui alius non est quam ut Superiori se praesentem listat, à quo possit melius dirigi & monita salutaria cum penitentiali satisfactione suscipere: at vero penitentis iste haec prestitit, atque ita ablatā causā reservationis tollitur effectus, hoc est ipsa reservatio. Praterea sic absolvens intendit absolvere quantum fieri potest secundum praesentem confitentis dispositionem, quæ quidem est incapax absolutionis à peccato, sed est capax absolutionis à reservatione. Tertiò, quia cum tam multi atque adeo graves Authores hoc assertant, nec Superiori ac Praelati Ecclesiae ullam tenus contradixerint, censentur consentire.

I. V. Licet autem praedicti Authores absolute loquantur, his tamen adiungendum censui, necesse esse ut penitentis, quantumvis aliunde indispositus, accedat cum bona fide, hoc est sciens & volens non abutatur confessione. Nullatenus enim presumi debet, Superiori velle favoribus prosequi eos qui animo sacrilego & cum aperta malignitate Sacramentis abutuntur: ut enim sanctitur in l. 177. D. de regul. jur. nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest. Aitque cap. *Si vir*, de cognat. spirit. Nemini sua fraus patrocinari debet, vel dolus.

CAPUT XIII.

De Opinione probabili.

I. **P**RÆSUPPONENDUM est, variè quidem accipi nomen Conscientia; sed quod ad praesentem disquisitionem attinet, conscientiam esse judicium, quo aliquid bonum aut malum esse dicimus. Etsi enim lex, sive naturalis, sive positiva, sive divina, sive humana, sit prima sive bonitatis, sive malitia operacionum

num

rum nostrarum regula; at proxima regula est ipsum conscientia judicium, seu rationis dictamen proponens voluntati objectum tanquam honestum vel turpe. Porro conscientia ista, seu rationis judicium varie distinguitur: Ivel enim recte judicat, & dicitur Conscientia recta: vel errat, & dicitur Conscientia erronea: vel neque assentit, neque dissentit, & dicitur dubia Conscientia: vel assentit quidem uni parti, sed cum formidine circa partem oppositam, & dicitur Conscientia opinans: vel nullum praebet assensum, sed tamen magis in unam partem inclinat quam in alteram, & dicitur suspiciofa: vel dicitur in formidinem ac vehementem apprehensionem peccati, sed tamen ex levibus fundamentis, quae vir prudens spernenda esse judicet; & dicitur Conscientia scrupulosa, quae quidem ut rectificetur, quantumcunque formidet, aut violenter aliquid apprehendat, debet firmum judicium cohibere, & sibi tanquam incapaci recti judicii diffidendo, aliorum prudentiorum doctrinæ ac judicio se committere & obtemperare, ut omnes Theologi Scriptores convenient. Itaque Scientia aut fides habet firmum assensum; opinio habet assensum non planè certum ac firmum, sed cum formidine oppositi: suspicio nullum praebet assensum, sed magis in unam quam in alteram partem propendet. Dubium quoque expers ita est omnis assensus, ut sit in æquilibrio, nullamque in partem magis aut minus inclinet. Fides igitur, scientia & opinio assensum habent; suspicio autem & dubium assensu vacant. Atque supra memoratae distinctiones istæ ab omnibus admittuntur.

I. Scientia, opinio & dubium distingui solent in speculativa & practica. Speculativa dicuntur quando intellectus in communī dictat ut certum, vel opinatur, vel dubitat aut suspicatur aliquid esse licitum aut illicitum. Practica quando in singulari, seu hic & nunc, seu perennis particularibus circumstantiis intellectus judicat aliquid ut certum, vel opinabile, vel dubium. Ex scientia, vel dubio, vel opinione, vel suspicione speculativis oriuntur scientia, vel dubium, vel opinio, vel suspicio practica; valet enim dictum argumentum ab universalibus ad singularia sub illis comprehensa, nisi aliqua ratio specialis aut particularis conditio judicium practicum à speculativo faciat differre, judicando propterea hic & nunc licitum quod in communi judicatur illicitum, aut de eo dubitatur. Itaque quando adeat scientia, opinio seu dubitatio speculativa, licitum est quandoque contrarium operari, eo quod adit cognitio practica suadens oppositum hic & nunc ex speciali circumstantia. Hoc modo sciens speculativè non licere in fefitis servilia exercere, potest practicè formare conscientiam, sibi hoc licere, quia egestate premitur. Similiter dubitans speculativè, an hæc res sit sua, potest practicè non dubitare, licere sibi eam retinere, eo quod possideat, & in dubiis melior sit possidentis conditio. Unde constat id quod in communi est illicitum, aliquoties in particulari esse licitum ratione specialis circumstantiæ. Sic docent Caietanus

S f opusc. 17.

opusc. 17. respns. 13. dub. 7. Medina dē restitut. quæst. 17. §. Alter tamē
Soto in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. §. Imò vero: Sanchez lib. 2. de matrim.
disp. 41. num. 8. idem in Decalog. lib. 1. cap. 9. Suarez tom. 5. in 3. p. disp. 40.
fœt. 5. num. 14. Vasquez in 1. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 65. cap. 1. num. 2.
* Sylvius in 1. 2. quæst. 19. art. 8. conclus. 3. quo loco negat in dubiis eli-
gendarum esse tutiorem partem, dum tuta & probabilior apparet eligatur,
addens prævalere debere hafce juris regulas: *In pari causa potior est condicio
possidentis: &c, Cùm partium iura sunt obscura, reo potius favendum est quam
actori.* Aut si partem unam esse conscientiam suadet vitatio gravis damni
in oppositum sequatur, &c. Hæ namque rationes pondus augent; multa-
que & graves adducit Doctorum authoritates ad hoc ut sufficiat possidenti
discutere, num ad oppositam partem aliqua illucescat certitudo, quæ non
apparente, securè in pristina possessione persistet. Addit tamē contra Co-
varruyiam, quod infans repertus expositus non potest licite ordinari, nisi ac-
cedat debita dispensatio, quia ratiōnē exponuntur legitimè nati, spuri
autem frequenter.]

III. Res ita diversæ sunt, opinionem esse probabiliorem, aut esse tutio-
rem, ut opinio probabilior possit esse minus tuta, & opinio tutior possit esse
minus probabilis. Tutar enim ea dicitur quæ à periculo peccati removet est;
probabilior autem quæ fortioribus innititur fundamentis. Ut si controversia
fit, an aliquid licet, vel an ad aliquid obligemur, opinio negans licere, &
dicens nos obligari, est tutior, et si minus probabilis, si debiliore fundamen-
to innitatur.

IV. Quando post adhibitam diligentem inquisitionem, quam ego post
sapientiores & graviores Doctores contra quosdam neotericos prærequisi-
dam & necessariam ad hoc existimo, ut quis prudenter & tutā conscientia
possit judicare & agere, si nihil certi & plane perspecti (quod frequenter in
rebus humanis occurrit) compareat, tunc, & non alias potest quis agere ex
opinione probabili. Conclusio ista est contra Fagnanum in cap. *Ne innitari*,
de constitut. num. 59. qui in morali quacunque materia negat lictum esse
opinari, eo quod opinio (sic enim argumentatur) versetur circa rem incer-
tam, & ei conjuncta sit formido oppositi; ipse vero constanter affirmet ne-
cessariam esse in omni actione morali certitudinem, sine qua nemo potest
agere nisi cum peccato, ob periculum cui se exponit, quemadmodum &
omnis agens cum conscientia dubia. Verum superius ostendi latum discrimen
quod intercedit inter conscientiam probabilem atque opinativam, & inter
dubiam: & ita subvertitur ejus fundamentum. Quin etiam illa moralis cer-
titudo, quam ipse circa incertam materiam minus cantè exigit, re ipsa nihil
differt nisi verbis ab ipsa, quam amoliri nititur, probabilis opinione; cùm
post illam omnem quam exigit cautionem in illa quam supponit certitudine
moralis, adhuc permaneat illa ipsa, quam tantoperè aversatur, formido circa
oppositum.

V. Ille

V. Ille utique Doctor plus exigit in actibus humanis quamplurimis quam permittit humana & inculpabilis ignoratio circa res, quarum certam notitiam Deus conferre homini noluit. Illa vero quam effingit moralis certitudo nulla est. Etenim ut quis rem aliquam ita se habere certo & circa omnem in oppositum suspicionem sibi certò persuadeat, debet nisi certo fundamento, certaque ac infallibili ratione, non quidem mathematicâ, quæ omnino aliter nunquam se habere queat, sed morali tamen quæ sit prudentiae conformis, ita ut animus rationabiliter circumspectus & prudens judicet rem juxta communes & frequentissimas occurrentias aliter esse non posse, neque prudenter pertimescendum in re praesenti oppositum. At vero in illa quam dicit Fagnanus morali certitudine, imprudenter judicaret qui omnem contrarii metum aut suspicionem dimovendam judicaret. Assumere enim rem de se incertam, sibique velle persuadere quod certa sit; & super falsa ista persuasione velle fundare moralem aliquam actionem, est propriè assumere pro fundamento circa moralia errorem & falsitatem: quod sane est omni rationi & rectitudini, ac ipsi bona fidei legique æternæ ex diametro oppositum. Illa namque fictio intellectus seipsum fallere conantis, sibique persuadere quod res aliqua certa sit, quam tamen non potest secundum rationem aliter quam probabilem judicare, non excludit formidinem de opposito, quandoquidem ipsa potest aliter se habere, ut omni rectè judicanti compertum est, ipseque Fagnanus cogitur fateri. Ergo illud quod hinc astruit de morali certitudine judicium, est necessariò irrationalis, imprudens, & à rectitudine devians.

V I. Id quod est solummodo probabile, non potest rectè judicari certum, sed probabile, idemque opinabile, juxta receptam ab universis Theologis Aristotelis doctrinam, qui passim probabile judicium vocat Opinionem, atque adeò cap. 1. lib. 1. Topicorum, quinque usurpat opinabile pro eo quod est probabile, vocans probabile ἀρδοξον, id est opinabile, deducto nomine à radice ἀρδοξα, quod opinionem significat. Quinetiam prudentiæ virtus, circa quam maximè versatur morum disciplina, pro suo respectu objecto res ipsas opinabiles, quæ aliter se habere possunt, eodem Aristotele teste lib. 6. Et hic ad Nicomach. cap. 5. his verbis: *Omnino prudens est qui ad consultandum est aptus; consultat autem de iis nemo, quæ aliter se habere non possunt: & de iis qua sunt necessaria, consultatio fieri non potest.* Deinde sic prosequitur: *Cum autem duæ sint anima partes rationem habentes, alterius erit ipsa prudentia virtus: ipsius, inquam, opinativa partis; nam opinio circa id versatur quod aliter se habere potest, & ipsa prudentia.* Hæc Aristoteles, qui distinxerat paulò antè prudentiam à scientia. *Quia (inquit) scientia quidem est cum demonstratione; quorum autem principia se aliter habere possunt, eorum non est demonstratio.* Ita Philosophus.

V II. Nullatenus licet ex duabus opinionibus oppositis, quarum similitudinem sibi 2 gulæ

gulæ sint probabiles, illam præferre quæ ipsi eligenti minus probabili existimetur, probabiliore relictâ. Hoc docent S. Antoninus 1. parte, tit. 3. cap. 10. §. 10. regul. 4. Gabriel in 4. distinçt. 15. quæst. 8. art. 3. dub. 2. in 3. probatione 1. conclusionis. Sylvester verb. *Dubium*, quæst. 2. Conradus de contractibus, tract. 7. quæst. 110. conclus. 1. Corduba in suo Quæstionario, lib. 2. quæst. 5. Martinus Navarra in Summa Hispanica, cap. 28. addit. ad num. 183. capit. 27. ut citat contrariae opinionis assertor Sanchez in Decalog. lib. 1. cap. 9. num. 13. illam enim Summam Hispanicam nuncquam in manu habui. Hæc doctrina est contra Sanchez loco cit. & Bonacinan de legib. & peccatis disput. 2. quæst. 4. puncto 9. num. 4. Medinam in 1. 2. quæst. 19. art. 6. Suarez 5. tomo in 3. part. disp. 40. seet. 5. num. 6. Valquez in 1. 2. quæst. 19. disp. 62. cap. 4. Petrum Navarram lib. 3. de Institution. cap. 1. dub. 13. num. 237. Nôstra hujus conclusionis ratio est, quia omnem rectam & honestam operationem necesse est consequi ex recto & justo, quod præcesserit, judicio. Intellectus enim cuius objectum est veritas, prælucet voluntati ad omnem moralem actionem, ut passim docent Atistoteles & D. Thomas. Est ergo veritas in primis investiganda antequam voluntas sese moveat ad agendum, ut præcipitur Ecclesiastici 32. *Ante omnia opera verbum verax precedat te, & ante omnem actum consilium stabile.* At verò quisquis ab ea, quam probabiliorem judicat, recedit opinione, ut minus probabilem se fietetur, sponte ac propria electione recedit ab eo quod judicat proprius ad veritatem accedere, hoc fine & intentione, ut opposita parti adhæreat, quam judicat à vero remotiorem, atque perversa intentione agit, & sciens ac volens se in majus erroris periculum agit præcipitem, & adversus propriam conscientiam rebellat, quod sine peccato fieri nequit. Eadem ratione Judex suo prævaricatur officio, si sponte causam adjudicet Parti cuius videt jus esse minus probabile: & Medicus, si ceteris paribus circumstantiis recusat remedium efficacius, quod habet ad manum, ut aliud ægrotō adhibeat, quod minus probabiliter proderit: item is à quo peritur consilium, si supprimens probabiliorem quam ipse judicat opinionem, pro ea parte consulat quæ sibi minus videtur probabilis, in his quippe omnibus insincerè & contra bonam fidem proceditur, atque à recto scopo voluntariè aberratur, majusque periculum præ minori eligitur.

V III. Ubi verò æqualis ex utraque parte probabilitas appareat, adhibenda est diligentior discussio, adhibenda quoque devotæ ad Deum preces, qui est Pater lumen, à quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum. Jacobi 1. A quo si nulla illustratio, aut specialis inspiratio obtineatur, tum demum pars eligenda est quæ tutior videtur, aut quæ graviores habet Authores ac assertores. Huc omnes unâ conspirant graves Authores præter Fagnanum, qui omnem ubiqueaversatur opinionem, ut suam ubique astruat, quam vocat moralem certitudinem, ad d. cap.

d. cap. *N*e* initiaris*, num. 123, de constitut. Ad ejus autem argumentum, quod judicare de probabilitate non sit idem ac judicare de veritate, quoniam s^eppe contingit ut quod re ipsa falsum est, sit tamen secundum hominis judicium probabile, unde facile nascitur error circa veritatem, stante judicio probabilitatis ac verisimilitudinis; & quod æqualiter ex utraque parte dici probabile potest, non possit esse ex utraque verum, quandoquidem impossibile est ut contradictiones propositiones sint ex utraque parte verae, quanvis nobis amba videantur etiam æqualiter probabiles: quo sit ut post judicium probabilitatis superfit dubium de veritate, quæ quidem, ut vidimus, est quid distinctum ab ipsa probabilitate; quisquis autem in dubio veritatis se determinat ad aliquid, esto habeat certum judicium de probabilitate, non tamen per hoc habet certum judicium de rei veritate, sed dubius & aenops fluctuat de veritate: quinimò si velit de rei veritate ex ea, quæ sibi videtur, probabilitate judicare, & tamen parent utrobius inesse probabilitatem judicet, multo minus habebit unde scipsum in alteram partium determinet, sive quoad ipsam probabilitatem, sive quoad intrinsecam rei veritatem; quia cum æqualiter utramque in partem propendeat, necesse est cum æqualiter dubitare, nec potest se etiam ad opinandum; & multo minus ad certum judicium ferendum determinare; & si velit in alterutram partium, quas æqualiter videt esse probabiles, determinare scipsum, adversabitur proprio judicio, seque temere effundet in alteram partium, dum conscientiam habet æqualiter dubiam; & consequenter se peccato temere implicabit, quod inseparabiliter dubiam conscientiam operantem comittatur. Respondemus ad hanc, aliud juris esse quando nulla est necessitas se ad alterutrum determinandi; aliud autem quando occurrit ratio & via se expediendi aliunde. Quemadmodum enim imprudenter agit peregrinus in bivio positus & æqualiter dubitanus utratis bivii eò ducat quod pervenire intendit, si temere statim se uni viarum committat, quando paulisper differendo spes est occuritus alicuius hominis à quo edoceatur; sed idem imprudentius ager si nulla talis spes affulgeat, neque valens retrocedere, sive ob itineris longinquitatem, sive ob occurrentia retrò præcipitia aut periculosa torrentium aut fluminum vada nocte trajicienda retrocedenti, atque in hac ænbiguitate positus præeligat ibi in bivio consistere, noctemque hibernam, hoc est longissimam & frigidissimam, impastus sub dio transfigere, quam se incertæ, & tamen probabili viæ cum dubio committere. Itaque in ambiguis & æqualiter incertis nemo se prudenter determinabit ad alterutrum, si id evitari possit; sed si proutus necessarium ac inevitabile sit ut se determinet, suadet Christiana prudentia ut id eligatur, vel quod est probabilius, vel quod est æquè probabile, cum nihil aliud possibile occurrat; non tamen ut eligatur illud quod est minus probabile. Si vero insistas, existere peccatum ubi quis animo dubius alterutrum eligit: id ita esse nego, in casibus inevitabilis necessi-

S. 3. tatis;

tatis; huc enim peccatum nullatenus pertingit, modò ad sit bona hominis intentio: neque causam habet sive credendi, sive dubitandi quod peccet, sed potius certitudinem quod in his rerum circumstantiis nullatenus peccet. Deus enim impossibilia non jubet, neque ullam inducit peccandi necessitatem. Sic quippe decernit Concilium Trident. sess. 6. de justificatione, can. 18. *Si quis dixerit, Dei precepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto esse ad observandam impossibilitam, anathema sit.* His concordat utraque Jurisprudentia, Impossibilium obligatio nulla est, l. *Impossibilium*, D. de regul. jur. cap. *Erit autem lex*, dist. 4. l. *Titius*, §. fin. D. de excusat. tutor. l. *Qua sub conditione*, §. *quoties*, D. de condit. instat.

X. Præterea jura ipsa in rebus lege non definitis permulta relinquunt Judicis arbitrio, ut suam, dum sit probabilis, sequatur opinionem, cap. *De causis*, §. *Illi etiam*, de offic. delegat. & l. 1. §. 1. D. de jure deliber. cum multis similibus. Sed maximè urget cap. *Inquisitioni*, de sent. excommunic. ubi Papa tria decernit. Primo, si uxor certò sciat impedimentum proprii matrimonii, quod tamen ipse nullà ratione possit probare, ipsam teneri abstinere ab omni carnali commercio, & potius humiliter excommunicationis sententiam sustinere, quam ipsi non obedienti infligit Ecclesia, apud quam non potest illud impedimentum probare, quam peccare mortaliter per consensum ad conjugale commercium. Secundo, si uxor ex levì credulitate existimet inesse impedimentum, debere ex sui Pastoris consilio illam levem ac temerariam credulitatem abdicare, & posse non solum reddere, sed etiam petere debitum conjugale. Tertio, si probabilis & discreta sit illa uxor's credulitas, eo casu posse ab ea reddi debitum, non tamen exigi, ne peccet contra propriæ conscientiæ judicium. Prima harum definitionum docet, non licere aliquid agere contra propriæ conscientiæ certum judicium. Secunda, non esse habendam scrupulosæ conscientiæ rationem. Tertia, non esse procedendum adversùs opinionem probabilem, quam vocat ibi Papa credulitatem probabilem & discretam, cum hac tamen moderatione, ne alterius jus offendatur. Ergo ubi nihil suppetit certi, necesse est adhaerere probabili opinioni. Atque ita docent S. Antoninus 1. p. tit. 3. cap. 10. reg. 4. & Angelus & Sylvester in verb. *Opinio*, Martinus Navarra in *Manuali*, cap. 27. num. 281. 282. & seq. aliique graves Scriptores. Et S. Thomas 1. 2. quæst. 57. art. 4. ad 2. sic dicit: *Prudentia magis convenit cum arte quam habitus speculativi, quantum ad subiectum & materia: utrumque enim est in opinativa parte anima, & circa contingens aliter se habere.*

X. His ita suppositis & probatis, Confessarius jure merito potest absolutionem reculare poenitenti sic affecto, ut sciens alteram opinionem esse probabilem, & tutiorem, eligat tamen agere secundum eam, quam ipse poenitens existimat minus probabilem, & minus tutam: quan- doquidem, ut superius dixi, agit contra propriam conscientiam, seque- lubens

lubens exponit peccati periculo, in modo peccat contra rectam iudicij regulam. Sed si penitenti persuafum non sit esse majorem in opposita opinione probabilitatem, & securitatem, non debet Confessarius illum ad opponentem, quam tenet, opinionem adigere, nisi Confessario competitum sit, illam penitentis opinionem esse improbabilem; quo casu indebet ageret Confessarius illum absolvens, quem videt aut iudicat esse incapacem. Sed si in materia non omnino certa agnoscit Confessarius opinionem illam, praे qua penitens non agnoscit probabiliorem, esse vere probabilem, non debet illum dimittere non absolutum. Ratio est, quia in pari causa Confessarius alterum condemnaret, simulque sibi blandiretur ac indulgeret; cum propria opinio, quam vult esse probabiliorem, possit alteri perito & probo iudicari minus probabilis, & opposita probabilius. Si itaque iudicat Confessarius oppositam penitentis opinionem esse probabilem, videtur eundem nullam agnoscere probabiliorem ac tutiorem, incurret Confessarius in illam Scribarum & Pharisæorum condemnationem: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere.* Matth. 23. Et si Confessario istud jus competenter erga suum penitentem, idem Confessarius dum vicissim confitetur, & penitentis viceum agit, posset ab alio, cui confitetur, Sacerdote oppositam opinionem sequente adigi ad abjurandam propriam illam opinionem, et si hactenus illam existimaverit esse probabiliorem. Huc pertinet laudatissimus ille canon *Alligant, 26. quæst. 7.* Non tamen omnem Sacerdotem in prædicto casu recusantem absolvere, protinus insulandum duxerim mortalis culpe; nam bona fides, pia intentio, præoccupatio opinionis quæ multum invalidit, inadvertentia quoque & ignoratio venialis possunt à mortali excusare Sacerdotem. Sed ejusdem perviciacia esset mortaliter criminosa, si per eam periclitaretur salus eterna penitentis, & locus daretur Apostolica querimonie 1. Cor. 8. *Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?* Sic autem peccantes in frares & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

XI. Quando tamen ex oppositis opinionibus una quidem tutior est, sed altera probabilius, licitum est sequi probabiliorem, quæ hoc ipso tuta est & secura. Cum enim ad recte agendum requiratur præcipue veritas atque erroris fuga, inde fit ut major probabilitas in re ambigua sit præferenda, quia magis accedit ad scopum veritatis. Hoc docent Sylvester in verb. *Opinio, num. 1. & clarius in verb. Dubium, quæst. 2. num. 2. verbis istis quæ nostris conclusionibus conformantur: Si deitur casus, quod opinio securior sit minus probabilitate notabiliter, non est eligenda necessario, quia cessat ratio dubii. Si autem probabilitas hinc inde esset equalis, tutior eligenda est necessario, quando ex electione alterius imminent periculum peccati mortalis.* Hæc Sylvester, Navarra quoque illud juris axioma, *Tutior pars in dubio est eligenda*

genda, judicat valere quidem in eo quod est propriè dubium; sed prævalere in opinando & agendo probabilitatem, sive à ratione, sive à sufficienti authoritate ductam, Nav. cap. 27. num. 283. & S. Antoninus 1. part. tit. 3. cap. 10. §. 10. de Conscientia, regul. 4. negant esse semper imperandam tutiorem viam. Quin etiam Fagnanus ipse (quod mirum sit) tam infensus probabilium opinionum holtis ultrò tandem fatetur in cap. Ne iniurias, de constitut. num. 225. licere sequi etiam opinionem probabilem, quando contraria est tuitio, eo quod vehemens ex tali probabilitate opinio pro certitudine habeatur; siveque ibidem adjungit, eum qui existimat probabiliorem esse opinionem, quam docent Sanctus Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Durandus, Paludanus, Gabriel, Adrianus, Turrecremata, S. Antoninus, Sylvester, Covarruvias, Navarra, aliique, non esse necessariò exprimendas circumstantias notabiliter aggravantes in confessione, posse contrariam (quanvis sit tuitio) opinionem neglectui habere, quanvis eam propugnent Antissiodorensis, Alesius, Marsilius, Cajetanus, Victoria, Sotus, Suarez, Coninch, & plerique alii. Addit Fagnanus sententiam Divi Thomæ hanc esse, non teneri eum qui mortali peccavit, confiteri statim habitâ Confessoris copiâ, nisi in quibusdam casibus ubi subest grave & urgens periculum. At Hugo à S. Victore, & Sanctus Bonaventura contrarium docent. Opinio S. Thomæ videtur probabilior simul & communior; opposita vero tuitio est. Is ergo qui magis probat opinionem priorem, potest eam sequi, rejecta tuitio, sed minus probabili oppositâ sancti Bonaventuræ sententiâ. Hoc exemplum profert S. Antoninus loco cit. & approbat cum eo Prosper Fagnanus num. 227. Quin etiam Concilium Triburicense can. 48. qui citatur in Decreto, can. fin. 30. q. 3. nihil ausus generatim definire, eo quod multi contrariam sequentur opinionem, ut ipsum testatur Concilium; providet nihilominus ut conjuges de quibus incertum erat an valide contraxissent, contracto antea matrimonio liberè utantur. Contraria quidem de nullitate opinio tunc temporis erat tuitio, sed istam de validitate Patres Synodi existimarent probabiliorem.

* XII. His subjiciendum duxi locum Francisci Sylvii eruditissimi Commentatoris Summae Theologice D. Thoma, in 1. 2. quæst. 19. art. 5. concl. 3. tum ob authoritatis ejusdem additamentum, tum quia alias obiter resolvit difficultates in præoccidentes. Hæc ejus verba sunt: Petes utrum haec regula Juris, *In dubiis eligendam esse tuitorem partem*, vera sit absque exceptione? Respondeo: Negativa verisimilior est, quando enim contingit utramque dubii partem esse tutam, non videtur esse necessarium quod eligatur ea, quæ est tuitio. Ac rursum quando ad sequendam partem minus tutam invitat aut hæc regula Juris, *In pari causa potior est conditio possidentis*: aut ista, *Cum partium jura sum obscura, rito favendum est potius quam auctor*; aut idem suadet evitatio gravis damni, quod incurret vel inferret

inferret is qui partem tutiorem sequeretur , non est necesse illam sequi , uti neque si pars illa , quæ judicatur tuta , sit probabilior tuto altera , quemadmodum colligi potest ex Sylvestro verbo *Dubium* , quæst.2. Medina hujus questionis art. 6. dubitat . 4. concl.3. Sayro lib. 1. Thelauri , cap. 13. Hallo lib.2. cap.3. Pefantio hujus questionis art.6.dub.4.&c 5. Suar. tom.5.in 3.part. disp. 40. sect.5.& 6. Unde si quis agrum possidat , qui ab alio revocetur in dubium , debet quidem possessor diligenter examinare , sine ager iste suus , an alterius ? Manente tamen dubio non tenetur agrum alteri abdicare , quavis hoc tuius foret ; sed eum retinere , ac illo uti potest . Et similiter quando dubitatur de aliquo , sine legitimus , an spurius ; neque potest certò cognosci quod si spurius , sed remanet dubium etiam post adhibitam diligentiam , ipse potest se habere pro legitimo , & hereditatem adire tanquam legitimus , quemadmodum ostendit Sayrus d. cap. 13. imò & Ordines fuscipere ; quamquam consultius foret dispensationem petere , quam in tali casu posse Episcopum concedere tradit Covarruvias ad Clement. Si furiosus , part. 1. num. 9. & Suarez disp. 5. sect. 4. in 3. part. tom. 5. Et ex his quidam inferunt , expositum de cuius parentibus dubium est , habendum esse pro legitimo , etiam ad Ordines fuscipendos : quod quidem si constiterit , natum esse in matrimonio legitimo , solum autem dubitetur , an de illo natus sit , facile admittimus : si autem non sciatur , utrum in matrimonio natus sit , Covarruviae dicto num. 9. Alfonsi Vivaldi tit. de illegitimitate , & aliorum sententia accedimus , existimantium quod non possit ordinari absque dispensatione saltem Episcopi. Cum enim frequenter sit quod illegitimè nati exponantur quam legiti , major præsumptio est quod qui fuit ita expositus ut ignoretur quomodo sit natus , utrum in matrimonio , an extra ; utrum ex conjugatis , an ex solutis , sit natus illegitimè , quam quod legitimè . Hæc Sylvius.

XII. Quivis Confessarius absolvere debet eum poenitentem , qui non vult ab opere abstinere , quod secundum probabilem piorum & doctorum aliquot hominum non reprobata in Ecclesia autoritatem est licitum , quanvis juxta probabilem pariter aliorum autoritatem , quam ipsam sequitur Confessarius , habeatur minus probabilis , ut ostendunt graves Theologi & Canonistæ . Medina in 1. 2. quæst.19. art. 6. Soto in 4. dist. 18. quæst.1. art. 5. Navarr. cap. 26. num. 4. Sylvius suprà citatus , alii que insignes . Neque vero inde sequitur , posse quemquam operari contra suam conscientiam , quia hæc non sunt eadem , aliquem agere erga alterum bona fide & probabili opinione nixum , atque ita qui hac in re nullum ponit obicem sacramentali absolutioni ; & agere sponte sua , absque ulla ad alium secus liciteque opinantem relatione . Esto ager Confessarius erga alterum non secundum propriam opinionem , non tamen contra propriam conscientiam , quia judicare debet esse illum hic & nunc & practice capacem absolutionis , & cum nullum absolutioni ponat obicem .

Tc injustum

injustum esse si velit illum bene in suo sensu morali fundatum ad suam, id est Confessarii adigere opinionem. Est verò D. Thomæ , aliorumque Theologorum communis & approbatissima sententia , illicitum esse agere contra dubium speculativum in communi , sed plerunque occurrere obligationem consentendi in oppositum , ob certas occurrentes circumstan- tias , quæ actum reddunt ratione consentaneum. Praescribat sibi quisque quascunque libuerit austeræ vitæ leges : caveat tamen tetrici isti centores aliorum apud Deum licitam libertatem tyrannice opprimere ; consideren- que , cùm ipsis sibi opus sit penitentium vices subire , aliisque Sacerdo- tibus interdum se absolvendos subjecere , molestè laturos si pari jure & potestate compellerentur propriam illam abrogare opinionem , quam aliis ingerere voleant , si Sacerdos cui se subjiciunt , cogere illos attentaret ad suscipiendam contrariam probabilitatem , cui renunciare suos ipsi peni- tentes indebet compulerant. Huc pertinet lex illa Evangelica Luc.6. Eadem mensura , quâ mensi fueritis , remedium vobis. In univerlum porro admo- mur sacris Canonibus , cap. Per tuas , il 2. de simonia , & cap. Inquisitione sent. excom. nullatenus fas esse contra conscientia dictamen agere , nisi post sincerè depositum dubium vel contemptum , tametsi non discussum scrupulum .]

XIV. Hoc tamen constanter observandum , quod ubi Sacramenti aliquis conficiendi valor periclitaretur , aut alicujus animæ salus , tutior pars semper est eligenda. Ideoque in cap. Veniens , de Presbytero non baptizato ministr , cùm quis omnibus Ordinibus , ipsoque Sacerdotio initiatus comperisset se non fuisse baptizatum , ideoque Baptismum post Sacerdotium suscepisset , gravisque ideo effet disputatio utrinque rationibus multis agitata , utrum ille Ordines validè suscepisset ante Baptismum , protestatur Papa hunc esse dubitabilem casum , sed id tamen agendum quod tu- tius est ; ideoque mandat ut per singulos Ordines usque ad Sacerdotium vir ille promoveatur. Aitque cap. Ecclesæ , de consecrat. dist. 1. Ecclesia , vel Aliaria , quæ ambigua sunt de consecratione , consecrentur. Et Synodi Qui- nisextæ canon 8. Quoties (ait) non inveniuntur testes firmi , qui circa omnem dubitationem affirmeni insantem esse baptizatum , debet secundum veterem & ca- nonicum usum circa omnem hesitationem baptizari. Sanctus quoque Gregorius Magnus lib. 12. epist. 37. ita scribit : *Hoc ritè tenere debetis , quod & nos ab antecessoribus nostris traditum acceperimus , ut quoties tam de Baptismo aliquorum , quâ de Confirmatione , quâ de Ecclesiistarum consecratione dubitatio habetur , & nec scriptis , nec testibus certa ratio haberetur , ut baptizentur tales , vel confr- mentur , atque Ecclesia canonicè consecrentur , ne talis dubitatio fidelibus ruina fiat : quoniam non monstratur iteratum , quod certis indiciis non ostenditur ritè peralium . Hac nos vobis tenere , & mandare docemus . Quæ de Baptismi , Con- firmationis & Ecclesiistarum consecrationis incertitudine providit Sanctus Gregorius Papa , hoc idem docet de collatione Ordinum dubia & incerta*
Sanctus.

Sanctus Raymundus lib. 3. Summæ , tit. de ætat. ordinand. §. 1. Item si Sa-
cerdos in dubia & incerta materia , putà in pane hordeaceo confecraverit,
aut si quis in aqua distillata (quæ dubia quoque materia est) baptizaverit;
docent unanimes Doctores universi , baptizandum esse denuò , vel conse-
crandum.

X V. Probabilitatum fontes geminos communiter indicant Doctores , vel
enim ex ratione dimanant , eaque probabilitas dicitur interna ; vel ex alle-
rentium numero & autoritate , quam vocant externam probabilitatem. Pro-
babilitas ista qua ab autoritate fumitur , debet profici sci à viris pietate,
eruditione & prudentiâ eximiis , quales difficilè reperias in illa Scriptorum
caterva , quæ ante annos circiter triginta ut denissima nubes locustarum
seſe quaquaversum effudit , criminofarumque opinionum portenta dissemina-
vit , quibus corum Authorum quilibet magnam & in tuto positam probabi-
litatem vel suo unius suffragio , autoritateque se conciliare prafumebat : imò
jačtabat sibi genus humanum vinculo amplissime beneficentia astrictum ob
sublata peccata mundi ; quia quæ olim habebantur pro criminibus , suæ
authoritatis pondere reddidisset licita & honesta ; viamque illam arctam &
arduam quæ ducit in celum , in amplissimam aream & planitatem conver-
tisct , quæ tuò & indiscriminatim universi absque ulla difficultate in celum
devenient , solis exceptis qui tantum beneficium non agnoscerent , divinas
que istas probabilitates non exoscularentur , quorum dumtaxat est desperata
salus , & certissima damnatio. Iстis cæcis ducibus , eorumque sectariis ad
amplissim quadrant IIaiae istæ querimoniae cap. 30. Populus ad iracundiam pro-
vocans est , filii mendaces nolentes audire legem Dei : qui dicunt videntibus ,
Nolite videre ; & aspiciensibus , Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt : loqui-
minni nobis placenta , videte nobis errores. Et his convenient quæ Christus
enunciavit Matt. 15. Sintis illos , caciſunt , & duces cacorum. Cæcus autem si
cæco ducatum præstet , ambo in foveam cadunt. Quamplurimi libris & sa-
luberrimi decretis huic pesti seſe effundenti primi obſtiterunt eruditissimi
Doctores & Parochi Gallicani , quorum classico exciti plerique Regni Præ-
ſules laudatissimam operam aduersus hanc perniciem contulerunt. Eadem
lues per Italiam aliquandiu serpit ut cancer. Sed tandem surrexere viri pii
& erudit , qui intrepide Novatores istos adorti sunt. Et postremd Alexander
Papa VII. illos suis obtivit fulminibus hac subjectâ Bullâ , ex qua perspe-
ctum fier , quæ immania , atque ipsis Scythis , nedum Christianis detestanda
invexerint circa morum disciplinam dogmata , quanquam pauca dumtaxat
attigerit , aliaque quamplurima æquæ , aut magis horrenda , quæ horum libris
continentur & asseruntur , prætermiserit. Non enim unus Hercules suffece-
tit ad istas stabulorum Augæ fôrdes evacandas.

Feria V. die 24. Septembris 1665.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis, coram Sanctissimo D.N.D. Alexandro Divinâ Prudentiâ Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D.N. audivit non sine magnâ animi sui macore, complures opiniones Christianæ Disciplina relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & sumnam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina; & quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare ne ulla unquam tempore viam salutis, quam supra Veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arcam esse definit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingenteret, idem Sanctissimus D.N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiofa, lataque, per quam itur ad perditionem, via pro pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit. Qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulè incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati sue sigillatum exposuerunt.

PROPOSITIO I. Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei & Charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir Equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.
3. Sententia afferens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sacrae Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa & tolerata est.

4. Praelati

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscunque seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.
5. Quanvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.
6. Confessarius qui in Sacramentali Confessione tribuit Peccanti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitus in confessione, ac proinde non est denunciandus.
7. Modus evadendi obligationem denunciandi sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest ipsum absolvere absque one-re denunciandi.
8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licet accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem; idque post Decretum Urbani VIII.
9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.
10. Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiam si promittam promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.
11. Peccata in confessione omissa, seu oblitâ ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.
12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non ob-tenta ad id Episcoporum facultate.
13. Satisfacit præcepto annua confessionis, qui confitetur Regulari Episco-po presentato, sed ab eo injustè reprobato.
14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclitæ.
15. Peccanti propriâ autoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius penitentiam adimpleat.
16. Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.
17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alias modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis Viris prædicta impingere, nisi occidatur.
18. Licet interficere falso accusatorem, falsos testes, & etiam Judicem à quo iniqua certa imminent sententia, si aliâ viâ non potest innocens-damnum evitare.

T. t. 3. 19. Non

19. Non peccat maritus occidens propriâ autoritate uxorem in adulterio deprehensam.
20. Restitutio à Pio V. imposta Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pena.
21. Is habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.
22. Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.
23. Frangens jejunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, putâ quia non vult se subjecere praecepto.
24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem.
25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.
26. Quando litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.
27. Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbatam.
28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.
- Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura & studium impenditur, interea idem Sanctissimus re maturè consideratâ statuit, & descrivit prædictas propositiones, & unanimaque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosæ esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolviri.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub intermissione divini judicii prohibet omnibus Christi Fidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissimâ notâ

notā dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim ducant.
JOANNES LUPUS Sanctæ Romanæ, & Universalis
Inquisitionis Not. &c.

Feria V. die 18. Martii 1666.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo D. N. D. Alexandro Divinâ Proventiâ Papa VII. ac Eminentissimis & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

S Anctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septembris proximè sedulò & accurate usque ad hanc diem infra scriptis aliis quadragesimum-quintum numerum impletibus per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaque ipsarum audivit.

- PROPOSITIO 29. In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, et si notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.
30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.
31. Excusantur absolute à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.
32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.
33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas anteà Beneficiatus de fructibus sui Beneficii fecerit.
34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.
35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti & crastino.
36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt ex parte revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indu

37. Indulgencie concessæ Regularibus , & revocatæ à Paulo V. hodie sunt revalidatae.
38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali , confitendi quamprimum , est consilium , non præceptum.
39. Illa particula , *quamprimum* , intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.
40. Est probabilis opinio , quæ dicit , esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem , & sensibilem , quæ ex osculo oritur , secluso periculo consensu ulterioris , & pollutionis.
41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam , si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii , vulgo regalo , dum deficiente illa nimis ægre ageret vitam , & alia epulæ tedium magno concubinarium afficerent , & alia famula nimis difficile inveniatur.
42. Licitum est mutuanti aliiquid ultra sortem exigere , si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.
43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.
44. Quoad forum conscientiæ , reo correcto , ejusque contumaciâ cessante , cessant censuræ.
45. Libri prohibiti donec expurgentur , possunt retineri usquedum adhibita diligentia corrigantur.
- Quibus maturè pensatis , idem Sanctissimus statuit , ac decrevit , prædictas propositiones , & unamquamque ipsarum , ut minimū tanquam scandalosas esse damnandas , & prohibendas , sicut eas damnat , ac prohibet ; ita ut quicunque illas aut conjunctim , aut divisim docuerit , defendenter , ediderit , aut de eis etiam disputativè , publicè , aut privatim tractaverit , nisi forsitan impugnando , ipso facto incidat in excommunicationem , à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio , quaque etiam dignitatè fulgente , nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvī.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ , & sub intermissione divini judicii prohibet omnibus Christi Fidelibus cujuscunque conditionis , dignitatis ac status , etiam speciali & specialissima notâ dignis , ne prædictas opiniones , aut aliquam ipsarum ad proxim ducantur.

JOANNES LUPUS Sanctæ Romanæ , & Universalis
Inquisitionis Not.

* XVI. Tertium ab Alexandro VII. (mediantibus Clemente IX. & X.) Pontificatum initit Innocentius XI. qui studio ductus componendæ pacis

pacis inter Doctores Catholicos acriter nimis dissidentes, censurā perstrinxit laxas quæ supererant opiniones, intactas in Alexandri Bulla; novamque proculit Bullam die 2. Martii anni 1679. in cuius fine prohibuit in virtute Sanctæ obedientia privatis quibuscumque nova excitare dissidia & censuras aliarum propositionum, quas Suprema Sedes non proscriperit. Tenor autem Bullæ Innocentianæ is est ut sequitur.

Feria V. die 2. Martii 1679.

In generali Congregatione Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. D. Innocentio Divinâ Providentiâ Papa XI. ac Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium sibi à Deo noxiis doctrinarum pascuis ab inoxiis, à fel. record. Alexandro VII L. prædecepsore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones partim ex diversis vel libris vel thesibus seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulè & accuratè sepius discussis, corudem Eminentissimorum Cardinalium & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis, idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit & decrevit pro nunc sequentes propositiones & unamquamque ipsarum sicut jacent, utminimū tanquam scandalosas & in praxi pernicioſas esse damnandas & prohibendas, sicuti eas damnat & prohibet: non intendens tamen Sanctitas sua per hoc decretu alias propositiones in ipso non expresas, & Sanctitati sua quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. PROPOSITIO. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relista tutoire, nisi id veter lex, conventio, aut periculum gravis damni incurriendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptisimi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.
2. Probabiliter exilitem Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

V u 3. Geno

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca , sive extrinseca , quantumvis tenui , modò à probabilitatis finibus non excatur , consili aliquid facimus , semper prudenter agimus.
4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.
5. An pecet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita elicet , condemnare non audemus.
6. Probabile est , ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare preceptum charitatis erga Deum.
7. Tunc solùm obligat quando tenemur justificari , & non habemus aliam viam quā justificari possimus.
8. Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem , non est peccatum , modò non obsit valetudini , quia licet potest appetitus naturalis suis actibus frui.
9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus carer culpæ ac defectu veniali.
10. Non tenemur proximum diligere actu interno & formaliter.
11. Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus exteriores.
12. Vix in Sæcularibus invenies , etiam in Regibus superfluum statui : & ita vix aliquis teneretur ad eleemosynam , quando tenetur tantum ex superfluo statui.
13. Si cum debita moderatione facias , potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari , & de illius morte naturali gaudere , illam inefficaci affectu petere & desiderare , non quidem ex displicentia personæ , sed ob ali- quod temporale emolumendum.
14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris , non quidem ut malum patris , sed ut bonum cupientis , quia nimis ei obvientura est pinguis hæreditas.
15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato , propter ingentes divitias inde ex hæreditate consequutas.
16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale & secundum se.
17. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.
18. Si à Potestate publica quis interrogetur , Fidem ingenuè confiteri , ut Deo & Fidei gloriosum consulere : tacere , ut peccaminosum per se non damno.
19. Voluntas non potest efficere ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus , quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.
20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum , quem habebat supernaturalem.
21. Assensus fidei supernaturalis & utilis ad salutem stat cum notitia solum.

- Solum probabili revelationis, immo cum formidine quae quis formidet ne non sit loquutus Deus.
22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.
23. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similius motivo, ad justificationem sufficit.
24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.
25. Cum causa licitum est jurare sive animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.
26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causâ, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.
27. Causa justa utendi his amphiboliis est quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens & studiofa.
28. Qui mediante commendatione vel munere ad Magistratum vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.
29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.
30. Fas est viro honorato occidere invasorem qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactum alapam, vel ictum fustis fugiar.
31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.
32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva quæ actu possidimus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.
33. Licitum est tam hæredi quam legatario contra injustè impedientem ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & jus habenti in Cathedram vel Præbendam, contra eorum possessionem injustè impedientem.
34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infameretur.
35. Videtur probabile omnem foetum, quandiu in utero est carere anima rationali, & tunc primum incipere candem habere cum paritur.

- ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.
36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.
37. Famuli & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod recipiunt.
38. Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere quod ablatum est per paucâ furta, quantumcunque sit magna summa totalis.
39. Qui alium mover aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.
40. Contractus *Mohatrat* licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito cum intentione lucri.
41. Cum numerata pecunia pretiosior si numerandâ, & nullus sit qui non maioris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuariio exigere, & eo titulo ab usura excusari.
42. Usura non est dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum; sed solum si exigitur tanquam ex justitia debitum.
43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis autoritatem magnam sibi noxiā falso crimine elidere?
44. Probabile est non peccare mortaliter eum qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat: & si hoc non sit probabile, vix illa erit opinio probabilis in Theologia.
45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale nondatur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut è coutra.
46. Et id quoque locum habet etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam si finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris estimetur quam res spiritualis.
47. Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint ad Ecclesiæ promovent, Concilium vel primò videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo propositivo; vel secundò loquutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio quando sit concursus.
48. Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malum quia interdicta est, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Molli

49. Mollities jure naturæ prohibita non est : unde si Deus eam non interdixisset, sœpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.
50. Copula cum conjugata , consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.
51. Famulus qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendero per fenestrā ad stuprandam virginem , & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam , aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti , putâ ne à domino male tractetur , ne torvis oculis aspiciatur , ne domo expellatur.
52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali , seposito scandalo, si absit contemptus.
53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro , qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.
54. Qui non potest recitare Matutinum & Laudes , potest autem reliquas Horas , ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.
55. Præcepto Communionis annua satisficit per sacrilegam Domini manducationem.
56. Frequens Confessio & Communio , etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.
57. Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam.
58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.
59. Licit sacramentaliter absolvere dimidiatè tantum confessos , ratione magni concursus penitentium , qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis aut Indulgenciarum.
60. Penitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei , Naturæ, aut Ecclesiæ , etiæ emendationis spes nulla appareat, nec est neganda , nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere & proponere emendationem.
61. Potest aliquando absvolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest , & non vult omittere ; quinimmò directè & ex proposito quererit , aut ei se ingerit.
62. Proxima occasio peccandi non est fugienda , quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.
63. Licitum est quererere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali , vel temporali nostro , vel proximi.
64. Absolutionis capax est homo , quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei , & etiam si per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis , & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.
65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cuiusvis conditionis, status & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputativè publicè aut privatim tractaverit vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententia, à qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio quocumque, etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi Fidelibus, cuiuscumque conditionis, dignitatis & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne predictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim ducant.

Tandem ut ab incuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicunque in posterum se abstineant, & ut paci & charitati consuluntur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus ac Prædicationibus caveant ab omni censura & nota, necnon à quibuscumque convictionibus contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvrentur, donec à Sancta Sede recognitæ, super iisdem propositionibus judicium proferatur.

FRANCIS RICCIARDUS, Sanctæ Romanae, & Universalis Inquisitionis Notarius.

XVII. Advertant hanc prohibitionem, suarumque animarum saluti consulant ardentes illi spiritus, à quibus certò scimus interpellatum fuisse Innocentium quo tempore hanc procudebat Constitutionem, ut ipsis invisa propositiones censurâ perstringeret; quas tamen permulti eruditissimi ac sapientissimi Ecclesie Doctores accurate examinatas suis libris approbarunt, quasque isti Novatores ultra modum privatis suis affectibus & opinionibus indulgentes, aperte publiceque damnum audent, tanquam scleratas, & quantas possunt colligationes & factiones per Dioceses excitant, ut similes & timoratas conscientias suis erroribus involvant, Ecclesiam dilacerent, multosque ex errore & falsa conscientia in tartarum detrudant, aliqui salvandos. Desinant illi ab extiali pertinacia, cosque damnare, quos neque Christus, neque Ecclesia damnat, nisi ipsimet falsis delusi persuasionibus damnationem sibi acquirant: scientque sanctissimum illibatae virtù Pontificem, cuius admirantur virtutes ipsi Christi, Ecclesiæque hostes, dum quid jubet, aut prohibet quidquam in virtute sanctæ obedientiæ, non minus obligare Christianos quoniam sub pena sempiternæ damnationis, quam subditas ligent personas Prælati Regulares, ipsæque Monialium Priorissæ, dum hac eadem formula jubent aliquid, vel prohibent sibi subditis.]

CAPUT

CAPUT XIV.

De Satisfactione.

POENITENTI post confessionem incumbit onus satisfaciendi. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 8. & 9. definit Satisfactionem Sacramenti Poenitentiae partem esse, non quidem essentialis, sed integrante; ideoque Confessarium obligat ad iliam juxta peccatorum numerum & gravitatem poenitentibus injungendam. Tenetur enim ut minister Ecclesie ad Sacramenti servandam integritatem: eoque magis quam minister Baptifini Sacerdos ad prescriptas in Baptismo ceremonias, quatenus cum haec sint merita accidentaria, neque partem Baptismi constituent, ipsa tamen satisfactione pars est integrans & substantialis Sacramenti Poenitentiae: quemadmodum manus pars est integrans hominis, tametsi non essentialis, cum qui manum amisi non desinat esse homo, sed partem tamen propriae substantiae amisi. Nec solum ut Minister, sed præterea ut Medicus debet Sacerdos satisfactionem injungere pro poenitentis salute; & insuper ut Iudex pro justitia spiritualis officio, quo fungitur. Ipse vero poenitens rationabiliter injunctam poenitentiam subire tenetur. Reducitur satisfactione ad unum aliquid ex his tribus, jejunium, orationem, & eleemosynam, ut advertit S. Thomas. Ad jejunium autem reducuntur penales quæque satisfactiones juxta prudens Sacerdotis arbitrium. At vero satisfactione, seu restitutio rerum iustæ ablatarum aut detentarum, non est arbitraria, sed stricti juris, quam Sacerdos poenitenti tenetur ex officio injungere.

II. Uſus & praxis communis Ecclesiæ Confessariis potestatem impertit, justa interveniente causâ, satisfactionem à ſe, vel ab alio imponit diminuendi, vel commutandi; quia plerumque id expedit animarum ſaluti, pro quibus hoc Sacramentum fuit institutum. Non tamen id fieri potest extra Sacramentum, cuius est pars debita, utpote jurisdictionis Clavium, quæ non niſi in Sacramento exercetur. Haec docet S. Raimundus lib. 1. tit. de poenitentiis & remissionibus, §. 66, cuius haec ſunt verba: Item ad id quod quarebatur, utrum Sacerdotes poffint facere commutations jejuniorum, vel alterius satisfactionis, ad petitiones ipſorum poenitentium? Credo breviter quod ſic, dum tamen diſcretè, & propter causam, & circa ſubditos fuos, alias non, diſt. 81. cap. Presbyteros. Non tamen hoc extendo ad vota, in quibus ſtrictius proceditur. Quo loco Petrus de Friburgo vetus Scholasticus Raimundinae Scholastæ, ſic ſcribit: Si paenitentia injuncta fuerit occulita,

occultè, poterit secundus Confessor relaxare, vel commutare. Eadem tradunt Navarra cap. 26. num. 22. Suarez de pœnit. disp. 38. sect. 10. Reginaldus lib. 7. num. 2. & 93. aliquæ communiter.

III. Cùm sint justorum hominum bona opera tribus donata prærogatis, sunt enim meritoria, impetratoria & satisfactoria: meritum quidem ita personale est, ut non alii quām operanti applicetur, solis exceptis Christi meritis, quæ cunctis applicari voluit. At verò quorumlibet Justorum opera cæteris ad impetrationem, & satisfactionem prodesse possunt, ratione ejus, quam in Symbolo profitemur, Sanctorum Communionis, dicente quoque Regio Psalte, *Particeps ego sum omnium timentium te: & scribente Apostolo Coloss. 1. Adimpleo ea que desum passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Ceterum illa unius pro altero satisfactione non est sacramentalis, cùm non alius quām pœnitens Sacramentum istud suscipiat; & si quando ex justa causa permittat Confessarius, ut injuncta satisfactione possit ab alio prestari, aliquam amen partem, quæ poslit à pœnitente prestari, debet eidem in propria implendam persona prescribere, ne sit mutuum aliqua sui parte Sacramentum. Sapienter enim definit Concilium Tridentinum sess. 14. can. 3. materiam Sacramenti Pœnitentiae esse ipsos pœnitentis actus, qui virtute Clavium elevantur ad ipsum esse Sacramenti, contritionem, confessionem, & satisfactionem.

IV. Est verò quoddam satisfactionis genus ex stricta justitiae obligatione pœnitentem simul & Confessarium arctius adstringens: circa quod provide admonet Concilium Mediolanense primum sub S. Carolo Borromeo Archiepisco, anni 1565. parr. 2. cap. 6. cuius verba ad Confessariorum majorem cautionem huc vifum est adjungere. *Caveant Confessores, ne ante debitam satisfactionem illos absolvant, qui cum facultas adsit aliena restituendi, vel legata que ad prias causas facta sunt, persolvendi, illisque ut id facerent, superiori confessione preceptum sit, praefare neglexerint: exceptis iis qui periculose agrotant, quos tamen moneant, ut quod debent, quamprimum persolvant. Et quia interdum in falso testis manu est, ut non solum facultibus homines; sed etiam existimatione ac vita spoliarentur; idcirco neminem absolvant, qui falsum testimonium in iudicio cum alterius detimento dixerit, nisi prius dato damno, quatenus id forciri poterit, & violata illius existimationi satisficerit. Nec illum quidem absolvant, qui post publicum Episcopi monitum de indicandis rebus amissis, quid de iis sciat indicaverit, nisi hoc officium amè persolverit. Idem omni adhibita diligentiâ conscientiam examinem singulorum qui forceantur, & iniquos contractus exercent: neque quemquam in his casibus absolvant, nisi debita restitutio, aut satisfactio ex Canonum prescripto prius intercedat.*

V. Supradictis adjungendum, similem à Confessoribus adhibendam esse cautionem, & suspendendam solutionem pœnitentibus, qui cùm commodè injunctas in præcedenti confessione satisfactiones adimplere potuerint

tuiscent, per socordiam neglexerunt. Remittendi enim sunt, ut quampri-
mum satisfaciant, saltem ex notabili parte, priusquam nova corum con-
fessio excipiatur, aut absolutio indulgeatur. Idcirco sciendum est ab initio
confessionis, utrum penitens præscriptæ satisfactioni ab ultima confessio-
ne paruerit, ne tempus in audienda confessione inutili teratur, & ut pe-
nitentis querela præveniatur, si post editam à se confessionem inabsolutus
remittatur. Denique observatu dignissimus est circa falsas penitentias,
quibus nulla impertienda est absolutio, canon 22. Concilii Generalis La-
teranensis sub Innocentio II. Pontifice, qui etiam attexitur in Decreto
Gratiani de Pœnit. dist. 5. cap. *Falsas penitentias*. Sed hunc Lateranensem
Canonem fuisus quam Gratianus proferam. Falsas declarat penitentias,
primum quidem si quem pœnitentem ceterorum peccatorum, uno tamen
aliquo mortali excepto. Secundò, si quis non proponat firmiter unius pec-
cati mortalis emendationem, et si de aliis pollicetur: quo in numero cen-
fendi sunt quicunque proximam peccati aliquid occasionem non abdicant,
aut qui officium, vel negotium, quod sine gravi peccato gerere non valent,
minime derelinquent. Tertiò quicunque odium aut vindictam proximi in
corde retinent. Quartò qui offendit alteri à se illatam reparare, aut pro ea
satisfacete renunt. Quintò qui arma scienter contra justitiam sumpta de-
ponere nolunt, aut aliqui causæ injustæ scienter patrocinantur. Has singu-
las causas canon Lateranensis exprimit, quarum alias Gratianus impro-
vidè suppressit, & olim expresserat Melititanum Concilium anni 1089.
can. 16. Et sapienter S. Augustinus dicit epist. 54. ad Macedonium: *Si res*
aliena propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur
pœnitentia, sed singitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi
restituatur ablatum. Et post paucā interjecta prosequitur: Si justitia sincerius
consultatur, iustius dicitur Advocato, Redde quod acceperisti quando contra ve-
ritatem stetisti, iniquitati adiunsti, judicemque fecelliisti, justam causam oppres-
sisti, de falso viciisti.

C A P U T X V .

De extrema Unctionis Sacramento.

L. **S**icutus Sacramenti doctrinam breviter tradit Sanctus Jaco-
bus Apostolus his verbis: *Infirmatur quis in vobis? Inducat*
Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, unctiones cum oleo in no-
mine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit
cum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. Hic exprimitur Sacramenti
X x *hujus*

hujus subjectum, ille scilicet qui infirmatur: Et materia in olei unctione: Et forma in oratione fidei super infirmum: Et minister in Presbytero Ecclesiae: Et gratia in peccatorum remissione, aliquique effectus particulares in salvatione, & in alleviatione infirmi. Hujus unctionis cum nomine Sacramenti meminit Innocentius Papa I. in epist. 1. ad Decentium, cap. 8. & habetur in cap. *Illud superfluum*, dist. 95.

I I. Literæ Eugenii Papæ IV. Concilio Florentino adnexæ, & pariter Concilium Tridentinum sess. 14. declarant hujus materiam Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum. Omnes vero Catholici Doctores, qui Concilium istud vel præcesserunt, vel subsequuti sunt, convenienter esse de essentia Sacramenti, ut illud oleum fuerit ab Episcopo benedictum, excepto Caietano, qui in 3. p. quæst. 72. art. 3. hac de re subdubit. Sed cum strictè & dogmaticè Eugenius Pontifex & Concilium Tridentinum loquantur, & oleum exprimant ab Episcopo benedictum, nihil planè requirunt ad materiam, quod non pertineat ad Sacramenti essentiam. Etenim cum aqua Baptismi ex Ecclesiæ præscripto debeat esse solenniter benedicta, quia tamen benedictio ista non spectat ad Baptismi essentiam, nusquam Concilia affirmant debere in Baptismo adhiberi aquam benedictam, sed solum aquam naturalem. Si tamen sit metuendi causa, ne oleum benedictum aliquando deficiat, concedunt ipsa Ritualia Summorum Pontificum iussu edita, & communiter Doctores, posse cum oleo benedicto aliud simplex oleum à Sacerdote commisceri.

I II. Unctiones hujus Sacramenti septem recensentur ab Eugenio Pontifice in instructione Armenorum, scilicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum, propter quinque sensus; deinde sexto pedum, propter gressus; septimo renum, propter carnis delectationem. Sed sola quinque sensuum unctiones exiguntur de necessitate, si non Sacramenti, ad minus præcepti, ex omnium Fidelium consensu & praxi; adeò ut si ex his quinque una aliqua unctio omittatur, reddatur dubius & incertus valor Sacramenti: plerique namque alleverant, pertinere omnes quinque ad hujus Sacramenti essentiam. Sexta vero in pedibus alicubi est de præcepti obligatione, & alicubi non est, quatenus in multis Ecclesiis omitti solet, ut notat Suarez in 3. p. disput. 40. sect. 2. n. 6. Nescio tamen, an sit aliquis in hoc Regno locus, in quo soleat pedum unctio omitti. Septima vero, quæ est renum unctio, in omnibus ferè Ecclesiis solet omitti, nec est de obligatione præcepti. Unctiones porrò quinque sensuum ubique ex præcepti necessitate debent adhiberi. Cujus præcepti ratio est, quia cum nihil sit in intellectu quod non præcesserit in sensu, inde sit ut omnia peccata ex sensibus corporis originem ducant: atque ita per curationem & corroborationem omnium sensuum sanatur à peccato, & corroboratur integer homo.

I V. Porrò aliorum disputationi relinquo, utrum essentia istius Sacramenti.

menti perficiatur in quavis unctione, quæ prima de quinque supradictis adhibetur, ita ut reliquæ sint solummodo partes integrales Sacramenti, quemadmodum septem Ordines compleat unum Ordinis Sacramentum, tametsi seorsim singuli Ordines ex multorum sententia rationem ac essentiam in se continent Sacramenti Ordinis; & quemadmodum singulae partes specierum Sacrae Eucharistie seorsim continent totam Eucharistie essentiam: an vero quinque unctiones sint collectivæ, seu conjunctim de Sacramenti essentia. Secundum priorem sententiam sufficere posset una unctione ad Sacramenti essentiam, quanvis non sufficeret ad precepti obligationem. Altera verò sententia opposita communior est: nihil tamen certi in utramvis partem asseri potest.

V. Etiam plures sint Extrema Unctionis effectus ultra peccatorum remissionem, hæc tamen sola tanti momenti est, ut ille etiam inungens sit, qui caterorum effectuum sit incapax. Nam si qui usu rationis prorsus excidit, non opus habet ut adversus orientationes adversarias roboretur, neque ut ejus animus sive torpore, sive terrore depresso erigatur; & sive nihilominus inungi debet ut peccatorum præcedentium, sive mortalium, sive venialium reliquie in eo aboleantur. Poteſt namque Sacramentum istud primam etiam ac iuſtificantem gratiam conferre illi qui vel ex obliuione, vel ex impotentiā loquendi, vel ex superveniente dementia nequit conſiteri, dummodo post ultimum mortale peccatum fuerit ſufficienter attritus. Adeoque fieri potest juxta Navarrum cap. 22. num. 13. ut quis moriens inundat Suareꝝ disp. 42. ſect. 1. num. 10. Coninch. disp. 19. dub. 5. num. 19. & alii.

V. I. Plures exiguntur conditions, ut possit aliquis Extrema Unctio liniri. 1. Ut sit baptizatus; est enim Baptismus aditus Ecclesiae, & janua Sacramentorum. 2. Ut aliquando fuerit rationis compos, & peccaverit, alioquin enim incapax erit eorum effectuum, quorum causâ fuit hoc Sacramentum institutum. 3. Ut inungendus ita ægrotet, ut de morte imminente periclitetur, idque insinuat S. Jacobus per vocem κάμψεται, qua ferè op-presum morbo ac deficientem significat. Ideoque non est ministrandum hoc Sacramentum damnatis ad mortem adhuc corpore sanis, neque in periculo naufragii constitutis; de solis enim infirmis loquitur Apostolus: sed potest ministrari illis quos extremæ senectutis languor in periculum imminentis interitus adduxit, quanvis aliis in eis morbus non deprehendatur, ut communi- niter afferunt Doctores.

VII. Minimè debet hoc Sacramentum iterari , dum idem perdurat mortis periculum & morbi status . Potest verò iterum ministrari , si morbi status immutetur , ita ut licet morbus non abscesserit , cessaverit tamen aliquo temporis intervallo periculum mortis , quod tamen postea ingravescere vi morbi redierit . Debetque illud intervallum esse notabile , atque

ejus interruptionis, ut duo illa intermissa pericula verè ac certò disjuncta dici possint. Atque hæc est unanimis Doctorum sententia, & constans Ecclesiae praxis.

VII. I. Respectu infirmi nullum ei præceptum imponitur petendi hoc Sacramentum, quanvis peccare per veniale negligentiam possit, non tamen mortaliter, nisi per contemptum. Deus enim & Ecclesia non judicaverunt propter alias quidem rationes, sed maximè propter conflictus quos excitat una ex parte insuperabilis aliquibus etiam bonis & piis imminentis mortis cogitatio, aliaque ex parte conscientiæ timoratae formidines, ne quod in ultimum subSIDium divina charitas introduxit animarum, vertatur illis in laqueum & salutis æternæ obstaculum. Verumtamen is Sacerdos cui incumbit animarum cura & Sacramentorum administratio, ligatur præcepto, & rogatus tenetur utroque titulo, justitiae & charitatis, vel per se, vel per aliud Sacerdotem administrare hoc Sacramentum. Imò verò etiam non cogatus, si advertit ægrum in eo statu esse, ut hoc indigeat Sacramento: maximè verò si alias sine ullo omnino Sacramento sit ex hac vita discessurus, dubitandum non est. Parochum hæc aduentem & negligentem peccare mortaliter. Peccat denique mortaliter quisquis sibi mortalis peccati conscientia suscipit istud Sacramentum, nullà prämissâ vel confessione, vel dolore peccati. Est enim gravis injuria & merum sacrilegium erga Sacramentum, & damnabilis incuria salutis æternæ.

I. X. Nemini Sacerdoti licet præter Parochum, aut de Parochi licentia, Sacramentum Extremæ Unctionis ministrare, etiam prætextu extremæ necessitatis: & Religiosus incurrit ipso facto excommunicationem Papæ reservatam, qui id facere præsumpsert. Clement. 1. de privileg.

C A P U T XVI.

De Ordinis Sacramento.

I. **A C R A M E N T U M** Ordinis ita definitur à Magistro Sententiarium in 4. dist. 24. lit. K. Signaculum quoddam sacrum, quo spiritualis potestas traditur ordinato ad officium. Septem Ordinum species numerantur: Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolytorum, Exorcistarum, Lectorum, Ostiorum. Hos enim singillatim recentet Clemens Pontifex epist. 2. ad Jacobum fratrem Domini, & Cornelius Papa epist. ad Fabianum Antiochenum, apud Eusebium lib. 6. histor. Eccles. cap. 42. & Caius Pontifex epist. ad

ad Felicem, Concilium Romanum sub Sylvestro, can. 3. & Carthaginense
I V. can. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. cui subscriptis S. Augustinus; & novissime
Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 2. Tres horum priores, Sacerdotium,
Diaconatus, Subdiaconatus, per antonomasiam vocantur Sacri, quia ceteris
quatuor in sacro Altaris ministerio & prerogativa assistentiae & officiis
circa Divinum Sacrificium antecellunt, & simul Clericos a quibus suscep-
tunt, perpetuae continentiae lege astringunt, ut non modò impediatur in eis
futurum matrimonium, sed etiam dirimant suscepto jam Ordine contractum;
ex Apostolicis traditionibus & Ecclesiasticis institutionibus, quanquam Sub-
diaconatus non fuerit olim sacris Ordinibus accensitus, ut perspicuum est ex
cap. *Nulus in Episcopum*, dist. 60. & aperte docet Innocentius III. cap. A
multis, de aetat. & qualit. & ordin.

I I. Non opus est ut hic recenseam ceterorum Ordinum officia vulgo
notissima, sed solius Diaconatus, in quo gravior est difficultas. Huic Or-
dinis adnexum officium sic exprimitur in Pontificali: *Diacorum enim oportet*
ministrare ad Altare, baptizare, & predicare. Baptismi & prædicationis
*Diaconorum exempla proferunt Acta Apostolorum in Stephano & Phi-
lippo primis Ecclesiæ Diaconis.* Verumtamen nunc temporis officium bap-
tizandi non competit Diaconis, nisi ex commissione Sacerdotis, aut ex
necessitatibus causa. Sic enim decernit Papa Gelasius in cap. *Diaconos*, dist. 93.
Absque Episcopo vel Presbytero Diaconi baptizare non audeant, nisi predicitis
Ordinibus fortasse longius constitutis, necessitas extrema compellat. Præterea cap.
Constat, de consecrat. dist. 4. Conflat (inquit) Baptisma soli Sacerdotibus
esse tractandum, ejusque ministerium nec ipsis Diaconis explere licitum. Itaque
Baptismi administratio non pertinet de jure ordinario ad Diaconum, sed
vel titulo commissionis, vel jure necessitatis. Præsens Ecclesiæ praxis, &
jam inde à multis seculis inveterata consuetudo præcipuum ac ordinarium
Diaconi officium in eo constituit, ut Evangelium in Missa solenniter de-
cantet, Sacerdotique sacram facient proximè assistat. Sub primitiva ta-
men Ecclesia præcipuum & ordinarium Diaconi ministerium in hoc ver-
sabatur, ut communicantibus ad sacram mensam Fidelibus sacrum Calicem
porrigeret, ex quo Christi sanguinem biberent, quemadmodum Sanctus
Ambrosius illustrem Diaconum & Martyrem Laurentium introducit lib. 1.
Officiorum, cap. 41. sic compellantem Sextum Pontificem ad martyrium
properantem: *Experire urum ministrum idoneum elegeris, cui commissi Do-
minici Sanguinis dispensationem.* Sanctus quoque Cyprianus tract. de lapsis,
loquens de puellula infante, cui juxta primitivæ consuetudinem Ecclesiæ
tradebatur mystica Communio, sic ait: *Solemnibus adimplitis, calicem Dia-
conus offerre presentibus cœpit.* Et post pauca: *Perstitit tamen Diaconus, & re-
luctanti licet de Sacramento calicis infudit.* Quin etiam alii quam Sacerdoti-
bus poterant olim Diaconi ipsum Sacramentum sub specie panis ministra-
re, ut docet Nicæna Synodi canon 14. Et S. Justinus Martyr in extrema

X x 3 apolo

apologia secunda testatur moris fuisse, ut Diaconus sacram Eucharistiam ad Fideles absentes deferret.

III. Omnidè indubitatum est apud cunctos Fideles, Sacerdotalem ordinationem, ad quam reducitur quoque Episcopalis, esse verum & perfectum Sacramentum. De Diaconatu porrò pauci negant, Durandus in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 1. Caietanus tom. 1. opusc. tract. 11. At reliqui communiter assertorū esse Sacramentum: quæ utique assertio tenenda est. Constat enim ex Act. Apost. cap. 6. & ex Concilio Carthaginensi IV. can. 4. & ex Pontificali Romano, & ex Græcorum Euchologio, conferri Diaconatum per manuum Episcopi impositionem, dicentis: *Accipe Spiritum Sanctum.* At hujusmodi manuum impositiones in ordinatione, praesertim verò si accedat expressio collationis Spiritus sancti, gratiam conferunt certam & indubitatem, ut patet ex 1. Timoth. 4. & 2. Timoth. 1. & Actuum 8. vers. 17. 18. & Joan. 20. vers. 22. 23. Insuper Anastasius Papa II. in epist. ad Anastasiū Imperatorem, cap. 7. expressis verbis Sacramenti gratiam attribuit Sacerdotum & Levitarum ordinationi. Denique ista Diaconorum ordinatio destinatur ad sancta & sublimia officia, qualia paulò ante commemoravi, tam secundum primitivæ, quæ hodiernæ Ecclesiæ consuetudinem. De Subdiaconatu autem probabilitè ambigi posset, an sit Sacramentum: perspicuum est enim, non fuisse olim ab Ecclesiæ inter sacros Ordines reputatum. Enimvero dictum Carthaginense Concilium IV. aperte declarat, neque Subdiaconatum, neque inferiores Ordines conferri per manuum impositionem, eo quod neque de majoribus sint, neque defacris Ordinibus. Et can. *Nullus in Episcopum*, dist. 60. Subdiaconatus nominatim excluditur ab Ordinibus facris. Synodus quoque Ancyra, can. 13. decernit, non licere Choropiscopis ordinare Presbyteros & Diaconos: nihil verò prohibet de Subdiaconis. Ipsaque Synodus Antiochenæ can. 10. disertè assertit, ordinari à Choropiscopis posse Lectores, Exorcistas & Subdiaconos; at nullatenus Diaconos vel Presbyteros. Denique Innocentius Papa III. cap. *A multis*, de ætate & qual. & ord. præfic. negat Subdiaconatum esse sacram ex divina, sed ex Ecclesiastica dumtaxat institutione. Communior tamen Doctorum consensus judicat, non modò Subdiaconatum, sed etiam singulos quoque minores Ordines vera esse, ac propria Sacraenta. Coelibatus verò obligatio Subdiaconati annexa, non est novæ, sed antiquissima institutionis. Etenim antiquissimum omnium quæ supersunt Occidentis Conciliorum, scilicet Eliberinum can. 33. deinde Agathense can. 28. & Turonense secundum can. 20. Sanctusque Epiphanius in heresi Catharorum, quæ est 59. idemque in fine Operis adversus hæreses, disertè negant licitum esse Subdiaconis uxorem habere vel du-

cerē.
IV. Ordinarium Ministrum Ordinis Episcopum esse, in confessio est apud omnes, eaque fuit constans Ecclesia ab initio praxis, & definie-
runt

runt antiqui Canones , deinde Florentini , ac novissimè Tridentini Concilii sess. 23. can. 7. Attamen eadem sess. 23. cap. 10. de reform. permittitur quibusdam Abbatibus , ut subditis sibi Religiosis conferant Tonfuram & minores Ordines : idemque permiserant anteriores Canones Abbatibus Sacerdotibus & ab Episcopo benedictis , cap. *Quoniam vidēmus* , dist. 69. & cap. *Cum comingat* , de ætat. & qual. & ord. præfic.

V. Ordinari nemo debet nisi per proprium Episcopum , aut cum ejus licentia, de qua constet per Literas dimissorias ab eo concessas. Proprius Episcopus constitutus triplici ratione , vel originis , vel domicili , vel Beneficii quod Clericus possidet intra ejus diœcesis fines : sic enim decernitur cap. *Cum nullus* , de tempor. ordin. in 6. *Cum nullus Clericum Parochia aliena* preter Superioris ipsius licentiam debeat ordinare , Superior intelligitur in hoc easu Episcopus , de cuius Diœcesi est is qui ad Ordines promoveri desiderat , oriundus ; seu in cuius Diœcesi Beneficium obtinet Ecclesiasticum , seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadon . Porrò illud censeri debet domicilium, in quo quis inhabitat saltem majore anni parte , aut in quo habet majorem rerum suarum partem , ut ibi docet Glossa verb. *Domicilium*. Idque liquido statuitur l. 1. & Auth. *Qua in provincia* , C. ubi de crim. agi oport. & l. *Senatores* , C. ubi Senatores & clariss. conven.

V I. Quod attinet ad Episcopum originis , duplex censeri potest origo ex jure communi , quod nunc etiam viget in Italia : nam alia est origo respectu loci in quo aliquis natus est , & alia respectu loci in quo pater ejus natus est. Sic is qui natus est Mediolani à patre qui natus fucrat Genuæ , duplēcēt habet originis Episcopum , potestque horum alterum pro libito ad Ordines suscipiendos eligere , vel Mediolanensem , vel Genuensem Antistitem. Ita docent Zerola prax. Episc. p. 2. verb. *Dimissorie* , Bonacina de Sacrament. disp. 8. quest. unica , punct. 4. num. 13. Barbofa de officio & pot. Episc. p. 2. alleg. 4. num. 4. & seqq. Idque fundatur in l. *Assumptio* , §. 1. D. ad municip. & l. *Filios* , C. de municip. lib. 10. In Galliæ tamen Regno non aliis agnoscit solet originis Episcopus , quam is in cuius diœcensi quis natus sit.

V II. Alio præterea titulo potest aliquis proprium nancisci Episcopum à quo possit ordinari , scilicet continuato , nec interpolato triennio familiaritatis , hoc est commorationis cum Episcopo , tanquam unus de ejus familia , dummodo statim re ipsa Episcopus ei Beneficium Ecclesiasticum conferat , ut statuit Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 9. de reform.

VIII. Is qui à Sede Apostolica privilegium obtinuit ad suscipiendos Ordines à quoconque Episcopo communionem habente Sedis Apostolicae , non indiger Dimissoriis , sed tamen ad suscipiendos Ordines debet esse præmunitus literis testimonialibus proprii Ordinarii de vita & moribas , & quod non sit aliquo impedimento aut irregularitate , de qua constet , præpeditus. Bonacina de Sacramentis disp. 8. quest. unica , punct. 4. num. 27.

num. 27. Joan. Bapt. Ciarlinius controv. forens. lib. 1. cap. 46. num. 23. Barbosa de offic. & pot. Episc. p. 2. alleg. 7. num. 15. Si secus, & sine testi-
monialibus ordinetur, remanet suspensus ab exercitio Ordinis taliter suscepti:
& qui cum ordinavit Episcopus, suspensionem incurrit per integrum annum
à collatione Ordinum, juxta Concilium Trident. sess. 23. cap. 8. ad fin. de
reform.

I X. Episcopus qui alterius Episcopi subditum laicum clericali Tonsurā
citra ejus licentiam initiativit, & quæ suspensus est ac si alienum Clericum sine
Dimissoriis ordinasset, ut declaravit Urbanus Papa VIII. in sua Constitu-
tione quæ incipit *Secretis*, 11. Decembbris 1624. & referatur ad longum à Bar-
bofa loc. cit. alleg. 8.

X. Eadem Urbani Constitutio poenam suspensionis illis infligit, qui
scienter se fecerint ordinari cum falsis, aut fictis, aut fiduciariis titulis. Quod
idem fuerat ante decretum per cap. *Neminem*, & cap. *Sanctorum*, dist. 70.
statuentia talem ordinationem esse vacuam & irritam: ubi Glossa id exponit
secundum Ordinis exequutionem. His simile decernitur à Concilio Trident.
sess. 21. cap. 2. de reform. Cæterum duplex opinio agitatur circa istud Tri-
dentinum Decretum. Prima afferit h̄c innovari poenas per d. cap. *Neminem*,
& cap. *Sanctorum* constitutas, eo quod Concilium ibi dicat pluraliter, *panas*
innovando: quod non potest in unica poena verificari; & ideo fatendum
esse, quod ille ex Decreto Concilii suspensus sit, qui sine vero titulo fuerit
ordinatus. Alii verò assēverant, fuisse à Concilio solam illam renovatam
poenam, quam exprimit cap. *Cum secundum*, de præbend. in quo Innocen-
tius III. abrogat illam suspensionis poenam decretam in d. cap. *Neminem*,
& cap. *Sanctorum*; idque solū statuit, ut teneatur Episcopus ordinator,
ejusque successores providere de almoniis à se sine titulo ordinatum, donec
ei congruum Beneficium contulerit. Hanc tuerit sententiam Barbosa d. p. 2.
alleg. 20. num. 27, quam dicit à Doctoribus magis receperam; & allegat ita
fuisse judicatum à Sacra Cardinalium Congregatione. Dicta verò Urbani
constitutio suspensione afficiens ordinatum, non est extendenda ultra falsos,
fictos & fiduciarios titulos, de quibus loquitur; quia in eis plus est malæ
fidei, & gravius peccatur ob mendacium & deceptionem, quæ Episcopo
illuditur.

X I. Pii II. Bulla incipiens, *Cum ex sacrorum*, suspendit in perpetuum
Clericos qui se ordinari faciunt in aliquo sacro Ordine, vel extra tempora
à jure statuta, vel ante legitimam æatem, vel sine licentia aut Dimissoriis
proprii Ordinarii. Idque confirmingat in sequentium Pontificum Bullæ, Julii
III. Clementis VIII. & Pauli V. ut sileam veterum Conciliorum, & novis-
simi Tridentini sanctiones. Quæ suspensiones perpetuae solā tolluntur Papæ
dispensatione. Barbosa d. p. 2. alleg. 18. n. 14.

X I I. Circa violata interstitia nullam censuram in jure decerni contra
ordinatum & ordinantem, docent Navarra, Henriquez, Suarez, Sayrus,
Barbosa,

Barboſa, & alii. Permitit verò Concilium Tridentinum ſeff. 23. cap. 11. 12.
13. & 14. ut Ordinarius ac proprius Episcopus, ubi ſubeft neceſſitas, aut
Eccleſia utilitas, poſſit circa Ordinum interſtitia dispensare. Idemque interſtitia
uniuſ anni affignat à minoribus Ordinibus ad Subdiaconatum, alterius
que anni à Subdiaconatu ad Diaconatum, & ab hoc ad Presbyteratum alte-
rius pariter anni.

X III. Ad primam Tonsuram prærequirit Tridentinæ ſeff. 23. cap. 4. ut
eā initiandus Confirmationis Sacramentum fuſcepere, Fidei rudimenta ſciat,
itemque legere & ſcribere. Ad minores autem Ordines, ut his initiandi lin-
guam Latinam intelligent, cap. 11. Ad Subdiaconatum præter alias lauda-
biles qualitates, ut annum vigefimum ſecundum ordinandus attigerit, cap. 12.
Ad Diaconatum, ut vigefimum-tertium: & ad Presbyteratum, ut vigefimum-
quintum ætatis annum attigerit, cap. 12.

X IV. Quod attinet ad tempora ordinationum à Jure Canonico præ-
scripta, fas eft Epifcopo diebus fefis & Dominicis unum duosve dumtaxat
minoribus Ordinibus initiare. Ad Subdiaconatum porrè, aliosve majores
Ordines neminem licet promoveri, niſi Sabbatis quatuor Temporum, vel
Sabbato ſancto, vel etiam Sabbato ante Dominicam Passionis, niſi ex Papæ
diſpenſatione ac reſcripto, quod vocant Extratempora, cap. de eo autem,
de tempor. ordinat. Prima verò Tonsura poſteſt confeſſi ab Epifcopo quovis
die, juxta Ostiensem, Graffium, Bonacinam, & conſtat ex ipſius Eccleſia
confuetudine.

X V. Si ante Ordinandum collationem palam protestetur Epifcopus, fe-
non intendere ordinare illos qui talem, aut talem habent contra Canones
defectum, ut tituli, ætatis, falſarum Dimiſſoriarum, is qui libi conſcius
ejusdem defectus promiscue, nec ſine peccato mortali ſe ſiſtit ordinan-
dum, & ordinatur, censendus eft verè & validè ordinatus, ut docet Ludovicus
Bail Parisiensis Theologus & Parisiensis Eccleſiae Propenitentia-
rius in ſuo Examine ordinandorum. Ratio eft, quia Epifcopus ille per pro-
prium ſequentis ordinationis actum ſuam illam intentionem revocavit.
Non enim censiſi poterit voluſile ſacrilegium committere, & materiam
ſuūl applicando cum forma Sacramenti hoc intendere, ut nullum ſiat
Sacramentum. Et Jus declarat irritam eſe protestationem illius qui ex poſt-
facto eidem proprio actu contravenit, cap. Sollicitudinem, de appellat. &
cap. Oim cauſam, juncta Gloſſa, de cenſib. Similem caſum ponit Gloſſa in
cap. Tua nos, verſic. Mulierem, de ſponsalibus. Si aliquis (inquit) proteste-
tur coram pluribus, quod omnia qua dieet vel faciet, non faciet animo
contrahendi matrimonii, & poſtea publicè dicat, Conſenſio in te; in iſto
caſu dico, quod Eccleſia judicare debet pro matrimonio, quia recurren-
dum eft ad communem verborum intelligentiam, & potuit recedere à pri-
ma voluntate. Hoc idem docet ibidem Joannes Andreas. His adde præter
memoratum ſacrilegium, quod nemo intendere preeſumitur, horrenda

Y y etiam

etiam insequutura damna. Ex quo enim Episcopus Clericum in Sacerdotem non habens intentionem consecraverit invalidē, omnes ejus insequentes Missæ erunt idolatriæ, omnes particulæ quas consecrare ad populi Communione, aut etiam ad morientium Viaticum voluerit, non erunt Sacra menta, nullamque participantibus causabunt gratiam: Extremæ Unctiones quas conferet, irritæ prorsus erunt, omnes absolutions penitentium inanes & invalidæ; & si eundem contingat fieri Episcopum, ejus ordinationes omnes & consecrations nullius erunt momenti: quamā inde sequeretur animatum strages & perditio? Non enim potest Ecclesia sacram potestatem, & internam juridictionem supplere; ne quidem in mortis articulo, in eo qui non est Presbyter. Itaque hoc sentiendum in proposito casu, Ordinatorem qui sic protestatus fuerat, quanvis nihil postea cogitaverit in oppositum præstatæ protestationis, hoc ipso solo suam illam protestationem revocare, quatenus re ipsa materiam & formam Ordinis applicat, nisi per summum scelus & dum materiam & formam Ordinis applicat, simul intentionis actum produceret de ordinationis in individuo nullitate.

XV I. Suscipiens duos simul Ordines sacros incurrit suspensionem ab Ordine posteriori, cap. *Litteras*, de temp. ordinari. Suscipiens quatuor simul Minores cum Subdiaconatu, suspensus est à Subdiaconatu, cap. 2, de eo qui fuit, ord. suse. Suscipiens Ordines minores ante legitimam ætatem, nullam censuram incurrit, ut neque is qui interstitia non servat, quanvis indubie peccet.

XV II. Ordines sacri, ipsumque Sacerdotium validē, sed non licet conferri possunt infantibus baptizatis, ipsique adultis qui nec habeant, nec unquam habuerint rationis usum. Decernit quippe cap. 2, de ætate, & qual. & ordin. validē fuisse ordinatum Subdiaconum eum qui necdum attingerat discretionis annos. Et Theologi simul cum Canonistis consentiunt valere Sacerdotium infanti baptizato collatum, Magister sententiarum lib. 4, dist. 25. & ibidem S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Paludanus, Dominicus Soto & alii communiter. Idem afferendum de Confirmatione & Sacra Eucharistia; nam liquet sub Ecclesia primitiva ipsis etiam infantibus Baptismum & Confirmationem & Eucharistiam simul ministrari solita fuisse; & infantibus olim baptizatis porrigebatur bibendum de calice Christi sanguis, teste Cypriano de lapsis. Infantibus tamen non potest conferri Sacramentum Pœnitentiae, neque Extremæ Unctionis, neque Matrimonii. Ratio est, quia Pœnitentia consistit in actionibus liberis contritionis, confessionis, satisfactionis: Matrimonium in libero consensu: Extrema vero Unctio presupponit peccata quorum reliquias debeat. Ideo adulti quoque qui nunquam rationis usum habuere, sunt trium horum Sacramentorum incapaces. Sed potest inungi infans, qui fuerit aliquando. rationis compos, atque ita peccasse potuit. Invalidē autem baptizaretur aut

aut ordinaretur insanus qui fuisset aliquando rationis compos , nec unquam Sacramentum expetivisset ; censetur enim habitualiter dissentire. Qui vero nunquam ratione usus fuit, bapt. si quidem & validè , & licitè potest ; ordinari autem validè quidem potest, sed nullatenus licitè.

XVII. De coactione porrò circa ordinatum distingui debet duplex coactio : una absoluta , factaque per vim cui resisti non potest ; istaque coactio reddit nullam & irritam ordinacionem : altera coactio dicitur conditio-
nata , & libertatem quidem restringit , sed non perimit ; ut si quis ad eva-
litter non consensisset , talis ordinatio valet , ut docet Glossa in Clem. Ple-
risque , vers. Vel aliquid , de electione & Barbola de offic. & potest. Epilc.
p. 2. alleg. 2. n. 6. Libertas enim auferri potest quoad actus externos ac im-
peratos , non tamen quoad internos ac elicitos. Nam & in illis quos tyran-
ni excruciant usque ad mortem , supererat libertas ad gloriam vel ad dam-
nationem commerendam sufficiens. Ita tamen extortus per metum consensus
qui sufficit ad ordinacionis validitatem , non sufficit ad validum matrimo-
nium , ut pleniū in causis matrimonii dirimentibus explicabimus ; neque
etiam sufficit ad validam professionem Religionis , in quibus duobus Eccle-
sia exigit absolutam libertatem , & probato istiusmodi metu vel coactione ,
actus illos declarat irritos.

CAPUT XVII.

De Sacramento Matrimonii , & de Spon-
salibus.

MATRIMONIUM est viri & mulieris coniunctio individuum vitæ consuetudinem continens. Instit. de patria potest. in princ. Initiatur per sponsalia de futuro , ratificatur per consensum de præsenti , perficitur per consummationem seu copulam corporum. Proprietate tamen loquendo magis consistit matrimonium in animorum quam in corporum coniunctione , cap. Matrimonium , & cap. Cū initiatur , 27. quæst. 7. & l. Nuptias , D. de regul. jur.

I. Sponsalia sunt futuri matrimonii mutua promissio. Ea contrahuntur vel re , ut per subarrationem , vel annuli traditionem ad hunc finem ; vel verbis , vel nuntio , vel scripto , etiam inter absentes ; vel per internuntium aut procuratorem , vel etiam consensu de præsenti , quum scilicet pubes simul & impubes , vel duo impuberes , in quibus malitia , id est con-
grediendi potentia non supplet ætatem , nuptias contrahunt per verba de
Y y 2 præsenti,

præsenti, non ineunt quidem matrimonium ratum, sed eorum conventio transit & resolvitur in sponsalia de futuro, cap. *Tua nobis*, de despons. im- pub. atque idè quavis postea in annos pubertatis provecti à matrimonio ex mutuo consensu resilirent, remaneret tamen sicut in omnibus legitimis sponsalibus impedimentum publicæ honestatis; cum tamen non sit huic im- pedimento locus quando irrita sunt ipso jure sponsalia, putò contracta infra- septennium, aut citra sufficientem consensum, aliòve interveniente impe- dimento, cap. *Accessit*, eod. tit. Nequeunt autem impuberes ab initis inter se sponsalibus recedere donec annos pubertatis attigerint, qui incipiunt in pueris definito anno decimoquarto, in feminis autem anno exacto duode- cimo. Quin etiam si horum alter annos attigerit pubertatis, ei tamen nondum resilire permititur donec pars altera ad pubertatem pariter devenerit; tunc enim ambobus liberum erit contracta sponsalia revocare, alterà etiam parte invitâ; cap. *De illis*, eod. tit.

III. Sponsalia de futuro ejam juramento firmata multis dissolvun- tur modis. 1. Ex mutuo consensu, cap. *Præterea* 2. de sponsal. 2. Per lon- gam unius absentiam potest pars altera novas inire nuptias, cap. *De illis*, eod. ubi Glossa requirit triennium absentiae. 3. Per ingressum Religionis, cap. *Commisum*, eod. 4. Per secunda sponsalia de præsenti cum alio illicite quidem, sed tamen validè contracta. Verùm si secunda cum alio sponsa- lia sint pariter de futuro, hæc non valent, perduratque priorum obliga- tio, cap. *Sicut* 22. eod. 5. Per Ordinis sacri susceptionem, cap. unico, da- voto in 6. Præterea 6. per subsequentem fornicationem, idque in favo- rem solius innocentis partis, cap. *Quemadmodum*, de jurejur. 7. Per super- veniens impedimentum, exempli gratiâ novæ affinitatis inter sponsos ex fornicatione cum consanguineo unius ex partibus in primo, vel secundo gradu. 8. Per supervenientem notabilem infirmitatem aut deformitatem, qua sit durabilis, ut sunt lepra, paralysis, amissio oculi vel nasi, d. cap. *Quemadmodum*. 9. Ex subortu capitalium inimicitiarum inter sponsos, quia coactiones frequenter sinistros exitus pariant, cap. *Requisivit*, de sponsal.

IV. Jure veteri sponsalia de futuro duobus modis transibant in mat- ronum de præsenti. 1. Per copulam inter sponsos animo maritali habitam, cap. *Is qui fidem*, de sponsal. 2. Per mutuum consensum de præsenti, etiam clandestinum, cap. 1. de clandest. desp. Sed per Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de matrim. istud revocatum fuit. Unicus ergo supereft modus, scilicet consensus verbis de præsenti expressus coram Parocho & testibus duobus.

V. Ex præscripto Concilii Lateranensis cap. ult. de clandestin. de- spons. & Tridentini sess. 24. cap. 1. de reform. matrim. præmittenda sunt ante nuptias denunciationes in Ecclesia; atque ad unius honesti- viri assertionem, affirmantis certum dirimens impedimentum, inhibendæ fun-

sunt nuptiae contrahenda, cap. Præterea, & cap. Cūm in tua Diœcesi, de
sponsal.

V I. Si quis verbis usus est ambiguus quasi fœminam despontaret, & ita
deceptam carnaliter cognovit sine animo despontandi, ille non judicabitur
(saltem in foro conscientia, in quo tamen deceptam fœminam aliâ saltem
ratio in demum præstare tenebitur) matrimonium aut sponsalia contra-
superest alia indemnitas ratio in eo qui fœminam malitiose decepit, nec sit
notabilis admodum inæqualitas conditionum, - ducere illam in foro con-
scientia tenebitur.

V II. Sponsalia clandestina sine præsentia Parochi & testium contrahi-
posunt non solum validè, ut omnes concedunt, sed etiam lícitè. Frustra
autem obicitur à quibusdam, quod quibus absolutæ nuptiae prohibentur,
his etiam prohibentur sponsalia, ut dicit lex *Oratio*, D. de sponsalibus: &
lex *Si quis tutor* 60. §. *Quamvis*, D. de ritu nupt. Legum enim illarum in-
tentio huc collimat, ut nefas sit sponsalia iniuste iisdem personis quibus non
lícet nuptias contrahere; sic enim promittitur adimplecio rei omnino prohibi-
bitæ: at hic per sponsalia clandestina promittitur adimplecio rei lícita; sup-
ponimus enim ambas partes posse matrimonio legitimè conjungi. Nec sequi-
tur quod illa clandestina despontatione promittatur matrimonium clandestini-
num; mens namque despontantium, & juris præsumptio est, ut promittant
futurum matrimonii contraëctum ea formâ & modo quem Jura præscribunt,
ut sit verum & validum.

V III. Si parentes pro filiis, sive puberibus, sive impuberibus spon-
salia contrahunt præsentibus & scientibus ipsis filiis, sed tamen tacenti-
bus, horum taciturnitas pro consensu habetur. Idemque jus est si spon-
salia illa à parentibus converta fuerint, filiis absentibus & ignorantibus;
sed re ipsis postmodum significata filiis, si hi tacuerint, neque verbis ullis
aut signis abnuerint, consentur filii tacitè factum parentum ratificasse.
Utraque decisio habetur perspicuè in cap. unico, §. ultimo, de despont.
impub. in 6. Hanc juris decisionem nonnulli extendunt quoque ad tuto-
rem. Sanè lex *Si puella*, D. de sponsalibus, hoc unum edicit, non posse
tutoriem sponsalia vel constitutre, vel dissolvere, nisi id fiat ex impuberis
puellæ voluntate. Quanvis autem tutoris potestas detur in personam,
sanctius tamen & naturalius simul & antiquius jus est patriæ potestatis.
Et præterea præsumitur pater ob naturalem affectum semper consulere
propriis liberis; cum ex adverso facilè contingere possit, ut tutor sua
abutatur in personam pupilli potestate ad proprium vel suorum commo-
dum. Multò verò minus attribuenda videtur in re matrimoniali authori-
tas curatoribus, cum eis non sit concessa in personas minorum, sed so-
lo in eorum opes & rem familiarem authoritas & ministerium; ut præ-
clare dicit lex *In copulandis*, C. de nuptiis: quæ eadem negat eandem po-
testatem

testatem cognatis & affinibus circa matrimonia. Itaque placet magis opinio Innocentii Papæ & Bernardi, qui prædictum jus restringunt & limitant in solo patre, ut filius tacens consentire judicetur; quam opini Ostiensis & Glosæ ad d. cap. unicum, §. Porro, verb. *Sponsalia*, hanc juris dispositionem extendentium ab ipso patre ad quenvis alium, etiam non futorem, neque cognatum.

I X. Ex matrimoniis clandestinis nulla nascitur obligatio sponsalium; cum enim hæc matrimonia sint decreto Concilii Tridentini simul nulla & illicita, perinde est ac si contracta non fuissent, atque ita nullam pariunt canonicae obligationem. Idem statuendum de matrimonio ficto & simulato; cum enim ibi de sit consensus, non potest rationem habere sponsalium, quippe quæ sine consensu non subsistunt. Restat ergo ut sola impuberum matrimonialis per verba de præsenti conventio rationem induat sponsalium, & ita pariat publicæ honestatis impedimentum, per d. cap. *Tua nobis*, de defons. impub.

X. Si anteacto tempore aliquis voverat castitatem aut Religionem, non dubium quin subsequuta sponsalia sint irrita. Quod enim Deo semel consecratum est, non potest sine sacrilegio alteri promitti aut donari. Sed si post contracta sponsalia velit Religionem ingredi, potest ea de causa conventionem sponsalium retractare eo magis, quia Jus permittit post ratum etiam nec consummatum matrimonium ingredi Religionem invitâ alterâ Parte, cap. 2. de convers. conjug. Sed si post inita sponsalia sine proposito ingressus in Religionem una Partium vovat simpliciter castitatem, aut sacros Ordines suscipere intendat, gravis est difficultas inter Doctores, an jus habeat alterâ invitâ Parte sponsalia retractandi. Quidam enim affirmant, in quibus sunt S. Thomas in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 2. ad 1. Richardus dist. 27. art. 3. quæst. 2. Caietanus verb. *Perjurium*, cap. 2. Sotus in 4. dist. 6. quæst. 2. art. 5. §. *Verium*: Paludanus dist. 38. quæst. 3. art. 3. Major dist. 27. quæst. 5. Volunt enim excipi à futuri matrimonii promissione statum perfectiore, qualis est cœlibatus ac perfecta continencia, etiamsi sponsalia fuerint juramento firmata; id enim juramentum comprehendi sub eadem exceptione. Hanc sane opinionem tam multi graves assétores reddunt probabilem. Nihilominus negans opinio videtur Juri & rationi magis esse consentanea; illa enim supposita exceptio, neque significata, neque in mente spondentium formata fuit, neque usquam in Jure legitur introducta; idoque illius prætextu non videtur derogandum alterius acquisito juri, nec licitum est in præjudicium alieni juris ad altiora aspirare; hoc enim prætextu etiam liceret alteri conjugum altero invito continentiam profiteri post matrimonium consummatum. Casus vero profitendæ Religionis ante consummationem est in Jure singularis, nec debet ultra limites expressos extendi, aut protrahi ad quævis continentia vota; non enim major ratio hinc est admittendi tacitam exceptiōnem

nem ex prætextu majoris perfectionis , quām in eo qui absolutè daret centum nummos alicui , subintelligendo hoc majus bonum , de quo donans ipse nihil cogitascat , nisi placuerit aliquando eisdem nummos repetere ad elemosynas pauperum . Quinid contrarium in Jure deciditur ; nam in cap. *Veniens* , qui clerici vel voventes matrīm. contrah. poss. reprobatur votum continentiae à muliere emissum post sponsalia , inconsulto sponso , eique permittitur matrimonium . Citatur etiam à nonnullis cap. *Ex literis 10. de sponsalib.* quo prohibetur sponso migrare ad alia vota : sed perperam ; ibi namque per alia vota nihil intelligi debet nisi aliud matrimonium . Alius est formalis textus in extrav. Joannis XXII. cap. unico de voto , ubi decernitur , cum qui nondum consummato , quod contraxerat , matri monio , suscepit Ordinem sacrum , in quo votum solenne emisit continentiae , cogendum esse sub excommunicationis pœna ad petitionem uxoris matrimonium consummare , nisi malit Religionem ingredi . Denique hanc negativam de voto continentiae contracta Iponsalia præcedentia non dirimenter , sententiam docent & afferunt Ostiensis , Innocentius , Joannes Andreas , Panormitanus , Archidiaconus in cap. *Rursus* , qui clerici vel voventes , & S. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 18. §. 2. Fumeus verb. *Matrimonium* , num. 2. Navarrus cap. 22. num. 27. Lessius lib. 2. cap. 41. num. 54. Coninch disp. 23. dub. 3. num. 25.

XI. Eum qui post contracta sponsalia vovit castitatem , si huic voto nolit sponsa acquiescere , scribit Sylvester verb. *Sponsalia* , q. 7. citans Paludanum , teneri ingredi Religionem , eo quod votum suum alter servare non possit . Sed verius est , hunc non onerari graviore debito quod nullatenus vovit : sed si Pars nolit obligationem sponsalium remittere , obligatione astringi contrahendi & consummandi matrimonii . Id perspicuum est ex prædicta extrav. unica de voto , quæ loquens de ingressu in Religionem , sic dicit de eo qui post contractas , necdum verò consummaratas nuptias , castitatem solenniter vovit in Q[uo]d ius facti susceptione : *Quod si forsitan renuerit adimplere* . Ad quæ verba Glossa ita inferri : *Supponi expressè quod posse renuere , ut in ser vo dicitur , qui licet iussus per dominum potest nolle hereditatem adire , l. Cùm proponas , C. de hered. insti* . Hoc igitur casu , qui se continentiae voto post sponsalia nuncupavit post duos menes à Jure concessos , nec potest à def- consummare , & omnino debitum petenti reddere ; sed ipsi vicissim petere non licet , ut continentiam servet quantum potest . Deinde si consors præde- cedar , non potest superflue continentiae voto astriclus ad secundas nuptias convolare , juxta cap. *Placet* , de convers. conjug. Sed si dum vivit uxor , pe- riculum gravissimum urgeat incontinentiae , expediet omnino id votum au- thoritate Superioris relaxare : quale exemplum habetur in cap. *Veniens* , qui clerici vel voventes ,

CAPUT

C A P U T XVIII.

*De materia, forma, & Ministro Sacramenti
Matrimonii.*

I. *A u c i* quidam neoterici, Melchior Canus lib. 8. de locis Theologicis, cap. 5. Estius in 4. dist. 26. §. 10. & 11. scripsere hujus Sacramenti Ministrum esse Sacerdotem, ejusque verba esse formam: contrahentium autem verba aliave signa contensus esse materiam; & quando deest Sacerdos, nihil geri inter ambas Partes præter civilem contractus. Contraria opinio est, omnium aliorum Theologorum & Canonistarum communis, ipsos contrahentes esse ministros, Sacerdotem autem post Concilii Tridentini decretum non assister ut Sacramenti hujus ministrum essentiale, sed ut testem ad hoc necessarium, ut conventio Partium habeatur pro legitimo contractu & sufficiente ad rationem Sacramenti. Sed ante Tridentinum Decretum non fuisse necessariam Parochi præsentiam ad rationem Sacramenti, quod in solo Partium baptizatarum consensu de præsenti mutuo signis sufficientibus de multa corporum traditione expresso subsistebat: Sacerdotem vero non interfuisse nisi tanquam ministrum accidentarum & ceremonialem, & hujus Sacramenti testem. Idque est quod verbis Tertulliani significatur dicentes lib. 2. ad uxorem, in fine, matrimonia Fidelium conciliari ab Ecclesia. Ambrosius quoque epist. 70. meminit Fidelium matrimoniorum per Sacerdotem benedictionis, & per eundem in Ecclesia impositionis velaminis super Sponsum & Sponsam, Concilium Carthaginense IV. can. 13. præcipit conjugatos benedici a Sacerdote, eisque propter hujus benedictionis venerationem præcipit in sequentis noctis continentiam. Quod autem Evaristus Papa, 30. quæst. 5. can. *Alter*, vult censerri pro stupris matrimonia in quibus neque dos, neque cognati, neque Sacerdotis benedictio intervenire, hoc unum intendit, clandestina matrimonia, si nullæ probatione eorum veritas declaretur, ita esse suspecta, ut eorum nullitas presumenda sit, donec nuptialis utrimque consensus probationibus omni exceptione majoribus elucescat.

II. Aperte vero fallitur Bannes, qui 1. p. quæst. 1. art. 8. dub. ult. in respons. ad 3. affirmat Magistrum, & D. Thomam, & Scotum dubitasse de hac questione; ipsis enim aperte suam explicant sententiam. Magister quidem in 4. dist. 28. §. *Premissa autem*, sic ait; *In hujus autem Sacramenti celebratione, sicut in aliis, quadam sunt pertinentia ad substantiam Sacramenti,*

ut consensus de presenti, qui solus sufficiat ad contrahendum matrimonium: quae-dam verò pertinent ad decorum & solemnitatem Sacramenti, ut parentum traditio, Sacerdotis benedictio. D. Thomas mentem quoque suam clarissime pro-ficit in 4. dist. 26. art. 1. ad 1. his verbis: *Ad primum dicendum, quod verba quibus consensus matrimonii exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti; non autem benedictio Sacerdotis, qua est quoddam sacramentale.* Atque hoc idem repetit dist. 28. art. 3. in corpore: atque inde concludit, matrimonium clan-destinum esse verum Sacramentum. Similiter Scotus in 4. dist. 26. quæst. unica, §. Sed hic est dubium, perspicue ait hujus formam Sacramenti esse verba quibus contrahentes consensum suum exprimunt, eosdemque sic ex-primentes esse ministros Sacramenti.

III. Matrimonium habet quidem pro materia remota, seu circa quam versatur, contrahentium corpora; sicut Peccitia pro sua remota mate-ria habet peccata penitentis. At vero Matrimonii materia proxima & in-trinseca est ipse mutuus consensus signis externis expressus, quatenus haber rationem traditionis: qui idem consensus mutuo significatus, quatenus ha-bet rationem acceptationis est ejusdem Sacramenti forma. Omnis etenim promissio & traditio donec acceptetur est ex se inefficax & indeterminata, ut rata sit vel irrita: per acceptationem autem determinatur ad esse ratum, & efficaciam fortitur ad inducendam obligationem: formæ autem proprium est determinare materiam, eique vim agendi impetrari. Illa igitur traditio est proxima istius Sacramenti materia, acceptatio vero formæ rationem for-titur.

I V. Magna quæstio est, utrum ad validitatem matrimonii requiratur mutuus consensus ad copulam; utrumque enim gravia urgent argumenta. Nam pro affirmativa favere ejus assertoribus videtur, quod ad valorem matrimonii necessariò requiritur consensus in id quod est de matrimonii essentia, cum omnino consistat matrimonium in consensu Partium. Ex quo etiam sequitur, requiri pariter consensum circa ea quæ matrimonii essentiam necessariò consequuntur. Quisquis enim rem aliquam absolute vult, idem quoque saltem virtualiter ac implicitè vult ea omnia quæ ejus rei essentiam necessariò consequantur. Atqui matrimonio essentialis est, ut supra vidimus, corporum mutua traditio & acceptatio, quo sit ut neu-ter seorsim sui corporis potestatem habeat, teste ipso Apostolo 1. Co-rinth. 7. *Mulier, inquit, sui corporis potestatem non habet, sed vir.* Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Sed illa utrumque translatio potestatis ac dominii in proprium corpus refertur essentialiter ad copulam: Ergo non potest subsistere matrimonium sine intentione ad copulam, & obligationis susceptione ad illam, quoties pars altera debite requiret. Præterea sacri Canones definiunt, non pertinere ad con-jugium eos easve inter quos non intervenit sexuum commissio, can. Non dubium, can. Cùm societas, 27. quæst. 2. Et ibid. can. Sic quippe, can.

ex D. Gregorio Papa desumptus est, disertè negat B. Joseph propter sexum continentiam ad nuptias B. Virginis pervenisse, sed solum ad sponsalia ejusdem.

V. Ex parte autem negativa maximè atque invictè urget verum quod intercessit inter Beatissimam Virginem, & Sanctum Joseph connubium; cum tamen sacratissima Virgo nunquam de proposito remiserit servandæ virginitatis. Quia de resapienter Augustinus lib. I. de nuptiis & concup. cap. 11. sic attestatur: *Conjux vocatur ex prima fide desponsationis, quam concubitu non cognoverat Joseph, nec fuerat cognitus, nec petierat: nec mendax mansera conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat illa carnis commissio.* Propter quod fidele conjugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, non solum illa mater, verum etiam ille pater ejus, sicut conjunx matris ejus; utrumque meme, non carne. Idque habetur 25. quæst. 2. can. *Conjunx vocatur.* Idem sanctus Augustinus iteratò hoc docet lib. de consensu Evangel. cap. 1. ubi observans quod Evangelista dicat Joseph verum Mariæ, sic scribit: *Neque enim fas erat ut ob hoc eum à coniugio Maria separandum putaret, quod Virgo peperit Christum.* Hoc enī exemplo magnifice insinuat̄ fidelibus conjugatis, etiam servatae pari consensu continentia, posse permanere vocarique conjugium, non permixio corporis sexu, sed custodito mentis affectu: præsentim quia potuit eis nasci filius sine ullo complexu carnali, qui propter s̄olos filios gignendos adhibendus est.

V I. Eadem pars negativa probatur, quia si talis conditio seu obligatio invicem continendi esset contra matrimonii substantiam, nullum & irritum esset matrimonium quod contrahitur per unam Partem, cum hac intentione & obligatione nunquam matrimonium consummandi. Et tamen oppositum fancit in cap. *Commissum*, de sponsalib. Cū enim aliquis sponsalia de futuro firmata juramento contraxisset, deinde votum emisisset Religionem ingrediendi, mandat Pontifex ut ille promissum matrimonium contrahat, nec tamen consummet, sed mox Religionem ingrediatur. Præterea cap. *Verum*, de converso conjug. definit posse conjugatum per verba de præsenti Religionem alterā invitā Parte ingredi, dummodo matrimonium non sit consummatum; & alteri Parti licere ad alīud matrimonium transire, quia prius matrimonium per religiosam consortis professionem quasi per mortem solutum fit. Atque ut non pauca fileam sanctorum conjugum exempla, qui virginitatem in matrimonio illibatam servaverunt, Elzearii & Delphinae, Eduardi Anglorum Regis & Edithæ, Henrici Imperatoris & Cunegundis, celebratur Græcorum historiis conjugium Marciani Imperatoris & Pulcheriæ initum post datam utrumque fidem mutuæ continentiaz.

V II. Ad superius argumentum de mutua corporum traditione, quæ est de matrimonii essentia, ab eoque inseparabilis: respondendum, dominum illud mutuum quod alter in alterum nanciscitur per corporum traditionem, perdurare ad vitam utriusque conjugis, substantente nihilominus obliga-

obligatione ad promissam continentiam servandam. Est enim axioma Juris Canonici, possa usum ab ipso dominio separari, cap. *Exitit qui seminat,* §. *Nec quidquam,* vers. *Nec per hoc,* de verbis signific. in 6. & extravag. *Ad Conditorem,* in princip. codem tit. Quin etiam in Jure Civili plerumque contingit, ut dominus ac proprietarius rei careat ejusdem usu, ad quem solum jus haber usuarius aut usufructarius. Tales ergo conjugati retinent dominium in mutua corpora, sed tamen ligatum & impeditum quoad usum, quo sit ut habita inter eos copula sacrilegii criminis macularetur ob voti transgressionem; non tamen crimen stupri aut fornicationis, quia non esset accessus ad non suam. Ad Canones paulo antea in oppositum citatos facilis est responsio, Authores scilicet horum Canonum ut distinguant inter sexuum communionem destinatis, strictius ibi usurpat nomen matrimonii ad aut nuptiarum, & latius extendunt sponsaliorum notionem ac significatum; cum tamen sponsalia proprie sumpta sint promissio de futuris nuptiis, & conventione sanctæ Mariæ cum sancto Joseph fuerit de presenti, & non de futuro. Opposita vero aliorum Canonum & Patrum testimonia, quibus affirmant verum fuisse inter ambos matrimonium, loquuntur juxta propriam ejus vocis significationem.

CAPUT XIX.

De Matrimonio per procuratores contracto.

I. **M**INIME dubitatur valuisse matrimonium per procuratorem contractum ante Tridentinum Decretum scilicet 24. cap. 1. de reform. matrim. quo haec requiritur conditio tanquam essentialis, ut contrahentes suum consensum coram Parocho & testibus exprimant. In veteri Testamento matrimonium Isaaci cum Rebecca contractum fuit per Eliezer internuntium, cap. *Honoratur*, 32. quæst. 2. & cap. *Ex parte* 14. de convers. conjug. & cap. *Venient*, qui cler. vel vovent, & cap. ultimo de procur. in 6. & l. *Sufficit*, & l. ult. D. de sponsal. & l. *Mulierem*, D. de ritu nupt. omnes enim contractus qui consenserunt, possunt inter absentes ac per procuratores contrahi, l. 1. §. *Eft auem*, D. de contrah. emption. Sed hoc jus nullatenus abrogatum est per Tridentinum Decretum, ut communiter sentiunt Doctores, & præsens quoque Ecclesiæ praxis docet: neque Tridentinum exigit ut contrahentes per seipso suum consensum coram Parocho exprimant, sed simpliciter ac generatim, ut exprimant coram Parocho & testibus; id vero præstant

præstant absentes, qui per constitutos à se procuratores exprimunt: & qui per alium facit, per le facere videtur. Et potest quis per alium quod potest facere per seipsum, cap. *Potest quis*, de reg. jur. in 6. & qui facit per alium perinde est ac si faciat per seipsum, cap. *Qui facit*, cod.

II. Praefatum illud cap. ultimum de procur. in 6. tria decernit, noratu dignissima circa procuratorem ad nuptias constitutum. Primo esse necellarium ut procurator habeat mandatum circa hoc speciale; non enim sufficeret generale: nemo enim censetur in re tanti momenti, à quo status totius vita futura dependeat, velle cum aliqua contrahere, nisi prius illam noverit. & in eam consentiat, l. *Generali*, D. de rito nupt. Secundò exigit ut procurator per se rem gerat, nec possit alium sibi subrogare, nisi hoc quoque specialiter habeat in mandato. Tertiò requirit ut constitutus mandatum suum non revocaverit antequam res mandata geratur, alioqui nullum erit illud à procuratore actum matrimonium, tametsi tam ipse quām ea cum qua contraxit, revocationem hujusmodi penitus ignoraverit, cùm ibi deficiat alterius Partis consensus, sine quo nuptiæ conciliari nullo modo possunt. Id verò speciale est in matrimonio; cæteri enim contractus per constitutum procuratorem validè sunt, & obligationem inducunt, si revocatio mandati non ante innotuerit procuratori & Parti, l. *Si mandatum*, D. mandati: & l. I. §. 2. D. quod iussu: & cap. *Ex parte* 12. de rescript. & adhuc clarius in Clement. unica de renunciatione.

III. Tribus istis conditionibus quarta demum adjungenda est, ne constitutus ad matrimonium procurator mandatis fines excedat sui: si enim excederit, irritum est quod agit; non enim censetur mandans consentire, nisi servetur præscripta ab eodem conditio, l. *Diligenter*, D. mandati. Ut si mandatum fuerit de contrahendo cum Cecilia matrimonio certa dote constituta, invalidè contrahet mandatarius si nulla, vel minor dos constituantur. Quod idem censendum de cæteris conditionibus appositis. Coninch disput. 24. dub. 9. num. 69.

IV. Quæritur an valeat initum per procuratorem matrimonium, si post mandatum ipse mandans inciderit in amentiam, quæ perduret quo tempore procurator contrahit? Respondendum est, valere; non enim requiritur ut qui mandavit ratione utatur, dum procurator mandatum exequitur; nam alioqui si tunc temporis dormiret, aut ebrius esset, dicendum quoque esset irritum esse id omne quod à procuratore geritur, quatenus qui mandaverat jam usu rationis caret: sufficit enim quod rationis compos mandaverit, & procurator ipse dum exequitur, ratione utatur. Si insit, quod is tamen qui per se immediatè contrahit tempore ebrietatis suæ vel amentiæ, nihil validum efficiat, etiamsi antea rationis compos hunc actum intendisset; id quidem verum est, magna tamen in utroque casu intervenit differentia, quia procurator validè agit, quia ratione uitur ad consensum & contractum indispensabiliter & ipso facto necessariæ. At verò dum quis

quis ebrius vel amens est, incapax est & contractus & consensus omnis per seipsum. Ita Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 4. num. 4. Sanchez lib. 2. disp. 11. num. 12. Nullatenus verò est admittendus procurator, nisi mandatum exhibeat. Nullatenus quoque fides mandanti adhibenda est in externo foro, si mandati sui anteriorem contractui revocationem prætextat, nisi juridicè & sufficienter probet se revocasse.

C A P U T X X.

De proclamationibus Matrimonio p̄mittendis.

I. **S**TATUTUM est in primis ab Universali Concilio Lateranensi sub Innocentio III. can. 51. qui citatur in cap. *Cum inhibitio*, de clandest. despontat. & deinde à Tridentino sell. 24. de reformat. matrim. cap. 1. ut antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii procedi possit. Sed si probabilis apparuerit conjectura impedimenti, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo manifestis constiterit documentis, d. cap. *Cum inhibitio*.

II. Si contrahentes sint diversarum Parochiarum, facienda sunt denunciations in utriusque Parochia, non enim sufficienter alioqui possent impedimenta dignosci. Idemque sentiendum de diversis Diocesisibus. Alteruter enim contrahentium sive Parochus, sive Episcopus, potest eos matrimonio jungere, & uterque Episcopus potest intra fines Diocesis suæ circa has proclamations dispensare. Bonacina de matrim. quæst. 2. punct. 6. num. 7. Barbosa de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 10. & 35. Quod verò dicit Tridentinum de tribus continuis diebus festis, non est aliter intelligendum, nisi de festis non longo intervallo distantibus, non verò de festis sibi immediate succendentibus. Suader enim id ratio dignoscendi si qua sint impedimenta; ad quem finem conductit ut tempus populo concedatur, in mentem si qua sunt obstacula revocandi, & ea Parocho denunciandi. Quocirca haud ita festinanter urgenda res est, nisi gravis succurrat causa; sed interponendi sunt certi dies ab una ad alteram proclamationem: eaque est recepta ubique ferè praxis interstitii ab anno ad aliud festum unius saltem aut duorum dierum. Sanchez de matrim. lib. 3. disput. 6. num. 8. Coninch. disp. 27. dub. 5. num. 47.

Z z 3 III. Ad.

III. Ad Episcopum ejusque Vicarium spectat dispensatio harum proclamationum, hoc enim Ordinarii prudentiae commitit Concilium Tridentinum d. seff. 24. cap. i. ut vel una tantum denunciatio fiat ante contractum coram Parocho ineundum, vel etiam post contractum coram Parocho initum interdicatur consummatio, & provideatur ne simul cohabitent partes donec factis denunciationibus in Ecclesia nihil impedimenti cognoscatur. Cum autem requirat Concilium, ut Ordinarius judicet dispensationem expedire, satis declarat non nisi ex justa causa licitum esse in hac re dispensare.

IV. Justas in hac re dispensandi causas colligunt Summisæ. Atque hæ fœdi sunt quæ sequuntur, quasque referunt S. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 16. Sylvester verb. *Matrimonium* 6. quæst. 7. Sanchez lib. 3. disp. 9. Coninch disp. 27. dub. 6. Barbosa de potest. Episc. p. 2. alleg. 32. n. 35. & seqq. Prima causa dispensandi est quoties alias creditur impediendum matrimonium, sive per fortilegium, sive per injustam cognatorum, aliorumve factionem. Secunda causa est quando non nisi cum contrahentium infamia fieri proclamaciones possent, ut si qui vixerunt in concubinatu, habiti sint veri conjuges. Tertia quando sine gravi animæ, aut etiam rerum temporalium discrimine non possunt nuptie ulterius differri, ut si vir sit in periculo mortis, aut debeat exemplò longius proficisci, & necesse sit contrahere connubium, ut proles jam nata, vel concepta legitimetur; aut si verisimiliter non sit depositurus affectum erga concubinam, & sic perseveratus in statu peccati. Quarta cum duobus, ad vitandum peccatum, vel scandalum, vel infamiam, vel odia & periculosas lites & querelas ex parte parentum, expedit quamprimum nuptias inire, & periculum est si tantisper differatur, ne alterius animus ex levitate, infidelitate aut aliorum suasionibus immutetur. Casus iste tum alibi, tum ibi maximè occurrat, quum amba simul partes in flagranti stupro deprehensæ consentiunt in matrimonium. Sanchez lib. 3. disp. 9. num. 15. Quinta causa, quando tempus instar quo nuptiæ celebrari prohibentur, nec tamen differri possunt citra grave incommodum, aut anima periculum ex incontinentia. Sexta quando altera Partium est sub potestate tutoris, curatoris, vitri, novercæ, aliorumve cognatorum aut affinium, qui ejus nuptias intendunt impedire, ut ipsi in ejus bona succedant, aut eam in Monasterium detrudent, vel imparibus & indignis conjungant. Barbosa d. p. 2. alleg. 32. n. 43. & 44. Coninch disp. 27. dub. 5. num. 52. & alii communiter. Septima quando summi Principes contrahunt: tum quia his aliquæ prærogatiæ concedendæ sunt: tum quia cessat periculum occultum impedimenti, cum corum genus & facta cunctis comperta sint. Octava si inter volentes nuptias contrahere sit magna disparitas, propter quam gravia instabunt obstatua ex parte æmulorum aut consanguineorum. In his, aut saltem quibusdam prædictorum casuum, affirmant Sanchez, Barbosa, Coninch, aliquie,

aliisque , teneri etiam Ordinarium dispensare à denunciationibus ad Partium petitionem , si non aliqua suspicio , aliave rationabilis causa dissuadeat à dispensatione. Ratioque est , quia Prælatus ex officio tenetur , quoad fieri commodè potest , ovium suarum periculis occurtere , si gravia & urgenter sint.

V. Quin etiam ubi urgeret gravis & aperta necessitas sine proclamationibus contrahendi , nec posset per temporis angustias Episcopus adiri , quia citè dilaberetur occasio ; aut etiam si rogatus Prælatus præ sua malitia aut manifesta & iniqua pertinacia dispensare recusaret , posset sine proclamationibus contrahi matrimonium , ut si aliqui vixerint in concubinatu , qui putabantur conjuges : vel si vir existat in vita periculo praesenti , seu mortis articulo , & vult ducere concubinam ad ejus abolendam infamiam , aut ad prolem legitimandam ; vel quia id utriusque saluti expedit. Item quando cognati , affines & tutores aut potentes personæ nuptias impedire moluntur eorum quorum bonis inhiant , aut quos in qualibus conjungere intendunt , ut non possint alii palam nubere. His casibus aliisve , si qui similes existunt , posse abesse proclamationibus , aut circa eas dispensatione procedi ad matrimonium , docent Sotus in 4. dist. 28. q... art. 2. conclus. 3. §. Ex his pri-
mum intelligitur. Lopez 1. p. Instructori de matrim. cap. 39. §. Ex prædictis:
Sanchez lib. 3. disp. 10. n. 27. Coninch disp. 27. dub. 5. n. 52. & commu-
niter cæteri.

V I. Porro assertione unius fide digni , & non suspecti circa matrimonii impedimentum impeditur matrimonium contrahendum , donec oppositum probetur. Idemque statuendum de fama communis circa impedimentum , cap. Praterè , & cap. Cùm in tua , de sponsal. & cap. Super eo , de consang. & affinit. His additur in d. cap. Cùm in tua , non admitti oblatum à parentibus juramentum contra unius gravis & non suspecti personæ denunciationem , aut contra communem famam , quia ipsi sicut suspecti sunt , utpote parentes , nisi probationem in oppositum proferant.

VII. Eos qui intra quatuor menses post peractas denunciations matrimonium non contraxerunt , non posse postmodò contrahere , nisi novæ fiant arbitrio Episcopi proclamationes , affirmant Rebellus , Possevinus , Bonacina , & Barbosa de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 55. Qui ibidem scribit , si non præmittantur denunciations , saltē esse supplendas adhibitā unā vel alterā post ratum matrimonium antequam consummetur , donec elapsi fuerint dies octo post ultimam proclamationem. Atque ita judicatum refert Barbosa à Cardinalium Congregatione.

CAPUT

C A P U T X X I.

De Matrimoniorum impeditamentis: ac primum de non dirimentibus.

I. **M**ATRIMONIORUM impedimenta sunt duplicis generis; quædam enim nuptias dirimunt, hoc est invalidas reddunt; quædam autem contractas nuptias non dirimunt, sed eas contrahi prohibent. Prima sunt simul impedientia & dirimentia: secunda verò impediunt contrahendum matrimonium, faciunque illicitum, quanvis valeat contractum. Atque istius secundi generis quinque sunt impedimenta. Primum est votum simplex, sive castitatis, sive Religionis suscipienda. Secundum est Catechismus. Tertium sponsalia cum alio adhuc vivente venta. Quartum est Prelati, seu Judicis interdictum contrahendi, donec plenior de impedimentis notitia accesserit. Quintum est tempus intra quod prohibet Ecclesia matrimoniorum solennia. Reliqua verò quæ nonnulli carent impedimenta, vel nulla sunt, vel à Concilio Tridentino abolita, vel à consuetudine.

II. Qui vovere simpliciter aut castitatem aut Religionem, illicite contrahunt, nisi ex justa causa cum eis fuerit dispensatum; cum enim promissio fides hominibus servanda sit, multò magis Deo. Hoc tamen intercedit discrimen inter hæc duo vota, quoniam qui castitatem ante matrimonium voverat, potest petenti debitum reddere conjugale, ne alia pars innocens suo jure fraudetur; sed non est debitum exigere. At si qui voverat Religionem, utrumque licite potest, scilicet reddere & exigere. Navarr. Manalis cap. 12. num. 80. §. *Cui consequens.* Soto, Toletus, Coninch locis mox citandis. Licet enim iste quoque castitatem implicitè voverit, qua virtualiter in voto Religionis includitur; attamen eam non vovit nisi in solo Religionis statu servandam. Sed uterque tamen pristini, sive castitatis, sive Religionis voti plenæ observationi reddetur adstrictus soluto per mortem alterius matrimonio, aut etiam viventis alterius Partis consenuit, vel fornicatione superveniente, propter quam redditur immunis etiam à debito nuptiali solvendo. Soto lib. 8. de just. & jur. quæst. 2. art. 1. Coninch disput. 30. dub. 3. num. 33. Toletus lib. 7. cap. 14.

III. Circa simplex continentiae, vel Religionis votum multa suppeditat documenta D. Augustinus in epist. 70. ad Bonifacium Comitem, qui simplex votum perpetuae continentiae & monasticæ professionis nuncupaverat. Sed quia Bonifacio Praefectura Africæ incumbebat, quæ tunc & Barbaro

Birbarorum, præsertim Vandalorum armis, & hæreticorum factionibus infestabatur, cundem à monachisimi, quem voverat, proposito dissuasit Augustinus. Deinde Bonifacius pristinum remittens pietatis ardorem duxit uxorem. Quare ipsum suis literis coarguit Augustinus infraeeti voti, quo tamen dicit eum jam non astringi dum stat matrimonium, nisi uxor quam voti hujus insciata duxerat, consentire velit in mutnam continentiam. Ex his colligitur primò justam esse & licitam suasionem, ut quis ab ineundæ religiosæ vita voto emisso abducatur & dispensetur, si manifestè majus bonum excludat, ut suafit Augustinus. Secundò, eum qui simplici voto continentia se obstrinxit, si matrimonii jugum suscipiat, graviter peccare: quod idem testatur Apostolus de viduis nubere volentibus, & idcirco habentibus damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, 1. Timoth. 5. non tamen peccare si conjugi innocentia petenti debitum reddat. Nihil tamen distinguit Augustinus ibidem, an voti continentia reus possit idem debitum petere; sive quia satius duxit nihil insinuare hac in parte, virumque in sua bona fide relinquere, ubi grave periculum & occasio inevitabilis urgebat; sive quia ipse existimat multum de jure innocentis uxoris diminui, si nullum habere possit matrimonii usum, nisi cum damno pudoris & verecundia, que decet sancte educatas & pudicas feminas. Tertiò, si alter conjugus qui non est voto astrictus, consentiat in mutuam continentiam, aut si ejus morte dirimatur conjugium, teneri alterum, qui voverat, conjugem pristino continentia voto, nec posse secundis nuptiis alligari.

IV. Gravis quæstio est, utrum qui post votum simplex castitatis aut Religionis contraxit per verba de præsenti matrimonio, teneatur ante consummationem ingredi monasterium? Affirmative quidem respondendum est de illo qui voverat Religionem; ab hoc enim voto non est solutus, neque suspensus per illud matrimonium, cum constet, eum etiam qui nullo modo vovit, posse ante consummationem à matrimonio resilire hoc fine Religionem ingrediendi. Sed major est difficultas in eo qui non Religionem, sed continentiam vovit ante matrimonium. Videtur enim, si nondum consummaverit contractum matrimonium, obligari ad Religionis ingressum, cum hoc unico modo possit adhuc suum continentia votum adimplere, & quia omne votum oblata opportunitate persolvendum est; hic autem unica superest illa opportunitas, quā neglectā, non erit amplius locus voti obligationi persolvendæ: ideoque teneri ad ingressum monasterii, docent Sylvester verb. *Matrimonium 7. quæst. 5. & Navarra cap. 12. num. 80.* Sed verisimilior est sententia Dominici Soto in 4. Sent. dist. 38. quæst. 2. art. 1. quem sequitur communior Doctorum consensus, non teneri Religionis subeundæ obligatione, quam nullatenus vovit; nec ad servandam castitatem obligari ad eligendum medium tam durum & extraordinarium. Id confirmatur per extrav. *Antique, Joan. XXII. de voto,*

A-a-a - ubi

ubi uxoratum ante matrimonii consummationem sine consensu uxoris suscipiente sacros Ordines, dicit esse inducendum ut Religionem ingrediatur; quod si nolit, cogendum esse matrimonium consummare petente uxore. At qui haec ipsa coactio ad consummandum est propterea illicita, si uxoratus ille qui in sacri Ordinis susceptione castitatem solenniter vovit, non posset licet consummare. Poteſt vero licet matrimonio astrictus, quia uxor falso implicite petit matrimonii consummationem primâ concubitus nocte, quatenus id exposcit, & ad id refertur contractus matrimonii inter ipsam & vi- rum initus. Mortua autem, vel fornicante uxore, tenebitur absolute, ut dictum est, servare castitatem.

V. Secundum quod est Catechismi impedimentum, ordinariè contin- git esse coniunctum cum alio impedimento quod est dirimens, nimurum spiritualis affinitatis; quia ordinariè iidem patrini aut matrinæ qui suscipiunt baptizatum vel confirmatum, suscipiunt quoque in Baptismo. Sepe tamen fit ut infans sine solennitate quidem, sed validè baptizatus ratione urgentis vita periculi, postmodum ad Ecclesiam deferatur, ut in eo ceremonia omisæ suppleantur, quarum una dicitur Catechismus, scilicet instructio ac professio fidei, qua solenniter fit præ foribus Ecclesiae, ex qua sequitur cognatio spiritualis, quam cum baptizato contrahit is qui puerum in eo Catechismo tenuit. Censent tamen aliqui, ut Sanchez & Diana, hanc cessasse cognitionem & impedimentum, quia Concilium Tridentinum dicit sess. 24. in decreto de reform. matrim. *Omnibus inter alias personas hujus cognitionis spiritualis sublaicis omnino impedimentis.* Quæ tamen verba alii plerique restringunt ad solam cognitionem quæ ex ipsis Sacramentis, de quibus ibi loquitur, non vero ex solis ceremoniis contrahitur. Sacræ tamen Cardinalium Congregationis decretum refert Antonius Diana p. 3. tract. de Sacramentis, resol. 17. quo declaratum fuit istam quoque ex Catechismo cognitionem cessasse per Tridentinum illud decre- tum, quæ antea vigebat per cap. *Contracto*, de cognat. spirit. & per cap. *Per catechismum*, cod. in 6.

V I. Tertium impedimentum ex sponsalibus nascitur cum alia persona conventis; idque fundatur in ipso naturali jure prohibente fidem alicui datum infringi. Sed is cui data fides est, potest suo consensu hanc obligationem relaxare; nihil enim tam naturale est quæcumq[ue] genere quidque dissolvi quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur; nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur, l. *Nihil tam naturale*, D. de regul. jur. & cap. 1. eodem tit.

V II. Quartum impedimentum est interdicti per judicis sententiam aut decretum, ne nuptiæ contrahantur donec aliqua supervenientis difficultas fuerit pleniùs dilucidata, cap. 1, 2. & 3. de matrim. contract. contr. interd. Imperitè aliqui crediderunt, tempore penalis interdicti illicita esse mari- monia: sed licita esse communis est Doctorum sententia, quatenus matri- monium

monium ex sua primæva conditione est merus & civilis contractus , nec habet Sacramenti rationem nisi per accidens & accessoriæ ; ideoque non censetur in numero Sacramentorum illorum , quæ caput Si sententia 16. de sent. excomm. in 6. prohibet interdicti tempore ministrari ; cuius etiam ministri non sunt Sacerdotes , sed ipsi met cahentes ac laici . Posse itaque tempore interdicti penalis fieri matrimonia , dummodo non eis benedicatur per Ecclesiam , docet Glossa recepta in cap. fin. de sent. excom. verb. *Sacramentis*. Navarr. cap. 27. num. 179. Ostiensis in cap. non est , de sponsalib. Panormitanus ibid. Sylvester verb. *Interdictum* 5.n.9. Coninch disp. 17. num. 48.

VIII. Quintum impedimentum est tempus intercurrentis à prima die Adventus usque ad diem Epiphanie ; & à die Cinerum usque ad Octavam Paschatis inclusivè . Nam ob temporum istorum venerationem Ecclesia prohibet solennitatem nuptiarum . Concilium Trident. sess. 24. de reform. matrim. cap. 10. Plerique Doctores censent , non prorsus vetari pro illis temporibus nuptias , sed tantum ista duo , benedictionem nuptiarum , & solennem sponsæ ad ædes sponsi traductionem cum pompa , magno comitatu , vel choreis & canticis , eo quod Tridentinum caput 10. non simpli citer nuptias celebrari prohibeat , sed enunciat nuptias solennes , & solenniter celebrari prohibeat : & quia Glossa in cap. *Capellanus* , de feriis , dicit quocunque tempore anni , ipsiusque feriis quibus nuptiae fieri prohibentur , posse contrahi sponsalia & matrimonium quoque de praesenti , dummodo à solennitatibus abstineatut. Ita Navarra cap. 22. n. 77. ubi citat Paludanum , Caetanum , & Sylvestrum : item Sanchez de matrimonio lib. 7. disp. 8. Coninch disp. 30. num. 36. Fillius tract. 10. p. 2. cap. 9. quæst. 5. His accedit Bonacina de matrimon. quæst. 3. puncto 14. num. 4. §. Ex dictis , & §. Secundò sequitur : admonens tamen lequendam hac in re esse locorum consuetudinem .

I X. Recensentur præterea impedimenta ex delicto non dirimentia . 1. Incestus cum consanguinea conjugis in primo & secundo gradu ; aut fornicatio habita cum matre & filia ; ut nequidem mortuo conjuge liceat ei alterum inire matrimonium . 2. Raptus alienæ sponsæ . 3. Uxoriciendum . 4. Suscepitio propriæ prolis ad Baptismum aut Confirmationem hoc malo fine ponendi impedimentum ad reddendum debitum conjugale . 5. Occisio Presbyteri . 6. Publica pœnitentia , quandiu durat : sed hæc nec est delictum , nec in usu . 7. Conjugium cum Moniali . Sed ut ait Coninch , non est opus his septem immorari , quia jam omnino sublata sunt . Nam his irretiti sine ulla dispensatione videntibus Prælati contrahunt . Ita Navarra cap. 22. num. 75. & cum aliis Sanchez lib. 7. disp. 17. num. 8. Coninch disp. 30. num. 26. Sanè in Gallia ista criminis impedimenta non dirimentia nullatenus recepta esse videamus , sed ea sola quæ matrimonium dirimunt .

A 2 a 2 - CAPUT

C A P U T XXII.

Impedimenta Matrimonium dirimentia.

I. **E**A quæ matrimonium etiam contractum dirimunt impedimenta recensentur quatuordecim, his versibus comprehensa:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, Ordo, ligamen, honestas,
Affinis, raptor, si clandestinus, & impos.
Hac facienda vekant connubia, facta retrahant.*

II. Error triplex distingendum est, scilicet persona, qualitatis, conditionis. Error persona dicitur quando contrahens putat aliam esse perfidam cum qua contrahit, quam revera sit. Error circa personam ipso naturæ jure irritum facit matrimonium, causa 29. quest. 1. per totam. Quia personæ contrahebentium nuptias sunt ipsum primarium & essentiale objectum matrimonii; nisi ipse errans intendat ipso actu contrahere cum propria persona, qualiscumque illa sit. Error qualitatis non facit conjugium irritum, ut si credens quis ducere divitem, nobilem, formosam, virginem, ducat revera inopem, ignobilem, deformem, corruptam. Quia contractus matrimonii versatur circa personas, non circa qualitates; & qualitas habet se tantum per modum rationis motivæ aut cause finalis, & consequenter ejus error facit dumtaxat voluntarium secundum quid, neque impedit essentiali consensem. Hinc excipe casum quo quis expresse intenderet non contrahere, si talis qualitas personæ insit, vel non insit. Tunc enim cessante conditione cui innititur consensus, certum est consensem omnino deficeret. Excipe secundum casus in quibus error qualitatis transit in errorem ipsius personæ: quod fit quoties qualitas in qua erratur, determinat certam aliquam personam distinctam ab ea quæ praesens est, ut si Titius contraxit cum filia Joannis, quæ se falsò dicebat filiam Petri qui est Praeses provinciæ; Titius vero intendit contrahere cum filia Praesidis provinciæ, seu neque consensem ad eam determinat: eo casu cum error qualitatis determinet Titium ad aliam personam ab ea diversam quæ praesens est, invalidum est illud cum filia Joannis matrimonium. Sanchez lib. 7. disp. 18. num. 25. Navarra cap. 22. num. 32. Bonacina de matrim. quest. 3. punto 2. num. 7.

III. Error conditionis format secundum irritans impedimentum, & intelligitur de conditione servili. Circa hunc stat receptissima conclusio: Matri

Matrimonium contractum cum errore conditionis validum est , si persona cum qua contrahitur est æqualis , aut melioris conditionis. Servus ergo contrahens cum serva , quam tamen credit esse liberam ; aut contrahens cum libera , quam credebat esse servam , validè contrahit , cap. Si quis , & cap. Ad nostram , de conjugio servorum.

IV. Votum solenne quod emititur in susceptione sacerdotum Ordinum, vel in professione Religionis, constituit tertium dirimens impedimentum, Clement. unica de confang. quæ penam quoque excommunicationis latæ sententia adjungit : item can. Presbyteris , dist. 27. & extra qui clerici vel vovent, per totum : & Concilium Carthaginense IV. can. 104. & Matricone se can. 4. & Tridentinum sess. 24. de Sacram. Matrim. can. 9. Quod idem Ius Gregorius XIII. extendit ad vota simplicia , quæ post biennium probatiois emittere solent novitii Societatis Jesu , eosque declarat esse deinceps verè Religiosos.

V. Quinimò votum solenne Religionis tanto privilegio munitur , ut antecedens matrimonium ratum , seu per verba de prælenti contractum, dummodo non fuerit consummatum , dissolvat , ita ut conjunx in sæculo superstes possit ex tunc aliud contrahere matrimonium , priore conjugi adhuc in monasterio vivente. Item favore Religionis conceduntur duo menses post contractum de præsenti matrimonio ad deliberandum de ingressu Religionis , intra quos is qui deliberat , non tenetur consummare , quantumvis altera parte petente ; eaque invita licitum ei est ingredi monasterium , juxta Constitutionem Alexandri III. in cap. Verum , & cap. Ex publico , de convers. conjug. & Innocentii III. in cap. Ex parte , eod. quia non fuerunt una caro simul effecti , d. cap. Verum. Non potest tamen in sæculo superstes alias inire nuptias , nisi post alterius professionem. Id verò privilegium non competit susceptioni Ordinis sacri , ut constat ex Joan. XXII. extrav. unica de voto.

VI. Quartum impedimentum ex cognatione nascitur. Ea triplex est , naturalis , spiritualis , & legalis. Cognatio naturalis dicitur Consanguinitas , & definitur : Vinculum personarum ab eodem stipite proximo descendientium , carnali propagatione contractum.

VII. Ut computentur consanguinitatis gradus tres observandæ sunt regulæ. Prima est : In linea recta alcentientium & descendantium tot sunt gradus quot personæ ex uno stipite descendentes , excepto ipso stipite; v. g. pater & filius sunt quidem duæ personæ , sed deducto patre subsistit filius in primo gradu ; & ita non solum pater & filius , sed etiam frater & soror sibi invicem sunt consanguinei in primo gradu , sicut avus , & ex filio nepos in secundo. Secunda regula hæc est : In linea æquali collateralium eodem gradu à se mutuæ personæ distant , quo gradu eadem distant à communī stipite. Sic ergo fratrum filii in secundo gradu sunt interfæ , quia duobus gradibus ab avo distant , qui est communis ipsorum stipes.

A a a 3

Tertia

Tertia regula in linea quoque transversa, seu collateralium, sed inaequali: *Eo distant inter se collaterales gradu, quanto diffat gradu remotior à communī stipite: v. g. Noë genuit Sem & Cham; Sem genuit Arphaxad; Arphaxad autem genuit Sale. Ex alio verò latere, Cham genuit Chus.* Genesis 10. *Hic queritur quot gradibus inter se distant Sale & Chus?* Distant tribus gradibus, quia Sale collateralis remotior diffat tribus gradibus à communī amborum stipite, qui est Noë; ex quo tres istæ propagantur personæ, Sem, Arphaxad, Sale. Porro in linea collateralium *Jus Canonicum* discrepat à computatione *Juris Civilis*: *Jus namque Civile quotidē computat gradus, quot sunt ex utroque latere personæ;* & idē fratres & sorores, cūm duæ sint personæ, collocat in secundo gradu: deinde patrueles in quarto, quia patrueles, eorumque parentes ab uno stipite prodeuentes constituant quatuor simul personas. Deinde in linea inaequali transversa nepotem & pronepotem constituit in quinto gradu, ob parem utrimque personarum seu generationum numerum. Cūm tamen *Jus Canonicum* tantum connumeret unius lateris generationes à communī stipite descendatas; ideoque fratres & sorores in primo gradu, patrueles in secundo collocat. Atque inter omnes Fideles Canonica computatio prævaleret secundum usum.

VIII. *Jure Canonico invalidum est matrimonium inter personas consanguineas usque ad quartum gradum inclusivè, cap. Non debet, de consang. & affinit. & Concilium Trident. sess. 24. de Sacram. Matrim. cap. 5. Olim verò prohibebantur in Latina Ecclesia nuptiæ ad septimum usque cognationis collateralium gradum, ut constat ex Sancti Gregorii Magni epistola ad Felicem Messanæ Episcopum, & ex Sancti Isidori testimonio, & ex scripto Alexandri II. Papæ. Quæ omnia inseruntur in Decreto, causa 35, quæst. 5. Quos gradus postmodum reduxit Concilium Lateranense sub Innocentio III. ad quatuor gradus, d. cap. Non debet. Jure autem Romanorum Civili etiam fratrum & sororum filii matrimonio jungabantur, Instit. de nuptiis, §. Duorum, l. Celebrandis, C. de nuptiis, l. 3. D. de ritu nupt. Idem que *Jus* etiam apud Christianos locum habuit. Filia namque Constantini Magni Constantina & Helena nuptiæ datae sunt, Constantina quidem Annibaliano primùm filio Dalmatii fratris Constantini, deinde Gallo filio Constantii fratris alterius ejusdem Constantini: Helena verò nupsit Juliano alteri filio memorati Constantii; atque ita hæc tria matrimonia celebrata sunt inter patrueles in secundo gradu.*

X. Dispensari tamen potest modò interveniat rationabilis & gravis causa in ipso secundo lineæ collateralium gradu inter fratrum aut sororum liberatos, qui patrueles ac consobrini dicuntur: & similiter inter patruum seu avunculum, & ex fratre seu sorore nepotem ac neptem. Etsi enim Levit. 18. tales nuptiæ vetentur, id non est juris naturalis, sed positiyi, seu legalis ac ceremonialis tantum.

X. Spir. 11

X. Spiritualis cognatio intercedit primò inter patrinum ac matrinam cum baptizato, simulque cum baptizati patre & matre. Secundò inter baptizantem & baptizatum: & inter personam baptizantem cum patre aut matre baptizati. Ex Confirmatione verò inter patrinum aut matrinam cum confirmato, & cum patre & matre confirmati. Cæteras verò antiqui Juris multiplices cognationes abolet Concilium Tridentinum sess. 24, cap. 2. Nullaque contrahitur spiritualis cognatio inter patrinum & matrinam, seu susceptores.

XI. Quæritur utrum qui mittit procuratorem ad suscipiendum infantem de sacro Fonte, contrahat cognitionem istam, an verò ipse procurator? Respondent Sanchez, Reginaldus, Filiucius, non contrahi à mittente, sed à procuratore. Sed verius est, contrahi à mittente, non à procuratore. Ita docent Navarra lib. 5. Consiliorum, in fine, qui testatur ita declarasse Cardinalium Congregationem: Ledesma quæst. 56. Coninch disp. 32. dub. 2. num. 40. Bonacina quæst. 3. §. 2. num. 30. Ratio est, quia ad hoc ut susceptor contrahat istam cognitionem, requirit Concilium Tridentinum ut à parentibus baptizandi affumatur, aut à Parocho, si paretes non proverint, sess. 24. cap. 2. de reform. Atqui procurator non assumitur vel ceditur à parentibus; sed solus ille qui procuratorem constituit, ut videmus fieri inter Magnates ac Principes. Item qui procuratorem constituit, agit ut causa principalis, procurator verò ut causa dependens & instrumentalis. Item procurator nihil agit proprio, sed solius mandantis nomine. Quocirca sapienter judicavit Sacra Congregatio Cardinalium hanc cognitionem non à procuratore, sed à solo mandante contrahi.

XII. Si opponas, ad contrahendam cognitionem requiri contactum baptizati, qualem non potest absens exhibere. Respondendum est, requiri sive proprium, sive alienum contactum, dum fiat mandato & nomine absens. Si instes, eum qui pro se alterum constituit ad baptizandum, nullam contrahere cognitionem, sed eum solum qui constitutus est, suaque manu baptizavit. Respondebitur longè magnum esse discrimen, quia qui baptizat, non baptizat alterius cuiusquam nomine, neque alterius sustinet personam, nisi Christi Domini, cuius est minister immediatus; ideoque illi adhæret ista cognatio. Secus est de procuratore.

XIII. Matrimonium quoque dirimit cognatio legalis, quæ est propinquitas personarum ex adoptione consurgens, can. Per adoptionem, 30. quæst. 30. & cap. unico, de cognat. legali. Itaque invalidum est matrimonium primò inter adoptantem & adoptatum & posteros adoptati usque ad quartum gradum. Durat hoc impedimentum etiam soluta adoptione, cap. Diligere, 30. quæst. 3. Secundò inter uxorem adoptantis & adoptatum, & inter uxorem adoptati & adoptantem. Hæc quoque durat post sublatam adoptionem, l. Adoptivus, D. de ritu nupt. Tertiò inter filios aut filias adoptantis & adoptatum, sive adoptatam. Hoc impedimentum definit cessante

cessante adoptione, id est ex quo filii aut filiae adoptantis exerint ab eius potestate per hujus mortem, vel per emancipationem, cap. 1. de cognat. legal. & l. finali, D. de adoption. Filius porrò adoptantis potest etiam durante adoptione contrahere cum filia adoptati, necnon filia adoptantis cum filio adoptati; id enim nullo jure prohibetur. Quā etiam ratione plures ab uno eodemque adoptati possunt inter se matrimonio jungi. Bonacina q. 3. punto 5. §. 3. prop. 3.

XIV. Conditiones à Jure requisitae ut quis possit adoptare, sunt istae. Primo, ut adoptans sui juris sit. Secundo, ut sit major viginquingen annis. Tertiō, ut sit masculini sexus; feminæ namque adoptari quidem possunt, sed non adoptare, nisi ex privilegio. Quartō, ut adoptans habeat naturalem generandi potentiam: non tamen excluduntur ii, qui cùm à nativitate habuissent, illam ex accidenti amiserunt, ut secuti gladio, aut facti ex morbo eunuchi: sed excluduntur frigidi ex natura, l. 2. D. de adopt. Quinto, ut adoptans sit ejus ætatis quæ adoptati ætatem excedat annis decem & octo. His positis conditionibus quæ exprimuntur Institut. tit. de adoption, & alibi in Jure, potest quilibet adoptare, quanvis sit Sacerdos, & modo adoptatus sit præsens; non enim fieri potest per literas aut per procuratorem adoptio, l. Neque, & l. Post mortem, §. fin. D. de adopt.

C A P U T XXIII.

Prosequutio impedimentorum dirimentiū.

I. **U**INTU M- dirimens impedimentum est crimen, quod est genere duplex, scilicet homicidium & adulterium, adiunctis quibusdam conditionibus & circumstantiis; specie autem quadruplex. Non est hoc impedimentum naturali iure introductum, sed Iure ecclesiastico, can. *Si quis vivente, 31. q. 1. & cap. 1. de convers. infidel. & cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. de eo qui dux. in matr. quam pol. per adult.*

II. Primum ergo crimen dirimens est occisio unius conjugum facta hoc fine matrimonii contrahendi cum superstite conjuge, si ante occisionem aut mortem occisi intervenerit adulterium: idque locum habet five conjunx consortem sui tori occiderit per se, vel per alium; five alia persona etiam soluta occiderit hoc eodem fine contrahendi cum supervivente conjuge, & ante mortem occisi commiserit adulterium cum altero conjuge, cuius ambiebat seu expetebat matrimonium. Sufficit autem ad hoc impedimentum.

impedimentum occisionis cum adulterio , si una Pars alterā etiam non consentiente , aut etiam ignorantē occiderit ad hunc mutui matrimonii finem : sed non sufficit si occisio facta fuerit , sed non ad hunc finem ; ut si facta sit in odium aut vindictam duræ tractationis , quantumvis huic duræ tractationi cauſam dediſſet crimen adulterii , nullum erit impedimentum ; quia Jus hoc non exprimit. Non enim sunt inducenda impedimenta , utpote odiosa , ultra verba Canonum. Similiter neque sufficeret ratihabitio occisionis ab altero aliquo factæ sine consilio aut jussione : tum quia ratihabitio cū sit occisione posterior , non potest in eam influxisse : tum quia ratum quis habere non potest quod suo nomine non est gestum , cap. Rānum , de reg. jur. in 6. Præterea non oritur impedimentum dirimens , si quis conjugi vel suam , vel alterius occidit , ut possit contrahere matrimonium cum alia qua non fuit particeps homicidii vel adulterii : Jus enim disertè requirit ad impedimentum dirimens , ut altera quoque Pars fuerit delicti particeps.

III. Secundum crimen dirimens est occisio unius conjugis ex mutua duorum conſpiracione ad hunc finem contrahendi matrimonii. Iſtud secundum crimen differt à primo , quia in primo concurret adulterium ; non autem id necesse est in iſto ad formandum impedimentum , quoniam sola amborum conſpiratio ad homicidium postea perpetratum est crimen sufficiens ad dirimendum. Præterea in primo non intervenit amborum conſpiratio ad occidendum ; quæ tamen requiritur ad formandum secundum criminis impedimentum.

IV. Tertium crimen dirimens est adulterium , ad quod præterea accedit matrimonium , vivente adhuc alterius conjuge. Exemplum fit : Titius uxore sua vivente adulteratus est cum Bertha , & cum ea matrimonium contraxit , quod utique non potest esse nisi invalidum. Contingit deinde legitimam Titii uxorem mori ; queritur an eā defunctā possit Titius mire nuptias legitimas & validas cum Bertha ? Negatur posse , quia sic statuitur in cap. Cum haberet , & cap. fin. de eo qui duxit in matrem. Sanè ad hoc impedimentum requiritur ut uterque sciat se committere adulterium ; si enim in casu proposito Bertha ignorabat Titium esse uxoratum , poterit mortuā ejus uxore ipsum compellere ad contrahendum secum validum matrimonium , cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium.

V. Quartum crimen dirimens est adulterium , accidente promissione futuri matrimonii post obitum conjugis adhuc viventis. Illa tamen promissio ut sit impediens , debet esse acceptata ; nulla enim in Jure habetur ratio promissio non acceptata : quā in re Doctores unanimes convenient. Neque sufficienter acceptatur per silentium , sed acceptationem necesse est significari verbis aut externo signo , ut docet post Sanchez , Filliucium & alios Bonacina quæſt. 3. punct. 6. num. 9.

VI. Denique ut habeant locum superiora criminum impedimenta ,
B b b necesse

necesse est ut promissio & adulterium præcesserint mortem conjugis , nec sufficit si præcesserit quidem promissio , & adulterium non nisi post mortem accelererit ; aut si vice versa præcesserit quidem adulterium , sed promissio nulla nisi post mortem facta sit. Præterea nomine adulterii non est hic intelligendum aliud nisi completa illa copula quæ prorsus ad generationem requiritur. Sanchez lib. 7. disp. 79. num. 2. Coninch disput. 41. n. 62. Bonacina quæst. 3. punct. 6. num. 8. alioque communiter.

VII. Sextum ponitur impedimentum cultus disparitas. Istud impedimentum neque jure naturali , neque jure Divino positivo introductum est, sed jure Ecclesiastico. Prohibuit quidem Deus Ifraëlitum inire matrimonia cum infidelibus, propter periculum perversionis : *Neque sociabis (inquit) cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus , nec filiam illius accipies filio tuo: quia seducer filium tuum ne sequatur me , & ut magis serviat Deus alienis.* Deut. 7. ver. 3. & 4. Eamque ob causam Eldras reverrum de captivitate populum compulit ad repudia uxorum alienigenarum, 1. Esdræ 10. & 2. Esdræ cap. ult. Sed in quibuldam principibus personis , in quibus nec periculum erat perversionis , neque promiscuæ aliorum de plebe imitationis , id permissum fuit , ut patet in Salomonem qui filiam Pharaonis , & in sancta scemina Esther quæ Assuero nupsit. In Ecclesiæ primordiis admonet Apostolus , ne conjunx fidelis discedat ab infidieli , nisi hic prior velit discedere, 1. Cor. 7. Eadem est mens Augustini variis in locis à Gratiano relatis causa 28. quæst. 1. ipsiusque Augustini mater S. Monica nupserat Patricio Gentili , ipso Augustino utriusque filio teste lib. 9. confess. cap. 9. Sancta etiam Clotildis Christiana cùm esset , nuptias juncta est Clodoveo Francorum Regi tunc idololatræ : & Sancta Anastasia Publio idolorum cultori , & Sancta Cæcilia Valeriano nondum Christiano.

VIII. Jure Ecclesiastico irritum est matrimonium baptizatae personæ cum non baptizata. Jus quidem certum afferri non potest , sed ita fert Ecclesiæ totius praxis communi Doctorum consensu testata : nec potest inter ejusmodi consistere Sacramentum. Sed matrimonium Catholicae cum hæretica persona , aut schismatica , aut excommunicata , quantumvis illicitum & prohibitum , est tamen validum , verumque Sacramentum , cuius janua est Baptismus , quem habent hæretici , & quo carent infideles ; & ideo reliquorum Sacramentorum incapaces sunt.

IX. Verum ex justa causa dispensare potest Papa , ut quis licet contrahat matrimonium cum hæretica. Quin etiam in locis in quibus hæretici constituent populi partem notabilem , secluso scandalo & periculo perversionis , possunt contrahi licet talia matrimonia sine speciali dispensatione , si gravis urgat causa , sive privata , sive publica , qualis est conservatio publicæ pacis quæ periclitetur ob bellum intestinum excitandum inter hæreticos & Catholicos , si isti illorum federa avertentur. Chalcedonensis canon 14. nuptias inhibet cum persona infideli aut hæretica , nisi

nisi conversionem promittat ad Catholicam Fidem. Et canon Agathensis 67. insertus in Decreto, cap. *Non oportet cum omnibus*, & cap. *Cave*, 28. quæst. 1. hoc idem prohibet quod Chalcedonensis. At vero canon Laodicenus 10. & 21. dicens non oportere indifferenter tales inire cum hereticis nuptias, videtur hac voce (*indifferenter*) admittere tales nuptias ubi justa & gravis cauſa patrocinatur. In nostra quidem Gallia id potuit alias licuisse : jam vero cum sit admodum imminentius hereticorum numerus, non sunt ejusmodi matrimonia permittenda, nec fieri posse videntur deinceps sine lethali culpa in hoc Regno.

X. Grandis quæſtio eſt, utrum post contractum ab infidelibus matrimonium, si unus eorum convertatur ad Fidem, diſſolveſſe poſſiſſe hoſſe matrimonium, noleſte altero ad Fidem converti? Absolutè ac ſine exceptione id poſſe, imò & debere, ſtatuit Concilium Toletanum quartum can. 62. qui etiam habetur apud Gratianum cap. *Judai qui Christianas*, 28. quæſt. 1. Sed hujus rigorem Juris poſtmodum Innocentius III. ad duos casus reſtrinxit. Primò ſi velit conjuŋꝫ infidelis à conveſto ad Fidem conjuge diſcedere. Secundò ſi velit quidem cohabitare, ſed cum iuſtria & offenſa Creatoris, cap. *Quanto*, & cap. *Gaudemus*, de diuorci, juxta dictum Apoſtoli 1. Cor. 7. Si quis frater habeſt uxorem infidelem, & haſt conſentit habitare cum illo, non diſmittat illam. Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non enim ſervitū ſubiectus eſt frater, aut ſoror in hujusmodi. Ubi ſatis explicat, poſſe fidelem iſto caſu ad alias progredi nuptias.

X I. Verū in aliquibus locis non permittitur poſt conjugis converſionem iſta cum altero infideli conjuŋꝫ cohabitatio, & ſervatur p̄diciū canonis Toletani ſeveritas: maximè vero in locis Pontificiæ ditionis, in quibus non permittitur Christianis habitatio in contuberniis Iudeorū, neque Iudeis habitare permittit inter Christianos: & ſucepti ex matrimonio infantes educantur inter Christianos, quia ſequuntur, ut ſancit ille Toletanus canon, conditionem parentis converſi, ſive ſit vir, ſive mulier. Libertas ve‐rò conceditur tam conveſto conjugi, quam pertinaci, aliis ſe nuptiis alligandi: ſed pertinaci tamen non antè, niſi poſtquam converſus aliud conjugium contraxerit. Itaque Ledesma quæſt. 59. art. 3. ad fin. Sanchez lib. 2. diſp. 72. & 73. cum aliis contra Valentiam tom. 4. diſput. 10. quæſt. 1. punct. 3. Navarram cap. 22. num. 49. Toletum & alios obnixè contendunt, non poſſe conveſum ex Paganismo aut Iudaismo cohabitare deinceps cum priore conjuge, niſi convertatur, quanvis ſpondeat nullatenus obſtare religioni conjugis ad Fidem converſi. Cæterum illa doctrina non ita univerſaliter eſt intelligenda, ſi loquamus de terris Infidelium; ibi enim licitum eſt conveſare ad Fidem. Parti cum conjuge non conveſto cohabitare ſine Dei offena.

B b b 2 CAPUT

C A P U T XXIV.

*De impedimento vis ac metus; ac generatim quam
nam consensus libertas requiratur ad matrimonium,
ad sponsalia, & ad vota. Item de impe-
dimentis Ordinis, ligaminis, publica honestatis,
& affinitatis.*

Is ac metus illatus duplex distinguitur: unus quidem auferens
omnini voluntarium, seu consensum, dum se aliquis exterior
consentire fingit, sed interius dissentit. Hic metus facit ex ipso
nature jure irritum matrimonium. Alius est metus qui non au-
fert simpliciter voluntarium, sed secundum quid, dum quis simpliciter & ablo-
lute nollet, sed positâ aliquâ contra ipsius voluntatem circumstantiâ, ad
evitandum aliud, quod inde pertimescit incommodum, consentit. Et de isto
statuendum est, quod si talis sit incusus metus, ut in animum constantem
cadere possit, inde sequutum matrimonium sit irritum ac invalidum Jure
Ecclesiastico: si vero levis sit causa metus, validum erit matrimonium, nisi
exortus ex ea levi causa metus talis fuerit, ut omnem abstulerit consen-
sum, solamque induxit dissimulationem externam. Ubi enim nullus
est consensus, nullum potest esse matrimonium. Sciendum tamen, minorem
sufficere in foemina metus causam, quam in viro, propter sexus fragilitatem,
& necessariam subjectionem sub alieno arbitrio, à quo liberius, multoque
facilius viri se subducere, aliisque absque periculo & vituperio commigrare,
fortunamque liberè experiri citra infamiam & periculum valent, ut admonet
Glossa in cap. *Cum locum*, de sponsalibus: *Barbosa ad dictum locum, San-*
chez de Matrimonio lib. 4. disput. 15.

I I. Necesse quoque est, ut ipse quoque gravis metus proficiatur ex
causa libera simul & extrinseca, ut invalidare matrimonium possit: non
vero ab extrinseca & naturali causa, qualis esset si medicus communaretur
interitum ex superabundantia humorum ei qui non iniret matrimonium;
hic enim metus non irritaret sequutum inde connubium. Idem dicendum
de metu extorto ex justa & legitima causa, quantumvis caderet in virum
constantem, ut si raptor metu capitalis poenae consentiat nuptiis cum mu-
liere à se rapta celebrandis, *juxta l. Continet, §. Sed vim, D.* quod metus-
causa

causā. Sed vim (inquit) accipimus atrocem (id est cadentem in constantem animum) & eam quæ adversus bonos mores sit. Hoc tamen scire ad praxim operæ pretium est , quod si mulier nupta , postquam inito conjugio cessavit causa metus (verbi gratiâ si pater ejus obierit , cuius metu se ad nuptias adactam fuisse caufatur) non reclamaverit , sed cum viro postmodum sponte cohabitaverit , non erit audienda , si posthac reclamare velit , cap. Ad id , de sponsal. ubi mulier excluditur quæ invita ex metu nuperat , sed postea per annum cum dimidio cohabitaverat cum marito. Ex tanto enim ac diuturno silentio præsumptio nascitur accessisse tandem ejus consensum.

III. Quia verò circa vim aut metum irritantem tum matrimonia , tum vota , maximè verò religiosæ professionis , frequentes nascuntur in praxi difficultates , ideo materia ista fusius est explicanda. Hoc tamen ad cautio- nem præmoneo de temporalibus Dominis & de Magistratibus qui per vim aut minas , subditas sibi personas adegerint ad contrahenda vel disponenda matrimonia cum illis personis quas prescripserint , quales sunt ipsorum fa- miliares , clientes , amici , cognati , esse ipso facto excommunicatos per Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. cap. 9. & in Gallia per Edictum Blefense art. 281. excidere gradu Nobilitatis , & fieri reos criminis raptus.

IV. Sciendum in primis , voluntatis actus vel esse elicitos , hoc est qui in ipsa voluntate , non verò extra ipsam producuntur : alios esse imperatos , qui scilicet in aliqua alia potentia naturali voluntatis imperio subjecta recipiuntur. Voluntas in suis actibus eliciti cogi non potest ex innata sibi libertate , ut docent Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 1. S. Gregorius Nyssenus lib. 5. Phi-losophiaæ , cap. 1. S. Thomas 1. 2. quæst. 6. art. 4. Sed in suis actibus imperatis per alias facultates exercendis potest voluntas ipsa vim & coactio- nem pati ab extrinseco. Violentum porrò , ut definit Aristoteles lib. 3. Ethic. cap. 2. est quod fit ab extrinseco , passo non conferente vim , id est sponte non cooperante : ut si quis fidelem renitentem & invitum apprehensâ illius manu cogeret thus coram idolo incendere.

V. Porrò ad matrimonii vinculum , necnon ad voti obligationem non semper sufficit consensus utcumque liber , qualis est mercatoris in media tem- petaste verè quidem consentientis mercium suarum projectioni ad vitandum ex naufragio interitum ; qui tamen citra illud mortis imminentis periculum veller proculdubio merces sibi salvas servari. Cæterum ut innotescat qualis metus sufficiat ad invalidandum sive matrimonium , sive votum , distinguen- dus est duplex metus : unus quidem qui est ex causa naturali , qualis esset me- tus gravis infirmitatis , aut mortis , imminentis naufragii , aut ferorum ani- malium. Arque ista species metus , modò adhuc sufficiens consensus ac delibe- ratus , neque emissum votum irritum facit , neque matrimonium , ut constat in exemplis superiùs adductis.

V I. Alius metus est ex causa libera, scilicet homine metum incutiente. In hoc extrinsecè per hominem inculo metu adhuc distinguendum est; aut enim est metus in virum constantem cadens, aut non est: si sit talis ut cadat in virum constantem, iterum opus est distinctione; vel enim metus ille licet infertur, aut illicite: si licet, validum est, sive votum, sive matrimonium, ut si raptor metu pœnæ capitalis compellatur eam ducere uxorem quam rapuit; aut si meretrix legitima pœnæ vitandæ causâ consentiat in religiosam Pœnitentium Monialium professionem: his enim & similibus casibus, & matrimonium, & professionis vota subsisterent, quatenus qui se his astrinxit, causam justam ejusmodi sibi incutiendi metus ex sua culpa dedit. At si talis metus sit injustè incusus, simulque talis sit ut cadere in virum constantem possit, altera opus est distinctione, que est apud Navarram cap. 12. num. 52. vel enim intentio vim ac metum inferentis eò dirigitur, ut votum, seu promissionem matrimonii extorqueat, vel diversum prorsus habet finem. Si, diversum prorsus intendit finem, is qui vovet, aut contrahit, voto suo vel contractu ligatur; sic enim sunt obligatoria captivorum Christianorum vota, si ab injusta sub Mahometanis captivitate liberari contingat: itemque ligar fides matrimonii data illi à quo sperat quis educi ex aliquo malo per malevolum quempiam sibi illato. Sed si vis ac metus hac intentione illicite infertur, ut votum, aut conventione nuptialis ab eo qui patitur extorqueatur, neque valida erit inde sequuta professio religiosa, neque matrimonium, etiamsi qui sic vovit, aut nuptias initivit, verè ac sine fictione in Religionem aut in Matrimonium consenserit. Ita unanimes docent Theologi omnes in 4. Sent. dist. 29. Sanctus Thomas in Summa, 3. p. quæst. 47. art. 3. & 4. & universi Summa. Sed in hoc uno dissident, quod aliqui, ut Sotus, hanc invaliditatem ex tali consensu per metum extorto ascribunt juri naturæ; alii vero probabilius, ut Suarez, Sanchez, Bonacina de matrim. quæst. 3. punct. 8. solo jure Ecclesiastico, cent hanc fuille professionis religiosa aut matrimonii nullitatem in iustam; quandoquidem hæc ratio nullitatis locum non habet in plerisque aliis, neque impedit susceptionis sacrorum Ordinum validitatem, ut superius probavimus in fine capituli de Ordinis Sacramento. Sanè ubi nullus extisset interior consensus, sed tantum ejus per externa verba simulatio, convenienti omnes, nullam inde oriri obligationem, quanvis huic simulationi levissimus metus causam præbuisset. Vide pariter Bonacinam circa vota ad 2. Decalogi præceptum, disp. 4. quæst. 2. punct. 3. §. 1.

V II. Præterea ad rectum ferendum de promissionis obligatione iudicium, non sufficit rationem habere causæ ob quam facta promissio fuit; sed perspicendum est pariter, an fuerit sufficiens in promittere deliberatio ac judicium: etenim repentinum & improvsum Religiosis capessendæ votum ex metu presentis & periculoli morbi, alterius-

ve urgentis damni nullatenus obligat, ut statuitur in cap. Literaturam, de
voto.

VIII. At verò ubi intervenit liber omnino consensus ad matrimonium, vel ad sponsalia, tametsi inter disparates nobilitate vel opibus personas, inducitur obligatio. Et ubi sola fuerint sponsalia, disparitas illa personarum nihil de obligatione diminuit, modò fuerit sincera promittendi voluntas. Sed ubi ficta & simulatoria promissio intercessit, quanvis ille qui sic promisit, non teneatur præcisè titulo sponsalium, quæ utique sine consensu nulla sunt, cap. Thianos duxit 26. de sponsal. attamen tenebitur ducere, tum ratione scandali sequunturi, tum ratione damni injustè per hujusmodi deceptionem illati, si per hanc promissionem extorsit copulam à muliere quæ inde contrahit pudoris damnum ac infamiam. At si fœmina ipsa laborabat impudicitiae infamia, aut si copula sic occulta fuit, ut nihil inde famæ detrahatur, is qui sic promisit per fictionem ad nihil tenebitur, nisi ad compensandam prudenter viri arbitrio illatam fœminæ injuriam. Loquimur hinc secundum conscientiae forum; nam in externo foro, si constet de promissione, in hujus favorem judicabitur, & meritò: non enim aliter ibi judicatur de internis, nisi quantum colligitur ex verbis aut actibus externis: neque creditur asseverationi Partis, utpote suspectæ, sine probationibus.

IX. Si vir admodum notabili distantiâ supererit nobilitate, vel gradu, vel opibus fœminam illam, de qua per fictam promissionem obtinuit copulam, convenient communiter hac in re Summissæ, non teneri eam ducere, etiam titulo deceptionis, si fœmina sciebat magnam illam imparitatem; sic enim ipsa potius decipi elegit, quam fuerit dolo circumventa. In hoc tamen uno inter se diffentient, quia quidam virum obligant ad dotandam fœminam, vel aliquid ei restituendum, unde æquè commode alteri sua fortis nubere queat. Ita Navarra cap. 22. num. 76. Henriquez lib. 11. cap. 11. num. 2. Azorius 3. p. lib. 5. cap. 5. q. 3. diff. 3: alii que, quorum videtur mihi æquior sententia. At verò Sylvester verb. Matrimonium 4. quæst. 8. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 10. num. 9. Molina tom. 4. disp. 106. conclus. 1. Lessius lib. 2. cap. 10. dub. 3. num. 24. Bonacina de sponsalib. quæst. 1. punct. 2. num. 7. aliisque ad nihil prorsus teneri affirmant. Eadem quoque locum habent ubi ambo sunt notabiliter divitis impares, quanvis nobilitate pares, juxta Navarrum cap. 16. num. 18. Sanchez loco cit. num. 6.

X. Itaque ut rem totam summatis concludam, duplex tenenda est propositio. Prima est: Promissio matrimonii ut obliget, debet fieri cum voluntate se obligandi, quia alias non est promissio; hæc enim essentialiter requirit intentionem se obligandi, ut docent Lessius de justitia lib. 2. cap. 40. dub. 1. num. 6. & Coninch disput. 21. num. 7. & ante hos S. Thomas 2. 2. quæst. 110. art. 3. ad 5. Navarra cap. 18. num. 6. & 7. & confirmatur.

matur per can. *Humana aures*, 22. quæst. 5. & 1. *Obligationum* 1. D. de actione, Actus enim liberè agentium non operantur ultra ipsorum intentionem, & qua vim omnem suam fortuntur. Per accidens tamen ratione damni infrequentis aut scandali, fictè promittens matrimonium potest obligari ad ipsum contrahendum; ut si ea fictione obtinuerit copulam, aut eam cum honesta fœmina familiaritatem, ex qua gravis est nascitura infamia, nisi eam ducat. Excipiens hinc est casus, quo mulier facile poterat deprehendere viri fictam promissionem ob magnam conditionis disparitatem; vel si ipsa pro virginie se gerens deprehendatur ab alio corrupta. *Lessius lib. 2. cap. 10. dub. 3.* Coninch disput. 22. num. 37.

X I. Secunda propositio est: Is qui fictè promisit, exhibito tamen juramento emisso cum animo seu intentione jurandi, quanvis careat intentione promissi fictè matrimonii contrahendi, tenetur nihilominus matrimonium istud contrahere, non quidem ex promissione quam paulò ante commonstravi esse nullam & invalidam, sed ex vi juramenti, ex quo duplex consurgit peccatum, quatenus jurando non habuit animum implendi quod jurabat, & quatenus ex postfacto non implet obligationem ex juramento contractam. Etsi enim non obligetur ex promissione ficta, obligatur tamen ex religione, ratione juramenti & debite divino Numini reverentiae. *Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 9. num. 9.* Coninch disp. 22. num. 51. *Bonacina de sponsalib. quæst. 1. punct. 2. num. 4.* *Sotus lib. 8. de justitia, quæst. 1. art. 7. post medium, Caetanus 2. 2. quæst. 89. art. 7. & alii contra Sylvestrum verb. *Juramentum* 4. quæst. 7. Angelum verb. *Juramentum* 5. num. 32. *Sotum* in 3. quæst. unica, art. 3. D. Bonaventuram dist. 39. art. 3. quæst. 1. *Gabrielem* dist. 39. quæst. 1. art. 2. conclus. 5. quorum ratio in re tanti secundum conscientiam momenti parum videtur solidâ; quia, inquit, juramentum fundatur in promissione, quæ non obligat: ergo neque ipsum. Quæ consequentia falsa est, quoniam juramentum est diversum ab illa promissione vinculum, & sic novam infert obligationem, scilicet religionis, qualē nec haberet ipsa validâ promissio, sed civilem. Et certè si is qui metu injusto compulsus jurat alteri se quod injustè exigitur facturum, verbi gratiâ daturum se triginta nummos alioqui indebitos, tenetur tamen ex vi juramenti promissum implere; multò magis ille vinculo religionis adstringetur qui iniquè & sponte decepit, jurans adimplere quod mala fide & per dolum fictè pollicitus est. Quod autem is qui gravi & injusto metu, aut vi coactus promisit aliquid cum juramento, teneatur ratione juramenti promissionem adimplere, docet S. Thomas 2. 2. quæst. 89. art. 7. & est communis Theologorum sententia, ut restatur *Lessius*, quamdui promissor non fuerit à suo juramento dispensatus. Idemque clare deciditur in cap. *Si vero, de jureundo.**

X II. Secus tamen esset si fuisset quoque factum juramentum, id est si quis

quis simulasset se jurare, nullam habens jurandi intentionem; illud enim apparet ac factum jusjurandam nullum & invalidum esset, nec ullam induceret obligationem, nisi forte ratione scandali, etiam si sic jurando aliquis mortaliter peccasset ex irreverentia & abuso divini nominis, can. *Humanae aures*, 22. quæst. 5. Lefsius lib. 2. cap. 42. num. 4.

XIII. Octavum dirimens impedimentum est sacer Ordo, qualis est Subdiaconatus, cap. unico de voto in 6. Concilium Trident. sess. 24. cap. 9.

XIV. Nonum dicitur ligamen, idest matrimonium verbis de praesenti contractum, et si non consummatum, cum adhuc superstite conjugi. Itaque requiritur certitudo moralis de morte conjugis, ut superstes possit alterum inire conjugium: moralis autem certitudo iudicio prudentis viri relinquitur. Talis autem non est habenda ex absentia multorum annorum, etiam ultra septennium aut decennium; neque ex sola fama, hæc enim non inducit certitudinem apud prudentes viros: sed si vir ingressus prælium post longam expectationem nullatenus comparet, simulque fama refert eum periisse; aut si per literas eorum qui prælio interfuerere, acceptum sit, ipsum interiisse. Navarra cap. 22. num. 54. Bonacina quæst. 3. num. 12.

13. & 14.

XV. Circa hanc materiam pro regula erit quod subjungimus cap. In presentia, de sponsal. In presentia nostra quæsivisti, quid agendum sit de ministeribus quæ viros suos causâ captivitatis vel peregrinationis absentes ultra septennium præsolata fuerint, nec certificari possunt de vita aut morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligencem: & pro juvenili etate seu fragilitate carnis nequeant continere, potentes alius matrimonio copulari. Consultationi igitur tuis taliter respondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant, viventibus viris suis non possunt ad aliorum consortium canonice convolare: nec auctoritate Ecclesie permittas contrahere donec certum nuncium recipient de morte virorum. Hoc idem statuit cap. Dominus, de secund. nupt. addens præterea, quod si dubitans de morte conjugis alterum nihilominus contraxerit matrimonium, tenetur quidem potenti novo conjugi reddere debitum, sed non potest exigere. Et si de prioris conjugis vita postea confiterit, tenetur relictis adulterinis amplexibus ad priorem conjugem reverti.

XVI. Sequitur decimum dirimens impedimentum publicæ honestatis, exurgens ex validis & certis sponsalibus; dirimitque matrimonium cum consanguineis sponsi aut sponsæ in primo gradu, juxta Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 3. cum olim extenderetur hoc impedimentum ad quartum gradum, cap. *Ad audiencem*, de sponsalib. Itud honestatis impedimentum non finitur morte, adeo ut frater non possit à fratre suo, qui postea mortuus est, despontatam accipere uxorem, cap. *Si quis despontaverit*, 27. quæst. 2.

XVII. Quæritur, an sicut hoc impedimentum non auferatur per mor-

Ccc tem

tem, ita neque per sponsalium liberam ex mutuo consensu dissolutionem: Temendum est, non cessare, quia impedimenta semel contracta non dependent à contrahentium voluntate, sed ab Ecclesia, qua illa constituit, instituto, & quæ voluit esse perpetuum istud impedimentum, ita ut nec ipsa morte, quā dissolvuntur sponsalia, voluerit solvi hoc impedimentum ex ipsis sponsalibus natum, d. cap. *Si quis de sponsaverit*, 27. quæst. 2. Ita Sanchez lib. 7. disp. 68. num. 21. Bonacina quæst. 3. puncto 11. num. 7. Fagnanus in cap. *Ad audiendum*, de sponsalib. ubi refert ita Romæ judicatum à Sacra Cardinalium Congregatione, die Julii 6. anno 1658. quod Judicium approbavit Alexander Papa VII. qui hanc accuratè examinari questionem julserat, mandavitque *ta deinceps servaretur*. Bonacina quoque meminit alterius similis judicij anterioris per eandem Sacram Congregationem. Itaque opposita opinio Barbosæ de potest, part. 3. alleg. 52. num. 188. & aliorum quorundam non est admittenda.

XVIII. Istiusmodi dirimēnsis impedimentum multo magis oritur ex matrimonio rato, sed non consummato: sed eo casu extenditur ad quartum gradum ex Decreto Pii V. quod incipit, *Ad Romanum*, anni 1568. Coninch disp. 32. num. 70. Bonacina d. quæst. 3. puncto 11. num. 10. contra Toletum & Lopez, qui etiam hoc impedimentum siccere scripserunt in primo gradu.

XIX. Quin etiam nascitur impedimentum istud ex matrimonio invalido, dum in illud matrimonium intervenierit utriusque Partis perfectus consensus: sed istud honestatis impedimentum ex invalido matrimonio emergens non transgreditur primum gradum, cùm tamen olim pertingeret ad quartum gradum, cap. *Sponsam*, de sponsalib. & cap. *Accessit*, de sponsat. impub. Ita Bonacina loco cit. num. 11. allegans ita judicasse Cardinalium Congregationem cum plerisque ab eo citatis, contra Navarram. cap. 22. num. 58. aliosque negantes hoc impedimentum vigere in invalido conjugio.

XX. Quanvis autem Sanchez lib. 7. disp. 70. num. 13. neget huic esse in limento locum in matrimonii clandestinis sine praesentia Parochi & testium initis, qui tamen reliqua approbat ex nullis & invalidis nuptiis impedimenta; prævalet tamen opinio opposita, quam propugnant Coninch disput. 21. num. 47. & disp. 32. num. 70. Filliuci tract. 10. part. 2. cap. 6. quæst. 6. num. 224. Bonacina quæst. 3. punct. 11. num. 18. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 4. addens Congregationem Cardinalium declarasse, clandestinè contractum matrimonium vim habere sponsalium.

XXI. Matrimonia tamen quæcumque ex defectu consensus invalida sunt, nullum prorsus pariunt honestatis impedimentum, ut sunt per vim, aut metum, aut fictionem, aut ab amente vel ebrio, vel ex errore personæ contracta. Quia in re omnes convenient Doctores; nihil enim tam essentiæ matrimonii est ac consensus; reliqui vero irritantes defectus sunt

ex

ex accidentibus & circumstantiis, solusque consensus defectus afficit ipsam efficiatiam matrimonii constitutivam.

X X I I. Jam progrediendum ad affinitatis impedimentum. Est autem affinitas vinculum, seu propinquitas ex carnali copula procedens, sive licita fuerit, sive illicita. Itaque quum duo carnaliter copulantur, sunt affines cum consanguineis alter alterius in eodem gradu in quo alter est consanguineus cum iisdem: exempli gratia, si Sempronius copuletur cum Camilla, idem fiet affinis cum consanguineis Camillae, in pari gradu quo illi sunt consanguinei Camillae, & haec vicissim cum consanguineis Sempronii, adeo ut Camilla per eam copulam fiat affinis in quarto gradu cum eis qui in quarto similiter gradu sunt Sempronio consanguinei.

X X I I I. Verumtamen per hanc copulam non efficitur ut consanguinei Sempronii sint affines consanguineis Camillae, vel ut isti sint affines consanguineis Sempronii: quod adeo verum est, ut duo fratres possint ducere duas sorores, & filius illarum ducere, cuius matrem pater ejus duxit, cap. *Quod super his*, de consang. & affin. Eademque ratione potest Sempronius mortuam uxore Camillam ducere viduam fratri Camillae. Quia Sempronius per sui cum Camilla copulam factus est quidem affinis cum fratre Camillae, aliusque ejus consanguineis, non vero cum affinibus Camillae: uxor autem fratri Camillae non est consanguinea, sed solum affinis Camilla.

X X I V. Arbor affinitatis ita constituenda est, ut duæ personæ quæ copulam habuerunt, sint communis stipes ac principium affinitatis: unde duplex confurgit affinitas, linea recta, & linea transversalis. Linea recta locantur ascendentes & descendentes ejus personæ cum qua fuit habita copula. Ascendentes sunt sacer & socrus, vitricus & novica. Descendentes sunt gener & nurus, privignus & privigna. In linea transversa sunt frater & soror: item patruus, amitus, patruelus, aliquie ulteriorum graduum consanguinei, tam paterni quam materni usque ad quartum inclusivè gradum. Nam in affinitate eodem modo recensendi sunt gradus, quo in consanguinitate.

X X V. Affinitas orta ex copula licita, scilicet per matrimonium legitimum, dirimit quolibet aliud matrimonium usque ad quartum inclusivè gradum. Orta vero ex illicita copula dirimit ad secundum inclusivè gradum. Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 4. Necesse autem est ad inducendam affinitatem, ut fuerit completa copula cum seminis virilis effusione intra vas debitum. Itaque non confurgit ex præpostero & sodomitico congreßu, neque ex matrimonio rato & non consummato; sed tantum publicæ honestatis impedimentum.

X X VI. Quando matrimonio contracto supervenit affinitas, ut si quis congregatur cum sorore propriæ uxor, conjunx incesti hujus reus privatur jure petendi debitum; tenetur tamen conjugi innocentii illud petenti

Ccc 2 petenti

petenti reddere, cap. 1. & cap. *Transmissa*, de eo qui cognov. consang. uxoris suæ.

X X V I I. Multi Canones impedimentum criminis constituant ex incestu cum affini, interdicentes hujus incestus reis omne prorsus matrimonium; quanvis si contrahant, velint iidem Canones matrimonium esse quidem validum, sed tamen illicite contractum, can. *Quædam*, & can. *Si quis viduam*, 32. quæst. 7. & cap. 1. & cap. *Transmissa*, de eo qui cognov. consang. uxor. suæ. Verumtamen Navarra cap. 22. num. 75. Sanchez lib. 7. disp. 17. num. 8. Coninch disp. 30. num. 26. aliquique apud Sanchez affirmant illa quæ circumferuntur ex septem delictis impedimenta non dirimentia, esse pridem abolita. Sanè videmus in tota Gallia his criminibus implicatos, consentientibus Prælatis, sine ulla dispensatione inire matrimonia.

X X V I I I. Affinitatis impedimentum in recta linea est ab ipso natura jure, omnesque gentes benè institutæ istas in linea recta conjunctiones ut sceleræ execratæ sunt. Constat ex I. Liberis, C. de nupt. & exprobar. Apostolus 1. Cor. 5. Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et Amos 2. sic expostulat Deus: *Filius ac pater ejus iverunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.* Et Levit. 20. ista conjunctio connumeratur cum sodomia & bestialitate, atque asperrimo omnium supplicio coercetur: *Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.* Oppositum autem exemplum Seleuci Regis Syrie, qui cum novisset filium suum Antiochum periculose ægrotare ex languore amoris, quo Stratoniceum novercam deperibat, hanc ei nuptiū dedit, ut referunt Plutarchus in vita Demetrii, & Valerius Maximus lib. 5. cap. 7. connumerandum est inter infamia dedecora, quemadmodum & Persarum fœda licentia, qui liberorum cum propriis parentibus nuptias approbabant, referentibus Herodoto & Quinto Curtio. Quod vero Adonias affectavit nuptias cum Abisag uxore patris sui Davidis defuncti, 3. Reg. 2. nullibi erat affinitas, cum Scriptura testificetur nunquam fuisse à Davide cognitam Abisag: & præterea temeraria fuit illa Adoniae cupiditas, publicaque se pugnans honestati.

CAPUT.

C A P U T X X V .

De impedimento Impotentie.

I. M POTENTIA dirimens , illa h̄ic intelligenda est , quæ sexum copulam impedit , per quam duæ personaæ fiant una caro. Non fiant autem una caro nisi quum vir intra vas mulieris semen immittit. Alioqui enim non consummatur matrimonium , neque inducitur ulla sive ex delicto , sive sine delicto affinitas , etiamsi fuerit viri pars genitalis intra vas fœminæ. Quamobrem eunuchi , quanvis aliqui coram possint vas fœminæ ingredi , nullatenus sunt matrimonii capaces ob defectum seminis prolifici , ut declaravit scripto Motu proprio Sixtus V. anno 1587. Idemque sentiendam de illis quibus attritus est uterque testiculus : sed illi quibus unus supereft illæsus , matrimonium inire posunt , quia sunt adhuc seminandi capaces. Illi pariter qui quanvis integris partibus semen prolificum emittere nequeunt ex frigiditate , vel ex perpetua complexionis debilitate , excluduntur à nuptiis contrahendis. Arcentur quoque à conjugio qui similem impotentiam non ex natura , sed ex maleficio contraxerunt , postquam judicata perpetua fuerit vis maleficī , toto tit. de frig. & malefic. Fœmina autem nullam habet dirimentem impotentiam , nisi quatenus est arcta , non valens intra se recipere viri semen : solaque fœminæ ad seminandum impotentia non inducit impedimentum , quia semen fœmineum non censetur ad generationem necessarium. Henriquez , Sanchez , Gutierrez , Filiucus , quos citat & sequitur Bonacina quæst. 3. punct. 13. num. 14. addens non impediri matrimonium , quanvis fœmina non possit suscepit viri semen retinere : sufficit enim ad validitatem , quod conjuges per seminationem viri intra vas fœmineum fiant una caro : illa verò deperditio ex parte fœminæ posterior est illo necessario & constitutivo ad validitatem effectu , quanvis impedit generationem , quæ non est prorsus necessaria ad essentiam matrimonii , cùm possit fieri & subsistere inter conjuges steriles , sed non impotentes.

II. His aliqui adjungunt aliud impotentia genus ex nimio viri calore , quo fit ut effundatur semen antequam perfecta fuerit copula. Et quidem si nulla spes esset , fore aliquando ut in aliquo deinceps congressu semen intromitteretur , recenseri posset hic nimius ardor inter impedimenta quæ dirimunt , hac ipſa ratione , quia per hunc defectum impediuntur conjuges ne sint duo in carne una. Sed raro usuvenit ut hinc oriatur perpetuum

Ccc 3 tuum

tuum impedimentum : quanvis enim s̄epius continget ut multi congressus aut conatus conjugum sine debita seminazione fierent , contingat tamen aliquando , ut aliquis ex multis conatibus non frustretur hoc effectu ; atque ita ille naturalis ardor non erit loco perpetui impedimenti. Præterea futurum quandoque est , ut nimius ardor longiore confuetudine & temporum progressu defervescat. Denique sufficere potest ad consummatain copulan , si pars aliqua seminis intromittatur.

III. Duplex est impotencia distinguenda. Una quidem perpetua , quæ nimirum tolli non potest citra miraculum , aut citra peccatum , aut citra periculum mortis. Altera vero temporalis , quæ arte humana aut remedii Ecclesiæ auferri potest , ut docet cap. *Fraternitatis* , de frig. & malef. *Nostamen* (inquit) perspicaciter attendentes quod impedimentum illud non erat perpetuum , quod preter divinum miraculum , per opus humanum absque corporali periculo posuit removendi. Præterea alia est impotencia absoluta , id est respectu omnium ; alia respectiva , per quam aliquis est impotens , habito respectu ad certas quasdam personas , sed potens respectu aliarum. Sic enim potest aliquis esse maleficiatus respectu unius duntaxat foeminae ; & foemina potest esse naturaliter arcta respectu quorundam , sed non omnium virorum. Quin etiam potest aliquis esse impotens respectu virginum , non vero respectu viuarum.

IV. Impotentia perpetua & absoluta matrimonium dirimit jure naturæ. Consistit enim essentia liter matrimonio in mutua corporum traditione ad matrimonii usum , sive quatenus ad eum usum potentiam habent. Quæ constans doctrina peraq̄ valet , sive illa impotentia alteri Partium innotescat , sive non. Illa namque sive notitia , sive ignoratio nihil refert ad validitatem connubii. Idque perspicue decernit cap. *Consultationi* , de frigid. & malef. Ibi enim sermo est de viro qui scienter cum arcta contraxerat , simulque negat posse illam habere uxorem. Si autem sit respectiva impotentia , dirimitur matrimonium cum persona circa quam fundatur impotentia , sed non cum aliis , in quibus nulla est impotentia causa.

V. Illa vero impotentia quæ non est perpetua , sed solum ad tempus , matrimonium non dirimit , cap. *Fraternitatis* , de frigid. Si postquam contractum est matrimonium , dubitetur an sit perpetua , an temporalis impotentia , concordant Jus Romanorum Civile , & Jus Canonicum , ut concedatur conjugibus triennium cohabitationis & experientiae , intra quod tempus operam dare debent consummationi matrimonii , adhibitis etiam medicinæ remedii quoad fieri citra grave periculum poterit vita aut valetudinis. Justinianus quidem l. In causis , C. de repud. determinaverat biennium experiundæ viri potentiae ; sed ratus deinde prorogandum esse hoc tempus , extendit ad triennium in Authent. *De nuptiis* , §. Per occasionem , collat. 4. Cui conformatur Constitutio Celestini Papæ III. cap.

Laudabi

Eaudabilem, de frigid. & malef. & absoluto triennio si consummari matrimonium non potuerit, indicit separationem.

V I. In quibusdam Galliae provinciis consuetudo inolevit, ut non expectetur ad experientiam triennum, sed statuatur ut fiat conjugum congressus in alienis ædibus, de quibus conjuges ipsi converterint, aut quas Judex ex officio assignaverit certo die, in lecto cortinis circumvallato, presentibus in eodem conclavi matronis & obstetricibus ab ipso Judice deputatis; in alio autem contiguo conclavi assistentibus pariter Medicis & Chirurgis deputatis, per spatium trium quatuorve horarum, quibus clapsis, aut si per illud intervallum conjuges, aut horum alter assistentes vocaverint, inspiciant assistentes personæ deputatae, si quæ sint congressus signa, & ad corporis feminei inspectionem solæ admittantur feminae, ad virilis autem soli viri, qui quæ seorsim ea quæ sibi comperta fuerint, in scripta referent Jūdicibus legenda & examinanda. Plenius hac de re tractat Annaeus-Robertus lib. 4. rerum Jūdicatarum, art. 8. 9. & 10. alii que complures Gallicani Cœfidici. Et quod mirum videri possit, stylo Episcopatus Parisiensis decernitur hujusmodi congressus, ut habetur in tomo 3. Actuum & Constitutionum Cleri Gallicani. Cæterum quid certum, aut etiam verisimile conjici potest ex tam lubrico & brevi, & tam pudibundis conditionibus sociato experimentum? Nam etiam vir aliunde facilius partim pudore, partim formidine succellus unde tanti momenti judicium pendet, in ea temporis brevitate & circumstantiarum molestiis vix potest esse sù compos. Conveniunt in liberum omnino triennium Jus Civile Romanorum cum Jure Canonico. Ipleque Justinianus ratus non satis esse ad justum judicium biennii cohabitationem inter conjuges, extendendam judicavit hoc tempus ad triennum, suppressa biennii lege: & nunc penes nos res tanta momento tam multis perturbationibus & anxietatibus obnoxio committetur dijudicanda: Præterea cùm sit indubitatum, dirimi matrimonia non per impotentiam temporalem, sed per solam perpetuam impotentiam, cap. Fraternitatis, de frigid. & malefic. nemo sanè mentis debet affirmare, ex uno & altero concubitu probari perpetuam viri impotentiam posse.

V II. Notatu dignum est supremæ Aquisextiensis Curiae Senatusconsultum dici Februarii 16. anni 1640. quo recens nupta Buravalla post intentatam coram Officiali Diœcesis Arelatensis de viri sui impotentia querelam, nec posset probari illam esse perpetuam impotentiam, sequutâ Officialis sententiâ cohabitationem triennem decernente, cùm mulier ad Senatum tanquam ab abuso ob denegatum sibi præfatum congressum appellasset, declaravit Senatus nullum fuisse abusum, & remissa fuit mulier ad Officiale, ut refert in sua compilatione Bonifacius tom. 1. lib. 5. tit. 6.

cap. 1.

*V III. Renatus Cordoanus Marchio Langi, desponsata sibi puella dicta.

dicta à Sancto Simone de Cortemar , annorum circiter quatuordecim , post triennium postulatus est frigiditatis & impotentiae , quam ut refelleret poscit ille congressus experimentum , quod tamen infastè ipsi succedit . Itaque Curia Parlamenti Parisiensis mense Februarii , anno 1659 . nullum irritumque connubium declaravit , eidemque Renato vetuit nullum deinceps inire conjugium , permisitque puellæ conquerenti alii nubere . Renatus adversus Senatusconsultum clam apud Notarios duos est protestatus . Puella interim nubit Petro Caumontio Marchioni Boëllæ : deinde moritur anno 1670 . Renatus Cordoanus post præfatam protestationem matrimonium contrahit cum Diana Montaltia Navallia , ex qua septem liberos suscepit . Idemque anno 1675 . Literas ex supplici libello impetrat contra Senatusconsultum impotentiae declarativum . Lis ergo resumitur apud eandem Curiam : cuius novo judicio , postquam consideratum fuit , congressus probationem esse admodum incertam , eo quod hujusmodi actus non dependat à libertate , nec nisi raro succedat cum inimica parte , ingrata & odiosa , neque in ullo sive Canonicô , sive Civili Jure approbetur , sitque novum inventum in sola Gallia receptum ; Senatus Parisiensis die Februarii 18. anno 1677 . requirente Fiscali Advocato , novo judicio prohibuit cunctis Judicibus , tam Civilibus quam Officialitatum decernere ejusmodi congressus .]

IX. Intermediam inter diei unius aut alterius congressum , & triennii cohabitationem viam institutum Senatus Gratianopolitanus in causa Susanna Augerieræ circa viri sui , quam prætendebat impotentiam ; suo namque Senatusconsulto judicavit tribus mensibus sequestrari Susannam in domo conjugibus amicæ , nec suspectæ personæ , ad quam viro liber foret accessus omni hora dici noctisque , cum plena congressus quandocumque ei collibitum fuerit libertate : exacto deinde trimestri Partem utramque comparitaram apud Commissarium , & juramento addicto responsuram , num fuerit congressus consummatus : si in eo facto discordent , tum demum procedendum per visitationem Medicorum & Chirurgorum , de quibus Partes convenerint , aut iis non convenientibus , quos Commissarius designaverit . Exitus verò totius causa fuit declaratio nullitatis matrimonii ob perpetuam quæ judicata fuit , impotentiam viri , & transitus Susanne ad novum connubium , ut idem refert Bonifacius tom. 1. lib. 5. tit. 6. cap. 2. ibique complurium Juris Authorum testimoniis probat desueville rotâ Galliæ triennii experientiam . Istam porrò intermediam viam , quam Gratianopolitanus Senatus iniverat , vidi à quibusdam Officialibus observatam & affectatam . Sanè multò æquior est quam unius diei congressus , qui si habet irritum effectum , non sufficit ad judicium impotentiae perpetuae . Influere tamen ad hoc judicium potest titulo conjecturæ , dummodo aliis probationibus suffulciatur , aut urgentibus aliunde conjecturis . Certitudinem verò proorsus indubitatem impotentiae perpetuae nec ipsa triennalis experien-

experiencia potest stabilire, licet sufficiat ad morale & practicum separatio-
nis judicium.

X. Postquam vir & mulier ex impotentia causa separati fuerint, Pars non
impotens jus haber novum matrimonium contrahendi, eo quod prius con-
tractum censeatur irritum. Secus vero judicandum de Parte altera impoten-
te, nisi haec ejus impotentia sit columnmodo respectiva; quo casu licitum ei
pariter est contrahere cum alia persona, cuius respectu sit potens ad con-
sumandum. Ubi vero qui fuit habitus impotens probabitur demum evasisse
potens, etiam post triennium & judicio statutam separationem, reddenda
erit ei pristina sua conjuncta, etiam alteri viro nupsisset, quia posterius ejus
conjugium irritum ac nullum est propter ligaminis impedimentum, quare
nunquam cessante impotentia quae temporalis erat, reprehenditur fuisse validum
anterius illud conjugium, cap. *Laudabilem*, & cap. *Fraternitatis*, de frig. &
malef.

X I. Alter tamen censendum, ubi compertum est impotentiam fuisse
se tantum respectivam; tunc enim liberum est utrique aliud inire conju-
gium, quatenus incapaces matrimonii inter se tantummodo sunt, & ca-
paces respectu aliorum. At si non constet impotentiam fuisse solum res-
pectivam, qualis ut plurimum est ea quam causat maleficium; & qui fue-
rat ex natura defectu impotens, facta separatione cognoscatur potens,
tunc presumptio juris erit, praecedentem impotentiam non nisi tempora-
lem fuisse, & instaurabit prius matrimonium ad novam potentiam ex-
perientiam, qualis fuerat ante dictam separationem habita; hoc est, si
jus commune consecetur, triennalis altera cohabitatio: sed si denuo se-
parari contingat, nulla deinceps spes erit restitutionis post secundam sepa-
rationem. Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 93. & 99. Coninch disp. 31.
dub. 7. n. 84.

X II. Per dictum cap. *Laudabilem*, de frig. & malef. quod statuit ut
exacta triennii experientia, & inequum separationis judicio, si vir ex
postfacto reprehendatur potens, restauretur prius illud matrimonium,
etsi mulier subinde ad alias nuptias convolaverit, nullatenus abrogatur
can. Si per sortiarias, 33. quæst. 1. qui dissolvi prohibet posterius matri-
monium quod fuerat subsequutum prioris matrimonii dissolutionem ex
causa impotentiae ex maleficio provenientis; cum tamen idem vir compe-
riatur potens in secundo, quod post separationem contraxit, matri-
monio. Est enim magna discriminis ratio inter impotentiam naturalem, &
eam quae causatur a maleficio, ut admonent. Glossæ utriusque Canonis,
tam incipientis Si per sortiarias, quam incipientis *Laudabilem*: prior enim
loquitur de impotentia per fascinationem ac maleficium: posterior de
impotentia naturali, seu frigiditate. Naturalem istam impotentiam Jus
presumit esse absolutam, & nullatenus respectivam, atque ita ad omnes
extendi; ideoque si defuisse compriatur, presumitur absolute defuisse
D d respectu

respectu ad omnes, non verò ad unam foemina m Dumtaxat: unde necesse est ad pristinum regredi matrimonium, posteriore quāsi nullo & irrito derelicto, si aliquod fuerat initum. Ubi verò impotentiam causavit maleficium, sic impotens cum alia conjugium junxit, cum quā se potentem experiarunt, non permittit canon *Si per sortiarius*, regressum ad antecedens conjugium, quia præsumit pristinam durare respectu prioris uxoris impotentiam, postquam adhibitis Ecclesiæ remediis, precibus, jejuniis, Sacramentis & elemosynis, sine ullo effectu per triennium indicta fuit separatio. Ejusmodi namque maleficia solam inducere solent respectivam ad primam, cum quā contractum fuit, impotentiam.

XIII. Quapropter fallitur multum Bonacina quæst. 3. punct. 13. n. 19. & 20. scribens quod si vir ex causa maleficii soluto matrimonio se in secundo matrimonio potentem deprehendat, debeat ad pristinam regredi uxorem. Et addit præterea, eo casu licitum esse pristinæ uxori recusare istam ad hunc priorem virum suum reversionem, eo quod possit bona fide judicare, non esse respectu sui ablatum maleficium, sed adhuc perdurare. His enim quæ dicit Bonacina Canones adversantur, simulque ratio. Post exactum namque triennium perdurans vis maleficii præsumitur à Canone & perpetua simul & respectiva ad priorem uxorem, si oppositum non probetur. At verò oppositum nullatenus probatur ex potentia ejusdem exente se erga posterius ductam uxorem: non enim auferre solet inductum maleficium omnimodam & absolutam potentiam, sed ordinariè potentiam ad copulam ligat cum sola, quæ prior ducta fuit. Glossa in cap. *Literæ*, verb. *Cognoscendi alias*, de fid. & malefic.

XIV. Impotentia post contractum matrimonium superveniens, quanvis perpetua futura esset, nullatenus ipsum dirimit. Quod enim aliquando validum fuit matrimonium, sola mors potest dissolvere. Itaque sola impotentia quæ matrimonium antecedit, quæque non temporalis est, sed perpetua, impedit contrahendum, & dirimit contractum. Eam ob causam non valet matrimonium sensis ita decrepiti, ut sit omnino inhabilis ad copulam, quia praeciditur tale matrimonium impedimento dirimente simul & perpetuo. Sanchez, Gutierrez, Bonacina. Sed post matrimonium completum adveniens, sive ex senili ætate, sive aliunde impotentia ad copulam, non dissolvit matrimonii vinculum, cum talis impotentia non sit antecedens, sed subsequens. Foemina autem, quantumvis vetula, si non sit æcta, potest validum inire matrimonium, cum sit quacunque ætate capax feminis suscipiens. Senem porrò pridem validè conjugatum, sed postmodum sic ætate debilitatum ut perfectam nequeat inire copulam, posse tamen citra mortalem culpam eniti ad actum conjugalem, afferunt Caietanus in 2. 2. quæst. 154, art. 1. col. 6. S. Antoninus 3. part. tit. 5. cap. 12. §. 3. Paludanus in 4. dist. 34. quæst. 2. Navarra in cap. *Consideret*, de penit. dist. 5. num. 48. & in Manuali cap. 22. num. 60.

XV. Etiam

XV. Etiamsi verò dixerim senem planè decrepitum non posse novum inire matrimonium, longè tamen alia est ratio de ægrotantibus, qui licet in eo statu sint ut sint ad congressum impotentes, atque etiam supponatur ex morbo incurabili nullam sperere spem in eis futura copulae, restat tamen habitualis potentia, quæ posset in ætum reduci, si ex illa ægritudine convalescerent; quæ potentia habitualis solum est ligata per accidens, & adhuc radicaliter subsistit, qualem nullatenus habent decrepiti senes, nec habere unquam possunt, ex quo fuit penitus in eis extincta. Valere porrà tale ab ægrotante contractum matrimonium potest ad legitimandam suscepitam ex fornicatione prolem, & reparandam apud homines famam concubinae. Sanchez lib. 7. disp. 105. Coninch disp. 32. dub. 7. num. 88. Plerumque contingit, ut durante vero & legitimo matrimonio vir tandem ob provectionem ætatem sic debilitetur, ut quantumvis libido extimulet, aut vix, aut nullatenus perfectam copulam inire possit. Hunc tamen ad eam cum uxore habendam eniti posse, docet Caietanus in 2.2. quæst. 154. art. 1. col. 6. quem sequitur Navarra Man. cap. 17. num. 6. & in comment. ad cap. Consid. de pœnit. dist. 5. num. 48. & favet aperè Glossa in cap. 2. de frigid. & malefic. quemadmodum & illi qui cohabitant pro experientia triennali, iuxta cap. Laudabilem, eod. tit. coque potiori jure, quod vir iste certus sit de validitate sui matrimonii; illi verò qui sunt in experientia triennali, incerti sunt an validè contraxerint, cum non liqueat an impotentia perpetua laborent.

XVI. Impuberis ex Jure Ecclesiastico non possunt matrimonio jungi validè, & secus faciendo nullum & irritum esset matrimonium; sed exceptandum est donec puer annum decimumquartum, puella verò duodecimum compleverit, nisi nondum pubertas seu lanugo ex aspectu corporis appareat, ut docet Joannes Andreas ad cap. Puberes, de despofat. impub. reprobans oppositam opinionem Glossæ ibidem. Sed non est necesse illam ætatem expectare in illis qui anteà pubescunt, d. cap. Puberes. Atque in istis dicitur malitia ætatem supplere. Quia tamen ordinariè non solet pubertatis judicium fieri per corporis aspectum, Inst. quibus mod. tutel. fin. circa princ. idèo pubertas utcumque judicanda est ex predicto annorum numero, nisi ante illos annos constet quod malitia ætatem suppleverit, cap. De illis 1. & cap. A nobis, & cap. De illis 2. de despof. impuber. Sed tamen valet matrimonium post annos pubertatis contractum, tametsi ob ætatis imbecillitatem partes sint adhuc impotentes. Quod si contracto matrimonio in ea ætatis, quanvis legitimæ, imbecillitate, dubitatur an inde, aut aliunde proveniat impotentia, illud experientia destinatum triennium non erit computandum nisi à tempore quo perfectam adepti fuerint pubertatem, quod contingit in foemina anno completo decimoquarto, & in viro anno decimo-octavo. Sanchez lib. 7. disp. 104. num. 18. Coninch disput. 31. dub. 7. num. 84. Angelus verb. Matrimonii imped. 16.

D d 2 num. 6.

num. 6. &c alii. Sanè colligitur ex l. *Mela*, D. de alim. & cib. legat. perfectam fœminæ pubertatem advenire anno decimo-quarto. At vero l. *Arragato*, D. de adoption. & Inst. eod. §. *Minorem*, præfigunt in viris anno decimo-octavo perfectam pubertatem, quâd denum exactâ computari incipiet experientia triennium, quale etiam concederetur illis qui anno ipso ætatis trigesimo nuptias inirent. Illustria malitia supplentia ætatem exemplaria S. Hieronymus profert in epist. ad Vitalem. Primum Salomonis, qui anno sua ætatis decimo Roboamnum genuit. Scribitur quippe lib. 2. Reg. 11. Salomone in regnasse annos quadraginta: & 3. Reg. 14. Roboamnum regnare cœpisse anno ætatis sua quadragesimo primo. Itaque jam erat natus antequam pater ejus Salomon regnum auspicaretur. At lib. 1. Paralip. 29. Salomon dicitur initio regni sui adhuc puer & tenellus; sed ejus certa ætas non exprimitur in Scriptura. Secundum exemplum producit Regis Achab, qui natus annos undecim genuit Ezechiam, ut liquet 4. Reg. 16. verl. 2. & cap. 18. vers. 2. Tertium refert pueri qui decem natus annos nubricem cum qua consuetudinem habebat, reddidit prægnantem. Istius exempli falsò allegatur author S. Gregorius in dialogorum libris, in quibus tamen nihil tale visitur; sed verus author ipse est S. Hieronymus. Denique Albertus Magnus relatus ab Angelo verb. *Matrimonium* 3. imped. 16. §. 5. & 6. testatur visam à se puellam quæ anno ætatis nono concepit, & decimo peperit.

X V I I. Hermaphroditus in quo unus sexus alteri prævalet, potest matrimonium inire secundum sexum in se prævalentem, non secundum alterum. Sed si æqualiter compos sit utriusque lexus, potest quem maluerit sexum eligere, & secundum ipsum nuptias inire. Navarra, Henriquez, Sanchez, Coninch, Filliuci. Judicium vero circa sexum prævalentem fieri convenit per inspectionem & relationem Medicorum, Chirurgorum & Matronarum. Ut tamen res adhuc esset ambigua, standum foret ipsius hermaphroditii assertio. Sanchez, & Bonacina. Hermaphroditus postquam semel sibi sexum ad matrimonium elegit, non potest citra peccatum post conjugis mortem mutare pristinam electionem ad novum in altero sexu contrahendum matrimonium, tametsi æqualiter sit utriusque compos, ob summam rei indecentiam. Si tamen secundum novam, & à priori diversam electionem contraheret, esset nihilominus validum illud matrimonium; quia naturalis potentia non fuit per primam electionem ablata, neque per juramentum ab eo coram Prelato præstitum de nunquam varianda sexus electione. Ugolinus, Sanchez, Elliuscius, Bonacina.

X V I I I. Hermaphroditus connubio. Parochus non priùs suam debet exhibere præsentiam, quām per Judicem Ecclesiasticum fuerit cognitum de sexus prævalentia, aut Judec Ecclesiasticus declarationem exegerit, simulque juramentum nunquam deinceps utendi altero sexu ad matrimonium. Cum enim pertineant hæc ad forum externum, Parochus temere se his

his ingereret ante Judicis sententiam , nisi forte talis esset hermaphroditus , quem certum esset omnino uno dumtaxat sexu valere .

XIX. Haud facile credendum est mulieri de viri sui impotentia , sed ad ipsius querelam seorsum primum singuli conjuges interrogandi sunt , & præmisso juramento , eorum responsiones in scripta redigenda . Deinde seorsum vocandi singulorum conjugum propinqui ; quæ forma vocatur à Canonibus sic fieri præcipientibus , Septima manus propinquorum , ut si quid hac de re resciverint , hoc deponant . Si hæc ad rei cognitionem non sufficiunt , denuò interrogantur conjuges , si persistant , si varient , si quid ad primas responsiones addi velint . His succedit decretum inspectionis scuxum , fœmina quidem per obstetrics jurejurando addactas , viri autem per Medicos & Chirurgos similiter juratos . Si ne sic quidem constet virum esse prorsus impotentem , aut si quâ tenetur impotentia , non constet esse perpetuam . Jura decernunt experiendi & explorandi gratiâ trium annorum cohabitationem , ut superius docui , aut si qua sit alia forma in locis particularibus recepta , sufficiensque ad conjectandum cum æquitate & prudenter , num subit perpetuum , quod solùm dirimere potest , impedimentum , qualis utique censi non potest exploratus unius , aut alterius diei concubitus . Postremò post temporis legitimi experimentum Pars utraque rursus interrogatur : proceditur ad novam utriusque seorsum partis inspectionem iisdem sub formis quas paulò antè retuli : succeditque definitivum judicium , prout ex supradictis constiterit , vel perpetua cohabitationis , vel ab invicem separationis . Sed ubi constaret de fœminæ coarctatione , vel de viri perpetua impotentia per primam , neque nullatenus contestatam partium per deputatas congruas personas inspectionem & relationem , puta quod vir sit eunuchus , aut quid hujusmodi , ex tunc sine alio experiundi decreto , aut processus ulterioris continuatione , decernenda est & injungenda separatio .

X X . In causa impotentiae , si nullatenus probari potest fœminæ con querentis intentio , & vir se neget impotentem , partesque ad copulam requisitas habeat integras & illætas , quod per Chirurgos & Medicos deputatos & juratos ita referatur , viro potius quam mulieri credendum est post præstitum juramentum ; quia vir caput mulieris est , ut decidit cap. I. de frig. & malef. hoc uno excepto , si mulier se virginem esse proberet ex aspectu corporis & matronarum attestatione ; hæc enim probatio potior est quam mariti contraria assertio cum juramento , ut expressè deciditur cap. *Propositi* , de probatione . Sed si fœmina vel per præcedens matrimonium , aut alia ratione desit esse virgo , ipse vero vir cum juramento se neget impotentem , neque alia probatio suppetat , standum est viri asseverationi in externo & contentioso foro , d. cap. I. & adigi potest mulier etiam per censuras Ecclesiasticas ad cohabitandum , cap. *Inquisitioni* , de sent. excomin. quanvis justa & vera sit mulieris probare non valentis ex D d d 3 postula .

postulatio, quo casu, ut ibidem declaratur, re in foro interiori bene explorata, si sit certum impedimentum, debet potius excommunicationem extiorem & quidvis aliud pati, quam contentire in opus matrimonii. Dicunt vero Richardus in 4. dist. 34. art. 2. quest. 1. & Turrecremata, aliquis, se non videre quomodo in predictis circumstantiis possit viri praefacte mentienti vera impotentia probari. Verum ut ait Concilium Tridentinum sess. 24. de reform. matrim. Ecclesia de occultis non judicat.

C A P U T X X V I .

Reliqua duo Impedimenta discutiuntur, clandestina conventionis, & raptus.

I. **S**i absque proprii Parochi, aut alterius Sacerdotis de licentia Parochi, vel ipsius Ordinarii praesentia, simulque duorum testium contrahuntur nuptiae, ipsae irrite erunt ex jure novo Concilii Trident. sess. 24. cap. 1. de reform. matrim. antea namque valida erant clandestina matrimonia. Quae innovatio in Sacramento, cuius essentialia à Christo Domino instituta non possunt regulariter ab Ecclesia immutari, fundatur in ratione speciali hujus Sacramenti: quod cum secundum suam peculiarem substantiam fundetur in civili & legitima ambarum Partium conventione, potuit Concilium ecclesiasticum extendendo vel restringendo conditiones ad legitimum contractum requisitas id efficere per accidens, & non per se; & indirecte, non autem directe, ut contractus matrimonialis qui antea fuerat validus, jam non sit validus, novas, sed tamen rationabiles ei praescribendo conditiones, unde sequatur, ut duorum contractus qui antea fuerat sufficiens materia Sacramenti susceptiva, sit deinceps illegitimus, atque adeo cesset esse Sacramentum, quod legitimum contractum viri & mulieris prærequisitum quemadmodum panem & vinum, quae fuerant apta ad conficiendum ex eis Eucharistiae Sacramentum materia, taliter potest aliquis immutare & alterare, ut jam desinat esse materia ad Sacramentum Eucharistiae conficiendum apta.

II. Grandis est disputatio theologica, utrum possint Principes ac Republicæ seculares impedimenta nova inducere matrimonium etiam sub ratione Sacramenti dirimentia. Non enim controvèrtitur, an possint ex justa & rationabili causa conditiones praescribere quae Sacramenti formam non impedian, sed quarum nihilominus infraactio poenis civilibus coegeretur: adeo ut contractus talibus conditionibus destitutus, sine præjudicio

cio Sacramenti pro nullo civiliter ac invalido habendus sit , quatenus ex ipso non permittitur civilis actio , neque civiles nascantur obligationes , neque ulla civilia jura prætendi possint ; quin potius graves poena in eos qui ita contraxere decernantur . Thomas quidem Sanchez lib. 7. de impec-
dim. matrim. disp. 4. postquam allegavit innumeram penè Theologorum & Canonistarum multitudinem , prorsus negantium hanc potestatem Po-
testatis supris temporalibus competere , quæ usque ad Sacramenti nullitatem possit pertingere ; unicum fuisse afferit Catholicum Doctorem qui affirmativam oppositam opinionem propugnaverit , Petrum de Soto lect. 4. de matrimonio , ad fin. Unus tamen aut alter Theologus Gallica-
nus eandem tuerit affirmativam , Joan. Baptista Gonatas Dominicanus ,
duo loca producens S. Thomæ , scilicet in 4. dist. 34. quæst. unica , art. 1.
ad 4. & rursus contra Gentes lib. 4. cap. 78. Sed ibi S. Thomas nihil affir-
mat contra vim Sacramenti , & quidquid ibi dicit , facile reducitur ad
poenas civiles contra eos qui ordinationibus civilibus circa matrimonia
non obtemperant . Sed ex parte ipsorum Canonum possunt magis urgen-
tia argumenta depromi , scilicet ex cap. *Super eo* , de cognat. spir. qui Ca-
non manifestè afferit , personas quæ secundum communes Ecclesiæ Cano-
nes essent habiles ad matrimonium mutuò contrahendum , posse esse ad
hoc idem inhabiles ex recepta in oppositum consuetudinis loci particula-
ris . Allegatur pro' utraque parte ex Concilio Triburiensi cap. 1. de sponsa-
lib. quod tamen neutri partium suffragatur . Ibi vir Francus fecimam Sa-
xonicam duxit uxorem , deinde novis amoribus irretitus repudiat Saxoniam , & aliam dicit uxorem , hoc prætexens , fuisse illud prius matrimoni-
um celebratum secundum Saxonum , non verò Francorum leges . Con-
cilium verò prætextum istum parvipendens , Francum redire jubet ad
priorem uxorem , & secundam abdicare . Nihil verò ibi insinuat , an
illæ Francia leges pertinerent ad matrimonii validitatem quoad substan-
tiæ , an verò quoad quædam præscriptas observantias & circumstantias ,
à quibus tamen non dependeret matrimonii essentia & validitas : sicut ipsa
Ecclesia multa præcipit circa matrimonium , quorum tamen defectu non
desinit validum esse . Præterea multò verisimilius est , fuisse illud matrimoni-
um in Saxonum regione celebratum : tum quia ritu Saxonico , &
non Francico : tum quia illo seculo Franci Saxonibus assidua bella intu-
lerunt , & numerosissimi exercitus ex Francia in Saxoniam commigra-
bant , unde & victorias insignes reportarunt . At verò Francorum conlue-
tudines non vigebant in Saxonia , neque illis Franci ligabantur peregrinæ
agentes .

III. Afferunt quidam Theologi hanc Principibus secularibus potesta-
tem competitivisse , ablatam verò eis fuisse ab ipsa Ecclesia , quæ sibi unit jus
istud reservavit , cum antea illo potiri jure potuissent iidem Principes
atque Republicæ secularis ; quandonam verò hanc eis Ecclesia potesta-
tem

tem abstulerit, non indicant: hoc solum ostendunt, aliquas veterum Romanorum circa matrimonia leges fuisse posterioribus Canonibus antiquatas. Sed nihil inde inferatur de illa juris Principum suppressione; nam id omni juri humano commune est, ut posteriores leges anterioribus absque illa speciali & singulari reservatione derogent, ut constat ex l. fin. D. de constitut. Princ. Canones etiam recentiores Canones infringant priores: & cum tam Canones Ecclesiae (exceptis Fidei Decretis, aliisque quibusdam quae ad Jus Divinum reducuntur) quam leges Principum sint humani juris, & mutationibus obnoxii, inde fit ut ipsam contraria consuetudo peraque Canones Ecclesiae ac Principum Constitutiones antiquet ac oblitteret, si sit rationabilis & praescripta, cap. fin. de consuetud. Quam multos Canones edidere cum Pontificibus generalia Concilia, quos contrario usu videmus toto orbe abrogatos? Alexander Papa III. in cap. *Cum esses*, & in cap. *Relatum*, de testamentis, abrogat omnes à Jure Civili introductas testamentorum & codicillorum solemnitates, & sub anathematis intermissione prohibet rescindi ulla testamenta quae fuerint coram Parocho & duobus testibus condicione; & notabiliter adjungit, nullam in contrarium consuetudinem posse esse Constitutioni prevalere. Et ramen quemadmodum illa Pontifica Constitutio legibus civilibus derogavit, videamus nunc toto orbe Christiano consuetudinem, quam idem Canon inhibebat, sibi prevalere; ita demum etiam in ditionibus Ecclesiae temporalibus prævaluuisse, ut abolito ipso Canone revixerint legum civilium circa testamenta solemnitates, quas idem Canon aboleverat. Illa ergo pristini secularium Principum juris, quam quidam dicunt, facta revocatio, cum sit Juris positivi Ecclesiastici, potest quemadmodum aliae innumeræ universalis Ecclesiae Constitutiones, contraria proculdubio consuetudine obsolescere, & Principes, quorum ditiones hujusmodi consuetudo pervaaserit, pristinam potestatem jure postliminii resumere.

I. V. Cæterum non facile admiserim, quod attinet ad rem facti, hujusmodi consuetudinem, quam nova matrimoniorum impedimenta ultra numerum à Sacro Tridentino Concilio præfixum fuerint introducta, alicubi tandem plenè & ex integro prævaluuisse. Illud enim unum, circa quod maximè insistunt Franciæ plerique Proceres, quod respicit matrimonia filiorum familias sine parentum consensu celebrata, in primis quidem consentiunt omnes esse illicita, & divinis humanisque legibus prohibita, & pœnis dignos esse filios qui contrahunt, & Sacerdotes qui eis assistunt. Consentiunt pariter omnes fuisse hujusmodi matrimonia Regum Christianissimorum Constitutionibus ita prohibita, ut si fiant, declarentur abiisdem nulla & invalidè contracta. Effluxere anni ferè centum, ex quo similes prodierunt Regum Constitutiones: primus enim hoc edixit Henricus III. in Comitiis Regni Blesensis, art. 40. Verumtamen cum Antitribus consentiunt unanimes Proceres & sapientiores Regni Magistratus, tam

tam Edictum Blesense, quāc cetera quā ab insequentibns Regibus promanarunt, nullatenus attingere vim Sacramenti, neque proflus in re usqueadē divina violari Sacri Tridentini Concilii sapientissimum & sanctissimum Decretum: sed totam illam nullitatis & invaliditatis declarationem conclu- di intra fines pœnarum merciæ civilium, ut scilicet quoad actus civiles, & quoad emolumenta civilia his omnino priuati existant hujusmodi filiis familiis, neque ad actiones admittantur civilis fori, quā ex vi contractus & conventionum conubialium nasci possent, & cum filiis qui ex illo nascetur conjugio perinde agatur apud Tribunalia, ac si illegitim forent, tam quoad honores, quām quoad successiones. Attamen non raro contingit ut ista quoque civiles penas à supremis quoque Regni Curiis ex æquo & bono remittantur, aut spontanè dissimilentur, ne familie & personæ aliqui honorabiles & Reipublicæ quandoque utile æternō inurantur opprobrio, & cum paupertate extrema conflentur. Rarissimè verò contingit, ut inde nati liberi ad illegitimorum sortem reducantur. Solaque pœna, circa quam numquam vidimus dispensari, versatur circa privationem paternæ hereditatis, juxta Edictum Henrici II. nisi parentes ipsi mitius de hujusmodi filiis disponere dignati fuerint.

V. Itaque intolerabilis circa Sacramentum singenda esset inordinatio, si ad Curiarum beneplacitum nunc rigidius ad Edicti amissim judicantium, nunc ex æquo & bono mitius pro illustrium familiarum præsidio, & puellarum honeste natarum præcavenda ignominia, Deus cuius est uniformis & perpetuò constans operatio, nullam sibi certam in Sacramento imprimendo præfigeret regulam, sed ad arbitrium & inconstantiam humanorum judiciorum suum suspenderet actum, & pro eorum etiam in paribus Juris circumstantiis varietate nunc Sacramenti sui sigillum imprimeret, nunc verò Sacramenti gratiam cohiberet secundum humanorum judiciorum inæquales, nec sibi constantes successus.

VI. Quum Rex Christianissimus Ludovicus XIII. suum publicari fecisset Edictum anni millesimi sexcentesimi vigesimali, mense Januario, eoque renovaret articulum prefatum 40. Edicti Blesensis, & Judices Ecclesiastici juberet secundum ipsum in causis matrimonialibus judicare, art. 39. Clerus Gallicanus eo tempore sua Parisiis Comitia habens Regem suppliciter his verbis admonuit: *Rex humillimè supplicatur, ut considerare non pigeat quantum sit momentum in hoc articulo qui eget expositione ad duarum difficultatum elucidationem. Prima est, ut non aliter intelligantur haec voces, Valide, aut invalidè contracti matrimonii, quam per relationem ad contrahendum civilem, & nullatenus ad contractum spirituale Sacramenti. Secunda, ut non adstringantur Ecclesiastici ad judicandum secundum hujus Edicti, similique Blesensis articulos, sed juxta Sacros Canones & Ecclesiastica Decreta, que sunt unicæ regula & norma judicij Ecclesiasticorum. Hi enim non possunt, aut debent jurisdictionem, quam à solo Deo collatam habent, circa res spirituales ab ipsis laicis*

Ecc laicis

tacis mutuari. Quapropter necesse est ex isto articulo hac verba refecare: Et obligabuntur Ecclesiastici Judices in causis istiusmodi matrimoniorum judicare ad hujus articuli normam. Ad hanc supplicem requisitionem Rex Christi, nissimus officium respondendi commisit Magno Regni Cancellario & lectoribus quibusdam. Officialibus Sanctioris Confilii. Hi verbis illis escripto responderunt: Commonito Cleri, quod spectat ad priorem difficultatem sic resoluta fuit: Verba ista, Valide aut invalide contracta matrimonia, non esse aliter explicanda quam per solam relationem ad contractum civilem per laicos Judices. Altera pariter difficultas justa & ratione congrua visa fuit. Hac ita decerpsti prout habentur in tertio tomo Rerum & Decretorum Cleri Francisci. Certè non potest majori & graviori autoritate firmari vera mens ac sensus istiusmodi Constitutionum Regni.

VII. His attexendum duxi judicium eruditissimi Consiliarii in Senato Parisiensi Loueti, lit. M, tit. 6. cuius hæc ipsa sunt verba: Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum quas requirit articulus 40. Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in ipso matrimonio existit: non agitur de Sacramento Matrimonii, aut ejus essentialibus ceremoniis; sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoriis matrimonii, de datis validitate & communiate inter virum & uxorem: que conventiones non dependent ex Theologicis Decisionibus, sed ex Edictis in Parlamento verificatis. Et paulò post: Aliud est de Sacramento Matrimonii disputatione, aliud de passione doxis differere; distinctiones sunt potestates. Hæc Louetus. Scio equidem ejus Scholasten Brodeum voluisse istam invaliditatem ad ipsum etiam Sacramentum protrahere. Atque hoc circa invidiam & injuriam dici potest. Scriptorem istum quoties à Jurisprudentiæ finibus ad Theologicas dissertationes digreditur, id facere tam imperite & infelicititer, ut ei jure dici possit hoc ipsum quod Megabyso inepte de picturis differenti respondit Apelles, Eum se deridendum exhibere novitius ejus artis. Usque adeò quæ dicit ignorat, ut ibidem asseveret à Concilio Tridentino definitum, matrimonia filiorum invitit parentibus inita, & invalida esse, & cedere Sacramento: quo nihil obtutus, nihil veritati evidentius opositum dici potest, cum ipsum quod allegat Concilium sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. sic expressissime decernat: Tamen si dubitandum non est, clandestina matrimonia libero consensu contrahentium facta, rata & vera esse matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit: & proinde jure dammandi sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate dammat, qui ea vera & rata esse negant, quique falso affirmani matrimonia à filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse. Quis post hæc tuò fidere, aut credere possit huic Commentatori tam manifesta mendacia communiscenti? At pari fide pergit citans plerosque Theologos & Summiſtas à se nunquam lectos: & demum concludit in hanc rem cunctos convenire Theologos, & docere tum prærecepta filiorumfamilias matrimonia, tum omnia.

nia clandestinè contracta , fuisse & esse irrita , & Sacramento prorsus destituta. Horum quos citat Authorum alii scriperunt ante Concilium Tridentinum , & certum est hos omnes asseverare unanimes , matrimonia clandestinè contracta esse quidem illicita , nec minus tamen esse vera Sacra-menta . Ceteri Theologi & Summi^{ts} qui post Concilium scripsere , una-nimes affirmant matrimonia clandestinè , hoc est sine Parocho & testibus contracta , quanvis ante Concilium valida fuisse , si post Concilium inita fuerint , & irrita esse , & Sacramento destituta . Idemque constanter scri-bunt , matrimonia filiorumfamilias sine parentum consensu facta coram proprio Parocho & duobus testibus , esse quidem prohibita & illicita , sed nihilominus valida , & cum Sacramento conjuncta . Errores itaque quos Scholia^{tes} Lectoribus suis obtrudit , ex ejus inficta prodeunt , quā nescit dis-cernere matrimonia clandestina sine Parocho & testibus , ab illis quā coram Parocho & testibus , sed sine denunciationibus contracta sunt : ne-scit quoque distinguere clandestina matrimonia quā Concilium Tridenti-num p̄ceccere , ab iis quā Concilium subsequuta fuerint . Ignorat quoque disserim inter prohibitum , illicitumque ; & irritum , invalidumque . Con-cilium namque & Theologi universi affirmans suprā memorata filiorumfa-milias matrimonia esse prohibita , illicita & punienda ; & nihilo feciūs ita esse valida , & Sacramento cohonestata , ut oppositum afferentibus intor-queant anathema .

VIII. Vetus quidem Jus Romanorum Civile irrita declarat filiorum-familias matrimonia , in quibus paternus consensus non intervenerit , l. In sponsalibus , §. In sponsalibus , D. de sponsalibus , l. Nuptia , D. de ritu nupt. & l. Nec filium , C. de nupt. Instit. de nupt. in princ. & §. Si adversus antepenult. etiam si filius sit miles , l. Filiusfamilias 35. D. de ritu nupt. Blefense Edictum Henrici I II. art. 40. non tantum patris , sed etiam matris con-sensem sub pari pena exigit , quanvis Jus Romanorum commune matris consensem non exigere , nisi in filia patre orbata , l. In conjunctione 20. C. de nupt. Et quanvis filia emancipata exerit de patris potestate , nihilominus l. Vidua 19. & l. In conjunctione 20. C. de nupt. consensem patris requirunt ad nuptias filiae emancipatae . At verò liberè iniri possunt matrimonia citra consensem collateralium & affinium , l. In copulandis 8. C. de nuptiis .

I X. In Franciæ Regno necessarius quoque est tutorum & curatorum con-sensus ad matrimonium , juxta dictum Blefensem articulum 40. qui requirit pariter cum tutoribus & curatoribus proximiorum cognitorum assensum ; horum enim officium est ut advertant , ne tutores aut curatores proprium aut suorum commodum spectantes , matrimonia procurent suis pupillis aut minoribus noxia vel incommoda , Blefensi art. 43. Licet Jus Romanorum ne-que curatorum , neque collateralium consensem efflagiter , l. Sciendum , D. de ritu nupt. & l. In copulandis , C. de nupt.

X. Nec verò necesse est ut expressus parentum consensus interveniat in liberorum suorum nuptiis ; sufficit enim ad validitatem si admoniti non reprobaverint manifestè ; horum enim silentium pro consensu reputabitur, l. In sponsalibus 7. §. In sponsalibus , D. de sponsal. & l. Si ut proponis , C. de nupt. quæ lex declarat præterea non esse necessarium , ut patris consensus præcedat ; sufficere quippe ad valorem si ex postfacto approber. Huic verò non oblitus quod dicitur Institut. de nupt. in princ. iustum parentum deberre precedere ; id enim requiritur ad honestatem & officium , sed non ad actus validitatem , ut monet Despessus de contractibus p.1. de matrimonii, sect. 2. num.5.

XI. Eodem Blesenſum Comitiorum articulo 40. invalidum decernitur matrimonium sine proclamationibus ac denunciationibus contraëtum , nec sufficere primam denunciationem nisi ob urgente aliquam & legitimam causam , & requirentibus parentibus & proximioribus fuerit circa reliquias dias , quæ Lateranensi & Tridentino Concilii requiruntur , dispensatum. Quod verò prædictus articulus 40. requirit præter proprii Parochi assistentiam quatuor etiam vel quinque testes , id nullibi receptum fuit , utpote superfluum ; & statut in toto Regno Concilio Tridentino non amplius requiriunt quā duos testes præter Parochum.

XII. Communis Doctorum sententia est , ad matrimonii validitatem sufficere Parochi etiam inviti præsentiam , quā rem quæ geritur sufficienter agnoscat. Sanchez l.b. 3. disp. 39. Filliucius tract. 10. cap. 6. num. 225. & 226. Coninch disp. 27. dub. 4. conclus. 3. Bonacina quæst. 2. puncto 8. num. 23. Prosper Fagnanus in cap. *Quod nobis* , num. 48. & seqq. de clandestinitate delponit. Qui iidem declarationem allegant Sacra Congregationis Cardinalium , afferentem hoc idem ; sed tamen Parochum ita debere interesse , ut apparat ipsum hac de causa fuisse vocatum , quavis alio & falso prætextu virtus fuerit rei gerenda inscius , & invitatus aut renitens assistat ; secus tamen si casu & non vocatus conveniatur. His suffragantur lex *Coram Titio* , D. de verbis signific. ubi iussus aliquid facere coram Titio , declaratur adimplevisse conditionem , si illo vidente & sciente , quavis invito & repugnante , fecerit. Ratio quoque suffragatur , quia Parochi præsentia ad hoc necessaria est , ut defectus & confusio clandestinarum nuptiarum devitetur. Et aliunde cum minister hujus Sacramenti non sit Parochus , sed ipsa Partes in se contrahentes , harum dumtaxat , non verò illius consensus est necessarius , neque assistit nisi ut principalis & necessarius testis. In Gallia etiam hujusmodi matrimonium valet pariter quoad Sacramentum , sed si deduceretur ad forum contentiosum , damnaretur nullitatis quoad civilia , quia sic edicit art. 40. Blesensis Constitutionis. Et præterea quicunque hoc modo matrimonium inirent , graviter delinquerent propter Ecclesiæ contemptum , & omissionem denunciationum , & exempli pravitatem , nisi hoc fieret , quia

quia iustè Ordinarius , vel Parochus matrimonio contrahendo obli-
sterent.

XIII. Sufficit ad habendum alicubi proprium Parochum , si quis loci divertit ad habitandum majore anni parte , quanvis non habens animum continuandi habitationem ejus loci ultra semestre . Id namque sufficit ad continuandum parochiale domicilium , & suscipienda cetera quævis Sacraenta præter Ordines . Et qui per annum sex mensibus habitat in aliqua Parochia , & alio semestri in altera , potest sub utroq[ue] Parocho matrimonium uiire . Sicut enim acquiri potest duplex domicilium , ita & duplex habitationis Parochia , cap. 2. de sepult. in 6. Sanchez lib. 3. disp. 24. num. 2. & 11. Gutiérrez cap. 64. n. 2. Bonacina quæst. 2. punct. 8. num. 2. & 8.

XIV. Alia ratio est de vagis hominibus ; quilibet enim Parochi locorum per quæ illi transeunt , possunt ipsorum matrimonii interesse , quemadmodum & eis administrare Pœnitentie & Eucharistæ Sacraenta , ut est communis Doctorum sententia . Sed quia vagi sunt plerumque improbi ingeniis , & facile contingit ut uxores alibi habeant , ideo vetat Concilium Trident. sess. 24. cap. 7. de reformat. matrimonio ne Parochi horum matrimonii interficiantur , nisi prius diligenter inquisiverint , & re ad Ordinarium delata , licentiam ab ipso haberint.

XV. Si vir & foemina sint diversarum Parochiarum aut Diœcesum , faciente quidem sint in utraque Parochia aut Diœcesi proclamationes , & habenda licentia utriusque Ordinarii ; sed indifferenter potest matrimonium contrahi coram Parocho , sive viri , sive foeminae , quanvis ferè semper eveniat ut contrahatur coram Parocho foeminae , eo quod viri ad foeminas accedant sàpius quâm foeminae ad viros . Quilibet autem Ordinarius , aut Parochus aequali potestate pollet erga proprium diœcesanum & parochianum . Navarra consil. 1. de ipsenal. num. 2. allegans responsum à Sacra Congregatione . Zerola in praxi , 1. p. verb. Matrimonium , quæst. 6.

XVI. Potest Parochus assistere matrimonio sui parochiani , etiam in aliena Parochia & Diœcesi aliena , sine licentia Parochi ejus loci , modò id faciat extra Parochiale Ecclesiam , ea ratione quâ potest ejus quoque audire confessionem & absolvere ubique locorum , & quâ potest Prælatus in sibi subditum exercere quocunque loco gratiosam & voluntariam jurisdictionem . Quod autem hæc agenda non sint in Ecclesia subdita Parocho vel Ordinario loci , nisi habitâ ejus licentiâ , id quidem requiritur , ne ei fiat injuria vel insultus hoc attentando ; sed non est necessarium ad Sacramenti validitatem .

XVII. Tametsi non licet , saltem potest validè proprius Parochus assistere matrimonio sui parochiani contra sui Ordinarii prohibitionem . Ea namque prohibitio non ei amovet jus & titulum Parochi : & multa

Ecc 3 facta

facta tenent quæ fieri prohibentur. Hoc ita declaravit Sacra Cardinalium Congregatio ; atque ita docent Sanchez lib. 3. disp. 32. Bonacina quest. 2. punct. 8. n. 21. aliisque communiter. His amplius addit Fagnanus cap. *Littere quas*, de matrimonio, contract. contr. interd. Eccles. valere Matrimonium, et si Parochus assistens fuisse non modò prohibitus, sed etiam suspensus ab Ordinario. Quanvis enim Parochus subalteretur Ordinario quoad jurisdictionem quam potest ei restringere vel admere, per hoc tamen non definit esse Parochus, ejusque assistentia ad Matrimonium non est jurisdictionis actio; nihil enim hic judicat, nihil jubet, nihil decernit, sed tantum suam exhibet quasi testis præsentiam. Sic etiam licet Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 7. de reform. matrimon. prohibeat Parochis vagorum matrimoniis interessè, hæc tamen matrimonia ex eorum præsentia valida sunt. Similiter contractæ contra interdictum Papæ nuptiae non ideo minus valent, ut docet *Glossa*, & cum ea Innocentius in cap. *Ad dissolendum*, de despontat. impub. Et mulier demum facta tenent, quæ fieri prohibentur.

* **XVIII.** Si contingat sponsum & sponsam ad diversas pertinere Parochias, consentiunt Doctores (seposta quæstione, An liceat) valere matrimonium, cui proprius astitit Parochus unius contrahentium, dummodo id fiat intra ipsius Parochiæ fines quæ subest illi assistenti Parocho, etiam si nullatenus accedit assensus, vel præsentia Parochi alterius. Atque in hanc sententiam unanimis accedunt Theologi & Canonistæ, quos profert Thomas Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 19. num. 4. & seqq. Quanvis enim quoad reliqua Sacraenta Parochus unius conjugum non sit utriusque Parochus, in matrimonio tamen (cum sit individuum, nec nisi inter binos celebretur,) is qui habet jurisdictionem erga alteram partem, habet simul erga utramque; non enim una conjungi potest sine altera, arguento legis *Si communem*, D. quemadmod. servit. amit. & ibi Bartolus: *In individuali*, inquit, *retinet quis per solum quod per se retinere non posse*. Præterea re aliqua concessa, conceduntur simul omnia sine quibus jurisdictione explicari non potest, l. 2. D. de jurisd. omn. judic. Et ex eo quod causa alicui committitur, simul committitur super omnibus quæ ad eam causam pertinere noscuntur plenaria potestas. Longè autem diversa quæstio est, utrum quilibet Parochus possit extra sue Parochiæ limites sibi subditum possit, & pristinæ redditæ libertati. Sic enim fancivit Concilium Tridentin. sess. 24. de reform. matrimon. cap. 6. *Decernit sancta Synodus, inter raptorem*

apud Sanchez.]

XIX. Raptus est ultimum dirimentum quandiu rapta in raptoris potestate manet. Definit istud impedimentum ex quo rapta dimissa est, & pristinæ redditæ libertati. Sic enim fancivit Concilium Tridentin. sess. 24. de reform. matrimon. cap. 6. *Decernit sancta Synodus, inter raptorem*

rem & raptam; quandiu ipsa in raptoris potestate manferit, nullum posse constitutre matrimonium. Quod si rapta a raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat; & nibilominus raptor ipse, ac omnes consilium, auxilium & favorem illi praben-tes sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces: & si Clerici fuerint, de proprio gradu excidant. Teneatur praterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

X X. Generaliter loquendo raptus est violentia foeminae ad explendam libidinem illata, licet non abducatur. Verum raptus, de quo intelligentiam est hoc loco Concilium, est abductio personae invitae. Duo ergo ad raptum istum requiruntur, scilicet abductio & violentia: si enim puella suæ abductioni consentiat, non raptus erit, sed voluntaria fuga. Sanchez lib. 7. disp. 13. num. 9. Gutierrez cap. 86. num. 12. Bonacina quæst. 4. punct. 18. n. 5. ubi etiam contra Sanchez, Gutierrez & Reginaldum affirmat, locum esse huic impedimento & peenis, sive causam solius libidinis explendæ causam, sive etiam ad contrahendum matrimonium, & hoc fusile ita declaratum à Congregatione Cardinalium. Similiter si puellæ stuprum per viam abductione fuerit illatum, nullus est huic poenæ locus, juxta prefatos Authores.

X XI. Utrumque Jus, Canonicum & Civile, duas agnoscit species raptus, raptum scilicet in foeminam cui vis infertur, & raptum in parentes puellæ, si sint inviti progenitores, quanvis puella ipsa consentiat se abduci, cap. De raptoribus, 36. quæst. 1. & cap. Cum causam, de raptorib. & l. Raptori-
tores, C. de Episc. & Cler. Sed raptus in solos parentes non subiicitur pœ-nis memorati Tridentini Decreti. Neque virisimilem credo quorundam opinione, quod raptus in parentes puellæ consentientis producat dirimens im-pedimentum, quia ad hoc impedimentum instituendum motivum & causa fuit rapta foemina libertas ad consentiendum aut dissentendum matrimonio: propterea vult Ecclesia, ut mulier, cuius personæ vis a raptore illata fuit, duci in uxorem non possit a raptore antequam ejus erepta potestati, libertati que suæ redditæ fuerit: quæ causa cessat in ea quæ suæ abductioni lubens consentit, quantumvis resistenter parentes ejus. Dicit enim can. Sufficiat, 27. quæst. 2. Sufficiat secundum leges solus eorum consensus, de quorum con-junctionibus agitur. Et Glossa in cap. Cum causam, de raptorib. verb. Dicatur admissi, absolutè ait, non esse raptum ubi puella consentit. Hoc denique sciendum, ad hoc ut istæ in raptores decreta à Tridentino pœna incurvantur, minimè requiri ut foemina fuerit a raptore corrupta; sufficit enim vis illata foemina, & ejus resistentis abductio, neque aliud quidquam expri-mitur a Concilio.

CAPUT

C A P U T XXVII.

Ad quem pertineat potestas dispensandi in Matrimoniorum impedimentis.

I. **D**ICITAE ac inculpabilis dispensationis duas sunt causae, necessitas, & notabilis utilitas, juxta cap. *Mutationes*, 1. quæst. 7. & cap. *Expositio* 33. de præbend. Utramque commemorat S. Bernardus lib. 3. de considerat, ad Eugen. Pap. cap. 10. his verbis: *Ubi necessitas urget, excusabilitis dispensatio est: ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas & dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Causæ legitimæ dispensandi circa gradus prohibitos, hæ sunt quæ colliguntur à Zerola 1. p. verb. Dispensatio, §. 1. Primum incompetenciae dotis. Secundo extincio magnæ litis. Tertiò angustia loci, quæ potest esse duplex: vel quia maior pars habitantium ibi sunt consanguinei, vel affines postulanti, & extra illos non inveniret facile parem suæ conditionis; aut si velllet extra locum nubere, non haberet dotem sufficientem. Has tres causas colligit quoque Navarra cap. 22. num. 87. Quarta est sedatio & pacificatio discordiarum, sive præsentium, sive quæ futura prævidentur. Quinta quum dives ducere cupit in uxorem cognatam, vel affinem pauperem constitudo illi dotem. Navarra præfatas colligit causas consil. 3. de consang. & affin. Ibidemque addit sextam, si bona fide & ex juris ignorantia jam fuit contractum matrimonium. Septimam, matrimonii male contracti diuturnitatem. Octavam, scandalum grave præcavendum, aut peccatum. Nonam, evitatem mortis aut periculi ejus. Decimam, indotatae pueræ miseriam, quæ vel spectat ad pudicitiae periculum, vel ad rerum viictui necessiarum indigentiam.*

II. Prohibet Concilium Tridentinum non solum dispensari sine rationabili causa circa matrimoniorum impedimenta, sed etiam quidquam pro dispensatione exigi: dispensari etiam vetat in secundo gradu, nisi inter magnos Principes, scil. 24. cap. 5. de reform. matr. In contrahendis (inquit) matrimonii vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

III. Circa præfata Matrimoniorum impedimenta solus Papa regulariter dispensare potest, cùm sint vel à Generalibus Conciliis, vel à Summis Pontificibus instituta, contra quæ nihil possunt Episcopi, cùm sit horum

Ihorum authoritas inferior, & prædictis subdita, can. *Inferior*, dist. 21. & Clement. *Ne Romani*, de electione. Circa illa verò impedimenta quæ sunt à jure naturæ introducta, ut in Matrimonio ascendentium & descendenterum in linea directa, neque Papa, neque Concilium dispensare ulla tenus valent. Quandoque tamen accedit ut dispensare Episcopi possint in impedimentis à Jure Canoneo & suprema Ecclesiæ potestate facit. Quando enim Matrimonium cum aliquo impedimento canonico, etiam dirimente, bona fide ex juris aut facti ignorantia contractum fuit in facie Ecclesiæ, si sit occultum impedimentum, neque adiri possit prima Sedes ob conjugum paupertatem, rusticitatem, aut locorum distantiam, aliasve similes causas, neque possunt citra scandalum conuges separari, aut etiam urget periculum offensa Dei, his casibus potest Ordinarius dispensare quoad forum conscientiæ. His consentit omnis Summistarum & Theologorum multitudo. Angelus verb. *Dispensatio*, num. 5. Sylvester verb. *Dispensatio*, §. 9. Armilla eod. verb. num. 19. Dominicus Soto in 4. Scnt. dist. 37. quæst. unica, art. 2. Navarra cap. 22. n. 85. Bonacina quæst. 3. punct. 15. n. 4. Sanchez lib. 8. disp. 6. Zerola 1. p. verb. *Dispensatio*, §. *Ad quintum*, ubi quoque dicit, sibi in pari casu ab Urbe Roma responsura, istius dispensationis potestatem esse penes Ordinarium, concurrenti simul sex circumstantiis sequentibus. 1. Ut jam fuerit contractum matrimonium. 2. Ut contractum fuerit ignoranter quoad impedimentum. 3. Ut sit consummatum. 4. Ut impedimentum sit occultum. 5. Ut partes sint adeò inopes ut non possint ire, aut mittere ad Papan vel Legatum. 6. Ut si fieret separatio, scandalum verisimiliter oriretur. Si verò aliqua absit ex præfatis circumstantiis, & personæ sint pauperes aut rudes ac rusticæ, officium erit Ordinarii prosequi hanc dispensationem in forma pauperum apud Sedem Apostolicam, ut planè gratis & sine compositione obtineatur.

IV. Prædicta Ordinariorum potestas viget quidem circa Matrimonia irrita, sed tamen de facto cum bona fide contracta. Circa verò Matrimonio contrahenda multè magis arctior est Ordinariorum potestas, & rarissime contingit Episcopum posse in hac parte dispensare in impedimentis dirimentibus quandiu res adhuc integra existit. Sanchez tamen casum proponit, in quo possit dispensare in impedimento irritante Episcopus, nondum contracto, sed tamen proximè contrahendo Matrimonio, lib. 2. disp. 40. num. 7. Nuptialibus conventionibus solenniter inter Partes in præsentia communium cognatorum, affinium & amicorum contractis, publicatis jam proclamationibus, expeditaque ab Ordinario permissione nuppiarum, puella proximè nuptura præmittit in manibus Parochi Sacramentalem, ut fieri solet, Confessionem, ex qua innotescit Parochio dirimens aliquid impedimentum, exempli gratiæ contractæ affinitatis ex illicitâ copila occulta. Sunt verò omnia ad nuptias vespere ejus diei consummandas disposita. Omnibus discussis, nulla patet via gravis & publici

blici scandali devitandi, infamiaeque, aut saltem gravissimarum iniuriarum. In talibus angustiis praeferendum est, non esse animum Papæ ut hæc fibi in tanto discrimine reserventur, esset enim irrationabiliter invitum, sed recurrendum est ad Ordinarii secretam dispensationem futuram validam pro conscientia foro. Ibidem tamen addit Sanchez, posse fortassis hoc effugium adhiberi, ut sicut auctor pueræ consenserit votum castitatis emitendum pro uno mense, ut ipsa sine vituperio praetexere possit se à Confessario monitam necessitatibus sibi incumbentibus petenda dispensationis ex voto castitatis, sine ulla tamen præsiniti temporis mentione, quia votum ad tempus castitatis potest ab Ordinario dispensari. Interea differunt matrimonium, & dum in Romana Curia res aperte geritur pro dispensatione voti castitatis, occultè procuranda est dispensatio veri alterius impedimenti priori foro. Verumtamen si cautela ista menti non occurret, aut si obseruum, vel personarum circumstantias judicarerur difficultas, aut etiam impossibilis executionis, recurrendum est ad Ordinarii dispensationem, que in talibus angustiis justa erit & valida in conscientia foro. Ista, quam Sanchez primus produxit, opinio evasit subinde inter Doctores communis, ut ostendit Bonacina num. 4.

V. Quod aliqui affirmant, posse Ordinarios in hoc Regno ab solleitatem dispensare ad contrahendum matrimonium in quarto, aut etiam in tertio cognationis aut affinitatis gradu, utrum id ita consuetudine invaluerit ut jus faciat, certum & indubitatum afferere non ausim. Scio alicubi ab Ordinariis dispensatum: scio quoque id alii Ordinariis improbari. Et re pernitiens examinata non admodum moveor illorum qui sic dispensaverunt auctoritate, quia tam profuse, & sine causa dispensatum in his animadverto, ut non alia pateret ratio, quam quia ut ita indulgerent rogati fuerant: ob qualen facilitatem Papa ipse in iisdem gradibus dispensando non leviter peccaret, quia ut superius monui & probavi, non sunt petenda, aut laxe contra Jus receptum dispensationes, nisi ubi suaderet rationabilis & urgens ratio: taleque dispensatores, etiamsi summi Pontifices forent, non dispensatores fideles, sed dissipatores dici vult Sanctus Bernardus allegans illud Apostolicum: *Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inventetur.*

* V I. Solent nonnulli Praefules Gallicani, qui scilicet dispensandis vim sibi attribuunt ad nuptias non modò contractas, sed futuras etiam & contrahendas, effusam (ut sibi videtur) Romani Pontificis, aut Legati insimulare in dispensando libertatem. Cur igitur iidem non proficiunt longè profusorem fore dispensandi licentiam, si in opositum reclamantibus Conciliis oecumenicis, quæ hanc potestatem uni Summo Pontifici, Legatoque reservant, sibi auctor vindicare Gallicani ducenti circiter & quadraginta nimis Episcopi cum suis Vicariis seorsim in suis Diocesis singuli pro suo arbitrio hujusmodi licentiam? Ingruet profectò tota Gallicana.

Gallicana ditione admodum exuberantior & inordinatior inter tot , tamque diversa sibi , aliisque indulgentium Prælatorum capita in dispensandis matrimoniiis licentia. Quin etiam si per universum Regnum ista invaleficeret consuetudo (quod malum Deus avertat) contingere; demum ut quilibet laici , etiam subalternorum Tribunalium Judices per captionem & distractionem bonorum Episcopaliū ipsoſinet Episcopos cogerent pro suo peculiari , aut amicorum , aut Partium postulantium affectu ad sic dispensandum , sicut jamdudum compellunt invitos ad monitoria & excommunications decernendas ; sive simile quid illis obveniret divinae huic apud Iuliam comminationi , Pro eo quod abjecit populus iſe aquas Siloë , qua vadunt cum silentio , proper hoc ecce adducet Dominus super eos aquas fluminis fortes & multas . Sic enim renuentes hac in parte Summo Univerſalis Ecclesiæ Pontifici ſubjici , compelluntur indignissimè laicorum Judicum infimorum decretis obtemperare , aut propriorum fructuum , ni pareant , interceptionem ac privationem pati. Denique ut alias innumeras fideam authoritates , lubet unicam proferre Gallicanorum duodecim Episcoporum in Concilio Turonensi ſedentium , & ſic decernentium anno 1583. tit. 9. de Matrimonio , his verbis : In quarto consanguinitatis & affinitatis , necnon cognationis spiritualis prohibitis gradibus Episcopis dispensare non licere declaramus . Eadem pariter mens extitit Antiftitum Concilii Tolosani , cui præſedit Tolosanus Archiepiscopus Cardinalis de Joyosa anno 1590. ſic enim ab hiſ decernitur ſub tit. de Matrimonio : Quos cognitionis gradus impedit , nisi prius viſa Summi Pontificis dispensatione , in matrimonii coniunctionem Parochi non recipiant . Declaratur igitur nullam eſſe quamcumque hac in re dispensationem , ſi non à Pontifice dimanarit . Citem ali Barboſam Episcopis quibuscumque hanc potestatem eximentem , de offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 35. Sanè iſta ab Episcopis concessæ dispensationes pro contrahendis conjugiis , aut nullitatem , aut incertitudinem cauſant Sacramenti . At verò in re Sacramentaria unanimes docent Theologi , non eſſe licitum quidquam incerti adhibere , eo certo medio prætermiſſo , quod adhiberi poſſit . Atque ita licentia iſta vel nefariam inducit Sacramenti nullitatem , aut ad ſumnum tutoſe ſimil & probabiliore opinione rejecta , minus probabilem , nec tutam in tanti momenti Sacramento conſecratur opinionem .]

VII. Ex rationabili & iusta cauſa poſſunt Ordinarii dispensare circa impedimenta non dirimentia , non ſolum ad prius contractum , ſed etiam ad contrahendum matrimonium , exceptis votis ſimplicibus & abſolutis perpetua caſtitatis & Religionis . S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 16. §. 4. Paludanus in 4. diſtinct. 28. quæſt. 2. Bonacina quæſt. 3. punct. 15.n.3. Navarra cap. 22. num. 85. addens hanc eſſe ubique receptam conſuetudinem . Poſſunt etiam dispensare circa dirimentia impedimenta qua innotescant non ante contrahendum , ſed poſt contractum bona fide matrimonium ,

Fff 2. alii

aliis accedentibus circumstantiis suprà artic. 3. recensitis. Præterea absoluunt possunt Ordinarii dispensare circa impedimenta quæ priùs contracto matrimonio superveniunt, & debiti conjugalis petitionem & usum prohibent, qualis est superveniens inter conuges, sive per Baptismum, sive per incestum affinitas. Abbas in cap. 1. de eo qui cogn. consang. uxor. fux. Sylvester in verb. *Debitum*, quæst. 9. adjungens hanc esse communem opinionem. Sotus in 4. distinct. 37. quæst. unica, art. 2. vers. *Debet autem*. Jacobus Graffius decif. aur. p. 1. lib. 2. cap. 80. num. 9. & 10. Sanchez lib. 2. disput. 40. num. 13. & seqq. *Debet tamen simul injungere pro incestu gravitate poenitentiam, & procurare sollicitè ut amoveantur occasiones recidivarum.*

VIII. Quicunque scienter in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint vel consummaverint (quod idem obtinet & servandum est in aliis quoque dirimentibus impedimentis) jubet Concilium Tridentinum eos qui hoc præsumperint, separari, atque omni spe obtainenda dispensationis excludi: non enim est indulgenda dispensatio, cui bona fides aut probabilis ignorantia non suffragetur, sess. 24. cap. 5. de reform. matrim. Hoc ergo advertauit Ordinarii, ne sub prætextu invalidarum propter subreptionem dispensationum à suprema Sede impetratarum, approbent vel permittant nulla & invalida matrimonia. Si quis ergo in gradu prohibito, aut cum alio quovis dèrimenti impedimento sciens & volens irritum contraxit aut consummavit matrimonium ad hunc finem, ut secum facilius dispensemetur, si non disertè explicaverit apud Papam istas circumstantias præmissi irri matrimoniī, aut consummata copula ad hunc dispensationis facilis obtainenda finem, qua intentio necessariò exprimenda est, erit subreptitia & invalida dispensatio, juxta cap. *Super literis* 20. & cap. *Dilectus* 26. de rescript. Covarruvias 2. p. de sponsalib. cap. 6. §. 2. num. 14. Zerola loc. cit. §. *Quare quod quando*: ubi admonet Ordinarios ut hoc advertant, & districte prohibeant cohabitationem sponsorum antequam veniant ab Urbe dispensatio. Verumtamen sèpè accidit, ut qui contraxerunt cum dirimente impedimento, dum expectant dispensationem, consumment inter se postquam supplicationem præmisserunt (nam si ante supplicationem consummaverint, invalida sequetur dispensatio, ut jam dixi:) queritur utrum in illo casu dispensatio valeat? Et valere respondetur; non enim censi potest subreptitia quando preces veritate nuntiuntur. Atqui supplicatio super qua dispensatum fuit, vera, & nullatenus subreptitia supponitur, cùm fuerit expedita ante illum defectum supervenientis consummationis, etiamsi consummatio illa contigerit nondum confessis literis dispensationis. Zerola dict. verb. *Dispensatio*, §. *Ad sextum*, versu Secundo quia per solam.

X. Si matrimonium coram Parocho & testibus bona fide initum, comperiatur tandem invalidum ob dirimens aliquod priùs ignoratum impedimentum.

pedimentum, necesse est post impetratam dispensationem, ut post impedimentum præexistentis cessationem, qualis est defectus sufficientis consensus, ut partes mutuum inter se se consensum renovent: neque enim sufficeret consensus solius ejus qui novit impedimentum. Quod enim ab initio non valet, traxtu temporis non convalescit, l. *Quod ab initio*, D. de regul. Jur. Non est tamen necesse hunc in specie defectum Parti alteri quæ id ignorat, notificari, dummodo novus ab ipsa consensus simul eliciatur. Caietanus in summa, verb. *Matrimonium*, & in opusculis tract. 12. q. 2. Navarra cap. 12. num. 47. & 82. & ceteri communiter.

X. Quando à Sacra Pœnitentia conceditur Ordinario aut Confessario in Theologia aut Sacris Canonibus graduato ad hoc delegato facultas dispensandi cum aliquibus circa Matrimonii impedimenta, debet hic delegatus primum inquirere diligenter, utrum res ita sit sicut exposita fuit Apostolica Sedi, an verò literæ in quibus res gesta exponitur, subreptitia sint. Sufficit tamen si inquirat penes ipsum pœnitentem, cui fides habenda est, nisi oppositum comperrum sit. Debet verò delegatus injungere convenientem satisfactiōnem, si eam sacra Pœnitentia non taxaverit. Censetur verò occultum in hac materia impedimentum, si non laborat infamia publicā, & si non fuit deductum ad contentiosum forum, aut si deductum quidem fuerit, sed non potuerit probari; ideoque lis dilecta, & Pars rea sine nota dimissa fuerit. Sanchez lib. 8. disp. 34. num. 55. Bonacina quest. 3. punct. 15. n. 7. Hæc enim dispensatio non in foro externo, sed in solo conscientiæ foro valebit, quod occultum est. Sciat denique Confessarius ad hoc delegatus, simulque pœnitens, matrimonium non sortiri effectum à die obtenti & expediti rescripti, sed à die quo sine Ordinario, sive Confessario approbatus & delegatus in virtute mandati Apostolici dispensaverit cum pœnitente, ut monet Covarruvias 2. p. cap. 6. §. 9. num. ult. & est communis doctrina. Porrò in rescriptis dispensationum matrimoniorum etiam in foro pœnitentia obtentis, solet clausula ista apponi: *Si ita est, cum eis dispensa, ut inter se, & servata Tridemini Canonis formâ publicè contrahant.* Quæ clausula vim habet, ut si Parochus aut testes illud noverant impedimentum quando primum contractum fuit matrimonium, aut si istud non ita sit occultum, quin probari facile in iudicio possit, & periculum sit ut detegatur impedimentum, in his rerum circumstantiis denuò renovetur matrimonium coram Parocho & testibus ad id vocatis. Extra verò has circumstantias poterit occulte, & sine Parocho, & remotis arbitris ac testibus secretè renovari mutuus inter Parres consensus, juxta usum generalem communī Doctorum calculo approbatum.

X I. Impedimentum dirimens quod exurgit ex consanguinitate in primo gradu non solum linea rectæ ascendentium & descendentium, sed etiam linea transversalis & lateralis fratrum & sororum, procedit ex jure naturali,

Fff 3.

naturali, contra quod Ecclesia non potest dispensare. Secus est in gradibus affinitatis, in quibus jus naturale nullum inducit impedimentum, nisi forte in linea recta primo gradu. Communior enim opinio, quam tueruntur Sotus, Ledesma, Covarrubias, Valentia, Vasquez, Coninch, Filiiucius, quos citat & sequitur Bonacina quæst. 3. punct. 12. num. 7. negat posse per Papam dispensari super affinitatem ex justo matrimonio conlidente in linea recta, scilicet inter vitrum & privignum, inter novicium & privignum, inter sacerdotem & nurum, inter locrum & generum: quanvis Sanchez lib. 7. disp. 66. & lib. 8. disp. 6. num. 12. attribuat in his quoque Summo Pontifici dispensandi potestatem. Cuncti tamen consentient posse ab Ecclesia dispensari in iisdem ipsis gradibus, non ex legitimo matrimonio, sed ex illicita copula exurgentibus, ut in nuptiis filium adulterio matris suæ, aut filii cum concubina patris sui. Et certè si incestus si occultus, convenient Doctores, non modò virum qui pendente suo matrimonio compressit matrem uxoris suæ socrum suam, & uxorem qua similiter constante matrimonio adulterata est cum patre viri sui socrero suo, teneri solvere debitum conjugi petenti, sed posse insuper ab Ordinario dispensari ut possint licite petere. Affinitas enim perfecta jam matrimonio inter virum & uxorem superveniens reddit eum ex cuius flagitio nata est, inhabilem ad exigendum connubiale debitum; sed tamen petenti conjugi innocentie reddere tenetur. Sed tamen conjunctus qui commisit incestum, potest dispensari ut licite possit petere, cap. Transmissæ, & cap. Tua fraternitatis, & cap. Jordana, de eo qui cognov. consang. uxor. suæ. In primo vero gradu collateralium affinium potest Ecclesia, hoc est Papa, vel generale Concilium, dispensare ad matrimonium, quanvis illa affinitas non ex stupro, sed ex legitimo matrimonio exorta foret, ut scilicet vidua ex fratre fratri superstiti nubat: et si talis dispensatio in Catharina Austriaca, per quam defuncto priore conjugi exitus.

XII. Quod verò attinet ad impedimenta non dirimentia locuples teatis est Navarra cap. 22. num. 85. ea omnia fuisse diuturnâ olim consuetudine abolita, exceptis votis simplicibus perpetuæ castitatis, necnon Religiosis, & sponsalibus praecedentibus cum altera vivente persona, & Ecclesia interdicto; quatenus ipse dum hæc scriberet nonagenarius, vitam insumpserat docendo publicè Jus Canonicum in Gallia, Hispania & Iralia, & frequentibus toto ex orbe Christiano consultationibus respondendo in Romana præsertim Curia, quæ de ejus doctrina lumen in arduis questionibus mutuari solebat. Sic verò loquitur: *Id videtur non tantum consuetudine non esse receptum, sed etiam negare à Papa, neque ab Episcopo ullo peti dispensationem, quando cum illo impedimento aliud dirimens non currat: nondum enim in tanta etate vidi vel audiui fieri.* Eadem affirmat Tolutus

Ietus lib. 7. cap. 19. in fine. Sanchez lib. 7. disput. 17. Bonacina quest. 3.
puncto 15. num. 3.

XIIII. Non omnes extra matrimonium nati censentur illegitimi. Naturalis enim ex soluto & soluta genitus legitimatur per subsequens matrimonium, cap. 1. qui fil. sint legit. Instit. de nupt. §. fin. & in Authent. quomodo naturales efficiantur sui, §. Si quis igitur dotalia, collat. 3. & C. de natural. liber. l. Cum quis: & Instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. §. Quibus, verb. Necnon. Id verò jus non extenditur ad spurious natos durante patris aut matris matrimonio, licet postmodum dissoluto per mortem alterius conjugum matrimonio, pater & mater spurii matrimonium inter se inirent, cap. Tana, qui fil. sint legit. At filii nati ex conjugio in facie Ecclesie bona fide contracto censendi sunt legitimi, quanvis postea aliquod ejus conjugii dirimens impedimentum detegatur, cap. Pervenit, cod. tit. Si conjugatus vivente priori conjugate contrahit cum alia persona ignorante quod ille sit conjugatus, proles inde nascens erit legitima, cap. Ex tenore, eod. Præterea proles infidelium conjugum qui postea convertuntur ad Fidem, legitima est, etiam si parentes sint in gradu prohibito lege canonica, cap. fin. cod. Cognitio an quis sit legitimus, ad Ecclesiam defertur, cap. Can. fam 2. cod. tit.

C A P U T X X V I I I .

De Divortiis.

DIVORTIUM est legitima conjugum separatio, quæ tribus modis intelligi potest. Primo quoad torum, seu copulam dumtaxat. Secundò quoad torum simul & habitationem. Terziò quoad vinculum ipsum quod solvit, ita ut definit esse Matrimonium.

II. Dissolvitur quoad vinculum ratum conjugium, dummodo non sit consummatum, si alter conjugum discesserit, & professionem in Religione aliqua per Apostolicam Sedem confirmata emiserit: imò etiam per votum simplex quod in Societate Jesu post Biennium probationis emituit solet, adeò ut post tale emissum votum liceat alteri Parti in aliud convolare matrimonium. Et si enim scriptum sit Matth. 19. *Quod Deus coniunxit homo non separet*; id tamen absolute intelligendum est de matrimonio consummato, per quod duo fiunt una caro, ut ibidem innuitur: *Eruunt duo in carne una*. Post ratum itaque matrimonium conceduntur conjugibus menses duo, intra quos alter conjugum alteri petenti potest debitum conjugale reculare

recusare , ut interea liber sit ad Religionis ingressum , cap. *Ex publico* , & cap. *Ex parte* , de convers. conjug.

III. Reliquæ autem divoritorum species vinculum nuptiale non dissolvunt , possuntque diversis ex causis fieri : quarum prima & præcipua est alterius conjugum adulterium , Matth. 19. *Quicumque uxorem dimiserit , nisi ob fornicationem*. Quandiu vero unus conjugum de consortis adulterio non est certus , licitum est Patti quæ sibi conficia est adulterii debitum exigere nuptiale , neque hoc jure excidit donec delictum alteri conjugi plenè innoverit. *Ista lege tenentur tam viri quam uxores* , quia utrobique ligat fidei conjugalis vinculum , adeò ut non teneatur uxor virum adulterum admittere , ut neque maritus uxorem adulteram. Sed si uterque conjugum fidem solvit , neuter ab altero divertendi jus habet , sive mutua injuriarum compensatio , cap. *Significati* , de divor. Neque refert (ait Coninch) uter eorum prior fidem fregerit , aut quod unus sapientius quam alter deliquerit , aut unius non autem alterius adulterium publice innoverit , cum jus divortri non nisi innocentia competit. Ideoque statuit cap. *Ex literis* , eod tit. quod si mulier marito requirente fuerit per Ecclesiæ sententiam ab ejus toro & cohabitacione separata , si postmodum vir ipse fornicetur , cogendus erit dimissam uxorem resumere.

IV. Cellat ita divortri causa simul ac Pars innocens hanc offensam consorti condonaverit , ut si post ejus adulterium illam vel semel ad tori admisit consortium. Hic tamen requiritur libertas ; quia si uxor , exempli causâ , metu vexationis maritum adulterum admittat , non censetur perinde hanc illi remittere injuriam , donec plena libertate illum admittere consenserit. *Hic obiter observa* , virum qui vel semel uxorem , postquam adulterata est , cognoverit carnaliter , fieri hoc ipso irregularē cā , quæ dicitur interpretativa , bigamiā , cap. *Si enjus* , dist. 34.

V. Si vir uxorem adulteram non peccantem , sed in delicto perfidiam admissit , delicto participat , tum ratione scandali , tum defectu debita correctionis , cap. *Si vir sciens* , de adulter. Quod vero ibidem dicitur , debere à viro uxorem peccantem recipi , intellige cum Glossa ibi de convenientia , non de conscientia vel obligationis debito. Abfolutè enim loquendo , si vir hanc injuriam sponte non condonet , aut nisi ipse pari quoque delicto peccaverit , liber in perpetuum à conjugali onere manet. Idemque juris habet foemina innocens respectu mariti adulteri , adeo ut re juridicè probata , possit conjunx innocens non modò dimittere consortem invitum , sed præterea Religionem ingredi , aut sacris se Ordinibus alligare , can. *Agathofa* , 27. quæst. 2. & cap. *Constitutus* , & cap. *Veniens* , de convers. conjug. Et refertur historiæ Lausiacæ cap. 28. Sanctum Paulum cognomine Simplicem , deseruisse deprehensam in adulterio uxorem , vitæque monasticae se addixisse sub Magni Antonii disciplina. Verumtamen ad hoc requiritur & probatio delicti , & sententia Ecclesiæ.

Sed

Sed ubi agitur de sola tori , aut etiam cohabitationis separatione , id fieri secundum conscientiam privata auctoritate potest : verum ad alterius querelam compelletur Pars quæ se subduxit , vel probare delictum , vel reverti ad communionem cohabitationis & tori per Judicis sententiam . Sotus in 4. dist. 36. quæst. unica , art. 2. cap. 3. Ledesma quæst. 62. art. 3. Navarra cap. 22. num. 23. Sanchez lib. 10. disp. 12. num. 31. Bonacina quæst. 4. punct. 5. n. 10. qui tamen admonent circa divortium, evitandum necessariè scandalum , quod contingit maximè si adulterium nemini aut paucis innotuerit , cap. *Dixit Dominus* , 32. quæst. 1.

V I. Neque solus animus adulterandi , neque alii actus impudici præter copulam possunt esse causa sufficiens ad divortium , quia per solam sexuum commixtionem , non verò per alios actus caro dividitur conjugum , & violatur illud sacræ Scripturæ : *Erunt duo in carne una* . Sanchez , Coninch , aliqui quoas allegat & sequitur Bonacina quæst. 4. punct. 5. num. 3. & 4.

V II. Non potest conjunx divortium facere , nisi certitudinem adulterii saltem moralem habeat , ne alteri fiat injuria . Sed requiritur tanta certitudo , quanta requireretur ad condemnandum in criminali foro . Cujusmodi est certitudo si conjunx proprium fateatur adulterium , aut si nuda cum nudo , aut sola cum solo accubantes in uno lecto deprehendantur , cap. *Literis* , de præsumptione . Non tamen sufficiunt verba aut literæ amatoria , neque munuscula , neque oscula , neque amplexus , nisi adhinc aliæ urgentes circumstantia loci , temporis ac personarum . Bonacina num. 8.

V III. Fit nonnunquam ut uterque conjunx adulteratus fuerit , sed horum unus ab hoc vitio pridem desisterit : queritur an hic possit divertere ab altero non emendato ? Respondent Doctores affirmativè , tam in interno quam in externo foro , dummodo post sui emendationem admouerit conjugem , qui , quæve post admonitionem reinciderit in hoc peccatum , cap. *Significashi* , de divort . Enimverò si ambo conjuges post singulorum adulteria reconciliati essent , fieretque post reconciliationem ut eorum unus continentiam servaret , alterque in pristinum vitium relaberetur , conjunx emendatus jus haberet repudii adversus incorrigibilem consortem . Bonacina num. 15. Sed si post divortium propter adulterium contingat conjugem qui divortium petiverat , fornicari , compellendus erit ad rursus coabitandum cum conlorte repudiata , cap. *Ex literis* , de divort .

I X. Altera justa divortii causa ex conjugis fævitie procedit , cap. *Literas* , de restitu. spoliat . Ad hanc reducitur furor , si sit ita vehemens ut alter conjugum cohabitando valde periclitetur . Tertia causa est , si alter conjugum alterum instigat ad peccandum , præmissaque admonitione non desistit . Si enim non tenetur conjunx alteri conjugi sibi periculum mortis corpora

corporalis intentanti, minus tenebitur cohabitare intentanti sibi interitum animæ, cap. *Quaestio*, de divorcio. Docet Coninch justam esse divorcius causam, si alter conjunctus sit magus ac veneficus. Cum enim tales homines ductu demonum regantur, periclitatur animæ salus illis cohabitantibus: quin etiam corporis vita, ut monet Bonacina. Quarta causa est lapsus alterius conjugum in haeresim vel apostasiam, cap. *De illa*, & cap. *Quanto*, de divorcio.

X. Non est iusta & sufficiens divorcius causa, si alter conjugum in lepram incidat, tot. tit. de conjug. leprosorum. Et tenetur sanus conjugi leproso penti reddere debitum, cap. *Quoniam*, eod. tit. Tametsi liberum sit sponsalia de futuro dislösvere propter supervenientem lepram, cap. fin. eod. Mira est Canonum de leprosis discrepantia, Alexandro III. jubente reddi debitum leproso conjugi; Stephano autem II. disertè prohibente reddi, & separari jubente, responso 9. ex Carisiaca Villa, anno 754. regnante in Gallia Pipino, ad quem Stephanus confugerat. Huic Stephani Decreto conformatur triennio post celebrata Synodus Compendiensis can. 16. Plura de divorcio, tum etiam de iuribus pecuniariis sponsarum, nuptiarum & viduarum, requirentiū lib. 6. cap. 27.

‡ ‡

C A P U T XXIX.

Resolutiones circa oscula, aliosque similes actus, ex Sancto Thoma, & Sancto Antonino.

I. **D**ERUMULTUM refert ad animarum & conscientiarum directionem, tum elucidationem, discernere in quibusnam circumstantis, sive mortaliter, sive venialiter peccetur, aut etiam non peccetur, circa oscula, tactus aliaque ejusmodi, quæ plurimum esse possunt libidinis incitatione. Et quia circa haec multiplices discrepantes ventilantur opiniones, consultius esse duco lumen mutuari a duobus eruditissimis, sapientissimis, & publicâ totius Ecclesie veneratione celebratisimis Doctotoribus, sancto Thoma, & qui hunc ipsum allegat & sequitur ducem, sancto Antonino Archiepiscopo Florentino, cuius ipsam verba sine ulla immutatione subjicio ex secunda parte Summaria majoris, tit. 5.

II. Intantum (inquit) sunt peccata amplexus, oscula, tactus & stultiloquia, in quantum procedunt ex luxuria, secundum Thomam. Pro cuius majori declaratione dicit Thomas 2. 2. quest. 154. art. 4. quod aliquid potest esse peccatum mortale duplice, uno modo secundum specimen

ciem suam , & hoc modo oscula , amplexus , & tactus secundum suam rationem non nominant peccatum mortale. Possunt enim hæc fieri absque libidine , vel propter consuetudinem patriæ , vel propter aliquam necessitatem , vel ob aliquam rationabilem causam. De more est enim in aliquibus locis , ut non solum viri viros , sed etiam viri mulieres , præcipue sanguineas suas , cùm de novo adveniunt vel visitant , amplexentur , & manus mutuò contingant , & osculentur , sicut Jacob Patriarcha osculatus est Rachelem adolescentulam amore casto ut consanguineam , Genes. 29. Necessitas quandoque compellit tangere totum corpus , & etiam secretiora naturæ , ut Medicus infirmam in tali parte. Causa alia rationabilis est cùm datur osculum pacis in Ecclesia , esto quod non sit à viris erga mulieres : talia non sunt peccata de se , quanvis possit supervenire & tentatio , & mala intentio ; sed hoc erit per accidens. Alio modo dicitur aliquid esse peccatum mortale ex causa sua , sicut ille qui dat eleemosynam ut inducat aliquem in hæresim , mortaliter peccat propter intentionem corruptam. Dicatum autem est suprà , quod non solum consensus in actum , sed etiam consensus in delectationem peccati mortalis est peccatum mortale. Et ideo cùm oscula , amplexus & tactus fiunt propter hujusmodi delectationem extra matrimonium habendam , sunt mortalia , quia sic sunt libidinosa. Et qui permittit hæc fieri ab eo quem existimat moveri amore libidinoso , mortaliter peccat , quia facientem & consentientem par pena constringit , ut dicitur 11. quæst. 1. can. Notum , cum Glossa. Sed qui permittit hæc fieri , credens talentum moveri ex dilectione fraterna , seu honesta amicitia , seu quadam humanitate , seu more patriæ , non peccat , quanvis faciens hoc ex libidine moveretur , & per consequens mortaliter peccaret. Haec tenus S. Antonius.

III. His adjunge Cajetanum opusc. de delectatione morosa , tom. 1. docentem quod oscula , tactus , amplexus quæ fiunt ob carnalem delectationem , sunt peccata mortalia , quanvis homo non intendat copulam , neque pollutionem , neque sit harum periculum ullum. Quibus accedit Alexandri Papæ V I I. Bulla 18. Martii , anno 1666. per quam damnatur ista propositio : Est probabilis opinio quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem quæ ex osculo oritur , secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis.

IV. Oscula tamen & amplexus , secluso periculo pollutionis , non prohibentur inter sponsos ; sed ubi inest periculum probabile pollutionis , prohibentur ut mortalia etiam inter conjuges. Toletus lib. 5. cap. 14. num. 2. aliisque communiter Doctores.

V. Pollutio voluntaria , aut voluntaria in eam delectatio adeò prohibentur divinâ lege , ut nulla existat causa quæ possit hæc reddere licita , ne quidem causa sanitatis , aut vitandæ mortis , 1. Cor. 6. Molles

G g 2 regnum

regnum Dei non possidebunt. Sed justa potest esse causa & licita , non quidem procurandi , sed tamen permittendi pollutionem , etiam prævisam , dummodo omnis cohíbeatur ad ejus delectationem consensu. Sic Medicus non peccat dum studet in sua arte , aut dum eam exercet non tenetur defistere ob inde emergentem in se pollutionem , neque Chirurgus : sed tamen tenetur cohíbere consensum ad foedam delectationem. Idemque judicandum de Confessario , aliusque ob bonum & laudabilem finem vacantibus circa res utiles & licitas , etiamsi per accidens & præter intentionem exurgant impunitus & pollutions in carne. Harum evitandarum gratiâ non tenetur quis equo descendere quo peregrinè proficiuntur , potestque eas in se pati , dum consensum eviter pravae delectationis. Navarra cap. 16. n. 6. Declarat verba sacra Tridentina Synodus hujuscemodi impuritates , quanvis ab originali peccato ortum ducant & ad peccata sollicitent , nullatenus nocere non consentientibus : & contrâ sentientibus dicit anathema less. 5. in Decreto de peccato originali.

LIBER